C.P. SNOW

Întoarcere acasă

EDITURA EMINESCU

C. P. SNOW

Întoarcere acasă

199

În româneşte de
MARIANA CHIŢORAN

EDITURA EMINESCU
1983

Cuprins

Partea I ÎNTOARCERE ACASĂ.....6
I FEREASTRĂ LUMINATĂ, VĂZUTĂ DIN STRADĂ.....8
II DOUĂ MODALITĂŢI DE A FACE AFACERI.....16
III SENSUL UNOR DISCUŢII PE OCOLITE.....28
IV STRÂNGERE DE MÂNĂ ÎN NOAPTEA FIERBINTE.....38
V SPERANŢA NEPERMISĂ.....48
VI PRIVIRE ÎNCRUNTATĂ ÎN LUMINA VEIOZEI.....57
VII TRIUMFUL LUI R.S. ROBINSON.....64
VIII AI FĂCUT TOT CE ŢI-A STAT ÎN PUTINŢĂ.....72
IX RĂMAS BUN, DIMINEAŢA.....79
X NICIO SCRISOARE ÎN CAMERĂ.....84
XI CLAUSTROFOBIE ÎNTR-O CASĂ GOALĂ.....91
XII MIROSUL DE FRUNZE DE TABAC.....97
XIII O CUVERTURĂ NEATINSĂ.....105

Partea a II-a ÎNFRÂNŢI DE EI ÎNŞIŞI.....107
XIV ÎMPRUMUTAREA UNEI CĂRŢI.....108
XV O OFERTĂ CONFIDENŢIALĂ.....115
XVI CEAŢĂ DEASUPRA FLUVIULUI.....119
XVII AFACERI ÎN ZIUA DE ANUL NOU.....123
XVIII DULCEAŢA VIEŢII.....130
XIX DOUĂ SURORI.....135
XX O FEREASTRA CARE SE ÎNTUNECĂ.....140
XXI ÎNŢELEGERE ŞI OPACITATE.....149
XXII SE MENŢIONEAZĂ NUMELE UNUI BĂRBAT.....159
XXIII GIGANTIC.....163
XXIV VÂNT DOMOL DUPĂ O CEARTĂ.....174
XXV RĂSUFLARE ÎNTRETĂIATĂ ÎN ÎNTUNERIC.....180
XXVI DIN SEARĂ PÂNĂ ÎN ZORI.....186
XXVII VEDEREA UNEI UŞI TURNANTE.....191

Partea a III-a CONDIŢIA DE SPECTATOR.....194

XXVIII O SCHIMBARE DE GUST.....195
XXIX PRIMA ÎNTREVEDERE CU GEORGE PASSANT.....203
XXX PARADISUL UNUI SPECTATOR.....214
XXXI ANUNŢ LA ZIAR.....224
XXXII ÎN FAŢA CASEI.....232
XXXIII PATOLOGIA SPECTATORILOR.....241
XXXIV OFERTĂ CONFIDENŢIALĂ ÎN SENS INVERS.....250
XXXV O SIMPLĂ ÎNTREBARE PE IMPERIALA AUTOBUZULUI 255
XXXVI VEIOZĂ APRINSĂ ÎNTR-O CAMERĂ LINIŞTITĂ.....263

Partea a IV-a ADÂNC IMPLICAŢI.....272
XXXVII MIREASMA FRUNZELOR ÎN PLOAIE.....273
XXXVIII SEMNIFICAŢIA UNEI CERTE.....281
XXXIX ILUZIA INVIZIBILITĂŢII.....288
XL FERICIRE ŞI AMĂGIRE.....294
XLI SFÂRŞITUL UNEI EPOCI.....300
XLII APARENTĂ ALEGERE.....309
XLIII VIZITA UNEI PERSOANE CARE-MI VREA BINELE. 321
XLIV A DOUA EXAMINARE A LUI GEORGE PASSANT...329
XLV UN SALON ÎNGHEŢAT.....343
XLVI ULTIMUL TREN SPRE UN ORAŞ DE PROVINCIE...352
XLVII MIEZUL NOPŢII.....358

Partea a IV-a O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ.....360
XLVIII NAŞTEREA UNUI FIU.....361
XLIX UN COPIL PRIVIND LA LUNĂ.....371
L PARALELĂ ÎNTRE CĂSNICII.....382
LI TRĂGÂND CU URECHEA LA CAMERA DE ALĂTURI 389
LII FOTOFOBIE.....400
LIII ACT DE CURAJ.....408
LIV VINO CU MINE.....417
LV EFECTELE UNEI OBLIGAŢII.....420
LVI SCURTA PLIMBARE SPRE CASĂ.....425

Partea I
INTOARCERE ACASA

Lui Willam Cooper,

I
FEREASTRĂ LUMINATĂ, VĂZUTĂ DIN STRADĂ

ERA ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ DE februarie. Un soare palid lumina cheiul Tamisei pe când mă îndreptam spre casă, la soţia mea. Fluviul şerpuia argintiu în bătaia soarelui; din coşul unui remorcher un fir de fum se înălţa spre cer, albăstrui ca fumul de ţigară; pe celălalt mal, soarele reflectat în ferestre strălucea prin ceaţă şi în jos, spre Chelsea, încotro mă îndreptam, eu, fumul era atât de dens, încât clădirile din depărtare, hornurile înalte căpătau un contur estompat.

Era într-o marţi a anului 1938; ca de obicei, nu mai fusesem acasă de joia trecută, căci stăteam jumătate din săptămână la Cambridge. Simţeam o undă de îngrijorare, o uşoară încordare a nervilor, ca întotdeauna când mă îndreptam spre acasă după o absenţă fie şi de numai câteva zile, ca acum. De când mă ştiu, din fragedă copilărie, avusesem acest sentiment de teamă când mă apropiam de casă, de teamă de ce m-ar putea aştepta.

N-aveam niciun motiv serios. Era o simplă anxietate neîntemeiată, cu care ajungi să te obişnuieşti. Chiar şi acum, când uneori se dovedise a nu fi întru totul lipsită de temei, ajunsesem, să mă obişnuiesc cu ea. Marţi seara, mergând pe jos spre casă, din Millbank până în Chelsea, de-a lungul fluviului, eram cu inima strânsă, ca

întotdeauna când mă întorceam acasă, dar refuzam să mă gândesc de ce.

Totuşi, în ziua aceea, de cum am ajuns în Cheyne Walk, mi-am încordat privirea, cu mult înainte de a zări casa noastră. Când am dat cu ochii de ea, priveliştea ar fi părut unui străin calmă şi îmbietoare. Lumina ardea în salon, – era singura casă luminată de pe acea parte a străzii, – perdelele nu fuseseră trase şi, din stradă, dincolo de petecul de grădină, se vedeau pereţii acoperiţi până sus cu lambriuri albe. Dacă aş fi fost un străin privind de la poarta grădinii, din Cheyne Walk, imaginea unei camere luminate ar fi avut şi pentru mine farmecul misterului domestic şi al tihnei.

În timp ce mă îndreptam spre uşa de la intrare, mă întrebam în ce dispoziţie o voi găsi.

În vestibulul puternic luminat, totul era într-o ordine perfectă; vestibulul unui cuplu fără copii. Nicio voce nu m-a întâmpinat. Am intrat repede în salon. Şi aici m-a izbit lumina. Şi în lumina aceasta strălucitoare am văzut-o pe soţia mea. Am văzut-o liniştită, senină, preocupată. Căci şedea la o măsuţă, mai departe de cămin, cu privirea aplecată asupra unei table de şah. Pe tablă nu erau decât câteva piese, mai mari decât cele obişnuite, un set indian pe care, dintr-un capriciu, Sheila şi-l cumpărase cu un an în urmă. După câte îmi puteam da seamă, nu juca o partidă, ci încerca să rezolve o problemă. Îşi ridică privirea.

— Ah! Ai venit? spuse ea. Ajută-mă şi pe mine aici!

M-a năpădit un sentiment de uşurare, uşurare atât de completă, încât era o adevărată fericire, aşa cum simţeam de obicei când o găseam relaxată. La orice m-aş fi aşteptat, dar la asta nu. Mi-am tras un scaun în faţa ei şi, pe când se apleca peste tabla de şah, mă uitam printre piesele înalte la fruntea ei încordată, nu ca în atâtea alte dăţi, din cauza grijilor pentru propria ei persoană, ci din pricina unor simple calcule.

— Nu găsesc soluţia, spuse, şi mă privi cu ochii ei cenuşii, luminoşi, numai zâmbet.

Avea 33 de ani. Între noi era o diferenţă de numai câteva luni. Dar părea mult mai în vârstă. Când mă îndrăgostisem de ea, în urmă cu 14 ani, bărbaţii o socoteau frumoasă. De atunci trăsăturile i se schimbaseră, deşi eu, care urmărisem această schimbare ca nimeni altul, eram cel mai puţin în măsură să-mi dau seama cât de mult se transformase. Cutele, care pe când era fetişcană îi brăzdau fruntea şi cearcănele din jurul ochilor se adânciseră acum; nasul fin se ascuţise; expresia feţii se înăsprise, dar devenise mai imobilă, trasă şi împietrită le suferinţă. Doar ochii îi rămăseseră neschimbaţi. Numai ei, ochii aceia atât de mari, încât ar fi putut deveni trişti ca ai unui lemur, nu împărtăşeau suferinţa ce i se citea pe chip. Chiar şi în momentele cele mai grele rămâneau vioi, pătrunzători, lucizi; după cum şi corpul ei, sub faţa aceea ridată şi extenuată apărea puternic, bine clădit, corpul unei femei în putere, sănătoasă, încă tânără.

Privind-o printre piesele de şah, nu observam niciuna din aceste schimbări, căci nu eram preocupat decât de evoluţia stării ei de la o zi la alta. Recunoşteam cea mai mică schimbare în expresia feţii, dar nu observam ceea ce altora le sărea în ochi. Încercând să-i menţin echilibrul moral timp de ore, zile, ani, nu mai eram în măsură să judec dacă se simţea mai bine sau mai rău. Ştiam doar că în seara asta era veselă, relaxată şi că pentru seara asta, căci mai departe nu îndrăzneam să mă gândesc, n-aveam a-mi face griji.

O iubisem toată tinereţea mea şi, deşi natura dragostei mele se schimbase din cauza celor ce ni se întâmplaseră, încă o mai iubeam. Când o întâlnisem prima dată, avusesem impresia că norocul o favoriza; era frumoasă, inteligentă, destul de bogată şi mai ales nu mă iubea, în timp ce eu o iubeam cu pasiune. Ceea ce însemna că ea

avea putere asupra mea, iar eu n-aveam nicio putere asupra ei; însemna că mă putea aţâţa ani de zile, îmi putea dovedi cruzimea celui lipsit de sentiment. Mai însemna, dar nu-mi dădusem seama atunci, că ea era cea de compătimit. Căci s-a dovedit că nu numai pe mine nu mă putea iubi, ci că nu putea iubi pe nimeni. O dorea din răsputeri; încercase să găsească pe cineva pe care să-l iubească; încercase să găsească psihiatri şi doctori care să-i spună de ce nu poate iubi. Şi, în cele din urmă, văzând că nu reuşeşte nimic, se întorsese la mine, care o mai iubeam încă şi acceptase să mă însor cu ea.

Nu putea să iasă bine. Mă gândeam uneori că ar fi putut merge mai bine dacă am fi avut copii, aşa cum ne dorisem amândoi. Dar nu ne aveam decât unul pe celălalt.

— Trebuie s-o rezolv, spuse, cu privirea aţintită pe tablă.

Atinse cu două degete o piesă în formă de elefant cu litieră în spate, care într-un joc de şah european ar fi fost o tură. Din obişnuinţă, privirea nu-mi era aţintită pe degetele puternice, late la vârf, ci pe unghii. Încă o dată în seara aceasta am răsuflat uşurat. Deşi nu erau date cu lac, erau curate şi îngrijite. Existaseră momente când sentimentul de frustrare o îngheţa, o imobiliza într-un fel de apatie şi nu se mai ocupa de persoana ei. Starea aceasta mă speria, dar nu se mai repetase de câţiva ani. De obicei se îmbrăca destul de bine şi când trecea prin faţa cârciumioarelor de pe chei sau când se plimba pe King’s Road, oamenii vedeau o femeie cu capul sus, cu pasul sprinten, cu o faţă frumoasă, machiată cu îndrăzneală.

— Ar trebui s-o iei de la început, sistematic, spusei.

— Învaţă-mă tu, spuse Sheila.

Ca de obicei, era gata să asculte o lecţie teoretică referitoare la problemele de şah. După cum tot ca de obicei nu-mi punea nicio întrebare despre ceea ce

făcusem, deşi nu mă văzuse de patru zile. Cambridge-ul, slujba mea la Londra, nici nu existau pentru ea. Încă dinainte de căsătoria noastră, de pe când pierdusem orice speranţă că situaţia ei se va ameliora, se închisese tot mai mult în ea însăşi. De fapt, încercând s-o îngrijesc, îmi distrusesem cariera.

Când m-am căsătorit credeam că ştiu ce mă va aştepta. Va trebui să veghez asupra spaimelor ei; văzusem câte ceva din semnele schizofreniei; îmi puteam imagina cum lucruri neînsemnate pentru oricare dintre noi deveneau adevărate chinuri pentru ea; cum orice proiect de viitor, fie şi perspectiva de a merge într-o vizită, îi putea zdruncina nervii. Dar eram mânat de dragostea mea pasionată pentru ea, de pasiunea fizică înfrânată ani de zile, şi poate chiar mai mult. Aşadar m-am căsătorit. Ca mulţi alţii înaintea mea, am aflat curând că nicio previziune imaginară despre existenţă nu aduce nici pe departe cu viaţa însăşi, trăită zi de zi.

Am făcut tot ce-am putut pentru ea. Dar nu i-a fost de niciun ajutor. În schimb, mie nu-mi mai rămăsese pic de energie. Când m-am căsătorit, tocmai intrasem în barou şi eram considerat o tânără speranţă. Dar nu mi-aş fi putut croi un drum decât dacă mă despărţeam de Sheila. Aşa că mi-am găsit o slujbă care să mă solicite mai puţin.

Un post de consilier la firma lui Paul Lufkin şi un post la o catedră de drept la Cambridge, acesta din urmă ţinându-mă departe de apartamentul meu din Chelsea trei sau patru nopţi pe săptămână. În perioadele când era total absentă la ce se întâmpla în jur, stând lângă patefon ore în şir, deşi era o uşurare laşă, mă bucuram că pot să plec.

În seara aceea de februarie, cum stăteam unul în faţa celuilalt, la tabla de şah, în camera puternic luminată, nu mă gândeam la nimic din toate astea. Mi-era destul că părea mulţumită. Îmi dădea – ceea ce există uneori în căsătoriile cele mai nefericite, deşi cei din afară nu-şi pot

da seama de importanţa ei – un fel de linişte morală. Obişnuinţa era atât de puternică, încât putea şterge ambiţiile spulberate, crizele cauzate de necesitatea de a face o opţiune, momentul când fusesem pe punctul de a ne despărţi, tot ceea ce se întâmplase în viaţa mea secretă cu ea: obişnuinţa era cea care şedea acum lângă ea, îi privea unghiile, urmărind apariţia acelui tic, pseudo-zâmbetul ce se ivea când era pradă depresiunii nervoase.

— L-am văzut pe R. S. Robinson astăzi, spuse din senin.

— Serios?

— Am avut impresia că mă căuta.

— Nu m-ar mira, spusei.

— Am luat un păhărel împreună. Era în formă.

Altă dată, o conversaţie ca aceasta m-ar fi făcut gelos. Acum nu mai era cazul. Acceptam cu bucurie orice ar fi interesat-o sau i-ar fi dat vreo speranţă. Încă mai avea momente de activitate febrilă – o dată sau de două ori se lansase chiar în politică, ne aflam doar în anii ’30 – dar de obicei încerca să ajute vreun vitregit de soartă întâlnit din întâmplare. Am aflat că împrumutase bani proprietarului unei micuţe cafenele dosnice – unde se ducea singură – pentru a-şi putea menţine contractul. Se arătase disponibilă, la orice oră, pentru un paroh nenorocit, îngrozit că avea să fie urmărit de lege. Complet indiferentă faţă de preocupările mele, faţă de familia ei, de vechii ei prieteni, se lăsa absorbită de grija faţă de o nouă cunoştinţă. Cu aceştia înceta să mai fie egoistă, îi dădeau o rază de speranţă, datorită lor redevenea tânăra pe care o cunoscusem odată.

— A început să vorbească plin de importanţă de faptul că va fi din nou finanţat, spuse Sheila.

— Nu-şi pierde timpul degeaba.

— Mă-ntreb dacă n-aş putea face ceva pentru el, zise ea.

— O grămadă de lume a încercat, ştiu prea bine, răspunsei.

Era adevărat. Nu-l întâlnisem pe R. S. Robinson decât o singură dată; era un om în jur de şaizeci de ani, care înainte de 1914 îşi făcuse un nume ca redactor al unei publicaţii lunare de avangardă. De atunci trăise în preajma cercurilor de literaţi, lucrând pentru diverşi agenţi literari, publicând reviste nevandabile, pierzând bani, făcându-şi duşmani şi rămânând oricând gata să înceapă un nou proiect. Nu demult reuşise să-i fie prezentat Sheilei; demersurile fuseseră insistente, doar că nu strigase în gura mare că auzise că Sheila era bogată.

— Da, mulţi au încercat, spuse ea. Cu atât mai rău pentru ei! îmi zâmbi batjocoritor şi stăpânit, totodată, întotdeauna îşi cântărea bine protejaţii. Apoi adăugă:

— Nu pare ca vreunul să-i fi fost de prea mare ajutor, ce zici?

— Dar dacă şi alţi oameni l-au mai ajutat, spusei gândindu-mă la unele zvonuri ce-mi ajunseseră la ureche, nu-i prea încurajator pentru tine.

— Ai auzit ceva rău despre el?

— Bineînţeles.

— Presupun, spuse Sheila, că şi el a auzit lucruri rele despre mine.

Râse batjocoritor, aproape neruşinat, semn că avea mari speranţe. De mult nu mai fuseseră atât de mari.

— Poate şi despre tine, adăugă.

Am zâmbit. Nu puteam s-o dezamăgesc; în momente ca acestea, starea ei de spirit încă îmi mai susţinea moralul, care altfel era la pământ. Dar îi spusei:

— Ascultă-mă pe mine, a întâlnit o grămadă de oameni binevoitori. Trebuie să fie ceva cu el!

— Bineînţeles că este ceva cu el. Dacă n-ar fi, zise, ce nevoie ar mai avea de mine. Şi zâmbi din nou. Să ştii că tocmai cei cu care e ceva sunt cei care au nevoie de cineva. Credeam că ţi-ai dat şi tu seama de asta până acum.

Se ridică, se duse spre cămin, îşi puse mâinile pe consola căminului şi-şi arcui spatele.

— Avem bani destui, nu-i aşa? întrebă.

De data asta, ea, care de obicei vorbea atât de deschis, se prefăcea nepricepută. Cunoştea situaţia noastră financiară la fel de bine ca şi mine. Doar era fiica tatălui ei. De fapt, deşi era gata să arunce bani în dreapta şi-n stânga, era iscusită în afaceri. Ştia exact ce sumă se putea cheltui fără a ne crea probleme. Cu câştigul meu şi venitul ei aveam mai mult de două mii pe an şi cheltuiam mult mai puţin deşi locuiam în această casă mare, confortabilă şi aveam o femeie de serviciu să ne ajute. Am aprobat din cap. Da, aveam destui bani.

— Iată o problemă rezolvată, deci!

— Atâta vreme, spusei, cât nu vei fi prea dezamăgită.

— Nu m-aştept la prea mult.

— Nu trebuie să te aştepţi la nimic, spusei.

— Dar e un om talentat, nu-i aşa? replică Sheila, cu expresia feţii îndulcită şi mai înviorată.

— Cred că da, răspunsei.

— Aş putea să-l pun din nou pe picioare, spuse. Şi continuă gânditoare, bravând oarecum: Asta ar fi ceva. Dacă altceva n-am putut face, asta ar fi totuşi ceva. Nu?

II
DOUĂ MODALITĂŢI DE A FACE AFACERI

CÂND ERA ÎN CĂUTAREA CUIVA PE care să-l poată ajuta, Sheila acţiona cu iuţeala unui escroc. Cred că în aceeaşi săptămână, poate chiar a doua zi, l-a invitat pe R.S. Robinson la masă. Eu, bineînţeles, veneam direct din biroul lui Lufkin; multă vreme după aceea, asocierea mi-a apărut o ironie.

Îmi petrecusem toată ziua în apartamentul lui Lufkin. La început mă rugase să-i stau la dispoziţie dimineaţa, la prima oră, ca apoi să mă lase să aştept, lucru obişnuit la el, timp de câteva ore. La uşa biroului său, într-o anticameră acoperită cu un covor atât de gros încât zgomotul paşilor era complet estompat, mi-am petrecut timpul cu unul din membrii anturajului lui Lufkin, pe care-l cunoşteam mai bine, un om de vârsta mea, pe nume Gilbert Cooke. Era un fel de consilier personal al lui Lufkin, care în teorie îl sfătuia în probleme de export, după cum şi eu, tot în teorie, îl sfătuiam în probleme juridice; dar de fapt, Lufkin ne folosea pe amândoi ca oameni la toate. Era una din companiile petroliere mai mici, dar dimensiunea era relativă şi în 1938, al patrulea an de când Lufkin era preşedinte, cifra de afaceri crescuse la treizeci de milioane de lire. Îşi avea şi propriul său personal juridic şi când mi-a oferit postul de consilier nu a mai acceptat alt avocat; dar îi convenea să aleagă tineri ca mine sau Cooke, să-i ţină la cheremul lui şi apoi

să le asculte sfaturile.

În anticameră, Gilbert Cooke îmi arătă uşa biroului.

— E în întârziere, spuse el, ca şi când Lufkin ar fi fost un tren.

Cooke era solid, musculos, roşu la faţă, cu ochi căprui focoşi; îţi dădea imediat un sentiment de intimitate, de amabilitate şi părea un om deosebit de ponderat. De fapt, mi se adresa ca şi când am fi fost în termeni mult mai intimi decât eram în realitate.

— Cum se mai simte Sheila în ultima vreme? mă întrebă ca şi când ar fi fost la curent cu totul.

I-am răspuns că se simte bine, dar el nu s-a mulţumit cu atât.

— Eşti absolut sigur că merge la doctorul cel mai potrivit?

I-am răspuns că de câtva timp nu mai vroia să meargă la niciunul.

— Cine o îngrijea?

Era indiscret, insistent, dar amabil: dificil să-ţi aminteşti că nu intrase în casa noastră decât de două ori. Mă invitase destul de des la clubul lui, discutasem despre politică, sport şi despre afacerile lui Lufkin, dar nu-i făcusem nicio confidenţă.

Într-un târziu am fost chemaţi în biroul lui Lufkin, în acest apartament în care, trecând dintr-o cameră într-alta, simţeai pe piele o adiere ca o răsuflare caldă.

Lufkin stătea ţeapăn într-un scaun. De-abia dacă ne salută: nu era prea politicos, dar nici ceremonios şi nu-şi dădea aere. Bagateliza oarecum relaţiile personale pentru că nu se pricepea să le stabilească şi, totuşi, în mod pervers, îi făceau plăcere.

— Ştiţi despre ce este vorba? spuse.

Da, fusesem informaţi.

— Ce să fac?

Vorbea de parcă urma să terminăm în zece minute. De fapt a durat toată ziua şi nimic din ce-am spus noi n-a

contat prea mult. Lufkin şedea acolo, indiferent la trecerea timpului, ţeapăn, cu faţa rigidă ca un craniu descărnat. Nu era decât cu zece ani mai mare decât Cooke sau decât mine; avea pielea oacheşă şi concurenţii lui în afaceri lansaseră zvonul că are mutră de evreu şi că numele este evreiesc, de fapt, tatăl său era un paroh nonconformist din East Anglia.

Problema de rezolvat era destul de simplă. Fusese întrebat dacă doreşte să achiziţioneze o nouă firmă de desfacere; s-o cumpere? Încă de la începutul discuţiei, în orele lungi, prozaice, petrecute în camera supraîncălzită, plină de fum, două lucruri fuseseră clare. Mai întâi, era o problemă în care nici părerea mea, nici a lui Cooke nu aveau să conteze prea mult, – în nici un caz cu nimic mai mult decât a oricărui alt om cu inteligenţa normală din birourile sale. În al doilea rând, eram sigur că, indiferent de ce aveam să spunem noi sau alţii, Lufkin se hotărâse deja să cumpere.

Şi, totuşi, toată ziua Cooke se comportase ca un om de meserie cu drept de veto. Aducea argumente, vorbea pe un ton nepoliticos, neobişnuit de nepoliticos pentru un angajat într-o funcţie nu prea însemnată, care se adresează unui magnat. Tonul discuţiei era aspru şi în genere impersonal; argumentele erau banale. Cooke era mult mai locvace decât Lufkin sau decât mine: continua să insiste fără să încerce să flateze pe nimeni. Ascultându-l, mi-am dat seama că-i era mult mai apropiat lui Lufkin decât cei mai mulţi angajaţi ai firmei şi mă întrebam de ce.

Majoritatea oamenilor „cumpăraţi” de Lufkin aveau oarecare succese profesionale în urma lor. Cooke nu avea nimic în afară de relaţii şi un soi curios de forţă personală.

Deodată, pe la mijlocul după-amiezii, după ce mâncasem de prânz, – câteva sandvişuri şi cafea, – Cooke îşi schimbă brusc atitudinea. Uitându-se drept în ochii lui Lufkin, îi spuse:

— Mă tem că vreţi să vă întindeţi mai mult decât trebuie.

— Poate! Lufkin părea gata să accepte ideea.

— Vreau să spun că având un imperiu ca al dumneavoastră, – ochii li se întâlniră şi Lufkin zâmbi trist – vine o vreme când trebuie să mai laşi din pretenţii, că de nu…

— Tu ce părere ai, Eliot?

Am răspuns că firma nu avea destui oameni şi că oamenii cu adevărat capabili erau şi mai puţini. Ar trebui să mai găsească vreo doisprezece viitori directori înainte de a face noi achiziţii.

— De acord, spuse.

Timp de jumătate de oră a discutat în detaliu şi apoi a întrebat:

— Te-ai mai liniştit, Cooke?

— Vi se pare uşor, dar nu-i.

— Ce mi se pare uşor?

— Să luaţi o îmbucătură mai mare decât se poate mesteca.

În spatele atitudinii sale absente şi degajate, Lufkin era în sinea lui mulţumit. Dar îi făcea plăcere să lase deoparte propria lui mulţumire şi ne-am întors la cifre.

Afară cerul se întunecase. În cameră era şi mai cald. Nu se hotărâse nimic.

Niciun moment nu ne lăsasem furaţi de imaginaţie.

Nimeni n-ar fi ghicit, deşi acesta era adevărul, că Lufkin era un om cu o neobişnuită imaginaţie; nici că acest maraton al discuţiilor era tehnica lui de a trece la acţiune; şi nici că Gilbert Cooke plesnea de mândrie, pătimaş dar umil, de a fi părtaş la o hotărâre atât de importantă.

Când în cele din urmă ne-am despărţit, era aproape şapte şi tot nu ajunsesem la o soluţie. Toate datele referitoare la noua firmă fuseseră revăzute, în afara preţului de cumpărare, pe care Lufkin nu-l menţionase decât o singură dată, şi atunci numai în treacăt.

— Pentru o afacere bună, bani se găsesc întotdeauna, spusese pe un ton indiferent şi trecuse mai departe.

Şi totuşi acest preţ de cumpărare dădea sens discuţiilor istovitoare ce duraseră ore în şir; pentru mine era unicul lucru care avea cu adevărat sens şi am continuat să mă gândesc la acest preţ şi în taxiul îngheţat ce mă ducea spre Chelsea, căci suma nu putea fi sub un milion de lire.

Când am sosit acasă, am dat de altă metodă de a încheia tranzacţii. R.S. Robinson sosise deja. Era în salon; stătea în picioare lângă cămin: trup masiv, păr argintiu strălucitor, ce dădea un aer venerabil unui chip cu piele fragedă ca de copil. Se simţea liniştit, la largul lui; în spatele ochelarilor privirea ascuţită a ochilor se mişca cu iuţeală de la Sheila spre mine, cu o licărire de veselie şi suspiciune. Nu făcea niciun secret din faptul că dorea ca Sheila să-l sprijine, încercând să stoarcă de la ea o sumă cât de mare, dacă se putea chiar o mie de lire.

— N-am venit aici numai de dragul conversaţiei dumitale interesante, îi spuse el. Vorbirea îi era fluentă, vocea modulată, tonul vesel, măgulitor. Nu trebuie să ascund adevăratul motiv pentru care viu, nu-i aşa? spuse el. Vă previn că aţi deschis uşa casei dumneavoastră unui om periculos.

O mie era maximum la care se gândise; nu spera să obţină chiar atât, deşi nu se sfiise s-o spună. Începuse, cu arta de care era atât de mândru, s-o convingă pe ea şi apoi eventual şi pe mine, care aş fi putut s-o influenţez.

Ce curios, gândeam sorbind din pahar, că în urmă cu cincisprezece-şaisprezece ani acest om făcuse parte din tinereţea noastră. Căci înfiinţase, pe cheltuiala lui, o mică publicaţie pentru o coterie, pe vremea lui *English Review, The Imagists,* rebelii primului război mondial. R.S. Robinson fusese cel care publicase o traducere a poemelor lui Leopardi sub titlul absurd „Singur sub lună”. Atât Sheila cât şi eu o citisem cu puţin înainte de a ne cunoaşte, când eram amândoi la vârsta pesimismului

romantic, şi nouă ni se păruse fascinantă.

De atunci eşuase în tot ce întreprinsese. Încerca acum să obţină bani de la Sheila pentru o nouă editură, dar la care, el personal, nu putea contribui nici cu cinci lire. Şi totuşi nu puteam uita trecutul şi nici nu vroiam să-l uităm, astfel încât, aşa cum stătea acum între noi, pe covorul din faţa propriului nostru cămin, nu Sheila, nu eu, ci el era cel care ne făcea o favoare.

— Tocmai îi spuneam doamnei Eliot că ar trebui să scrie o carte, îmi spuse îndată după ce am sosit.

Sheila clătină din cap în semn că nu.

— Sunt sigur c-ai putea, îi spuse. Apoi se întoarse spre mine: Am observat, domnule, că dumneavoastră aveţi mâini de artist.

Nu-şi pierdea vremea. Începuse cu linguşeala. Dar Sheila, care de obicei se crispa stingherită la orice laudă, din partea lui o accepta. Spre deosebire de prietenii noştri din Chelsea, oameni de vârsta noastră, el nu începuse imediat să ni se adreseze cu numele mic; continua să-mi spună „domnule” şi Sheilei „doamnă Eliot” chiar şi atunci când vorbea cu o intimitate insidioasă.

Stând între noi, ne patrona; avea demnitate şi prestanţă, deşi era cu câţiva centimetri buni mai scund ca Sheila, care, la rândul ei, era destul de înaltă pentru o femeie iar mie nu-mi ajungea nici până la umăr. Îndesat, cu umerii aduşi, îşi netezea o şuviţă din părul argintiu.

Venise la masă îmbrăcat într-un smoching, care pe vremuri fusese elegant, dar acum era ponosit. Nici Sheila şi nici eu nu ne îmbrăcasem de seară; şi Robinson a fost cel care a făcut toate eforturile să ne împrăştie stânjeneala.

— Aşa să faceţi întotdeauna, ne sfătui el pe când intram în sufragerie.

L-am întrebat la ce se referea.

— Întotdeauna să-i pui pe oameni în inferioritate. Când îţi spun să nu te îmbraci de seară, nu-i lua în seamă. Îţi

creezi un ascendent moral. Vezi, îi spuse lui Sheila, luând loc la masă în dreapta ei. Eu am ascendentul moral în seara asta.

În sufragerie o felicită pe Sheila pentru faptul că eram singuri, mâncarea fiind adusă din bucătărie pe o ferestruică.

— În felul ăsta, n-am nevoie să mă prefac, nu-i aşa? spuse el şi mâncând cu poftă ne povesti despre alte mese, luate cu ani în urmă, într-un trecut legendar, mese la care încercase să strângă fonduri pentru a edita cărţi despre care, ne amintea el mereu, auzisem cu toţii de atunci încoace. Cred că vi s-a spus că aveam o situaţie mult mai bună pe atunci. Ridicându-şi ochii din farfurie, o privi pe Sheila chicotind vesel şi maliţios. Să nu credeţi o vorbă. Oamenii le înţeleg pe toate pe dos.

Ne povestea despre nenumărate manevre cu care smulgea promisiuni de la A datorită lui B şi C, de la B datorită lui A şi C... Principalul este că trebuie să refuzi regulile jocului, o sfătuia el pe Sheila. Ne povestea despre tratative pe care el personal le dusese cu atâta abilitate şi inventivitate, încât partenerii mei de afaceri din după-amiaza aceea păreau nişte specimene cu totul minore.

Tot timpul, ascultându-l, îmi concentrasem mai mult atenţia, urmărind-o pe Sheila aşa cum făceam de când mă căsătorisem. Stătea cu faţa întoarsă spre el, linia fermă a nasului şi a gurii bine conturate pe fundalul peretelui; faţa ei îşi pierduse încordarea şi fixitatea neobişnuită, nu era nici urmă de vreun tic, Poate că nu avea aerul acela familiar de linişte şi relaxare pe care-l avea uneori când era în compania protejaţilor ei; dar n-avusese niciodată vreun protejat atât de invincibil ca acesta. Trebuia să fac eu însumi un efort să-mi amintesc că, după cum afirma chiar el, Robinson era lipsit de mijloace, întreţinându-se pe sine şi pe soţia lui infirmă din 150 de lire pe an. Sheila, – şi aceasta era rar la ea, – avea un aer pur şi simplu dezorientat.

O clipă, dintr-un obicei vechi, m-am întrebat dacă nu se simţea atras de ea. Poate că cei care sunt închişi în propria lor răceală, cum era ea, acordă mai puţină atenţie decât noi ceilalţi obiectului atracţiei, neinteresându-i dacă în ochii celorlalţi apar în chip grotesc şi nepotrivit. Făcând un serviciu acestui om de şaizeci de ani, pe care alţii îl găseau fantastic, Sheila simţise, probabil o binecuvântată rămăşiţă de căldură sexuală. În orice caz era îmbujorată şi timp de o oră m-am putut elibera de orice sentiment de responsabilitate. Reuşise să se uite pe sine.

Robinson, la fel de neinhibat în problema mâncării ca şi în cea a manevrelor sale, îi mai ceru o porţie de friptură şi-şi continuă încercările recent începute de a strânge fonduri. Un scriitor prosper, care-l cunoscuse în zilele lui de glorie, îi dăduse o scrisoare de recomandare către o companie de asigurări. Robinson făcu o digresiune şi ochii lui de elefant străluceau în timp ce ne spunea o anecdotă piperată despre scriitorul prosper, un tânăr actor şi o femeie în vârstă. Povestind-o, Robinson o studia pe Sheila, încercând să pătrundă intimitatea vieţii ei conjugale.

Adresându-i direct povestirea, dar neobţinând niciun răspuns, reveni la discuţia despre compania de asigurări. Îl duseseră în City, îi oferiseră cafea şi biscuiţi din făină neagră şi apoi îi vorbiseră despre milioanele pe care le investesc în concernurile industriale.

— Mi-au vorbit mie de milioane! striga el.

— N-o făceau cu vreo intenţie, spusei.

— Ar trebui să fie mai delicaţi, spuse Robinson. Îmi vorbeau mie de milioane, când tot ceea ce voiam erau nouă sute de lire.

Eram sigur că scăzuse suma de la o mie ca să sune mai puţin, tot aşa cum în magazinele de unde ne cumpăra mama haine, nu spuneau că preţul e cinci şilingi, ci era întotdeauna patru şilingi unsprezece penny şi ceva.

— Ba mai mult, spuse Robinson, nici nu aveau intenţia

să-mi dea banii. Vorbeau într-una despre milioane ici şi milioane colo şi când am ajuns să intrăm în amănunte au luat o mutră nehotărâtă.

— V-au oferit ceva? întrebă Sheila.

— Trebuie să ştii întotdeauna când nu mai ai nicio şansă, spuse Robinson pe tonul său hotărât cu care dădea sfaturi.

Mă gândeam că, în vreo două ore, emisese mai multe generalităţi despre modul de a face afaceri decât auzisem de la Lufkin în patru ani.

— Le-am spus doar atât: „Mă trataţi foarte urât. Nu vorbiţi de milioane oamenilor care au nevoie de bani”, şi le-am întors spatele. Doar nouă sute de lire, suspină el.

Gândindu-se la povestirea lui Robinson, care încerca să spună cum că el i-ar fi umilit pe ceilalţi, Sheila izbucni în râs, pentru prima oară de luni de zile. Apoi începu să pună ea întrebări. Nouă sute de lire; nu va reuşi mare lucru numai cu atât. Adevărat, tot timpul acesta îşi păstrase vechea tiparniţă şi putea să publice o carte-două rugând pe cineva să se ocupe de difuzare, – dar ce rost avea? Cu siguranţă că dacă ar proceda în felul acesta şi s-ar pripi, şi-ar risipi creditul şi s-ar ruina definitiv.

Robinson nu era obişnuit să fie luat prin surprindere. Se înroşi: roşeaţa se ridică pe obraji până spre frunte, sub părul său argintiu. Ca mulţi oameni ingenioşi, avea tendinţa să subaprecieze pe cei din jur. O cântărise în mintea lui pe această femeie frumoasă şi chinuită; îşi închipuise că va fi cea mai uşoară pradă. O etichetase de neurastenică. Era surprins că ea dovedise discernământ. Nemulţumit că-i ghicise intenţiile. Căci, bineînţeles, îşi propusese să fie jenant de sincer, dar în acelaşi timp şi periculos de ascuns. Era oare sincer măcar când vorbea despre sărăcia lui? Încercase cu Sheila una din versiunile tehnicii sale, ce includea o largă gamă de abordări. De data aceasta făcea acest joc cu mai multe persoane simultan, fără să pomenească uneia de cealaltă.

— Lucrurile trebuie să rămână întotdeauna simple, spuse el încercând să-şi dea un aer important.

— Nu chiar atât de simple încât să devină absurde, spuse Sheila zâmbind, dar continuând să-i ţină piept.

În curând reuşi să-l facă să devină mai rezonabil. Dacă ar putea strânge bani, ar avea nevoie de vreo câteva mii. În momentul de faţă, o astfel de sumă i-ar permite să publice modest, dar ca un profesionist, timp de câţiva ani. Totuşi, dacă nu avea să reuşească să strângă mai mult, nu renunţa la cele nouă sute de lire. Chiar dacă nu i-ar fi ajuns decât pentru a publica trei cărţi cu vechea tiparniţă; numele lui R.S. Robinson ar intra astfel din nou în circulaţie.

— Nu se ştie niciodată ce se poate întâmpla, spuse el şi începu iar să ne înşire o grămadă de iluzorii proiecte de viitor, umflate ca nişte baloane. Spunea că aceste trei cărţi vor face ca lumea să-şi amintească din nou de el şi, renunţând la himere, ne vorbi despre cărţile pe care ar vrea să le publice. Încetă să o mai linguşească pe Sheila sau să mai folosească alte tertipuri pe care le credea infailibile şi deodată îţi dădeai seama că gustul său literar rămăsese nealterat. Un gust auster, antiromantic, la fel cu al Sheilei.

— Aş putea să fac din nou, spuse el, ceea ce am mai făcut şi înainte.

— Aveţi nevoie de bani? îl iscodi Sheila.

— N-am nevoie decât de atât cât trebuie ca să pun un nume în circulaţie, strigă el.

— Numai de bani aveţi nevoie? îl întrebă Sheila.

— Nu. Am nevoie şi de cineva, aşa ca dumneata, pentru ca oamenii să nu-şi facă o impresie greşită. Vezi dumneata, unii cred că sunt un caraghios.

De data asta nu juca teatru. O spusese furios, cu vehemenţă, plin de resentiment, nu din dorinţa de a o îndupleca. Dar în curând reuşi să se stăpânească din nou, atât cât să-şi facă socoteala că ar putea smulge un

răspuns chiar în seara aceasta. Socotise probabil că Sheila era de partea lui şi că nu avea să mai dea înapoi, – căci pretextă că se duce la baie, ca să ne lase pe noi singuri.

De cum m-am întors fără el la masă, unde stătusem cu toţii, Sheila rosti un singur cuvânt:

— Ei?

Băusem coniac şi cu o mişcare bruscă, stereotipă, continua să împingă carafa cu degetul mic.

— Ei? repetă ea.

Am avut impresia, atunci şi chiar şi după aceea, că dacă aş fi intervenit aş fi putut s-o opresc. Continua să aibă încredere în mine şi în nimeni altcineva. Oricât de puternică ar fi fost hotărârea ei de a-l ajuta, m-ar fi ascultat, dacă aş fi sfătuit-o să n-o facă. Dar luasem deja hotărârea să n-o împiedic. Găsise ceva care s-o intereseze şi m-am gândit că avea să-i facă mai mult bine decât rău.

— Dacă vrei să-ţi asumi un risc, i-am spus, nu văd de ce n-ai face-o.

— Ai o părere mai bună despre el?

Am stat şi m-am gândit. Reuşise să-i facă ei viaţa mai palpitantă. Mi-am dat apoi seama că izbutise să facă şi pentru mine acelaşi lucru. Dacă o păcălise pe ea, reuşise să mă păcălească şi pe mine.

Zâmbindu-i, i-am spus:

— Trebuie să recunosc că mi-a făcut plăcere.

Aprobă din cap, apoi adăugă după o scurtă pauză:

— N-o să fie prea recunoscător, nu-i aşa?

— Nu tocmai.

— Nu încerca să-mi prezinţi lucrurile în roz. Ochii ei mari străluceau ca două reflectoare. Nimeni nu ţi-e recunoscător că te ocupi de el. Iar el va fi şi mai nerecunoscător ca alţii.

Era genul de adevăruri amare de care nu se cruţa niciodată, nici pe ea şi nici pe ceilalţi; singurul gen de

adevăr pe care-l considera demn de a fi privit în faţă.

Câţi oare, mă-ntrebam, ar fi avut curajul să privească în faţă acel adevăr atunci, în clipa în care tocmai lua hotărârea? Mai erau oameni în stare să facă ceea ce făcea ea, dar nu erau mulţi cei care aveau o viziune atât de clară despre consecinţele actului lor.

Stăteam tăcuţi, uitându-ne unul în ochii celuilalt, dar privirea ei devenea din ce în ce mai vagă, ca şi cum ar fi privit peste mine, undeva departe.

— Dacă n-o fac eu, spuse, o va face altcineva. Şi cred că are mai mare importanţă pentru mine decât pentru el.

Imediat după aceea Robinson se întoarse. Tăceam amândoi când a deschis uşa şi şi-a închipuit că tăcusem din cauza lui. Îşi luă un aer vesel, nepăsător, dar până şi optimismul lui părea forţat şi, când se aşează din nou, reluă vechile manevre, prea insidios, prea stânjenitor:

— Doamnă Eliot, m-am gândit mai bine şi cred că ar trebui să scrii chiar dumneata o carte.

— Să lăsăm asta, spuse ea.

— Vorbesc foarte serios.

— N-are rost.

Era un refuz categoric şi Robinson îşi coborî privirea spre masă.

Sheila adăugă, ca şi cum ar fi fost un lucru de la sine înţeles:

— Cred că e bine să vă spun deschis c-am hotărât să fac tot ce pot ca să vă ajut.

Pentru a doua oară în seara aceea Robinson se înroşi până la rădăcina părului. Bolborosind, distrat, uluit, îi mulţumi fără să-şi ridice privirea, apoi îşi scoase batista şi se şterse apăsat pe frunte.

— Dacă nu-i cu supărare, domnule, aş mai bea un păhărel, vă rog, mi se adresă el cu jovialitate forţată. La urma urmei avem ceva de sărbătorit. Îşi revenea cu încetul. La urma urmei, este o ocazie istorică.

III
SENSUL UNOR DISCUŢII PE OCOLITE

DUPĂ SEARA ACEEA DIN FEbruarie, Sheila îmi vorbi foarte puţin despre tratativele ei cu Robinson, dar ştiam că o preocupau. Când, la începutul verii, a aflat că părinţii ei doreau să vină şi să rămână peste noapte la noi, se exprimă despre această vizită ca de o întrerupere intolerabilă.

— N-am timp de pierdut, îmi spuse bombănind.

I-am atras atenţia că nu puteam să-i mai animăm, de data aceasta domnul Knight venea să consulte un specialist.

— De ce să nu pot? Nimeni n-o să se simtă bine.

— Va fi şi mai rău dacă nu-i primim.

— Ne-au dat destul de furcă la vremea lor. Şi, oricum, adăugă ea, o dată-n viaţă am şi eu ceva mai bun de făcut.

Şi le-a scris să nu vină. Interesul pentru ceea ce întreprindea cu Robinson părea să fi devenit o obsesie, astfel încât socotea până şi redactarea unei scrisori drept distragere chinuitoare. Dar doamna Knight nu era o persoană prea subtilă. Răspunse imediat cu o scrisoare plină de indignare, pentru că Sheila găsise o scuză ca să nu ne ducem la ei de Crăciun, şi nu ne văzusem de un an şi jumătate; s-ar putea ca-ntr-o bună zi, în ciuda îngrijirilor doamnei Knight şi a propriului său curaj, tatăl Sheilei să închidă ochii; Sheila nu dovedea niciun pic de gratitudine

filială.

Chiar şi asupra Sheilei, care avea groază de tovărăşia lor şi îi considera adevăraţii vinovaţi pentru chinurile ei de conştiinţă, autoritatea familiei încă mai avea putere. Nimeni nu ar fi putut-o determina să-şi schimbe hotărârea, dar mama ei a reuşit.

Astfel, într-o dimineaţă de mai, un taxi se opri la poarta grădinii şi, de la una din ferestrele de sus, i-am văzut pe domnul şi doamna Knight păşind încet pe alee. Foarte încet, căci domnul Knight mergea cu paşi mici, oprindu-se din când în când, sprijinindu-se tot timpul de soţia lui. Deşi era o femeie masivă, la fel de solidă ca Sheila, domnul Knight era cu un cap mai înalt ca ea. Cu mâna sprijinită de umărul puternic al soţiei sale, cu stomacul foarte umflat cam de la mijlocul torsului, puţin mai jos de pieptarul tare, domnul Knight înainta clătinându-se, ca un colos rănit, ce părăseşte câmpul de luptă ajutat de ordonanţă.

Le-am ieşit în întâmpinare pe alee, în timp ce Sheila rămase în uşă.

— Bună dimineaţa, Lewis, spuse domnul Knight cu voce stinsă.

— Nicio vorbă până nu intrăm în casă, ordonă doamna Knight.

— Îmi pare rău că sunt nevoit să-mi târăsc oasele printre voi, şopti domnul Knight.

— Nu te obosi vorbind, dragul meu, spuse doamna Knight.

În cele din urmă drumul se sfârşi într-un fotoliu din salon, unde domnul Knight se prăbuşi istovit. Era o dimineaţă caldă şi prin fereastra întredeschisă sufla o briză uşoară.

— Nu e prea rece pentru tine, dragul meu? întrebă doamna Knight privindu-mă acuzator.

— Poate că da, se auzi o şoaptă din fotoliu. Poate că da.

Imediat, doamna Knight se repezi şi închise brusc fereastra. Acţiona ca şi cum n-ar mai fi avut decât un singur ţel: să-şi ţină soţul în viaţă.

— Cum vă simţiţi? l-am întrebat apropiindu-mă de fotoliu.

— După cum vezi! veni răspunsul aproape imperceptibil.

— Doctorii ce spun?

— Se pricep prea puţin, Lewis, prea puţin!

— Atâta vreme cât îl putem feri de oboseală, spuse implacabil doamna Knight.

— Dorm zi şi noapte, şopti domnul Knight. *Zi şi noapte.*

Figura lui recăpătase înfăţişarea inteligentă, susceptibilă, istovită. Apoi spuse încet: „Sheila, Sheila! Nu mi-am văzut fata!" Pe când ea se apropia, el îşi înclină capul cu câteva grade, ca şi cum ar fi făcut un efort herculean, şi întinse obrazul ca să-i fie sărutat. Sheila stătu aplecată deasupra lui, încremenită, albă la faţă. O clipă mi s-a părut că n-are să reuşească să facă efortul de a-l săruta. Apoi se aplecă, schiţă gestul unui sărut şi se îndepărtă de noi, aşezându-se pe scaunul de lângă fereastră.

Mamei sale i se părea nenatural, dar de fapt Sheila era convinsă că el joacă teatru şi asta îi displăcea profund. Ipohondru, dramatizând orice situaţie, aşa-l ştiuse din copilărie, deşi nu chiar ca acum. Nu-l credea cu adevărat bolnav. În sufletul ei ar fi vrut să-l respecte, dar considera că se ratase pentru că era atât de mândru şi de vanitos. Nu făcuse nimic în viaţă decât că se căsătorise cu o fată bogată, căci nu doamna Knight cu silueta ei greoaie şi figura de mops fusese cea care se ridicase prin căsătorie, ci soţul ei cel atât de comod, dar deosebit de ager la minte. Sheila nu putea să nu păstreze o ultimă rămăşiţă de respect faţă de el dar asistând la teatrul pe care îl juca, capacitatea ei de înţelegere, realismul, şi chiar simţul umorului n-o mai ajutau.

Pe când şedeam în jurul mesei, în sufragerie, nu reuşea să înjghebeze o conversaţie. Eram îngrijorat din pricina ei, iar domnul Knight, cu ochii săi pătrunzători şi vicleni, ne studia pe furiş pe amândoi. Avea timp destul să ne studieze, căci doamna Knight nu-i îngădui să mănânce altceva decât o felie de şuncă rece. Făcea un mare efort să o asculte, căci era lacom la mâncare. Dar ipohondria lui avea ceva real: renunţa bucuros la mâncare dacă renunţând îşi micşora frica de moarte. Nefericit, îşi mânca bucăţica de şuncă, în timp ce, pe sub pleoapele grele, ne spiona, când pe fiică-sa, când pe mine, ori de câte ori se credea neobservat.

Dintre noi patru, singura care s-a sculat cu degajare de la masă a fost doamna Knight. Ne-am odihnit în salon, privind dincolo de grădină, înspre fluviu, şi doamna Knight era mulţumită. Nu-i plăcea starea de spirit a fiicei ei, dar n-o neliniştea şi era obişnuită să ignore lucrurile care nu-i făceau plăcere. În rest era fericită pentru că soţul ei se înviorase. Ea însăşi mâncase un prânz copios; era cel puţin mulţumită de bucătăria fiicei ei şi de casa ei luminoasă şi elegantă. De fapt, mă măgulea pe mine, fiind gata să recunoască că Sheila ar fi putut face o alegere mult mai rea.

— Am ştiut întotdeauna că ai să reuşeşti în viaţă, spuse doamna Knight.

Scurtă trebuie să-i mai fi fost memoria! Când Sheila mă dusese prima oară la casa parohială, eram un biet tânăr sărac iar doamna Knight mă considerase o partidă cât se poate de nepotrivită, dar acum, în salonul nostru confortabil, era convinsă că spune numai adevărul.

Satisfăcută, doamna Knight trecu în revistă numele altor bărbaţi; cu care Sheila s-ar fi putut căsători, dar niciunul, după părerea ei, nu reuşise atât de bine ca mine. O clipă m-am uitat spre Sheila care mi-a înţeles privirea, dar n-a zâmbit. Atunci se auzi vocea nuanţată a domnului Knight:

— Prietenul nostru Lewis este mulţumit de ce a realizat?

— Sigur că da, interveni doamna Knight pe un ton hotărât.

— Aşa să fie? Eu unul n-am fost niciodată mulţumit de mine însumi, dar, desigur, n-am făcut nimic care să fie demn de luat în seamă. Ştiu că prietenul nostru Lewis a cunoscut luminile rampei, dar aş dori să fiu sigur că este cu adevărat mulţumit.

Unde voia să ajungă? Nimeni nu se pricepea să aprecieze succesul profesional mai bine ca domnul Knight.

— Bineînţeles că nu sunt, am răspuns.

— Îmi închipuiam eu că asta e părerea ta. Pe ocolite, fără să mă privească, continuă: Spune-mi dacă greşesc, eu sunt un copil în problemele astea, dar am vaga impresie că dintre cele două cariere pe care ţi le-ai ales, nu te aştepţi să ajungi în niciuna din ele la vârful piramidei. Dar s-ar putea să fie numai o falsă impresie a mea.

— Perfect adevărat, i-am întărit spusele.

— Bineînţeles, reflectă domnul Knight, dacă ar fi vorba de unul din acele temperamente nefericite, de care unii dintre noi am fost cruţaţi, care nu se simt mulţumiţi în viaţă dacă nu obţin premiile cele mai mari, situaţia ta din momentul de faţă ar corespunde cu un relativ eşec.

— Da, aşa ar fi, acceptai opinia.

Mi se adresa mie, învârtind cuţitul în rană. O ştia foarte bine; o ştia şi Sheila şi o ştiam şi eu. Doar doamna Knight nu înţelegea nimic.

— Multă lume ar da oricât să fie în locul lui Lewis. Sunt sigură! proclamă dânsa. Se întoarse spre Sheila. Care se aşezase pe un taburet în penumbră:

— N-am dreptate, Sheila?

— Întocmai.

— Să ştii că-i vina ta dacă nu-i aşa.

Doamna Knight râse tare. Vedea, însă, faţa Sheilei palidă, cu un zâmbet forţat îngheţat pe buze şi era nemulţumită că fiică-sa nu arăta mai vioaie. Sănătoasă şi mulţumită, doamna Knight nu vedea niciun motiv pentru care cei din jurul ei să se simtă altfel decât dânsa.

— E timpul să vă daţi şi voi doi seama că n-aveţi de ce vă plânge, continuă.

Stingherit, domnul Knight se ridică puţin în scaun, dar ea insistă:

— Cu tine vorbesc, Sheila. Ai avut mai mult noroc ca alte femei şi sper că eşti conştientă de acest lucru.

Sheila nici nu se clinti.

— Ai un soţ apreciat de toţi, nu se lăsă doamna Knight, ai o casă frumoasă pentru că părinţii tăi v-au ajutat s-o cumpăraţi; ai destui bani pentru a-ţi satisface orice gust rezonabil. Ce nu pot eu să înţeleg…

Domnul Knight încercă să-i abată atenţia asupra lui, dar de data asta nu-l băgă în seamă.

— Ce nu pot eu să înţeleg, spuse doamna Knight, este că nu vă hotărâţi să aveţi un copil.

Ascultând-o, la început vorbele ei nu păreau să însemne nimic altceva decât un lucru spus de dragul conversaţiei, fără vreo intenţie ascunsă. Dar mai apoi am înţeles ce vrea să spună. Îmi era destul de greu s-o ascult vorbind, dar rana mea nu era nimic pe lângă durerea Sheilei. M-am uitat spre ea îngrozit, încercând să găsesc o scuză ca s-o scot din cameră, să rămânem numai noi doi.

Tatăl ei o privea şi el fix, încercând să pareze, să schimbe subiectul.

Spre surprinderea noastră, Sheila începu să râdă. Nu era un râs isteric, ci lasciv, aproape vulgar. Acest exemplu specific de lipsă de tact, pentru moment o amuza. O clipă s-a simţit un om obişnuit printre oameni obişnuiţi. Să fie considerată o femeie care, din dorinţa de a fi liberă să călătorească sau pentru că vroia să trăiască mai la largul ei, refuzase să aibă copii – o punea pe picior

de egalitate cu mama ei, cea energică şi practică.

Între timp, doamna Knight nu remarcase nimic neobişnuit şi continua să peroreze despre pericolul de a amâna prea mult. Sheila nu mai râdea; şi totuşi părea gata să continue conversaţia cu maică-sa şi acceptă să meargă amândouă după-amiază la cumpărături.

Pe când se îndreptau spre poartă, în plin soare, corpul unduios al Sheilei îmbrăcat într-o rochie vernil, le-am urmărit amândoi cu privirea, apoi în camera supraîncălzită, cu toate ferestrele închise pentru a-i proteja sănătatea, domnul Knight se întoarse uşor spre mine.

— Iată-le plecate, spuse el. Privirea-i era mulţumită, vicleană şi tristă. Când i-am oferit o ţigară, a închis ochii în semn de dojană:

— Nu mă încumet. Nu mă încumet.

Deschise încet ochii, dar nu se uită spre mine; privi pe fereastră, în grădină. Părea preocupat de cu totul altceva, după cum o dovedi şi prima lui remarcă. Totuşi, obişnuit cu digresiunile sale, aşteptam lovitura. Începu:

— Presupun că dacă situaţia internaţională actuală continuă şi, între noi fie vorba, eu aşa cred, vom avea multe probleme de rezolvat... Chiar şi cei dintre noi care vor fi reduşi la stadiul de simpli spectatori. E o situaţie tare curioasă, Lewis, să stai deoparte, în colţul tău, şi să urmăreşti cum în jur se întâmplă atâtea lucruri pe care, fără informaţii prealabile, le-ai prevestit.

Continuă să-şi expună părerile ocolind subiectul, lăsându-mă în aşteptarea problemei reale pe care voia s-o discute. Vorbea, în felul lui obişnuit, pe un ton prietenos, care la el devenise un veritabil cod. Continuând cu formulele lui întortocheate, emise unele opinii de bun-simţ cu privire la politica mondială a acelui an şi la ce ne puteam aştepta; vorbea tot timpul pe un ton calm şi detaşat, neaşteptat la un om ca el, egoist şi timid. Fără emfază, reluă:

— Presupun că dacă situaţia ia o întorsătură gravă, şi e o consolare morbidă pentru un neiniţiat ca mine să descopere că cineva ca tine, care trăieşte în mijlocul vâltoarei, este de acord că lucrurile nu pot lua decât întorsătura cea mai gravă, – presupun că unora le-ar putea sustrage atenţia, deşi pare un mod frivol de a aborda o problemă delicată, le-ar putea abate atenţia de la propria lor suferinţă.

Trecuse la subiect.

— S-ar putea, am răspuns.

— Crezi că aşa se va întâmpla şi cu ea? spuse el pe acelaşi ton.

— Nu ştiu.

— Nici eu. O luă din nou pe ocolite. Care dintre noi poate pretinde oare că ştie un singur gând măcar al unei alte fiinţe omeneşti? Care dintre noi poate pretinde asta? Nici chiar un om ca tine, Lewis, care este înzestrat, dacă mă pot exprima astfel, cu o deosebită capacitate de înţelegere. Şi unii ar putea presupune despre sine că, în comparaţie cu cei pe care-i întâlnesc, nu sunt nici ei total lipsiţi de această capacitate. Şi totuşi nimeni n-ar îndrăzni să creadă, şi îmi închipui că nici tu nu crezi, că ai putea împărtăşi nefericirea altcuiva, chiar dacă s-ar întâmpla să-l vezi suferind sub ochii tăi.

Îşi aţinti privirea şireată şi tristă asupra mea, apoi se uită în altă parte.

— Poate că simţi acest lucru cu mai multă putere, adăugă el, când ai responsabilitatea unui copil. Îţi faci iluzii că poţi – şi pentru o fracţiune de secundă în vocea lui nuanţată se simţi o ezitare – să-l sau s-o cunoşti ca pe tine însuţi. Carne din carnea ta, os din osul tău. Şi deodată îţi dai seama că ai în faţă o altă fiinţă şi nu ştii niciodată ce nu e în regulă, şi e cu atât mai dureros cu cât uneori există o asemănare cu propriul tău sistem nervos. Dacă-ţi va fi hărăzit să ai copii, Lewis, şi vei avea motiv să fii îngrijorat, şi dacă vei fi nevoit să observi o suferinţă, de

care te consideri răspunzător, atunci cred că-ţi vei da seama de ceea ce am încercat, în mod foarte neadecvat, bineînţeles, să-ţi explic.

— Cred că pot să-mi dau seama prea bine.

Auzind tonul meu sarcastic, închise din nou ochii şi întrebă:

— Spune-mi, cum e viaţa ei?

— Nu s-a schimbat prea mult, am răspuns.

Stătu puţin pe gânduri:

— Cum îşi petrece vremea în casa asta?

I-am povestit că în ultimul timp îşi găsise altă ocupaţie, încercând să ajute un om care era într-o situaţie grea.

— A fost întotdeauna bună cu cei necăjiţi.

Îşi încreţi gura şi pe faţă îi apăru un zâmbet aproape irascibil: era oare destul de imparţial să-şi dea seama cât era de diferită de el, cu pasiunea lui. Pentru succes, cu interesul lui să descopere, ori de câte ori întâlnea pe cineva, exact ce cotă atinsese propria lui reputaţie în acea zi la bursa de schimb a reputaţiilor.

Schimbă tactica, menţionând cât de periculos era să devii sentimental când e vorba de un eşec, dar se opri brusc şi, cu privirea în gol, spuse:

— Desigur, nu mai sunt eu cel care poartă răspunderea, căci acum ţi-a revenit ţie, ceea ce este mult mai bine pentru noi toţi, căci eu nu mai am puterea să-mi asum responsabilităţi şi, de fapt, efortul de a-ţi vorbi atât de confidenţial dovedeşte că este posibil să plătesc cu sănătatea mea precară. Desigur, acum tu porţi răspunderea şi ştiu că o accepţi cu mai multă bunăvoinţă decât mulţi alţii. Şi mai ştiu că fiica mea nu s-a simţit niciodată prea bine în prezenţa soţiei mele. A fost dureros pentru mine, dar în momentul de faţă nu trebuie să ţinem cont de asta. Dar chiar dacă ziua de astăzi mi-a lăsat o impresie greşită, nu trebuie să las nefăcute lucrurile pe care trebuia să le fi făcut. Pentru că, vezi tu, oricum am privi lucrurile, chiar dacă aş fi complet greşit, există ceva

de care m-aş simţi tare vinovat dacă l-aş trece sub tăcere.

— Ce anume? am strigat.

— Mi-ai spus acum câteva clipe că o găseşti cam ca de obicei.

— Nu sunteţi de aceeaşi părere?

— Mă tem că, nu pot decât să sper că greşesc şi pot foarte bine să greşesc, dar mă tem că este şi mai departe de noi toţi decât a fost vreodată.

Închise ochii şi când am vrut să vorbesc m-a oprit cu o mişcare a capului.

— Nu pot decât să ţi-o încredinţez ţie. Asta-i tot ce pot să spun, şopti el. E aerul puţin cam închis în camera asta, dragă Lewis. Crezi că ar fi vreun pericol dacă am deschide puţin geamul, măcar un pic?

IV
STRÂNGERE DE MÂNĂ ÎN NOAPTEA FIERBINTE

ÎNTR-O SEARĂ, NU MULT DUPĂ vizita familiei Knight, în drum spre casă, m-am oprit la o bodegă de pe chei. Acolo, înghesuiţi între jocurile mecanice şi oglinda ce acoperea peretele din fund, se afla un grup de cunoştinţe. M-am îndreptat spre ei şi am observat că dintr-o dată au întrerupt conversaţia. Mi s-a părut chiar că o tânără, Betty Vane, pe care o cunoşteam cel mai bine, m-a privit insistent, uşor stânjenită. Dar imediat, fără să discutăm în contradictoriu, ne-am lansat cu toţii într-o dispută politică, politica simplă dar pătimaşă care se făcea în anul acela, astfel că a trecut ceva timp până când Betty şi cu mine am părăsit bodega împreună.

Era o femeie micuţă, de vreo 30 de ani, cu trăsături ascuţite, cu nas proeminent şi ochii mari, expresivi. N-o puteai considera frumoasă, dar era atât de prietenoasă şi plină de viaţă că deseori figura ei căpăta o strălucire plină de farmec. Nu se aştepta să fie admirată de bărbaţi; avusese o căsătorie nefericită şi nesiguranţa care pusese stăpânire pe dânsa o împiedicase să găsească pe cineva care s-o iubească.

O întâlnisem pentru prima oară într-o împrejurare foarte diferită, la conacul de la ţară al familiei Boscastle, cu care era rudă. Dar membrii familiei erau dezbinaţi din cauza vederilor politice diferite şi cam cu jumătate din

rudele ei nici nu mai vorbea. Ne împrietenisem pentru că aveam amândoi aceleaşi păreri; căutase anume să găsească persoane, ca cele din grupul de la bodegă, care să-i împărtăşească opiniile. Uneori mi se părea ciudat s-o întâlnesc în societatea unor oameni care lordului Boscastle i-ar fi părut la fel de ciudaţi şi de neînţeles ca locuitorii insulelor Trobriand.

Mergeam împreună de-a lungul cheiului, preocupaţi de propriile noastre necazuri, la care se adăugau însă şi cele publice; mă gândeam, totuşi, că în alte condiţii, politica ar fi preocupat-o pe Betty la fel de puţin ca pe doamna Knight. Mergea alături de mine cu paşi mari, hotărâţi, aproape ca ai unui bărbat; şi cu toate acestea nu exista femeie mai puţin bărbătoasă decât ea. Era sistemul ei de autoapărare, adoptat de teamă că eu sau altul ne-am putea închipui că ne-ar face avansuri. Numai târziu, după o vreme, atitudinea şi conversaţia ei deveniră fireşti şi se simţi încurajată la gândul că se purtase cu naturaleţe.

Tăceam amândoi de câteva minute când am întrebat:

— Vorbeaţi despre mine când am intrat?

Rămăsese un pas în urma mea şi făcu o mică săritură să mă ajungă:

— Nu tocmai, spuse ea; îşi coborâse privirea şi i-am văzut buzele strângându-se.

— Atunci despre ce vorbeaţi? Şi cum nu-mi răspunse imediat, am repetat: Despre ce?

Făcu un efort să se uite spre mine, dar când ridică ochii mă privi drept în faţă, sincer, încurcată.

— Bănuieşti.

— Sheila?

Făcu semn că da. Ştiam că n-o place pe Sheila, dar am întrebat-o ce s-a spus.

— Nimic. Prostii. Ştii cum sunt oamenii.

Irupse pe un ton neobişnuit de strident, ca şi cum s-ar fi adresat unui străin la o petrecere:

— Nu-ţi spun nici în ruptul capului!

— Mi-e şi mai greu dacă nu-mi spui.

Betty se opri, puse mâinile pe parapetul cheiului şi se întoarse spre mine:

— Dacă-ţi spun să ştii că nu sunt în stare s-o îndulcesc.

Era sigură că mă voi înfuria, dar totodată că am dreptul să aflu. N-ar fi vrut să-şi strice seara şi în vocea ei se simţea nemulţumirea c-o sileam totuşi s-o facă. I-am spus să continue.

— Prea bine, deci, – adoptă din nou un ton de femeie de lume, – de fapt, se spune că e aproape sigur că te-a părăsit.

Nu mă aşteptam la una ca asta şi am izbucnit în râs:

— Ce prostie!

— E o prostie?

— Şi pentru cine se presupune că mă părăseşte?

Răspunse pe acelaşi ton monden, defensiv:

— Se spune că preferă femeile.

Nu era nici pic de adevăr în această acuzaţie şi i-am spus-o lui Betty.

Era încurcată, supărată că vorbeam pe un ton atât de aspru, deşi mă comportam aşa cum prevăzuse. Am întrebat-o la rândul meu.

— De unde provenea zvonul?

— Toată lumea o spune.

— Cine? de unde au scos-o?

— Nu inventez eu, se apără. Încerca într-un fel să se scuze, dar eu nu la ea mă gândeam.

Am pus-o să-şi aducă aminte cine lansase primul zvon.

Efortul de memorie o calmă: într-o clipă se lumină puţin la faţă:

— Sunt sigură, spuse, că provine de la cineva care o cunoaşte. Nu lucrează cu cineva? N-avea ea ceva de-a face cu omul ăla cu mutră de broască? Anticarul?

Robinson avusese pe vremuri un magazin, dar renunţase la el cu ani în urmă. Nu-mi venea să cred ce-mi auzeau urechile, dar am exclamat:

— Robinson? De el vorbeşti?

— Robinson îl cheamă? Un individ cu părul alb, pieptănat cu cărare la mijloc. O cunoaşte, nu?

— Da, zisei.

— Ei, de la el a pornit zvonul că e nebună după femei.

M-am despărţit de Betty la colţ de Tite Street, fără s-o mai conduc acasă, supărat pe ea că-mi dăduse nişte veşti proaste. Se pare că uneori, cu cât este mai falsă calomnia, cu atât împroşcă mai rău cu noroi. Îmi continuai drumul spre casă, furios pe Betty; mi-ar fi plăcut să cred că exagerase ea, ea care era cinstită şi loială.

Robinson? N-avea niciun sens: n-ar fi putut să facă aşa ceva, fie şi numai pentru că era împotriva propriului lui interes. Nimeni nu risca mai mult decât el supărând-o.

M-am întrebat o clipă dacă să-i spun Sheilei despre zvon, dar am hotărât să nu-i spun nimic. Poate că n-ar fi deranjat-o prea mult; nu eram sigur. Trăisem amândoi într-o societate care pretindea că tolerează orice tip de relaţii sexuale. Şi, totuşi, calomnia, calomnia asta care te lovea, avea ceva degradant, în special pentru un om ca Sheila. Că istoria pornea de la Robinson, credibilă sau incredibilă cum era, fusese o umilire pentru mine, deci cu atât mai mult pentru Sheila; dacă puteam, doream s-o cruţ.

În loc să-i spun despre ce vorbeşte lumea, în seara aceea am ascultat-o pe Sheila solicitându-mi ajutorul pentru Robinson, Intenţiona să înceapă cu trei cărţi în primăvara viitoare.

— S-ar putea ca asta să fie tot ce va mai face la viaţa lui, spuse Sheila cu capul ei echilibrat de om de afaceri, dar dacă-i ies bine...

Voia să spună, deşi nu-şi termină fraza găsind expresia prea pompoasă, că în felul acesta ea şi-ar fi atins scopul: considera că ar fi reuşit să-i salveze demnitatea.

Problema era că, dintre cărţile străine pe care contase, nu reuşise să obţină drept de publicare decât pentru una

singură. Şi recunoştea şi ea că speranţele pe care ni le vânturase pe la nas când fusese la noi la masă se spulberaseră aproape toate; el crezuse efectiv în fanteziile sale, aşa cum avea obiceiul; era suficient să-şi dorească cu ardoare ceva că imediat considera că l-a şi dobândit. Totuşi, într-un fel, îşi păstrase judecata limpede. Nimic nu l-ar fi determinat să publice cărţi proaste sau chiar mediocre, în locul celor pe care le considera ca reuşite sigure; ori ceva de calitate, ori nimic.

N-aş putea eu să-l ajut să găsească un scriitor? Trebuie să existe pe undeva vreo lucrare îndrăzneaţă care îşi aşteaptă publicarea şi ştia că am prieteni printre scriitori. De fapt, deşi nu ştia nimic şi nici nu pretindea că ar avea cea mai vagă idee despre viaţa mea profesională, era încredinţată oarecum că, în cele din urmă, aveam să mă dedic scrisului. Şi, ciudat, n-am să ştiu niciodată de ce ideea aceasta îi făcea plăcere.

Nu puteam să-l ajut pe Robinson?

Pentru că mă rugase Sheila, am scris câteva scrisori pentru a-l ajuta şi unul dintre răspunsurile primite a fost destul de încurajator pentru ca Sheila să treacă la acţiune. Dar, două săptămâni mai târziu, am mai aflat şi altele despre el.

Lucram în birourile lui Lufkin când sună telefonul. Betty Vane vorbea ascuţit, pe un ton agitat, aparent furioasă: ne puteam vedea cât mai curând? În aceeaşi după-amiază şedea într-un fotoliu lângă masa mea de lucru, povestindu-mi cât este de ghinionistă. Noi calomnii îi ajunseseră la urechi şi nu considera cinstit să mi le ascundă. N-o spunea deschis, dar îmi cunoştea firea şi mă văzuse cum am reacţionat data trecută şi ştia că nu aveam să-i fiu recunoscător pentru ce urma să aud. Dar n-avea de ales.

Zvonul se răspândea tot mai mult. Sheila, se spunea, nu era numai excentrică, dar şi dezechilibrată. De câteva ori fusese nevoită să recurgă la serviciile unor specialişti

în boli nervoase; fusese chiar internată în ospiciu. Aceasta ar fi explicaţia anomaliilor din viaţa noastră maritală; de ce renunţasem să mai primim oaspeţi; de ce nu ieşea din casă cu săptămânile, de ce nu ne încumetasem să avem copii.

Parte din calomnii se refereau şi la mine, pretinzând că, deşi cunoşteam situaţia ei, mă căsătorisem numai pentru că părinţii ei mă ademeniseră cu zestrea. Majoritatea calomniilor se refereau totuşi la ea, cea mai cruntă fiind că dacă am fi fost săraci şi nu am fi avut relaţii, ar fi fost închisă într-o casă de nebuni.

Aproape tot ce se spunea era minuţios prezentat şi înflorit cu multă inventivitate, cu lux de amănunte, în vreo două privinţe aproape adevărate; chiar şi cei de bună-credinţă, care ne cunoşteau mai puţin, văzând-o că este mai ciudată, le-ar fi putut da crezare. Vreo două din aceste invenţii, cele de natură clinică, păreau să fi fost adăugate pe măsură ce zvonul se întindea. Dar zvonurile iniţiale, picante, minunat plăsmuite de o minte plină de fantezie, depăşeau orice auzisem până atunci.

De data aceasta nu mă mai puteam amăgi niciun moment. Nu exista nicio îndoială. Nu exista decât un singur om care s-ar fi putut exprima astfel. Îl cunoşteam şi Betty ştia că-l cunosc.

Mi-a spus că ea, pe unde putuse, negase povestea.

— Dar cin’te crede când dezminţi o poveste atât de interesantă? mă-ntrebă ea, amărâtă în sinea ei, dar cu o bună cunoaştere a vieţii.

Păşind pe chei în seara aceea, în aerul de vară îmbălsămat de polen, păstrând în nări mirosul stătut şi dulceag al apei, îmi simţeam paşii grei. Dimineaţa o lăsasem pe Sheila liniştită, dar acum trebuia s-o previn; nu vedeam altă soluţie. Era prea periculos să-i mai ascund adevărul. Nu ştiam cum să mă comport cu ea şi nici cum să-i spun.

M-am urcat în dormitor, unde citea lungită-n pat. Deşi

rareori mai aveam legături cu ea (pe măsură ce căsătoria noastră avansa, era impropriu să mai spui că facem dragoste, căci în relaţia noastră, deşi mă refuza rareori, exista ceva din unilateralitatea unui viol), se simţea totuşi mai bine dacă dormeam în aceeaşi cameră. În seara aceea, aşezându-mă pe patul meu, o priveam cum îşi ţinea cartea în lumina veiozei, deşi razele soarelui mai pătrundeau încă în cameră. Ferestrele erau larg deschise şi de afară venea un miros de tei şi de benzină; era o seară caldă şi liniştită.

Am considerat că din cauza căldurii Sheila se dusese sus să se odihnească citind. Era îmbrăcată în rochie de casă, cu ţigara în mână şi cu fruntea uşor transpirată. Părea o femeie deloc frumoasă, de vârstă mijlocie. Deodată, m-am simţit aproape de ea, aproape pentru că ne cunoşteam de atâţia ani şi seri de-a rândul o văzusem astfel şi sufletul şi trupul meu tânjeau după ea.

— E cald, spuse.

M-am întors şi eu, dorind să nu tulbur liniştea momentului.

În cameră, unicul zgomot îl făceau paginile întoarse de Sheila; de afară pătrundea zgomotul puternic al traficului de pe chei. În patul ei, cel mai îndepărtat de fereastră, Sheila stătea cu spatele uşor întors spre mine, astfel ca lumina să-i cadă pe filele cărţii.

După un timp, – am amânat convorbirea cu vreo jumătate de oră, – am strigat-o încet.

— Da! răspunse fără să se întoarcă.

— Avem ceva de vorbit.

— Despre ce?

Vorbea leneş; încă nu simţise nimic ameninţător.

— Robinson.

Deodată se întoarse cu faţa în sus, cu ochii ţintă-n tavan.

— Ce-i cu el?

Îmi alesesem cuvintele şi i-am răspuns:

— Dacă aş fi în locul tău, aş fi mai atentă cu confidenţele pe care i le fac.

Urmă o tăcere lungă. Faţa Sheilei rămase nemişcată; nu părea să fi auzit.

În cele din urmă spuse tăios:

— Nu-mi spui nimic nou.

— Ştii ce spune, de fapt?

— Ce importanţă are? strigă ea.

— Răspândeşte calomnii.

— Nu vreau să ştiu. Ridicase vocea, dar era liniştită. După un timp rupse tăcerea: Ţi-am spus că n-o să-mi fie recunoscător.

— Aşa-i.

— Am avut dreptate.

Râse sacadat. M-am gândit că cei ca ea, care insistau să lupte împotriva asprimii condiţiei umane, erau tocmai cei pe care această asprime îi încânta mai mult.

Se ridică, rezemându-se de căpătâiul patului, cu ochii ţintă spre mine:

— De ce mi-ar fi recunoscător?

— A încercat să-ţi facă rău.

— De ce mi-ar fi recunoscător? spuse pe un ton glacial. Începea să se înfurie. De mult n-o mai văzusem aşa. De ce să fie recunoscător, el sau alţii, pentru faptul că cineva se amestecă în viaţa lui? Ţi-o spun eu, se amestecă din motive personale. De fapt, nu încercam să fac nimic de dragul lui R.S. Robinson; nu doream decât să mă agăţ de ceva, după cum ştii prea bine. De ce n-ar spune omul ce-i place? Altceva nici nu merit.

— Ba meriţi, i-am răspuns.

Nu-şi luase ochii de la mine; expresia îi devenise aspră, nemiloasă.

— Ascultă, îmi zise. Ţi-ai irosit câţiva ani buni din viaţă ca să ai grijă de mine, aşa-i?

— Eu n-aş folosi aceste cuvinte.

— Dar ce cuvinte ai folosi? Ai purtat de grija cuiva total

neajutorat. Şi mult bine ţi-ai mai făcut ţie! Şi pe un ton rece şi sadic adăugă: Sau mie.

— O ştiu prea bine.

— Şi? Ai sacrificat lucruri la care ţineai, nu? Ţineai mult la cariera ta. Şi ai sacrificat lucruri pe care şi le doresc toţi bărbaţii. Ţi-ai fi dorit copii şi desfătare în pat. Ai făcut toate astea pentru mine. De ce?

— Cunoşti motivul.

— Nu l-am ştiut niciodată. Dar trebuie s-o fi făcut dintr-un motiv al tău personal.

Faţa-i era răvăşită, înfierbântată, extenuată. Strigă:

— Crezi că-ţi sunt recunoscătoare?

După acest strigăt sălbatic şi plin de dispreţ, rămase nemişcată. I-am văzut ochii, care mi-au înfruntat privirea, înroşindu-se uşor şi lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Nu plângea des, dar plângea întotdeauna când se afla în starea asta. În seara aceea m-a înspăimântat, deşi o mai văzusem astfel şi în alte daţi – nu mişca niciun deget, stătea imobilă cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, ca ploaia pe geam, udându-i gulerul rochiei de casă.

Învăţasem lecţia şi ştiam că după o asemenea izbucnire nu puteam face nimic. Nici mângâierile, nici asprimea n-o ajutau; n-avea niciun rost să mai spun ceva până nu ieşea din această imobilitate. Întinse mâna să-şi ia batista şi o ţigară.

Trebuia să fim la un restaurant în Soho la opt şi jumătate, să ne întâlnim cu fratele meu Când i-am amintit, a dat din cap:

— N-are rost. Du-te singur.

I-am spus că nu era nicio problemă să-l amân.

— Du-te, îmi spuse. Ai să te simţi mai bine.

Eram neliniştit s-o părăsesc în starea asta şi ea ştia.

— Nu-ţi face griji, căută ea să mă liniştească.

— Eşti sigură?

— Mă simt bine.

Şi aşa, cu sentimentul devenit familiar de eliberare, de

eliberare vinovată, am plecat. Trei ore mai târziu, cu un sentiment la fel de familiar de anxietate, m-am întors.

Stătea aproape în aceeaşi poziţie în care o lăsasem. O clipă mi-a trecut prin cap că stătuse nemişcată, dar apoi, cu uşurare, am constatat că-şi adusese patefonul; era un teanc de discuri pe jos.

— Te-ai distrat bine? mă întrebă.

Se interesă de fratele meu, că şi cum ar fi făcut încercări stângace să mă împace. În acelaşi fel forţat, dar prietenos, întrebă:

— Ce să fac cu R.S. Robinson?

Mă aşteptase să-mi pună această întrebare.

— Te-ai hotărât să renunţi la el?

— Te las pe tine să decizi.

Atunci mi-am dat seama că nu luase încă nicio hotărâre. Ajutorul pe care i-l dădea să iasă din impas încă mai avea importanţă pentru ea; şi nu era nevoie să-i fac eu viaţa şi mai grea.

— Ce pot să spun. Ai ştiut de la bun început, ce fel de om e; situaţia rămâne neschimbată când el se comportă aşa cum era de aşteptat.

Zâmbi, uşurată, văzând c-o înţelesesem.

Apoi i-am spus că unul din noi trebuia, totuşi, să stea de vorbă cu Robinson, atrăgându-i atenţia, cât se poate de clar, că eram la curent cu calomniile pe care le răspândea şi că nu aveam de gând să admitem aşa ceva. Aş fi bucuros, mai mult decât bucuros să stau eu de vorbă cu el; dar ar fi fost poate mult mai bine dacă o făcea ea.

— Se-nţelege, spuse.

Se sculă din pat şi se duse spre taburetul rotund din faţa oglinzii. Apoi întinse mâna şi o apucă pe a mea, nu ca o mângâiere, ci ca şi când ar fi încheiat o tranzacţie. Spuse pe un ton plat:

— Mi-e scârbă de viaţa asta. Dacă n-ai fi tu, nu cred c-aş mai continua-o.

Nu era felul ei să emită propoziţii retorice, dar mă

simţeam atât de uşurat văzând-o că-şi venise din nou în fire, eram atât de impresionat de acest mod deghizat de a-şi cere scuze, încât nici nu mai ascultam ce spune şi m-am mulţumit doar să-mi pun cealaltă mână peste mâna ei.

V
SPERANŢA NEPERMISĂ

CÂND SHEILA L-A ACUZAT PE Robinson că răspândeşte zvonuri calomnioase, el n-a părut deloc încurcat; a declarat pur şi simplu că duşmanii lui încercau să-i facă rău. Când, peste câteva zile, am însoţit-o la el în birou, ne-a primit cu politeţea lui demodată, deloc stânjenit, ca şi cum acuzaţiile ei ar fi fost o glumă de prost gust, pe care el personal era gata s-o dea uitării.

Închinase două camere mansardate în Maiden Lane.

— E bine să ai întotdeauna adresa pe care oamenii se aşteaptă s-o ai, spuse el, arătându-mi hârtia de scris cu antetul *R.S. Robinson Ltd., 16 Maiden Lane, Londra W C 2.* Sună a firmă serioasă, nu-i aşa? Cum ar putea cineva să creadă altfel? spuse el, mândru de propria-i subtilitate, încredinţat că toţi oamenii sunt uşor de dus de nas.

Era perfect treaz, dar atât de zgomotos în verva lui, încât îţi făcea impresia că e beat. Pe când vorbea de iscusinţa sa, se îneca de râs, relata cum pretinde că ar fi un asociat inexistent, cum se recomandă la telefon drept lector şef al firmei, cum îşi pune secretara să-l prezinte sub diverse nume. O strigă; ea bătea la maşină în cămăruţa de alături, singura cameră pe care o mai închiriase în afară de biroul său, după cum şi ea era singurul funcţionar al firmei. Era o fată drăguţă, de vreo 20 de ani, venită direct de pe băncile unei renumite şcoli de secretari – cum aveam să descopăr mai târziu – fiica

unui director de şcoală, plină de importanţa primei sale slujbe în Londra şi convinsă că singurul mod de a conduce o firmă; editorială era cel folosit de Robinson.

— I-am făcut o impresie bună, nu-i aşa, domnişoară Smith? spuse el, referindu-se la un vizitator recent, cerând, cu multă deferenţă, părerea domnişoarei Smith.

— Cred că da, spuse ea.

— Eşti convinsă de asta, nu-i aşa? Este un lucru foarte important şi am motive să cred că eşti convinsă.

— Să vedem. Nu putem fi siguri până nu primim scrisoarea lui, spuse ea redevenind ceva mai realistă.

— Nu crezi că trebuie să-i fi făcut o impresie bună?

— Robinson zâmbea fericit. Noi eram o secţie a editurii, mă înţelegeţi, – ne explică el Sheilei şi mie, – doar o secţie într-un local închiriat temporar, bineînţeles.

Se opri din vorbărie şi, cu o sclipire în ochi şi pe un ton cam tăios, se interesă:

— Îmi face impresia că Sheila nu aprobă întru totul aceste mici improvizaţii.

— E o pierdere de timp, spuse ea. Nu folosesc la nimic.

— Nu te pricepi deloc la astfel de lucruri, o contrazise el pe un ton glumeţ, dar totuşi grosolan.

— Ştiu atât cât trebuie ca să-mi dau bine seama de ce afirm, spuse Sheila stânjenită dar serioasă.

— Ai să-ţi schimbi părerea. Trei-patru cărţi *plus* puţină mistificare şi lumea va afla despre noi. Pune lupul vătaf peste oi – eu cred în acest principiu, pentru că oamenii convenţionali nu-i pot rezista. De exemplu chiar tu, Sheila, de cum afli despre ceva necurat eşti pierdută; nu poţi face faţă. Trebuie să faci întotdeauna ceea ce un om care respectă convenienţele nu ar face. Asta-i singura soluţie.

— Alţii se descurcă fără să recurgă la aşa ceva, spuse Sheila.

— N-au trăit în lipsuri timp de patruzeci de ani. Crezi că tu ai fi putut să rezişti?

Îşi păstrase tonul şăgalnic. Adesea, când se lăuda cu înşelătoriile lui, părea copilăros şi inocent. Avea o figură de copil: şi, ca toţi cei neinhibaţi, era lipsit de sentimente – altă trăsătură infantilă. Cea mai mare parte din trăsnăi le făcea fără să simtă nimic; şi cumva lumea-l accepta astfel.

Dar asta nu era totul. Exista „ceva” în el care-l purtase prin această viaţă în care fusese obligat să cerşească, să linguşească, folosindu-şi talentele cu cei pe care-i considera inferiori lui. Acest „ceva” îl făcuse să atace pe oricine îi fusese de folos. Îl umplea de invidie faptul că alţii aveau bani şi putere, iar el nu. În după-amiaza aceea fusese deosebit de drăguţ cu domnişoara Smith, ca şi cum ar fi acordat părerii ei aceeaşi importanţă ca şi părerii noastre sau poate chiar mai mare. Cu mine se purtase cu mănuşi, pentru că eu nu făcusem nimic pentru el şi s-ar fi putut chiar să-i fiu potrivnic, dar Sheilei, care, datorită nedreptăţii din viaţa asta, putea şi dorea să-i fie de folos, nu se putea împiedica să nu-i arate colţii.

Am fost pus într-o situaţie foarte delicată în după-amiaza aceea. Aş fi vrut să fiu brutal; dar nu puteam decât să-i atrag atenţia că trebuie să ţină seama şi de mine. Căci Sheila nu se hotărâse încă să renunţe. Nu intra în discuţie problema banilor, care de fapt era minoră, nu era vorba nici de sentimentele ei faţă de el, care nu jucaseră niciun rol în hotărârea iniţială, iar acum se transformaseră în repulsie. Dar fusese întotdeauna o fire voluntară şi-şi pusese în cap să facă ceva pentru omul ăsta. Se dovedise mai monstruos decât socotise ea, dar asta nu avea importanţă; nu putea renunţa la hotărârea luată.

Tot ce puteam face era să stau deoparte şi să ascult, în timp ce Robinson şi Sheila discutau un manuscris, pe care el îl lăuda şi care ei nu-i spunea nimic.

În capul scării, îşi luă rămas bun de la noi, surâzător şi dezaprobator, ca o gazdă după o petrecere somptuoasă.

Eram sigur că de cum va închide uşa în urma noastră, îi va zâmbi cu superioritate domnişoarei Smith, felicitându-se de felul în care reuşise să se impună.

În vara aceea, în timp ce eu citeam ziarele cu îngrijorare crescândă de la o lună la alta, Sheila acorda tot mai puţină atenţie ştirilor. Pe vremuri, împărtăşeam aceleaşi vederi politice, speram şi ne temeam de aceleaşi lucruri. Dar în august şi septembrie ’38, când pentru prima oară începusem să ascult cu mai multă atenţie buletinele de ştiri, ea stătea deoparte total dezinteresată sau pleca să-şi continue lectura vreunui manuscris pentru Robinson.

În ziua semnării tratatului de la München, a dispărut dis-de-dimineaţă, fără nicio explicaţie, lăsându-mă singur. Eram ţintuit la pat, căci de câtva timp o criză de lumbago, boală ce devenise cronică, mă chinuia atât de cumplit noaptea, încât fusesem nevoit să mă mut din dormitor în timpul crizei. Toată ziua aceea a încheierii tratatului de la München am stat lungit pe divanul din camera ce fusese la început, când am cumpărat casa, salonaşul Sheilei; dar deoarece tocmai în această cameră îi spusesem odată că nu mai pot să suport viaţa alături de ea, hotărâre asupra căreia am revenit peste o oră, nu-l mai folosea, dovedindu-se uşor superstiţioasă, fapt pe care nu-l mai remarcasem până atunci.

Ca şi dormitorul, ferestrele salonaşului dădeau spre grădină, spre aleea cu pomi de pe chei şi spre fluviu. De pe divanul unde fusesem obligat să stau lungit ore în şir în ziua aceea, puteam vedea vârful platanilor reliefându-se pe un cer albastru, indiferent.

Singura persoană cu care schimbasem o vorbă de dimineaţă până seara târziu a fost menajera noastră, doamna Wilson, care mi-a adus limonadă şi mâncarea pe care n-o puteam înghiţi. Era o femeie de vreo şaizeci de ani, a cărei figură, o viaţă de nemulţumire acceptată cu o blândă resemnare, nu o îmbătrânise, ci în mod paradoxal

o întinerise mai degrabă. Colţurile gurii şi ale ochilor erau uşor lăsate, buzele îi erau crispate dar părea o femeie de vârstă mijlocie, neglijată de soţ.

Imediat după ce-mi adusese ceaiul, am auzit-o urcând scara din nou, repede, nu ca de obicei, enervant de încet. Când a intrat în cameră era îmbujorată, avea o expresie amuzată şi plăcută, şi mi se adresă:

— Se spune că nu va fi război.

Continuă relatându-mi vorbele care circulau, anume că primul ministru plecase la München. Am rugat-o să-mi aducă un ziar de seară. Şi într-adevăr, la ştirile de ultimă oră, ziarul confirma spusele ei. Stăteam lungit, cu privirea îndreptată spre copacii care păreau poleiţi în lumina amurgului, torturat de durerea de spate; uitasem de Sheila, pierdut în gânduri, temându-mă de ce avea să vină, temându-mă ca şi când ar fi fost vorba de o nenorocire a mea personală.

Pe la şapte, când prin fereastră se zărea cerul incandescent în lumina apusului, am auzit-o pe Sheila învârtind cheia în broasca uşii de la intrare. Am înghiţit repede trei aspirine ca să-mi domolesc durerile vreo jumătate de oră. Când intră, îşi trase un scaun lângă divan şi-mi spuse:

— Cum te-ai simţit?

I-am răspuns că nu prea bine. Am întrebat-o, la rândul meu, cum îi mersese în ziua aceea. M-a asigurat că nu tocmai rău. Fără s-o întreb m-a informat (pe vremea când eram gelos, descoperisem cât de mult detesta să fie întrebată) că după-amiază trecuse prin Maiden Lane. Robinson continua să insiste că va scoate o carte în primăvară. Ea, însă, cu o urmă a vechiului ei realism îmi destăinui că se îndoieşte de o asemenea posibilitate.

Nu mai aveam răbdare şi, incapabil să mai aştept, i-am spus:

— Ai auzit ştirile?

— Da.

— E cât se poate de rău.

De la ora ceaiului dorisem să pot discuta cu un prieten care să-mi împărtăşească vederile. Acum discutam cu Sheila aşa cum am fi stat de vorbă cu ani în urmă, când o mai preocupau şi alte lucruri. Aş fi simţit cât de cât o alinare dacă mi-aş fi exprimat deschis temerile:

— E cât se poate de rău, repetai.

Dădu din umeri.

— Nu găseşti? mă rugam de ea.

— Probabil.

— Ce speranţă mai poţi nutri pentru viitor?

— Depinde cât de mult te interesează viitorul, replică Sheila.

Tonul ei m-a îngheţat, dar eram atât de nefericit, încât am continuat:

— Nu se poate trăi în felul acesta!

Sheila mi-o curmă prompt:

— Asta-i părerea ta.

Aşa cum stătea, uitându-se în jos spre mine, în contra luminii, nu-mi puteam da seama de expresia feţii ei. Dar, cu o voce în care răzbătea mila, adăugă:

— Încearcă să te odihneşti. În orice caz, asta ne mai dă un mic răgaz.

— Eşti de acord cu un mic răgaz în condiţiile astea?

Răspunse:

— S-ar putea să avem răgaz să scoatem cartea lui R.S. Robinson.

Părea o idee frivolă, o glumă proastă în stilul Mariei Antoaneta: dar chiar şi o astfel de glumă era de preferat. Căci vorbise din singurul sentiment care-i mai rămăsese, din groază, dintr-o voinţă obsedantă, din lipsa unei căldurii interioare.

Am strigat:

— Asta-i tot ce te preocupă în seara asta?

Nu mai scoase niciun cuvânt. Îmi umplu paharul cu limonadă şi se uită în flaconul cu aspirine să vadă dacă

aveam de ajuns. Rămase o clipă tăcută, lângă mine, în camera cuprinsă acum de întuneric. În cele din urmă spuse:

— Pot să-ţi mai fiu de folos cu ceva?

I-am răspuns că nu şi atunci cu un mers sigur şi liniştit a ieşit din cameră.

Era foarte cald în noaptea aceea şi n-am dormit mai mult de o oră-două. Crizele deveneau tot mai dureroase, aşa că mă zvârcoleam în pat, lac de apă; când mă mai lăsa durerea, rămâneam imobil, fel de fel de gânduri trecându-mi prin minte, gânduri negre, lucide, ca urmare a ştirilor din ziua precedentă, lucide până la următoarea criză. Multă vreme nu m-am gândit la Sheila. Încercam mereu să calculez inutil cât timp mai aveam, când avea să urmeze viitorul München, ce cale vom alege? Pe măsură ce orele treceau, am început să mă întreb, gata-gata s-adorm, ce şanse ne mai rămâneau, – nu, nu nouă, ci mie însumi, – la o viaţă personală? Pe măsură ce se apropia dimineaţa, problema lua tot mai mult aspectul unui vis: dacă se întâmpla ceva, ce *aveam să fac cu Sheila?*

Consideram de la sine înţeles că eram legat de ea. În anii trecuţi, când analizam nu numai obişnuinţa vieţii noastre conjugale, ci ideea unei astfel de vieţi, îmi dădeam seama că alţi bărbaţi ar fi considerat situaţia imposibilă: nu era spre lauda mea, căci mă silea să privesc în faţă adevărul, că la asta mă dusese firea mea. Nu pentru, că îmi asumam răspunderi şi mă îngrijeam de alţii – şi asta era adevărat, dar numai la suprafaţă – situaţia ascundea rădăcina de unde provenea, de fapt, atât partea prietenoasă, cât şi cea amăgitoare a firii mele.

Rădăcina nu era tocmai frumoasă. Era un defect sau un grup de defecte, care, spre binele ca şi spre răul meu, influenţase în mare măsură felul în care mă ataşam de alţi oameni şi modul în care se desfăşurase însăşi viaţa

mea. Din unele puncte de vedere eram mai puţin egoist decât cei mai mulţi oameni. Nu numai soţiei mele, ci şi fratelui meu, şi prietenului meu Roy Calvert, şi altora mă dedicasem cu un altruism foarte sincer. Dar, în adâncul fiinţei mele, defectul îmbrăca alt aspect. Oare Sheila la asta se gândise atunci, în dormitor, când avusese acea izbucnire cu privire la oamenii care-i ajută pe alţii *din motivele lor personale?*

În firea mea exista un fel de mândrie sau vanitate care nu numai că mă făcea indiferent faţă de propria mea persoană, dar chiar mă împiedica să mă apropii foarte mult de oameni, de la egal la egal. Mă puteam devota, şi era foarte bine atâta vreme cât la rândul meu nu eram înţeles de alţii, ocrotit, cât nu eram obligat să accept ruşinea şi binecuvântarea unui alt suflet de la egal la egal.

Aşa că, atât cât mă puteam analiza pe mine însumi, căutasem tocmai genul de căsătorie pe care-l aveam cu Sheila, – în care eu o protejam, urmărindu-i zi de zi expresia feţii, neprimind în schimb mai multă atenţie, adesea chiar mai puţină, decât ar fi acordat menajerei sau unei cunoştinţe întâmplătoare din vreo bodegă din Chelsea. Era o căsătorie în care eram încordat la maximum, permanent îngrijorat, adesea cumplit de nefericit; şi totuşi îmi mai lăsa rezerve şi forţă spirituală; era totuşi un soi de cămin.

În relaţiile umane, ştiam bine, şansa joacă un rol însemnat; nu cunoşti viaţa dacă nu crezi în şansă; aş fi putut fi mai norocos intrând într-o relaţie mai puţin încordată; dar, în mare, trebuie să spun despre mine ceea ce aş fi spus şi despre alţii – în cele mai intime relaţii nu există decât un singur test a ceea ce îţi doreşti cu adevărat: ceea ce ţi se întâmplă ţie însuţi.

Şi, totuşi, nimeni nu se poate considera total predestinat. Nu puteam accepta ideea că eram propriul meu prizonier. În zori, a doua zi după München, am

acceptat întrebarea, care acum îmi părea foarte clară: *ce să fac cu Sheila?* intercalată printre imagini ale viitorului. Odată încercasem să mă despart de ea; n-aş fi putut s-o mai fac, deşi deseori încercasem să-mi închipui cum ar fi dacă m-aş elibera.

Acum, în noaptea asta nenorocită, printre temeri, exista şi speranţa inadmisibilă că voi scăpa, oarecum, de grija permanentă de a veghea asupra ei. În lunile sumbre care aveau să vină, aş putea cel puţin (nu voiam, dar speranţa exista) să scap de privelişte a bolii ei de nervi. S-ar putea să nu mai fie nevoie să-mi asum eu responsabilitatea. Pe măsură ce durerea mă mai lăsa şi se lumina de ziuă, simţeam că mă fură somnul şi am dormit cu gândul că o dată scăpat de răspundere, voi putea găsi ceva mai bun de făcut.

VI
PRIVIRE ÎNCRUNTATĂ ÎN LUMINA VEIOZEI

PUŢINI DINTRE PRIETENII MEI O plăceau pe Sheila. Mulţi bărbaţi se simţiseră atraşi de ea şi câţiva o iubiseră, dar fusese întotdeauna prea ciudată, prea egocentrică şi lipsită de generozitate pentru a stârni afecţiuni obişnuite. Pe măsură ce înainta în vârstă şi liniile caracterului ei apăreau mai pregnante, acest aspect devenea tot mai clar. Unii dintre neajutoraţii de care se îngrijea o idolatrizau, la fel şi cei care lucrau pentru ea, inclusiv doamna Wilson, care era ultima persoană de la care te aşteptai să exprime un entuziasm nejustificat.

În afară de ei nu aveam pe nimeni cu care să pot vorbi despre Sheila în momentul când au început să circule zvonurile; nimeni dintre cei pe care-i cunoşteam şi-i întâlneam în bodegile din Chelsea sau la petreceri nu i-ar fi luat apărarea, în afară de una sau două persoane, ca Betty Vane de pildă, care ar fi făcut-o pentru mine.

În toamna aceea n-am putut să descopăr cât de răspândite erau zvonurile. Aveam impresia că după ce Sheila avusese explicaţia cu Robinson, a urmat o perioadă de linişte. Dar Robinson – abia acum îmi dau seama – era într-atât de ahtiat după bârfeli, încât nu le lăsa niciodată să moară; exagerând, denaturând, inventând; prezenta întâmplarea, prea savuroasă pentru

a fi tăinuită, tuturor celor pe care-i întâlnea; totul lua proporţii uriaşe şi am auzit, printr-un lanţ de colportări care duceau la el, că venitul personal al Sheilei era de 4 000 de lire pe an. Când de fapt era numai de 700.

Astfel mi-am dat seama că Sheila continua să fie înşelată şi observând-o atent, m-am convins că ea ştia şi că niciuna din încercările de a se uita pe sine nu o expuseseră vreodată într-atât. Cam pe la sfârşitul anului aveam impresia că se săturase de toată povestea. Chiar şi obsesiile se uzează, reflectam eu, aşa după cum în cea mai nefericită dragoste apare momentul în care forţele care te îndeamnă să fugi de nefericire devin cu o idee mai puternice decât cele care te-au împins spre ea.

De fapt, purtarea Sheilei devenea mai ciudată ca oricând. Ieşea mult mai puţin, dar nu-şi asculta discurile ore în şir, aceasta fiind ultimul ei refugiu. Părea că şi-a găsit o nouă preocupare. În două rânduri, întorcându-mă din Millbank mai devreme ca de obicei, i-am auzit paşii alergând prin dormitor, zgomotul sertarelor închizându-se ca şi când ar fi fost deranjată de sosirea mea şi se grăbea să ascundă ceva.

Nu era bine să întreb şi totuşi trebuia să ştiu ce se întâmplă. Doamna Wilson îmi spuse întâmplător că Sheila luase obiceiul să se ducă, în fiecare dimineaţă, în camera pe care o foloseam ca birou; şi într-o zi, după ce am plecat la serviciu, m-am întors ca din întâmplare. Doamna Wilson mi-a spus că, după noul său obicei, Sheila se afla sus, în birou. Camera respectivă era în partea din spate a casei; am pornit încet pe culoarul din casa scării şi am privit înăuntru. Lângă fereastra care dădea spre acoperişurile din Chelsea, Sheila şedea la birou. Avea în faţă un caiet. Un caiet de şcoală obişnuit, liniat cu albastru; cu capul uşor dat pe spate, din cauză că era prezbită, se uita peste cuvintele pe care tocmai le scrisese, balansând uşor creionul în mână. Pe cât puteam eu vedea din cealaltă parte a camerei, nu scrisese proză

continuă, dar nici versuri nu păreau a fi; mai degrabă un dialog.

Deodată şi-a dat seama că uşa e deschisă şi că mă aflam acolo. Imediat a închis brusc caietul şi şi-a pus mâinile peste el.

— Nu-i cinstit, strigă ea ca o adolescentă al cărui secret a fost descoperit.

I-am pus o întrebare banală, ceva de genul dacă puteam să mă răzgândesc şi să vin totuşi acasă la cină.

— Nu-i cinstit repetă Sheila, strângând caietul în mână.

N-am scos un cuvânt. Fără vreo explicaţie a intrat în dormitor, de unde s-a auzit zgomotul unui sertar descuindu-se şi încuindu-se din nou.

Dar n-aveam nevoie de explicaţii. Încerca să scrie în secret: se gândea la Emily Brönte şi Emily Dickinson? Simţea oare vreo afinitate cu femei la fel de interiorizate ca ea? În general, când discutasem despre ele, – şi tonul mi se păruse destul de tăios venind tocmai de la ea, – nu dovedise nicio înţelegere şi considera că ar fi reuşit mulţi mai bine dacă ar fi fost mai cu picioarele pe pământ.

În orice caz, nici eu şi nici ea nu am adus vorba despre caiet, până în seara când urma să aibă loc dineul Barbican. Era una din festivităţile la care trebuia să particip datorită legăturii mele de afaceri cu Paul Lufkin. Barbican era o organizaţie ai cărei membri se compuneau în mare parte din cei ce lucrau în bănci, trusturi de investiţii şi companii de asigurare, şi care porniseră o campanie de propagandă pentru intensificarea tranzacţiilor comerciale cu străinătatea. La acest dineu din ianuarie era invitat şi Lufkin, ca şi toţi funcţionarii săi superiori şi consilierii, împreună cu cei mai importanţi concurenţi.

M-aş fi scuzat dacă aş fi putut; căci deosebirile de vederi în probleme politice deveniseră deja atât de mari, încât chiar şi pentru oameni ca mine, deprinşi să-şi ţină gura, o seară petrecută în tovărăşia părţii adverse

devenise o încercare grea.

Şi aceştia constituiau tocmai partea adversă. Printre prietenii fratelui meu, în bodegile din Chelsea, pe străzile lăturalnice din oraşele de provincie unde locuiau prietenii mei de-o viaţă – acolo eram toţi de aceeaşi parte. La Cambridge şi chiar printre aristocratele rubedenii ale lui Betty Vane, se aflau mulţi care, la întrebările cheie ale acelor ani: războiul civil din Spania, München, nazismul, dădeau acelaşi răspuns ca şi mine. Aici, însă, nu se afla aproape niciunul dintre ei.

Îl puteam auzi, pe vechiul meu maestru de la barou, Herbert Getliffe, jurist în plină ascensiune, devenit, cum se întâmplă, mai înţelept cu vârsta: cânta la unison cu oamenii activi, viguroşi şi virili din jurul lui: da, Churchill era o primejdie, un aţâţător la război şi trebuia ţinut deoparte cu orice preţ: da, războiul devenea din zi în zi mai puţin probabil: da, totul fusese rezolvat cum nu se putea mai bine; toată lumea îşi dădea seama că eram gata să intrăm în joc.

Eram îngrijorat aşa cum fusesem şi în noaptea acordului de la München. Pe unii din oamenii aceştia îi cunoşteam bine: deşi aveau mai puţină uşurinţă în exprimare decât prietenii mei, deşi învăţaţi să fie conformişti mai degrabă decât neconformişti, erau în cea mai mare parte oameni pricepuţi; mai duri şi mai îndrăzneţi decât mulţi dintre noi, totuşi, ca grup, aveam impresia că se amăgeau singuri, dacă nu şi mai rău.

Dintre toţi cei pe care-i cunoşteam nu exista decât o singură excepţie: însuşi Paul Lufkin. Nu se grăbise, încercase să rămână indiferent, dar în cele din urmă intrase cu sânge rece în rândul oponenţilor. Nimeni nu-şi putea da seama dacă o făcea din raţiuni de afaceri, din raţiuni umane sau din amândouă. Iată-l şezând, îngrijit pieptănat, la masa binefăcătorilor, ascultând discuţia celorlalţi oameni de afaceri, impasibil, conştient că priveau cu ironie modul în care încerca să se dea bine cu

opoziţia, indiferent la părerea lor sau a altora.

Dar era singur, acolo, sus, printre magnaţi şi aşa eram şi eu, trei sau patru eşaloane mai jos. Aşa că am simţit o mare plăcere când l-am auzit pe Gilbert Cooke trâmbiţând, de cealaltă parte a mesei, nu departe de mine, sfătuindu-şi vecinii să profite cât mai mult de băuturile oferite, întrucât anul viitor nu va mai avea loc niciun dineu Barbican.

— De ce nu?

— Vom fi în război, zise Gilbert.

— Să sperăm că n-ajungem până acolo, spuse cineva.

— Ba să sperăm că ajungem, replică Cooke, cu o figură hotărâtă şi îmbujorată. Lumea începuse să protesteze, când Gilbert bătu cu pumnul în masă.

— Dacă n-ajungem până acolo, spuse el, suntem pierduţi.

Privi în jur cu ochi înflăcăraţi:

— Sunteţi gata să acceptaţi ideea că suntem pierduţi?

Era fiul unui militar de carieră, se învârtea în societatea înaltă, părea mai puţin obişnuit să inspire veneraţie decât ceilalţi din jurul său: Cumva i-au acordat atenţie, cu toate că-i călca pe nervi şi-i teroriza, deşi era mai tânăr decât ei.

M-a văzut că-l aprob şi-mi făcu impertinent cu ochiul. M-am însufleţit de această nepăsare, de acest spirit de camaraderie.

Nu era vina lui că-n ultima vreme ne văzusem rar. Ne invitase deseori, pe Sheila şi pe mine, şi refuzasem numai din cauza ei. Acum îmi semnala, prietenia lui. Îmi strigă peste masă: cunoşteam familia Davidson? Pe Austin Davidson?

Era un curios simbol al alianţei, aruncat peste capul acestor respectabili oameni de afaceri. Davidson era un expert în artă, membru al uneia din dinastiile academice care în tinereţe avusese strânse legături cu cercul din Bloomsbury. Nu, i-am răspuns, strigând şi eu; îi

cunoşteam, bineînţeles, lucrările, dar pe el personal, nu. Îmi aminteam genul de glume pe care obişnuiam să le facem, cu câţiva ani în urmă, despre aceste familii şi despre acest grup: cum că împingeau sentimentele frumoase până la limita vulgarităţii; că se opuneau cu rafinată agonie la ambiţiile altora, strecurându-se ei înşişi, ca şi cum le-ar fi revenit de drept locurile rămase libere. Glume făcute de tineri, glume din afara unui cerc fascinant. Acum nu mai contau. Davidson mi-ar fi fost aliat la dineu, ca şi Gilbert, care-i pomenise numele.

Când Gilbert mă conduse acasă cu maşina, băusem destul ca să devin vorbăreţ şi-mi păstrasem încă buna dispoziţie. Ne enervasem amândoi la dineu şi acum ne dădeam drumul, Gilbert mai puţin îngrijorat de viitor decât mine, dar mai înfuriat, spiritul său combativ îmi dădea curaj şi de mult nu mai fusesem atât de înflăcărat şi nu mă mai simţisem atât de sigur.

În această stare de spirit am intrat în dormitor, unde Sheila stătea în pat citind la lumina veiozei, ca şi în seara în care ne certasem din cauza lui Robinson: dar acum restul camerei era în întuneric şi nu puteam vedea decât lampa, o parte a feţei şi braţul ieşind din cămaşa de noapte,

M-am aşezat pe patul meu, începând să-i povestesc despre calvarul care fusese dineul – şi deodată m-am simţit plin de dorinţe.

A simţit-o în vocea mea, căci se întoarse, sprijinindu-se în cot şi se uită ţintă la mine.

— Deci asta e! spuse cu răceală, dar nu agresiv, încercând să fie amabilă.

În patul ei, tocmai când o luasem în braţe, prea târziu ca să mă mai gândesc şi la ea, i-am văzut faţa sub faţa mea, o cută între ochi, vizibilă la lumina lămpii, expresia obosită şi tristă.

Apoi m-am întins lângă ea, în suflet cu aceeaşi greutate pe care amândoi o resimţisem adesea, cu cel mai vinovat

pentru că dobândisem relaxarea, pentru că, în ciuda frunţii ei încruntate de mai înainte, percepeam mulţumirea animalică a nervilor mei liniştiţi.

După un timp am întrebat:

— S-a întâmplat ceva deosebit?

— Nimic special, îmi spuse.

— Şi totuşi ai ceva.

O clipă am fost bucuros. Era o supărare a ei, alta decât tristeţea obişnuită care ne învăluise în atâtea nopţi, când stătusem unul lângă altul ca acum.

Apoi, mi-am dorit să fi fost tristeţea ce o resimţeam amândoi – căci se întoarse cu faţa pe umărul meu, ca să n-o pot vedea, şi corpul i se cutremură de suspine.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat-o strângând-o lângă mine.

Scutură numai din cap.

— E ceva în legătură cu mine?

Dădu din cap în semn că nu.

— Atunci ce e?

Pe un ton disperat şi furios se destăinui:

— Am făcut o prostie.

— Ce-ai făcut?

— Ştiai că încercam să scriu. Nu ţi-am arătat pentru că nu era pentru tine.

Cuvintele sunau reci, dar am strâns-o lângă mine şi i-am spus:

— Nu-i nimic.

— Am fost o proastă. I-am spus lui R.S. Robinson.

— Şi are vreo importanţă?

— E mai rău decât crezi. L-am lăsat să ia caietul.

Am asigurat-o că n-are de ce să fie îngrijorată, că trebuie să se întărească şi să se aştepte la unele remarci maliţioase, ăsta fiind tot răul la care se putea aştepta. Tot timpul îi simţeam îngrijorarea nefondată, nejustificată, crescând în sinea ei. De-abia dacă mai scoase câteva cuvinte; era incapabilă să explice de ce anume se temea

şi totuşi se chinuia atât de mult, încât, aşa cum se mai întâmplase şi în alte dăţi când era cuprinsă de teamă, adormi în braţele mele.

VII
TRIUMFUL LUI R.S. ROBINSON

CÂND SHEILA I-A CERUT LUI Robinson să-i restituie manuscrisul, acesta n-a mai contenit cu laudele. De ce nu mai scrisese până atunci? Ce realizase acum era puţin, dar trebuia neapărat să continue, întotdeauna bănuise că are talent. Acum, că descoperise acest lucru, trebuia să fie gata de unele sacrificii.

Povestindu-mi toate acestea, părea la fel de încurcată şi neajutorată ca atunci când îmi mărturisise că, linguşind-o, reuşise s-o convingă să-i dea manuscrisul. Nu ştiuse niciodată cum să primească complimentele, afară doar dacă se refereau la înfăţişarea ei. Ascultându-l pe Robinson se simţise pe jumătate îmbătată de succes, era destul de orgolioasă, dar pe jumătate umilită.

În orice caz, nu păruse să aibă nicio îndoială; o lăudase cu o perseverenţă pe care n-o mai dovedise din ziua în care îi smulsese promisiunea că-l va ajuta. Îşi ţinea ghearele bine ascunse şi presimţirile ei din noaptea aceea când o luasem în braţe, păreau total neîntemeiate.

Peste două săptămâni avu loc o schimbare. Se răspândise un nou zvon, mai detaliat şi mai substanţial decât cele de până atunci. Se spunea că Sheila investise bani în firma lui Robinson (versiunea care mi-a ajuns mie la urechi înmulţea suma cu trei), dar nu cu scopul de a sprijini arta sau din bunăvoinţă. De fapt, era doar o diletantă care îl finanţa numai pentru că scria ea însăşi

literatură de amator şi nu putuse găsi altă cale să şi-o publice.

Asta venea de la Robinson, m-am gândit imediat ce am auzit povestea, combinată inteligent şi cu grijă, de la un Robinson triumfător pentru că reuşise să dea în vileag „minciuna vieţii”. M-am gândit şi la faptul că multe femei ar fi considerat zvonul total inofensiv. Sheila, însă... eram hotărât să n-o las să ajungă să facă ea comparaţia. I-am telefonat imediat lui Robinson, am aflat de la soţia sa că-şi petrecea seara în oraş şi mi-am fixat întâlnire cu el a doua zi dimineaţă, la prima oră. De data aceasta aveam de gând să-l ameninţ.

Dar a fost prea târziu. Când am ajuns acasă, am găsit-o pe Sheila în salon. Nu făcea absolut nimic. Nu citea, nu juca şah, nici măcar nu-şi asculta discurile – şedea pur şi simplu, ca şi cum ar fi lâncezit acolo de ore întregi, privind pe fereastra camerei luminate, departe, în noaptea de ianuarie.

După ce i-am dat bună-seara şi m-am aşezat lângă foc, mi se adresă:

— Ai auzit ce-a mai făcut acum?

Vorbea pe un ton liniştit. N-avea niciun rost să mă prefac. I-am confirmat că auzisem.

— Mă retrag, spuse.

— Mă bucur, i-am răspuns.

— Am făcut tot ce-am putut, adăugă cu o voce plată.

Cu aceeaşi voce plată, impasibilă, mă rugă să mă ocup eu de rezolvarea cazului. Nu dorea să se mai întâlnească cu Robinson. Nu-i păsa ce avea să se întâmple cu el. Voinţa îi fusese înfrântă. Dacă reuşeam, puteam chiar să-i iau banii înapoi. N-o mai interesa deloc.

Pe când vorbea, discutând despre ruperea relaţiilor cu aceeaşi emoţie cu care ar fi vorbit de un fleac petrecut săptămâna trecută, îmi arătă în cămin nişte cenuşă şi câteva bucăţele de hârtie carbonizată.

— M-am descotorosit de multe lucruri, îmi spuse.

— N-ar fi trebuit să faci asta, am exclamat.

— N-ar fi trebuit să încep.

Arsese totul: manuscrisul şi două copii dactilografiate. Dar, în ciuda intransigenţei ei faţă de creaţia brută, nu-i fusese chiar atât de uşor cum îşi închipuise. Resturile din cămin reprezentau ore întregi de şedere în faţa focului alimentat cu hârtii. În cele din urmă fusese nevoită să arunce cea mai mare parte în cazanul de la subsol. Chiar şi în seara aceea totul i se părea încă uşor amuzant.

În orice caz, distrusese până şi cea mai mică urmă, încât n-am reuşit să citesc nici măcar o frază şi nici n-am putut să-mi dau seama exact despre ce fel de carte fusese vorba. Mulţi ani mai târziu am întâlnit-o odată pe femeia care fusese domnişoara Smith de odinioară, secretara lui Robinson, care mi-a spus că o răsfoise. După părerea ei, cartea constase mai mult din aforisme, cu mici inserţii, un fel de piese scurte. I se păruse o carte „neobişnuită”, dar greu de citit.

A doua zi după ce Sheila arsese manuscrisul, dimineaţă m-am dus la întâlnirea pe care o fixasem cu Robinson. În mansarda din Maiden Lane, cerul plumburiu de afară se zărea apăsător prin fereastră; când am intrat, Robinson a aprins singurul bec existent în mijlocul tavanului.

— Ce mai faceţi, domnule? Îmi pare bine că aţi scăpat de sciatică, trebuie să vă fi chinuit grozav.

Curtenitor şi cordial, insistă să mă aşeze în scaunul cel mai confortabil şi să-mi pună o pernă la spate, ca să-mi uşureze criza de sciatică ce o avusesem în urmă cu şase luni. Ochii mă urmăreau cu suspiciune, dar privirea-i era mai degrabă veselă decât încurcată.

Am început:

— Am solicitat să vă văd în numele meu personal.

— Sunteţi binevenit oricând nu aveţi ceva mai bun de făcut.

— Dar, de fapt, am venit în numele soţiei mele.

— N-am mai văzut-o de două-trei săptămâni. Ce mai

face?

— Doreşte, continuai eu, să pună capăt oricărei legături cu dumneavoastră sau cu ceea ce numiţi firma dumneavoastră sau orice altceva legat de numele dumneavoastră.

Robinson s-a înroşit, la fel ca în seara când fusese la noi la masă. Era singura fisură în înfăţişarea lui imperturbabilă. Pe un ton confidenţial, aproape jovial, întrebă:

— Nu vi se pare că este ceea ce se cheamă o hotărâre pripită?

S-ar fi putut crede că eram prieteni de ani de zile, atât de intimi, încât ştia ceea ce fusese viaţa mea lângă o soţie dezechilibrată nervos:

— Aş fi sfătuit-o şi eu să ia această hotărâre.

— Desigur, spuse Robinson, nu vreau să ating subiecte dureroase, dar cred că poate nu consideraţi nerezonabil dacă vă cer totuşi o explicaţie.

— Găsiţi că este o cerere îndreptăţită?

— Domnule, izbucni el. Ca un om ce şi-a pierdut, pe bună dreptate, cumpătul, consider că nu există nimic în poziţia noastră, a amândurora, în lumea intelectuală, care să vă îndreptăţească să-mi vorbiţi în felul acesta.

— Ştiţi foarte bine de ce renunţă soţia mea. I-aţi făcut prea mult rău. Nu este dispusă să mai suporte nimic.

Mi-a zâmbit înţelegător, abandonându-şi furia ca pe o haină de ploaie.

— Rău? spuse el. Rău, repetă gânditor, ca şi când ar fi cântărit în mod sincer adevărul. M-aţi ajuta foarte mult dacă mi-aţi putea da măcar un exemplu de răul de care m-am făcut vinovat, ca să pot să-mi dau şi eu seama cât de cât.

I-am răspuns că răspândise zvonuri calomnioase despre ea.

— Nu uita, îmi spuse pe un ton vesel, prietenos, nu uita că eşti avocat şi n-ar trebui să foloseşti asemenea

cuvinte.

I-am spus că bârfelile cu privire la carte o scârbiseră.

— Îţi închipui că un om cu mintea-ntreagă ar fi atât de prost pe cât mă faci dumneata să par? Îţi închipui că aş putea eu să ponegresc pe cineva care mă sprijină? Şi s-o ponegresc prosteşte, după cum reiese din relatarea dumitale, căci cu suma pe care mi-a dat-o mie şi-ar fi putut publica cartea de câteva ori. Mă tem că, deşi n-aş vrea s-o spun, mă tem că te-ai lăsat şi dumneata molipsit de slăbiciunile Sheilei.

O clipă, modul lui calm şi judicios de a discuta, capacitatea de a-şi face propriile acţiuni să apară ca scornelile unui nebun, completa sa euforie m-au lăsat fără replică.

— Da, spuse. Mă tem că starea bietei Sheila te-a molipsit şi pe dumneata. Presupun că *este cu adevărat vorba* de un început de schizofrenie, nu-i aşa?

— N-am de gând să discut despre soţia mea, am răspuns. Şi nu cred că are rost să discut nici motivele dumneavoastră.

— În ceea ce priveşte cartea, vă asigur că este cu adevărat meritorie. Desigur, nu cred că va deveni vreodată scriitoare profesionistă, dar poate spune lucruri originale, probabil tocmai pentru că este mai altfel decât noi ceilalţi.

— N-am nimic de discutat cu dumneavoastră, am replicat. Vreau numai să stabilesc modul în care veţi rambursa banii soţiei mele.

— Mă temeam că avea să reacţioneze în felul acesta.

— Hotărârea e definitivă, i-am spus.

— Sigur că este, răspunse Robinson, râzând vesel, din toată inima. Ei bine, de cum aţi intrat în cameră am ştiut că-mi veţi spune asta.

Mă pregătisem de ceartă. Mă simţeam frustrat auzind cum mi se întorceau propriile cuvinte. Dacă ar fi fost mai tânăr, l-aş fi lovit. Dar ochii săi mici, de elefant, mă

priveau cu înţelegere şi umor, iar cărarea geometric trasată pe mijlocul părului îi dădea aerul unui bunic.

— I-aţi făcut mult rău, i-am spus cu amărăciune şi mi-am regretat cuvintele de cum le-am pronunţat.

— Rău? întrebă el. Din cauza asociaţiei cu mine? Ce fel de rău?

Îşi întinse mâinile.

— Dar, cum bine aţi spus, nu este nici locul şi nici timpul să discutăm necazurile bietei Sheila. Aţi venit să-i recuperaţi banii, nu-i aşa? Trebuie să accepţi întotdeauna inevitabilul, iată una din convingerile mele. Nu credeţi că a sosit momentul să discutăm problemele financiare?

Mă aştepta o nouă surpriză. Stând lângă birou, ascultându-l pe Robinson cum expune pe scurt aspectele esenţiale ale înţelegerii sale cu Sheila şi situaţia lui actuală, mi-am dat seama că era un om deosebit de priceput în probleme financiare şi, pe cât puteam eu judeca, cinstit. Nu-i mai puţin adevărat că datorită firii sale închise, îmi ascundea, aşa cum îi ascunsese şi Sheilei, unele surse ale veniturilor sale, precum şi speranţele de a obţine noi sume de bani. Într-un fel sau altul, avea destui bani pentru a-şi continua activitatea şi pentru a achita salariul domnişoarei Smith; între timp amânase prima „listă” până în toamnă. Mi-a trecut prin minte o idee: oare nu cumva se bucura că găsise această scuză? Visurile, planurile, vorbele goale înşirate despre reînvierea unui trecut glorios erau una. Punerea lor în practică era însă altceva. Poate că dorea să mai amâne acest moment.

Totuşi, nimeni n-ar fi putut să tergiverseze mai puţin rambursarea Sheilei: se oferi să semneze în chiar ziua aceea un cec de 300 de lire, urmat de două rate egale pe 1 iunie şi 1 septembrie.

— Şi dobândă? întrebă surâzător.

— N-ar accepta în niciun caz.

— Probabil că nu, spuse Robinson.

Imediat îmi propuse să mergem la avocatul său.

— Nu-mi plac amânările, spuse Robinson, punându-şi o pălărie cu boruri mari şi un palton vechi cu guler şi manşete de blană. Mândru de incisivitatea sa, acţionând în concordanţă cu ideea ce şi-o făcea el despre un adevărat om de afaceri (deşi acţiona mai degrabă ca un zulus decât ca un Paul Lufkin), păşea alături de mine prin Covent Garden, o siluetă demnă, care de-abia dacă-mi ajungea până la umăr. De două ori s-a întâmplat să fie recunoscut de persoane care lucrau în edituri sau în birourile agenţilor literari din cartier. Robinson le răspundea la salut, scoţându-şi cu un gest larg pălăria sa impresionantă.

— Bună dimineaţa, domnule, striga el afabil, cu o uşoară umbră de superioritate, în acelaşi fel în care R.S. Robinson, editorul coteriilor literare, i-ar fi salutat prin 1913.

Faţa-i strălucea îmbujorată în ciuda vremii mohorâte. Părea fericit. Oricui în afară de el i s-ar fi părut cel puţin ciudat să-ţi pierzi atâta timp ca să găseşti un binefăcător, pentru ca apoi să foloseşti aceeaşi inventivitate pentru a scăpa de dânsul. Aveam impresia că o mai făcuse şi altă dată; devenise unul din tiparele după care îşi desfăşura cariera. Lui i se părea că merită. Plăcerea maliţiozităţii, plăcerea de a se răzbuna pe cel care a avut insuportabila impertinenţă de a-l proteja – toate reprezentau un preţ mai mare decât fusese obligat să plătească vreodată.

Era ceva mai mult, cugetam eu, adulmecând mirosul de fructe şi paie în aerul proaspăt al dimineţii, în timp ce Robinson păşea cu siguranţa celui ce se îndreaptă spre o importantă întâlnire de afaceri. Nu era numai plăcerea de a se răzbuna pe binefăcător. Exista ceva mai ascuns care-l susţinea. El nu se răzbuna pe Sheila sau pe un singur binefăcător, ci se răzbuna pe viaţă.

Când m-am întors acasă, în după-amiaza aceea, am auzit patefonul cântând. M-a neliniştit; am fost şi mai

neliniştit când n-am găsit-o nici în salon, nici în dormitor, ci în salonaşul unde îmi petrecusem eu noaptea de după München şi care pentru ea era un loc cu ghinion. În scrumiera din faţa ei trebuie să fi fost peste treizeci de mucuri.

Am vrut să-i spun că rezolvasem cu Robinson.

— Nu vreau să ştiu nimic, îmi spuse pe un ton aspru şi fără inflexiuni.

Am încercat s-o distrez cumva, dar mi-a repetat:

— Nu vreau să ştiu nimic despre asta.

Puse un nou disc, închizându-se în sine şi respingând nu numai povestea mea despre Robinson, ci chiar propria-mi persoană.

VIII
AI FĂCUT TOT CE ŢI-A STAT ÎN PUTINŢĂ

ÎN TIMPUL VERII NU-MI MAI PE-treceam jumătate din timp departe de Sheila. Aşteptam să înceapă războiul. Îmi petreceam toate nopţile în dormitor, o vedeam când se trezea şi când dormea fără întreruperi, ceea ce nu se mai întâmplase de ani de zile. Când a început războiul, am presupus că voi continua să trăiesc alături de ea, în casa din Chelsea, atât timp cât se mai putea prevedea ceva pentru viitor.

În nopţile acelea de septembrie eram liniştiţi, aproape fericiţi, mai mult ca oricând în căsnicia noastră. Obişnuiam să vin pe jos, nu din Millbank, ci de la Whitehall acum, căci preluasem o slujbă la minister, mergând de-a lungul cheiului, adesea pe la opt, uneori chiar mai târziu; vremea continua să fie caldă; cerul strălucea ca o ciclorama; Sheila părea bucuroasă că mă vede. Se arăta chiar interesată de munca mea.

Şedea cu mine în grădină, seara era mai calmă ca orice seară din timp de pace, şi mă întreba despre minister, ce putere de decizie avea ministrul, în ce măsură era manevrat de funcţionarii civili, care erau sarcinile ce-mi reveneau mie – ca unul din asistenţii săi personali. Îi povesteam mai multe despre problemele mele decât oricând. Râdea de mine, de ce numea ea „competenţa mea automată”, înţelegând prin aceasta că eu nu aveam

nevoie să fac un efort prea mare pentru a-mi croi un drum în lume.

Eram prea preocupat de noua mea slujbă pentru a-mi fi dat seama când şi cum s-a schimbat această stare de spirit. N-am realizat decât mult mai târziu că în mintea ei încolţise gândul unei prăbuşiri la fel de acută ca trosnitura unui picior rupt, căruia îi găsise în mintea sa o cauză la fel de acută. Tot ce ştiam era că în perioada aceea liniştită din septembrie aranjase, fără ştirea mea, Să se angajeze undeva începând din ianuarie. Era un serviciu unde se cereau temeinice cunoştinţe de franceză, pe care le avea, şi părea o slujbă foarte potrivită pentru dânsa. Mi-a vorbit cu plăcere despre serviciu, aproape cu entuziasm.

— Presupun că se va dovedi a fi un nou experiment R.S. Robinson, spuse fără vreo umbră de supărare. Era o glumă pe care nu o putea face decât într-o stare de siguranţă şi optimism.

Nu mult după aceea, peste vreo două săptămâni, nu mai mult, seară de seară mă întorceam acasă pentru a detecta ceea ce mi se păreau a fi semnele unei tensiuni obişnuite, nedeosebindu-se cu nimic de ceea ce ştiam amândoi. Am fost dezamăgit când le-am observat prima oară; am fost iritat, căci aş fi vrut să pot avea mintea limpede; dar am început din nou s-o îngrijesc ca de obicei. Devenise o obişnuinţă s-o conving să-şi lase discurile şi să vină la culcare; să-i vorbesc în timp ce stăteam în întuneric, asigurând-o că aşa cum trecusem peste alte momente grele vom trece şi peste acesta; discutând despre alte persoane a căror viaţă era sfâşiată de angoasă – starea ei de disperare se calma puţin dacă o putea eticheta în vreun fel. Totul se repeta, era consolarea ce devenise o rutină şi pe care o învăţasem pe dinafară şi o învăţase şi ea. Uneori mă gândeam că trebuie să trăieşti lângă un om ca Sheila pentru a-ţi da cu adevărat seama cât de ciclică este suferinţa.

În tot acest timp o îngrijeam, absent, din obişnuinţă; mi

se părea că totul este la fel ca şi în alte dăţi; niciodată nu mi s-a părut măcar că ar exista o mai pronunţată deteriorare în starea ei şi nici nu observam cât de grav o afectase boala. Nici chiar când a încercat ea să mi-o spună.

Într-o noapte, pe la începutul lui noiembrie, m-am trezit din primul somn, conştient că nu mai era în pat. Am auzit-o de partea cealaltă a uşii, aprinzând un chibrit. Nu era nimic nou în asta, pentru că ori de câte ori nu putea dormi, se plimba prin casă fumând, ca să nu mă deranjeze, căci ştia că-mi displăcea mirosul de tutun noaptea. Zgomotul uşor al uşii, fâşâitul chibritului, paşi pe coridor – multe nopţi m-au trezit din somn şi nu mai adormeam până nu se întorcea din nou în pat. La fel era şi de data asta şi, ca de obicei, am aşteptat-o. Din nou zgomotul uşii, foşnetul aşternutului, scârţâitul arcurilor. În sfârşit, mă gândeam, pot să mă culc din nou; şi mulţumit, din obişnuinţă, am întrebat:

— E în regulă?

O clipă nu mi-a răspuns, apoi i-am auzit vocea.

— Cred că da.

M-am trezit brusc şi am întrebat-o din nou:

— Te simţi bine?

A urmat o pauză lungă, în întuneric. În cele din urmă, o voce:

— Lewis.

Rareori mi se adresa pe nume.

I-am răspuns. Încercând deja s-o liniştesc:

— Ce este?

Vocea îi era stinsă, dar sigură.

— Sunt într-o stare destul de proastă.

Am aprins imediat veioza şi m-am dus la ea. În umbră, căci corpul meu se interpunea între ea şi lumină, îi puteam vedea faţa palidă şi imobilă; am luat-o în braţe şi am întrebat-o ce s-a întâmplat.

Deodată, mândria şi curajul au abandonat-o; lacrimile

au început să-i curgă pe obraji şi în numai câteva momente faţa i s-a transformat, s-a deteriorat, aproape ca şi când s-ar fi dizolvat.

— Ce s-a întâmplat?

— Mă îngrijorează 1 ianuarie.

Se referea la serviciul pe care trebuia să-l înceapă la data aceea.

— Asta era! spusei, incapabil să-mi ascund o umbră de dezamăgire în glas, de plictiseală.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că orice îi putea declanşa starea de anxietate; dar mai ştiam şi că nimic nu poate fi mai plictisitor decât o stare de anxietate pe care nu o împărtăşeşti.

— Trebuie să mă înţelegi, strigă ea, rugătoare de data aceasta.

Am încercat să-i vorbesc pe tonul în care de obicei avea încredere. Curând, – când era în starea asta era uşor de convins, – îşi recăpătă încrederea în mine, aşa cum se întâmplase şi în alte dăţi.

— Mă înţelegi, nu? spuse ea. Nu mai plângea; începuse să vorbească incoerent, încordat, aşa cum era şi ea însăşi. Acum câteva zile, luni vor fi trei săptămâni, după-amiază, imediat după ce a sosit poşta, mi-am dat seama că la 1 ianuarie am să ajung din nou în starea în care am fost şi cu R.S. Robinson. E inevitabil, îţi dai seama, nu-i aşa? Vor fi exact aceleaşi probleme şi se vor aduna toate zi după zi.

— Uite, i-am spus, explicându-i cu grijă, căci cu mult timp în urmă descoperisem modul în care puteam s-o liniştesc cel mai uşor, – vor fi unele dificultăţi, dar nu de acelaşi fel. Ştii bine că R. S. Robinson e unic în felul său.

— Şi eu sunt unică în felul meu, zise ea cu o umbră de încăpăţânate. Cred că de fapt port vina acelui fiasco.

— Sincer să fiu, nu cred, i-am răspuns. Robinson s-ar fi comportat în acelaşi fel dacă aş fi fost eu în cauză.

— Mă îndoiesc, insistă. N-am făcut niciodată nimic ca

lumea. Expresia feţii îi era tulburată şi continuă: Trebuie să mă înţelegi. De cum mă voi afla printre oameni necunoscuţi, voi cădea din nou în aceeaşi capcană.

Am făcut, cu capul semn că nu, dar izbucni, strigând:

— Ţi-o spun eu. Mi-am dat seama în după-amiaza aceea, imediat după ce a sosit poşta. Şi-ţi spun că în clipa aceea am simţit că se întâmplă ceva în creierul meu.

Tremura, deşi nu mai plângea. Cu înţelegerea unuia care mai auzise astfel de lucruri şi în alte dăţi şi nu se mai sperie, am întrebat-o despre simptomele fizice. Deseori, în stare de anxietate, se plânsese că-şi simţea capul strâns în cercuri de fier. Acum îmi spuse că din după-amiaza aceea simţise o continuă presiune în cap, dar nu descria şi senzaţiile fizice cu care începuse. Mi-am închipuit că nu voia să spună pentru că ştia că exagerase. Nu mi-am dat seama că făcuse o obsesie în sensul clinic al cuvântului. Încercând s-o liniştesc, s-o iau în glumă, n-aveam nici cea mai vagă idee cât de mult i se zdruncinase judecata.

Am încercat să-i amintesc câte din temerile ei s-au dovedit a fi nejustificate. Am început să fac unele planuri de viitor pentru noi doi, după război. Cu timpul a încetat să mai tremure, i-am dat o pastilă din medicamentul pe care-l lua de obicei şi am stat lângă ea până a adormit.

A doua zi, deşi nu-şi revenise complet, discută liniştită despre starea ei (folosind formula obişnuită – azi, circa 20% anxietate) şi părea în mare măsură restabilită. În seara aceea se afla încă sub tensiune, dar a petrecut cu bine noaptea: şi numai peste câteva zile avu o nouă criză. Acum, în fiecare noapte, trebuia să fiu pregătit să mă ţin tare. Erau şi perioade de acalmie, uneori o săptămână întreagă, dar stăteam încordat, aşteptând semnele unei noi crize.

Munca mea la birou mă solicita din ce în ce mai mult; ministerul îmi cerea să fiu de faţă la unele discuţii unde era absolut necesar să ai mintea limpede, să nu te

gândeşti la alte probleme şi să fii relaxat. Dimineaţa, când mă despărţeam de Sheila, îmi doream să fi fost astfel construit ca să pot să uit de ea în timpul zilei, dar uneori, în mijlocul unor discuţii oficiale delicate, gândul la ea se interpunea între mine şi cel pe care încercam să-l convingi.

Nu o dată m-am surprins gândindu-mă la dânsa cu un anumit resentiment. La începutul căsătoriei noastre mă storsese de energie şi îndrăzneală şi-mi distrusese orice şansă. Acum, când nu mi-o puteam permite câtuşi de puţin, povestea se repeta. Dar acest resentiment apărea simultan, aproape că se împletea cu un sentiment de milă şi dragoste protectoare.

În prima săptămână din decembrie eram foarte ocupat cu treburile mele. Într-o după-amiază, pe la cinci şi jumătate, când contam că mai puteam lucra încă o oră-două, sună telefonul. Am auzit vocea Sheilei, o voce spartă, venind din depărtare:

— Sunt răcită, îmi explică. N-ai putea veni acasă puţin mai devreme? Pregătesc ceaiul.

Era un lucru anormal pentru ea să-mi telefoneze şi încă mai anormal să mă roage să vin să stau cu dânsa. Neobişnuită să solicite ceva, simţea nevoia să facă în aşa fel încât aceste încercări să sune cât mai banal.

Presupunând imediat că ceva nu era în regulă, am lăsat totul baltă şi am luat un taxi până în Chelsea. Ajuns acolo am văzut că, deşi era nefericită şi ticul nervos îi apărea permanent în colţul gurii, n-avea nimic nou să-mi spună. Mă adusese acasă numai ca să aibă cui vorbi despre problemele care o îngrijorau – poveştile se înşirau una după alta, repetându-se la infinit – Robinson, 1 ianuarie „clacarea” ei. Neputându-mi stăpâni nerăbdarea i-am spus plictisit:

— Am mai discutat lucrurile astea.

— Ştiu.

— Ţi-am mai spus, continuai eu mecanic, au trecut alte

lucruri mai grele, va trece şi asta…

— Oare? zâmbi jumătate încrezătoare, jumătate dispreţuitoare, apoi izbucni:

— N-am niciun scop în viaţă. Tu ai un scop. N-o să poţi să-mi spui că n-ai. Am spus-o mai demult, *mă retrag,*

Eram sătul, îmi era imposibil să mai fac efortul de a o reconforta, iritat că mă luase de la treburile pe care le aveam de făcut. În ultima vreme, preocupată exclusiv de persoana ei, reducea viaţa mea numai la orele pe care le petreceam încercând s-o ajut. Şedea în salon, lângă foc. M-am auzit spunând cuvinte pe care le mai spusesem cu ani în urmă, pe când stăteam în salonaşul ei. Căci acolo, în mica mea încercare de a mă despărţi de ea, îi spusesem că viaţa noastră devenise insuportabilă pentru mine. Acum, aproape că mă repetam.

— Ne este la fel de greu la amândoi.

M-a privit fix. Nu-mi puteam da seama dacă ecoul vorbelor mele a ajuns până la ea. Poate că era prea închisă în sine ca să mă audă. Sau poate că era sigură că, după toate câte se întâmplaseră, toate câte se schimbaseră, nu mai puteam nici măcar contempla ideea de a mă despărţi de ea.

— Îmi vine greu, i-am spus.

— Cred, îmi răspunse.

Prima dată avusesem puterea să mă conving că în interesul meu personal trebuia să plec. Dar acum eram amândoi conştienţi că nu mai aveam această putere. Atâta vreme cât trăia, era de datoria mea să stau alături de dânsa. N-am putut rosti decât:

— Încearcă să-mi faci viaţa cât mai suportabilă.

N-a replicat. Multă vreme s-a uitat la mine cu o privire fixă; pe figura ei nu se citea nimic. Pe un ton aspru, definitiv, zise:

— Ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă.

IX
RĂMAS BUN, DIMINEAŢA

PÂNĂ PE LA 20 DECEMBRIE N-AM observat nicio schimbare. Am trăit acele zile fără să am impresia că sunt mai importante decât altele. Mai târziu, când am încercat să reconstitui fiecare cuvânt spus de mine sau de ea, mi-am amintit şi de semnele de deznădejde ce apăruseră în legătură cu ziua de 1 ianuarie şi noua ei slujbă. Era prea mândră ca s-o spună deschis, dar mă implora să-i găsesc o scuză ca s-o scap de acel serviciu.

Altfel, avea accese de activitate, la fel de neaşteptate, de capricioase ca de obicei. Îşi punea impermeabilul, pe un frig aspru, căci venise iarna, mergea toată ziua pe malul fluviului, până în docuri, trecea de Greenwich, de-a lungul porţiunii acoperite de mâlul adus de maree. Când se întorcea acasă, îmbujorată de frig, arăta aşa cum trebuie să fi arătat pe vremea când, copil fiind, se întorcea după o zi de hoinăreală. Era veselă în serile acelea, plină de bucuria muşchilor ei; împărţea sticla de vin cu mine şi adormea imediat după cină, uşor îmbătată şi fericită în oboseala ei. Nu credeam în aceste capricioase momente da veselie, după cum nu credeam pe deplin nici în starea ei de deznădejde. Studiind-o cu atenţie, nu mi se părea că disperarea îi cuprinsese întreaga fiinţă.

Starea ei de spirit fluctua, nu ca la prietenul meu Roy Calvert, în cicluri de depresiune, ci în schimbări subite de

la o oră la alta; mai exact, stările ei de spirit se puteau schimba în orice moment, nu erau constante. Uneori nici nu vorbea ca o persoană normală. Dar fusese întotdeauna astfel, deşi situaţia era mai acută acum. Continua cu ironiile şi de cum începea simţeam că mi se risipeşte îngrijorarea. Mă gândeam că nu este o fază neobişnuită şi în cele din urmă vom reuşi amândoi să trecem peste ea, aşa cum reuşisem şi în alţi ani.

De fapt, reacţionam aşa cum îi văzusem şi pe alţii reacţionând în momente de criză, ca şi cum situaţia prezentă avea să dureze la nesfârşit, şi numai ocazional, fără să acord atenţie deosebită şi fără s-o recunosc, presimţeam un pericol.

Într-o zi m-am rupt de la treburile mele şi m-am destăinuit lui Charles March, unul din cei mai buni prieteni din tinereţe, care, la vremea aceea era doctor în Pimlico. I-am povestit, vorbind mai deschis decât aş fi făcut-o faţă de mine însumi, că Sheila se afla într-o stare de nervozitate acută şi i-am descris-o; era de părere să mai consultăm şi alt psihiatru. Din păcate, aşa cum ştia şi el, mai consultase unul şi renunţase la serviciile lui, ridiculizându-l. Charles îmi promise să-mi găsească pe cineva care să fie la fel de deştept şi de încăpăţânat ca ea, în care să poată avea cât de cât încredere. Dar dădu descurajat din cap:

— Mă îndoiesc că o va putea ajuta cu ceva. Cel mult o să-ţi ia de pe umeri o parte din răspundere.

În ziua de 20 decembrie, Charles m-a sunat la birou şi mi-a dat numele şi adresa doctorului. S-a întâmplat să fie tocmai ziua în care urma să închei prima mea problemă departamentală importantă – cea de la care, cu două săptămâni în urmă, mă întrerupsese Sheila, chemându-mă acasă. Aveam trei întâlniri dimineaţa şi o şedinţă după-amiaza. Reuşisem să obţin ceea ce doream, eram încântat, i-am scris o notă şefului meu. Apoi i-am telefonat doctorului pe care mi-l recomandase Charles; nu

era la cabinet şi nu-l puteam găsi în următoarele două săptămâni, dar putea s-o consulte pe soţia mea în prima săptămână din ianuarie, pe data de 4. Odată treaba aranjată, străbătut de o presimţire şi ştiind că lucrurile mele mai puteau aştepta o zi, două, ceea ce-mi va permite să mă ocup de ea, am telefonat acasă.

M-a cuprins o inexplicabilă uşurare când i-am auzit glasul. Am întrebat-o:

— Cum te mai simţi?

— La fel.

— Nu s-a întâmplat nimic?

Vocea i-a devenit mai tăioasă:

— Aş vrea să te văd. Când vii acasă?

— S-a întâmplat ceva nou de azi-dimineaţă?

— Nu, dar aş vrea să te văd.

Recunoşteam tonul; ştiam că trebuie să fie într-o stare foarte proastă. Încercam s-o conving (aşa se face uneori în situaţii nenorocite) să spună că nu-i este chiar atât de rău.

Cuvintele mi-au sunat plat.

— Nu sunt atât de rău ca să nu mă pot descurca. Adăugă: Vreau să te văd. Mai întârzii mult?

Când am intrat în vestibul, am găsit-o aşteptându-mă acolo.

Începu să vorbească înainte să-mi fi scos haina şi a trebuit s-o iau de după umeri şi s-o împing uşor în salon. Nu plângea, dar simţeam sub palmă muşchii încordaţi, manifestarea fizică ce mă înspăimânta cel mai rău.

— Am avut o zi proastă. Nu ştiu dacă pot s-o mai duc aşa. Ce rost are, dacă e atât de greu!

— Nu va fi atât de greu.

— Eşti sigur?

Eram gata să încep cu obişnuitele consolări.

— Trebuie neapărat să merg înainte? Pot să le spun că nu mă voi putea prezenta la 1 ianuarie?

Înţelesesem bine că la asta se referea când spunea „să

merg înainte”. Aşa vorbea ori de câte ori încerca să se retragă, să scape de acest chin ce urma să înceapă, un fleac pentru oricare altul.

— Nu cred că trebuie să faci aşa ceva.

— Pentru ei n-ar avea mare importanţă.

În felul ei îmi adresa o rugăminte aşa cum nu mă mai rugase niciodată.

— Ascultă-mă, i-am spus, dacă renunţi la asta, în viitor vei renunţa la toate celelalte şi te vei închide tot mai mult în tine; n-am dreptate? E mult mai bine să învingi acest obstacol, chiar dacă implică oarecare suferinţă. Când ai să treci hopul, totul va fi bine. Dar de data aceasta nu trebuie să renunţi.

Vorbeam cu severitate. Credeam sincer în ceea ce spuneam; dacă se dădea bătută în faţa acestei încercări, se înfunda definitiv în nevroza ei; speram că dacă nu mă arătam prea înţelegător puteam s-o scap de pericol. Dar vorbeam astfel şi din egoism. Voiam să accepte slujba ca să fie ocupată şi să scap de grija ei, cel puţin câteva ore. În taină aşteptam luna ianuarie ca pe o perioadă de eliberare.

M-am gândit să aduc vorba despre doctorul pe care mi-l recomandase Charles March şi de programarea pe care o făcusem. Apoi m-am răzgândit:

— Nu trebuie să renunţi.

— Ştiam c-aşa ai să spui.

Îmi zâmbi, nu cu amărăciune, nu cu un zâmbet mecanic, ci complet schimbată; o clipă expresia feţii păru întinerită, deschisă, spiritualizată.

— Îmi pare rău că-ţi dau atâta bătaie de cap, spuse cu neobişnuită simplitate. Aş fi fost mai norocoasă dacă aş fi clacat de tot, nu-i aşa? Se gândea la o cunoştinţă care-şi rezolvase problemele prin ceea ce se cheamă „un dezechilibru nervos”, iar acum părea liniştită şi fericită. Nu ştiu cum, dar eu n-am reuşit s-o fac. Ar fi trebuit să fiu în stare să-mi rezolv problemele fără să te obosesc pe

tine atâta.

Ascultând-o, eram mişcat, dar, încercam în continuare s-o îmbărbătez; nu i-am zâmbit şi nici nu i-am arătat prea multă afecţiune.

În seara aceea am jucat vreo două partide de şah şi ne-am culcat devreme. A avut o noapte liniştită şi dimineaţa s-a sculat să ia micul dejun cu mine, un lucru neobişnuit. De cealaltă parte a mesei, faţa-i părea răvăşită şi totuşi mai tânără, nefardată. Nu se referi la discuţia noastră din seara precedentă; în schimb vorbea cu o dispoziţie ce părea reală despre aranjamentele mele pentru seara următoare. Gilbert Cook mă invitase să iau masa cu el la club şi-i spuneam că întoarcerea în Chelsea, noaptea, pe camuflaj, după ce am fi băut o cantitate apreciabilă de alcool, n-avea să fie prea plăcută. Poate era mai bine să rămân peste noapte la club. Cât aveam de gând să beau? se interesă Sheila, cu o lucire de curiozitate despre comportarea bărbaţilor, o îndrăzneală pe care o întâlneai uneori la femeile mult mai tinere, vesele, neşovăielnice, crescute în familii fără fraţi.

Ne-am despărţit pe această notă de tachinare uşoară. Am sărutat-o şi, aşa cum era, în capot, m-a condus şi a rămas în uşă, în timp ce mă îndepărtam pe alee. Din poartă i-am făcut semn şi ea, aşa cum rămăsese, cu mâinile de-a lungul trupului, liniştită, dreaptă, puternică, mi-a zâmbit. Eram prea departe ca să disting clar, dar mi-a făcut impresia că expresia feţii ei era prietenoasă şi în acelaşi timp ironică.

X
NICIO SCRISOARE ÎN CAMERĂ

ÎN SEARA ACEEA, GILBERT COOKE şi cu mine am luat masa petrecând o seară plăcută la White's. Mă invitase cu un scop şi, totuşi, în ciuda îndrăznelii cu care avea obiceiul să se amestece în treburile altora, n-a putut să-mi spună ce avea pe suflet până când nu l-am ajutat eu. Atunci şi-a dat drumul deschis, ca un om scăpat de o problemă penibilă; mai comandă o sticlă de vin şi începu să vorbească confidenţial, pe un ton autoritar.

Pentru mulţi, favoarea pe care mi-o cerea nu ar fi fost o problemă prea dificilă. Se pare că încerca de o bună bucată de vreme să se înroleze în armată, dar era de fiecare dată respins pentru că avusese mai demult mastoidită şi fusese operat. Gilbert era necăjit şi se simţea umilit. Voia să lupte, cu aceeaşi sinceritate pe care bărbaţii din evul nostru o simţiseră şi în urmă cu douăzeci şi cinci de ani; în 1939, atmosfera, presiunile sociale, se schimbaseră; majoritatea celor ce se aflau în situaţia lui Gilbert îşi binecuvântau norocul, dar el se simţea frustrat.

Cu toate acestea, în cele din urmă, fusese nevoit să accepte situaţia; dar dacă nu putea lupta, voia totuşi să participe într-un fel oarecare la război. Să rămână la Paul Lufkin?

— De ce are nevoie de mine? se interesa Gilbert Cooke, aruncându-mi o privire suspicioasă şi cu înţeles din ochii

lui aprinşi.

— Pentru că-i eşti util; de ce altceva?

— Nu, cu totul altceva e în capul lui. Aş da oricât să ştiu exact ce.

— Dar, pentru dumnezeu, ce motiv ar avea să nu vrea să rămâi la el?

— Nu ţi-ai dat încă seama că este întotdeauna cu cinci mutări înaintea noastră a tuturor?

Faţa lui Gilbert strălucea; îşi umplu paharul şi împinse sticla spre mine. Nu-mi dădeam seama ce vrea exact de la mine (şi mi se părea o prostie să fie aşa conspirativ), dar îmi dădeam seama de altceva. Şi anume că, în ciuda aerului de independenţă şi de „om al nimănui" pe care-l afişa în compania lui Paul Lufkin, în sufletul său Gilbert era neobişnuit de impresionabil: îi dădea lui Lufkin sfaturi pe un ton superior, dar de fapt îl considera un om formidabil, astfel încât reuşea să-i facă bucuria de a nu-l măguli direct lăsându-i în acelaşi timp impresia că este cu adevărat flatat.

Dar, pe lângă faptul că era impresionat de oamenii cu personalitate puternică, Gilbert mai era şi un sincer patriot. Ţara se afla în război şi lucrând la Lufkin, deşi obsedat de drama omenească, Gilbert nu se simţea util. Astfel, această îmbelşugată masă oferită de un holtei, acest final întortocheat, ducea în cele din urmă la o simplă întrebare, la care, prea rezervat să mi-o pună deschis, făcea numai aluzie:

— Cu alte cuvinte, i-am spus, ai dori o slujbă într-un minister.

— Dacă există posibilitatea să fiu acceptat.

— De ce nu?

— Eu n-am fost niciodată la înălţimea lor în ceea ce priveşte materia cenuşie, aşa că nu văd de ce m-ar accepta.

În realitate, oamenii activi şi capabili în jur de treizeci şi cinci de ani, cu studii superioare, definitiv respinşi la

armată, aveau să devină foarte curând la mare preţ. I-am spus-o şi lui.

— Nu cred până nu văd, răspunse Cooke.

— Şi mâine te angajează într-un post de răspundere.

— De unde să ştie că le pot fi de folos?

După un pahar în plus, pe jumătate iritat de lipsa lui de încredere în mine, pe jumătate mişcat de modestia sa, i-am spus:

— Ascultă! Ţi-ar plăcea să lucrezi în serviciul meu?

— Doar nu vrei să-mi spui c-aş avea vreo şansă!

— Pot să fac primele demersuri mâine dimineaţă.

Gilbert mă privi în ochi, hotărât să descopere unde se ascundea capcana pe care i-o întindeam, neştiind dacă trebuia să-mi mulţumească. Din clipa aceea nu mai voia nimic altceva decât să-şi petreacă o seară alături de un prieten. Un pahar de coniac băut la gura sobei; confidenţe; povestirile uşor înflorite a doi tineri într-o noapte fericită, la un pahar. Un lucru m-a izbit la povestirile lui Gilbert. Era un om schimbător, căruia îi plăcea aventura, mereu în mişcare, dar se exprima cu minuţioasă claritate şi, deşi din discuţie reieşea că nu-i displac femeile, nu pomenea nimic despre viaţa sexuală.

A doua zi dimineaţa, la clubul meu, în sala unde se servea micul dejun, focul ardea în cămin, aruncând flăcări; ziarele desfăcute străluceau metalic în lumina ce cădea pe masă; afară, în stradă, pavajul părea negru din cauza frigului. Durerea de cap cu care mă sculasem nu m-a împiedicat să îngurgitez cu plăcere micul dejun şi la începutul războiului mâncarea era mai bună. Am savurat rinichi şi slăninuţă şi mi-am astâmpărat setea bând câteva ceşti de ceai; focul din cămin se reflecta în ferestrele prin care se zărea o dimineaţă cenuşie şi ceţoasă. Oameni cunoscuţi se aşezaseră la mesele din jur cu ziarul *Times* în faţă. Era o atmosferă caldă şi plăcută şi mă simţeam bine amânând puţin momentul când aveam s-o sun pe Sheila. Pe la nouă şi un sfert, m-am gândit că

probabil s-a sculat, şi liniştit, fără să mă grăbesc, am mai băut o ceaşcă de ceai.

Când am telefonat acasă, telefonul a sunat de vreo douăzeci de ori fără răspuns, dar nu mi-am făcut griji, căci m-am gândit că Sheila poate nu se trezise. Apoi am auzit vocea doamnei Wilson.

— Cine e?

Am întrebat-o dacă doamna s-a sculat.

— Oh! Domnule Eliot! se auzi de la celălalt capăt vocea pierită şi tânguitoare.

— Ce este?

— S-a întâmplat ceva. Cred că ar fi bine să veniţi imediat acasă. Se pare că trebuie neapărat să veniţi.

Am ştiut imediat.

— A murit?

— Da.

— S-a sinucis?

— Da.

Mi s-a făcut rău din cauza veştii; în prima clipă eram ca amorţit; m-am auzit întrebând:

— Ce-a făcut?

— Cred c-a luat somnifere, sticluţa goală e lângă ea.

— Ai chemat doctorul?

— Mă tem că e moartă de câteva ore, domnule Eliot. Eu n-am descoperit asta decât acum vreo zece minute şi n-am ştiut ce să fac.

I-am spus că voi aranja totul şi că-ntr-o jumătate de oră voi fi acasă.

— Sunt foarte amărâtă. O iubeam tare mult, biata de ea. Am avut un şoc când am găsit-o, se auzi vocea doamnei Wilson, surprinsă, îndurerată. Am avut un şoc groaznic.

L-am sunat imediat pe Charles March. Trebuia să chem un doctor în care puteam avea încredere. Aşteptând legătura, mi-am dat deodată seama că nici eu şi nici Sheila nu aveam un doctor al nostru în Londra. În afară de

criza mea de lumbago, fusesem amândoi, fizic, foarte sănătoşi.

Charles plecase la un pacient. I-am lăsat vorbă că aveam urgent nevoie de el. Apoi am ieşit în stradă şi am luat un taxi până acasă. În dimineaţa geroasă am trecut în goană pe lângă parcul pustiu, Exhibition Road, intersecţia de la South Kensington. De două ori mi s-a făcut greaţă din cauza mirosului emanat de tapiseria de piele a taxiului. Mă simţeam detaşat de durerea mea: eram amorţit, vag conştient că suferinţa şi remuşcarea mă rodeau, stomacul mi se strângea ca de un chin animalic, crisparea disperată a unei pierderi. Şi mai simţeam şi colţii fricii egoiste, absolut josnică. Mi-era teamă ca sinuciderea ei să nu-mi dăuneze; nici nu voiam să-mi mărturisesc în ce fel dar mă copleşea o imputare superstiţioasă împletită cu remuşcare. Frica era acută, practică şi egoistă.

În vestibul, doamna Wilson avea ochii înroşiţi de lacrimi şi strângea în mână o batistă cu care-şi ştergea când un ochi, când celălalt, dar în comportarea ei exista zelul, interesul, celui care trăieşte în preajma unei nenorociri.

— Nu e-n dormitor, domnule Eliot, şopti. A făcut-o în fostul ei salonaş.

M-am întrebat dacă a fost o întâmplare sau dacă alesese anume camera aceea.

— A lăsat vreo scrisoare? am întrebat-o aproape în şoaptă.

— N-am văzut nimic; sigur că am căutat, dar n-am găsit nicio hârtie în cameră. M-am dus să-i duc ceaiul sus, domnule Eliot, şi am ciocănit la uşa dormitorului, dar nu mi-a răspuns nimeni; atunci am intrat şi-n cameră nu era nimeni.

Deşi doamna Wilson ar fi vrut să vină cu mine, m-am dus singur sus. În salonaş perdelele erau trase; nu ştiam de cine, poate le trăsese doamna Wilson acum câteva minute. În semiîntuneric am fost izbit de groaza care m-a

cuprins, ca-n copilărie, când intrasem în camera unde fusese depus corpul bunicului. Înainte de a mă uita la ea, am tras perdelele; lumina plumburie pătrunse în cameră, în cele din urmă m-am forţat să mă uit înspre divan.

Zăcea pe pat, îmbrăcată în fustă şi bluză, aşa cum purta de obicei prin casă, după-amiaza, cu capul uşor întors spre fereastră. Mâna stângă de-a lungul trupului, iar dreapta căzută peste piept, degetul mare mult depărtat de celelalte. Moartea îi netezise cutele feţii, astfel că păreau nişte zgârieturi, ca şi când faţa vie i-ar fi fost fotografiată printr-un văl, iar obrajii, care nu se scofâlciseră niciodată, deveniseră la fel de rotunzi ca-n tinereţe. Ochii deschişi erau enormi; pe buze avea un rictus defensiv, mirat, acelaşi rictus pe care-l arbora ori de câte ori era prinsă la strâmtoare şi exclama: Ei, fir-ar să fie!

Avea un firişor de salivă uscată pe bărbie, abia vizibil, din cauza tabletelor pe care le luase, ca şi cum i-ar fi curs din gură în somn.

Am stat multă vreme privind-o. Oricum ai fi interpretat expresia feţii ei, momentul morţii nu părea să fi fost tragic sau nefericit. N-am atins-o; aş fi făcut-o poate dacă ar fi avut o figură mai tristă.

Lângă divan era măsuţa, aşa cum fusese şi-n noaptea actului de la München, când îmi pusese flaconul cu aspirine lângă mine. Acum alt flacon se afla pe tăblia de lemn de cireş, dar gol şi fără dop; probabil că-l scăpase pe jos. Lângă flacon se afla un pahar cu vreo trei degete de apă cu bule de aer, semn că stătuse toată noaptea. Nu mai era absolut nimic altceva. În camera aceasta nu adusese decât flaconul şi paharul cu apă.

Am căutat vreo scrisoare cu zelul unui detectiv. În cameră, în dormitor, în biroul meu, – m-am uitat la toate plicurile din coşurile de hârtii, căutând un rând către părinţii ei sau pentru mine. În geantă i-am găsit stiloul fără cerneală. Pe masa ei de scris hârtia era neatinsă.

Plecase fără o vorbă.

Brusc m-am enervat. O priveam şi eram furios. O iubisem toată viaţa mea de adult; îmi petrecusem anii bărbăţiei îngrijind-o; cu toată dragostea posesivă pe care o avusesem odată pentru ea, mă ardea ideea că nu-mi lăsase un cuvânt de despărţire.

Aşteptându-l pe Charles March, nu o plângeam pe Sheila. Eram incapabil să simt altceva decât această meschină ranchiună, că fusesem uitat; rana meschină şi teama meschină de zilele ce aveau să vină. Aşteptând acolo, de multe mi-era teamă: să dau ochii cu familia Knight, să mă duc la birou, chiar să fiu văzut de prieteni.

XI
CLAUSTROFOBIE ÎNTR-O CASĂ GOALĂ

CÂT TIMP A EXAMINAT-O CHARLES March, eu m-am dus în dormitor, unde am stat uitându-mă pe fereastră, frământat doar de temeri şi precauţii. Singurul semn că mă gândeam totuşi la Sheila era faptul că îmi feream ochii de orice privire spre patul ei, patul acela imaculat şi neatins.

Am stat acolo până am auzit paşii lui Charles ieşind din cameră. Am văzut privirea îngrijorată a ochilor lui ageri şi iscoditori şi am intrat împreună în birou.

— Ştiu că e îngrozitor pentru tine, îmi zise. Şi nimic din ceea ce ţi-aş putea spune eu sau altul n-are să schimbe situaţia.

În ultima vreme, Charles şi cu mine ne vedeam rar. Ne împrietenisem când venisem prima oară la Londra, tânăr sărac, student la drept. Eram de aceeaşi vârstă, dar el era bogat şi avea rude influente. De atunci îşi schimbase complet modul de viaţă şi se făcuse doctor. Când ne întâlneam, vechea prietenie ce ne unise renăştea. Dar în dimineaţa aceea nu-mi dădeam seama nici cât de puţin capabil de simţire eram şi nici ce anume simţeam.

— Presupun că nu-ncape nicio îndoială? l-am întrebat.

— Tu personal ai vreo îndoială?

Am făcut semn că nu.

— Nu, nu e nicio îndoială. Absolut niciuna.

Apoi adăugă cu milă reţinută:

— A făcut-o cu deosebită competenţă. Era înzestrată cu

multă voinţă.

— Când a făcut-o?

Vorbisem tot timpul pe un ton neutru. El mă studia protector, ca şi când ar fi căutat să facă o prognoză.

— În timpul nopţii, cred.

— Da, am zis. Am fost în oraş aseară. Mai exact, am petrecut o seară foarte veselă la club.

— N-aş pune asta la inimă, dacă aş fi în locul tău.

Se aplecă în scaun; în camera întunecoasă ochii îi păreau ca două scântei; continuă:

— Lewis, să ştii că pentru ea moartea nu a fost o intolerabilă smulgere, cum ar fi pentru tine sau pentru mine. Nu era la fel de legată de viaţă ca noi. Oamenii diferă în felul de a muri, aşa cum diferă şi în modul de a trăi. Unii părăsesc viaţa ridicând cu indiferenţă din umeri. Cred că ea a fost dintre aceştia. Cred că s-a strecurat uşor în afara vieţii. Presupun că n-a suferit.

N-o plăcuse niciodată: o considerase nepotrivită pentru mine, dar vorbea despre ea cu blândeţe. Şi continuă

— Tu eşti cel care va suferi mai mult, să ştii.

Apoi adăugă:

— Pericolul e c-ai să ai tot timpul un sentiment de culpabilitate.

N-am răspuns.

— Orice ai fi făcut sau oricum ai fi fost, n-ar fi ajutat-o, insistă el pe un ton energic.

— Oricum, spusei, asta nu contează.

— Contează dacă ai să simţi că n-ai făcut tot ce-ţi stătea în putinţă. Şi în privinţa asta numai tu singur te poţi ajuta.

Din nou n-am răspuns.

Mă privi sever: ştia că emoţiile mele sunt la fel de puternice ca ale lui: nu mă mai văzuse atât de amorf. Se chinuia să găsească o modalitate de a mă ajuta; o vreme nu spuse nimic; mă privea insistent, cântărindu-mă ajungând, în sinea lui, la o concluzie.

— Singurul lucru pe care pot să-l fac acum pentru tine e neînsemnat, dar s-ar putea totuşi să-ţi fie de ajutor, spuse după o perioadă de tăcere.

— La ce te referi?

— Mai ştie cineva despre ea?

— Numai doamna Wilson.

— N-are să vorbească?

— Poate că nu.

— Dacă ar fi necesar, ai garanta?

N-am răspuns imediat. După un timp am spus:

— Dacă ar fi necesar, cred c-aş putea.

Charles aprobă din cap.

— Cred că-ţi va fi şi mai greu dacă lumea va cunoaşte împrejurările în care a murit. Ştiu cum m-aş simţ eu. Ai avea senzaţia că toată viaţa ta cu ea le-a fost dezvăluită şi că toţi te acuză. Şi aşa ai să-ţi asumi prea mult răspunderea, dar toate acestea te vor pune într-o situaţie şi mai rea.

— Poate, am răspuns.

— Ei bine. De asta pot să te cruţ, izbucni el.

Şi continuă:

— Nu-ţi va fi de mare folos, dar oricum te va ajuta puţin. Sunt gata să semnez un certificat că a murit de moarte naturală.

Charles era un om îndrăzneţ, în a cărui viaţă deciziile de ordin moral nu lipsiseră. Poate că avea acea îndrăzneală deosebită, acea capacitate de a acţiona cu detaşare morală, ce se întâlneşte de regulă la cei care s-au născut bogaţi. Între a comite un sperjur, lucru ce-i displăcea mai mult ca altora, şi a mă lăsa pe mine descoperit, el alesese prima alternativă.

Nu eram prea surprins: faptul că îl chemasem pe el mai degrabă decât pe alţi doctori care locuiau mai aproape dovedea că nutrisem o nemărturisită speranţă în acest sens.

Am fost tentat. Repede am trecut în revistă aspectele

practice: dacă exista vreun risc profesional pentru el, nu-l puteam lăsa să şi-l asume. Ne gândisem amândoi la acest lucru în timp ce el mă interoga. Aveam încredere absolută în doamna Wilson? Cine altcineva urma să ştie adevărul? Familia Knight trebuia să afle imediat ce sosea. Dar ei aveau să păstreze secretul, în propriul lor interes.

Am studiat situaţia. Făcând-o, eram prea puţin conştient de propriile mele motive. Nu în întregime şi nici măcar parţial din motive pur practice sau din grijă faţă de cariera lui Charles, i-am răspuns:

— Nu merită.

— Eşti sigur?

— Absolut sigur.

Charles a continuat să mă convingă până când şi-a dat seama că hotărârea mea era luată. Apoi îmi spuse că se simţea uşurat. Plecă să aranjeze vizita medicului legist, în timp ce eu telefonam familiei Knight. I-am spus doamnei Knight adevărul şi i-am rugat să vină în după-amiaza aceea. Faţă de cele întâmplate, vocea ei suna sigură şi fermă:

— Nu ştiu cum va suporta el.

În aceeaşi după-amiază urma să particip la o şedinţă cu nişte oameni necunoscuţi, politicoşi şi raţionali.

Întors în casă, în noaptea de decembrie, cu luminile camuflate devreme, nu-mi găseam locul până la venirea: soţilor Knight. Doamna Wilson ieşise după cumpărături, ca să pregătească ceva de mâncare şi eu rămăsesem singur în casa pustie. Dar nicio casă nu pare pustie câtă vreme e cineva mort în ea: reversul era adevărat, aveam senzaţia de claustrofobie, deşi nu mai intrasem în salonaş.

În imposibilitatea de a sta locului, am răscolit iar prin cărţile Sheilei, i-am recitit scrisorile din sertar, cu speranţa prostească c-aş putea descoperi vreun rând de la ea. Printr-o întâmplare fericită, am găsit ceva neînsemnat, nu printre cărţi sau hârtii, ci în poşetă. Fără

prea mari speranţe i-am luat agenda şi am răsfoit-o; majoritatea paginilor erau goale, de la întâlnirile cu Robinson, din ianuarie şi februarie; de atunci nu mai văzuse aproape pe nimeni. Dar în paginile din lunile de toamnă am zărit câteva cuvinte – nu, nu numai cuvinte, fraze întregi.

Era o agendă mică, obişnuită, de circa opt centimetri pe cinci, şi-şi micşorase scrisul, care de obicei era elegant, dar literele erau înalte, aşa cum le scriu de regulă prezbiţii. Nu erau decât şapte însemnări, începând cu luna octombrie, o săptămână după ziua în care avusese loc ceea ce numea „clacarea”. Pe măsură ce citeam, îmi dădeam seama că scrisese numai pentru ea. Unele însemnări se repetau.

4 Noiembrie: zece *zile de când am simţit ceva în cap. N-are rost. Nimeni nu mă crede.*

12 noiembrie: *1 ianuarie – îmi va fi foarte greu. Pare inutil după ce mi-a plesnit ceva în cap.*

28 noiembrie: *Mi-a spus că trebuie să merg înainte. De ce aş face-o? Asta-i singura consolare, nu-i nevoie să continui.*

5 Decembrie: *Puţin mai bine. Poate pot să continui. E mai uşor când ştiu că nu trebuie neapărat.*

Asta era tot, dar pentru prima oară mi-am dat seama cât de mult suferea din cauza acestei idei fixe. Îmi devenise clar că de câteva săptămâni se gândise să se sinucidă; luase deja hotărârea când încercasem s-o îmbărbătez.

Poate că la asta se referise în urmă cu opt luni, când spusese prima oară că se retrage. O spusese oare cu intenţia de a mă face să înţeleg? Dar atunci nu luase încă o hotărâre, fusese numai o aluzie, chiar şi pentru ea însăşi. Devenise oare o hotărâre definitivă acum două seri, când am sfătuit-o să nu se dea bătută? Luase deja

hotărârea a doua zi dimineaţa, la micul dejun, când o văzusem ultima dată în viaţă şi când făcuse glume pe socoteala mea?

Jos, am auzit paşii doamnei Wilson. Nu m-am mai uitat la însemnările Sheilei. Nu pentru a putea gândi, ci din cauza claustrofobiei care mă înăbuşea, am ieşit pe uşa din faţă şi m-am plimbat pe chei în noaptea la fel de liniştită ca şi cea precedentă, la fel de calmă ca atunci când, netulburat, mergeam pe St. James’s Street cu Gilbert Cooke. Cerul era întunecat, la fel era şi fluviul, la fel erau şi casele.

XII
MIROSUL DE FRUNZE DE TABAC

CÂND M-AM ÎNTORS ACASĂ, SE zărea o dâră de lumină între cele două perdele care camuflau fereastra salonului; de cum am intrat în vestibul am auzit o voce de femeie, vocea ridicată, egală, neînduplecată a doamnei Knight. În momentul în care am intrat în cameră se opri brusc; urmă un moment de tăcere; vorbise despre mine.

Domnul Knight stătea într-un fotoliu lângă foc, iar ea îşi trăsese canapeluţa astfel ca să poată şedea mai aproape de el. Mă privi drept în ochi, pe când el îşi aţintise privirea spre foc.

— Scuză-mă că nu mă ridic. Lewis, începu el, tot fără să mă privească, iar vocea lui şoptită, politicoasă, răsună ameninţător în liniştea camerei. Tot politicos mă informă că reuşiseră să prindă un tren mai devreme şi deci n-aş fi putut sconta ca ei să sosească la ora aceea. Continua să-şi ascundă privirea, dar faţa-i era umflată şi tristă.

Menajera ne-a arătat.

— Da.

Senzaţia de durere şi părere de rău, resimţită destul de slab toată ziua, dispăru complet. Rămăsese numai sentimentul de vinovăţie şi teamă nejustificată.

— N-a lăsat niciun cuvânt pentru nimeni?

— Nu.

— Nici ţie, nici nouă?

Am făcut semn că nu.

— Asta n-o pricep. *Asta* n-o pricep.

Mă întrebam dacă mă crede, dacă nu mă suspectează că aş fi distrus vreun bilet. În orice caz, doamna Knight, care-şi dădu deodată drumul, nu mă credea.

— Unde ai fost aseară?

I-am răspuns că luasem masa în oraş, – seara veselă şi fără griji îmi reveni în minte.

— De ce ai lăsat-o singură? N-aveai nicio consideraţie pentru ea?

N-am putut da niciun răspuns.

De ce n-am avut grijă de ea? mă întreba furioasă doamna Knight pe un ton acuzator. De ce am lăsat-o singură tot timpul căsătoriei noastre? De ce nu făcusem ceea ce promisesem? De ce nu mi-am dat măcar osteneala să constat că avea nevoie de îngrijire? N-am putut să-i ofer nici măcar un minimum de atenţie?

— Nu-i aşa. A făcut toate astea, şopti domnul Knight cu ochii închişi.

— Ai lăsat-o *singură în casa asta goală,* continuă doamna Knight.

— A făcut tot ce s-a putut face, vorbi domnul Knight ceva mai tare, luându-mi apărarea. Păru încurcată, chiar frustrată şi trecu la alte acuzaţii.

— Draga mea, *te rog,* îi ordonă el pe un ton ridicat şi ea tăcu. Apoi, cu blândeţea cu care i se adresa întotdeauna, îi spuse ca şi cum i-ar fi explicat:

— Este şi el la fel de îndurerat ca şi noi.

Mă privi cu coada ochiului şi murmură:

— Ultima oară când am văzut-o, – se referea la vizita lui, în urmă cu un an şi jumătate, – mi-am dai seama că era într-o stare proastă. Cred c-am şi spus-o, nu, Lewis, sau poate am gândit-o numai? Ultima oara când am văzut-o. Aş fi vrut să mă înşel.

Şi, totuşi, faptul că el detectase starea ei mai bine decât mine sau decât oricare altul îi aducea o egoistă

alinare; până şi în seara aceea vanitatea lui ieşi la iveală

— N-ar fi trebuit să facă aşa ceva, strigă furioasă doamna Knight, dar ochii îi erau plini de singurele lacrimi pe care i le văzusem vreodată.

— Nu pot să-ţi aduc nicio mângâiere, draga mea, spuse el. Şi nici ţie. Îşi întoarse din nou privirea înspre foc, uitându-se din când în când la mine cu coada ochiului. Faţă de mine nu pomenise niciodată de consolarea pe care o oferea religia sa. În cameră era linişte; se auzea ticăitul pendulei. Ajunsesem cumva într-unul din acele scurte momente de tăcere ce apar deseori nu numai într-o ceartă, ci în timpul oricărei scene aprinse.

Întrerupând tăcerea, doamna Knight întrebă dacă urma să aibă loc o anchetă. I-am răspuns că da. Când? I-am spus că fusese deja stabilită pentru a doua zi după-amiază. Domnul Knight întredeschise ochii cu o expresie meditativă; părea că ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgândise. Apoi menţionă pe un ton indiferent:

— Mâine după-amiază? Nu că aş vrea ca cineva să se gândească la asta, în afară, bineînţeles, de doctorul meu, dar s-ar putea ca ancheta să fie un efort prea mare pentru mine.

— Ai rezistat bine până acum, îl asigură doamna Knight.

— Dacă ar fi aici Ross (doctorul său), ne-ar spune ca e periculos, continuă domnul Knight. De fapt, sunt sigur că mi-ar interzice-o. Dar nu trebuie să afle decât după aceea, când va trebui să mă pună din nou pe picioare.

Cu un fel de amorţeală, am exclamat:

— N-are nicio importanţă, nu vă expuneţi. Pot să mă descurc singur.

Doamna Knight se împotrivi:

— Nu, cum să te lăsăm singur!

Domnul Knight bolborosi:

— Nu stă în intenţia mea să te las singur, toată greutatea ar cădea pe umerii tăi.

Doamna Knight interveni:

— Nu putem face aşa ceva.

Domnul Knight continuă:

— Nimănui nu-i place să se gândească la asta, dar, Lewis, în cazul, în cazul foarte puţin probabil, în care biata mea inimă va fi solicitată mâine după-amiază peste puterile ei, eşti sigur că, dacă va fi cazul, vei putea să te descurci fără noi?

Deci, domnul Knight, a cărui empatie îl făcuse să-şi dea seama mai bine decât oricine altcineva atât de ceea ce fusese viaţa mea cu Sheila, cât şi de starea în care eram în seara aceea, nu dorea decât să scape şi să lase totul în grija mea, în timp ce doamna Knight, care mă considera pe mine vinovat de nefericirea şi moartea fiicei ei, simţea în sinea ei că în cele din urmă avea obligaţia să fie alături de mine, acordându-mi cel puţin prezenţa lor fizică, dacă altceva nu puteau. O simţea cu atâta putere, încât a renunţat chiar să se mai gândească la sănătatea soţului ei.

Unii, printre care mă număram eu uneori, considerau că dacă ea nu i-ar fi menajat ipohondria, şi-ar fi uitat deseori de suferinţele lui şi ar fi dus o viaţă aproape normală. Dar nu se întâmpla aşa. Ea avea o fire simplă, aspră, era o femeie puternică, dar în ciuda agresivităţii fusese întotdeauna şi continua să fie dominată de el. El era cel care-şi lua pulsul, care dădea strigătul de alarmă, iar ea era cea care din datorie şi respect îi devenea ecou. L Nici chiar în seara asta el nu s-a putut stăpâni şi o clipă ea şi-a pierdut răbdarea.

Bineînţeles că în cele din urmă şi-a impus punctul de vedere. Curând, ea şi-a dat seama că ancheta îi va solicita inima mai mult decât putea îngădui; fu convinsă că el era cel care din spirit de datorie insista să meargă şi ea era cea care avea obligaţia să-l împiedice; trebuia să-l oprească de la ceva atât de donchişotesc, chiar dacă mie îmi era foarte greu fără ajutorul lor.

Aşa stând lucrurile, am spus că voi rezolva totul singur şi ei au hotărât să se întoarcă acasă a doua zi de dimineaţă. N-am spus nimic de faptul că Charles March se oferise să dea un certificat fals şi am fi putut, astfel, evita ancheta. Mă întrebam ce pact ar fi făcut domnul Knight cu propria-i conştiinţă pentru a putea accepta această ofertă.

În felul său întortocheat, domnul Knight se interesă la ce publicitate ne putem aştepta. Am dat din umeri nepăsător.

— Nu, spuse domnul Knight, îţi va face la fel de rău, ba chiar mai mult rău decât nouă. Nu am dreptate?

Avea, dar nu voiam s-o recunosc; nu-mi plăcuseră momentele din acea zi, când tocmai acest gând alungase altele.

Poate că veştile cu privire la război vor fi o binecuvântare pentru noi, fu de părere domnul Knight. L-am asigurat că voi vedea ce pot face cu ajutorul prietenilor mei de la presă. Familia Knight putea pleca acasă a doua zi: voi întreprinde tot ce-mi va sta în putinţă.

Uşurat, pe jumătate nemulţumit, pe jumătate protector, domnul Knight începu să se intereseze unde aveam să dorm noaptea următoare, dacă nu puteam să-mi iau concediu şi să mă odihnesc puţin. Nu voiam, nu puteam suporta să vorbesc despre mine, astfel că m-am scuzat şi i-am lăsat singuri.

La masă, niciunul dintre noi n-a prea vorbit şi, curând după aceea, să fi fost abia nouă, doamna Knight ne-a declarat că e obosită şi că se duce la culcare. Dintre toate femeile, era cea mai puţin pricepută la subterfugii: îşi rosti replica aidoma unei şcolăriţe stângace, încurcată şi nefericită. Dar nu-i mai puteam acorda nicio atenţie; domnul Knight era hotărât să-mi vorbească între patru ochi şi trebuia să fiu în gardă.

Ne-am aşezat în salon, de o parte şi de alta a

căminului, domnul Knight fumându-şi pipa la care recursese cu ani în urmă din grijă pentru sănătatea sa. Mirosul mă învălui şi am simţit o tensiune aproape insuportabilă. Aveam senzaţia că nu mai puteam suporta mirosul acesta de tabac. Nu mai puteam răbda să mai ascult niciun cuvânt. Dar, când vorbi, luând-o ca de obicei pe căi ocolite, rămăsei uimit: subiectul pe care voia să-l clarifice înainte de a pleca a doua zi nu era o problemă intimă, ci contractul de închiriere al casei.

Când mă căsătorisem cu Sheila, nu avusesem niciun capital şi domnul Knight ne împrumutase banii pentru a putea plăti un contract pe paisprezece ani, pe numele fiicei sale. Mai erau şase ani până la expirarea contractului şi domnul Knight era preocupat de aspectele financiare ale problemei. Era foarte probabil ca după toate cele întâmplate, ca să nu mai vorbim de faptul că locuinţa era mult prea mare pentru un bărbat singur, eu nu voi dori să mai locuiesc acolo. Dacă ar fi fost să-mi dea o părere, m-ar sfătui să plec. În acest caz, ar trebui luate măsuri pentru lichidarea contractului. Cum împrumutul ne fusese acordat atât Sheilei cât şi mie, nu va insista asupra acestui fapt, dar poate că n-aş considera o idee nerezonabilă, după cum nici el n-o considera, în special că banii Sheilei îmi vor reveni mie conform testamentului, ca tot ce puteam acum recupera la lichidarea contractului să-i revină lui.

Mai ales, stărui domnul Knight, era nevoie să ne grăbim. S-ar mai putea, poate, vinde o casă înainte ca războiul să ia amploare: poate peste câteva luni; niciunul dintre noi nu putea şti ce ne rezervă viitorul, orice proprietate în Londra ar putea deveni un balast. Îl considerasem întotdeauna unul din oamenii cei mai imprevizibili şi greu de înţeles, dar niciodată mai mult ca acum, când folosi tocmai acest prilej pentru a-şi dovedi priceperea în probleme practice. I-am promis că în câteva zile mă voi adresa unor agenţi imobiliari.

— Îmi pare rău că las şi problema asta tot pe umerii tăi, continuă, dar umerii tăi sunt mai puternici în unele privinţe.

Vocea i se pierdu, ca şi când cu această calificare m-ar fi invidiat sau poate m-ar fi compătimit. Îmi aţintisem ochii asupra focului, nu mă uitam la el, dar îl simţeam privindu-mă insistent. Pe un ton liniştit reluă:

— A făcut întotdeauna ce a vrut!

N-am replicat.

— Suferea prea mult.

Am izbucnit: Ar fi putut oare vreun om s-o facă fericită?

— Cine poate şti? răspunse domnul Knight.

Încerca să mă consoleze, dar eram înciudat că acest unic strigăt îmi scăpase în pofida voinţei mele.

— Odihnească-se în pace, spuse el. De data asta îşi ridică pleoapele grele, mă privi direct cu ochi trişti şi pătrunzători.

— Dă-mi voie să-ţi spun ceva, zise, vorbind mai precipitat decât de obicei, pentru că bănuiesc că faci parte dintre cei care consideră de datoria lor să-şi asume răspunderi şi poveri. Poate că asemeni unora, nu vrei să uiţi dar poate că realizezi ce pericol reprezintă asta.

O clipă vocea îi deveni blândă, indulgentă cu sine însuşi. Apoi spuse tăios

— Te rog nu lăsa această povară să te schilodească.

Nici nu voiam şi nici nu puteam să mă destăinui lui. L-am privit ca şi cum nu l-aş fi înţeles.

— Mă refer la povara morţii fiicei mele. N-o lăsa să te apese toată viaţa.

Am mormăit ceva. Mai făcu o încercare:

— Dacă-mi pot permite să vorbesc ca un om cu treizeci de ani mai în vârstă ca tine, ţine minte un lucru – timpul vindecă cele mai multe răni, afară doar de cele lăsate de trecerea timpului. Dar numai dacă poţi să te scuturi de povara trecutului, numai dacă te convingi pe tine însuţi că ai o viaţă de trăit.

Mă uitam fix la flăcările din cămin, fără să văd nimic; mirosul de tabac plutea în cameră. Domnul Knight tăcuse. Presupuneam că mă va lăsa singur acum.

Am spus ceva despre închirierea casei. Interesul domnului Knight pentru probleme financiare nu renăscu; o dată încercase şi el să vorbească direct, un chin pentru un om care o lua întotdeauna pe ocolite, şi nu ajunsese nicăieri.

Am rămas alături minute în şir, marcate de tic-tacul pendulei, unicul zgomot din cameră; când l-am privit, i-am văzut faţa îndurerată. În cele din urmă, după ce amândoi tăcusem un timp îndelungat, spuse c-am face mai bine să ne ducem la culcare, Când am ieşit şi ne-am apropiat de scări îmi şopti:

— Dacă urc prea repede, îmi solicit prea mult inima.

L-am invitat să se sprijine pe umărul meu şi, cu grijă, tremurând uşor, urcă treaptă cu treaptă. În capul scărilor îşi întoarse privirea de la camera unde zăcea corpul ei neînsufleţit.

Şopti din nou:

— Noapte bună. Să-ncercăm să dormim.

XIII
O CUVERTURĂ NEATINSĂ

TREI NOPŢI MAI TÂRZIU, GOLIT de orice simţire, am intrat în dormitor şi am aprins lumina. Absent, am tras cuvertura de pe patul meu; apoi m-am uitat spre patul ei, neted, de un verde crud în bătaia luminii, nederanjat de când fusese făcut, cu patru zile în urmă. Dintr-o dată, trupul îmi fu sfâşiat de un spasm dureros la gândul că o pierdusem. M-am dus spre pat şi mi-am trecut mâinile peste cuvertură, lacrimile pe care nu le puteam vărsa apăsându-mi ochii, zguduit în ghearele durerii. În cele din urmă mă copleşise. Patul era neted în lumina lămpii. Am îngenuncheat lângă el şi, valuri după valuri, pasiunea simţurilor m-a cuprins, m-a făcut să-mi încleştez mâinile în cuvertură, s-o răsucesc, s-o zgârâi, orice numai să-i distrug suprafaţa netedă, ce strălucea liniştit în lumină.

Apoi, într-o clipă de epuizare m-am oprit, cuprins de un curios sentiment de uşurare. În săptămâna ce urma nişte prieteni ne invitaseră la cină; ar fi fost neliniştită că trebuia să meargă, ar fi vrut să găsesc o scuză şi să spun o minciună ca s-o scap de seara aceea, aşa cum mai făcusem de atâtea ori.

Durerea mă cuprinse iarăşi. În simţurile mele zdruncinate, timpul se sfârşise: tot timpul era aici, în acest moment, acum, lângă patul acesta.

Am aflat atunci, în acea disperare, că nu poţi trăi sentimentul unei pierderi fără a tânji după o viaţă de

apoi. Raţiunea mea nu-mi lăsa această iluzie, nici vreo speranţă cât de mică – şi totuşi tânjeam să mă pot ruga ei.

Partea a II-a
ÎNFRÂNŢI DE EI ÎNŞIŞI

XIV
ÎMPRUMUTAREA UNEI CĂRŢI

DE PARTEA CEALALTĂ A FERES-trei, sub soarele de septembrie, doi bătrâni şedeau în şezlonguri bând ceai. Din patul meu, ce se afla la parterul unei clinici londoneze, zăream dincolo de ei un strat de crizanteme picotind în umbră. După-amiaza era placida, cei doi bătrâni sorbeau din ceai cu calmul bolnavilor bine îngrijiţi; eu mă simţeam relaxat, stând lungit şi privindu-i, eliberat de dureri. Este adevărat că Gilbert Cooke urma să-mi aducă ceva de lucru; până joi va trebui sa fiu iar pe picioare; dar mă simţeam bine şi timp de douăzeci şi patru de ore n-aveam nimic de făcut.

Era marţi şi fusesem internat la clinică numai de sâmbăta precedentă, după-amiaza. De la moartea Sheilei, acum aproape doi ani (ne aflam în septembrie 1941), munca mă prinsese în vârtejul ei mai mult ca oricând, şi durerea de spate nu-mi dăduse pace. Părea absurd, dar în lunile următoare aveam să fiu şi mai ocupat şi nu era de glumă să fii nevoit să te târăşti de la o şedinţa la alta, aşa cum mi se întâmplase, sau să ţin şedinţele lungit pe canapeaua din birou, în zilele când mă simţeam mai rău. Nu era de glumă şi-ţi submina şi autoritatea: în politică, oamenii îţi acordă mai puţină atenţie dacă eşti bolnav. Aşa că stătusem liniştit trei zile şi un chirurg încercase să

îndrepte lucrurile cu ajutorul unui anestezic. Deşi nu prea avusesem încredere, se pare că-şi făcuse efectul şi, în după-amiaza aceea, aşteptându-l pe Cooke, am bătut în lemn, nu cumva să-mi revină durerile.

Gilbert Cooke a venit însoţit de o tânără, al cărei nume, când a bolborosit el grăbit prezentările, nu l-am înţeles. De fapt, luându-i din mână câteva foi marcate „urgent”, numai ceva mai târziu, absorbit în lectură, mi-am dat seama că nici nu-i auzisem numele. Atunci, din simplă politeţe, am întrebat cum o cheamă: Margaret Davidson. Mi-am amintit că mai pomenise în treacăt despre ea; era fiica acelui Davidson despre care vorbisem la dineul Barbican şi pe care fusesem surprins să descopăr că Gilbert îl cunoştea.

Am privit spre ea, dar se retrăsese lângă fereastră şi n-o mai puteam vedea.

Între timp, Gilbert stătea lângă patul meu, cu un vraf de hârtii în mână, bombardându-mă cu întrebări.

— Ce ţi-au făcut? Te simţi în stare să ieşi, în sfârşit, în lume? Îţi dai seama că trebuie să stai aici până te faci bine ca să nu mai pui lumea în situaţii neplăcute?

L-am informat că voi participa la întrunirea de joi. Mi-a răspuns că nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Când i-am povestit cum intenţionam să abordez problema în ziua aceea, mi-a replicat că şi în cazul în care aş fi fost destul de nesăbuit să vin la întrunire, metodele astea tot nu le puteam folosi.

Nu-ţi poate merge întotdeauna, spuse el făcându-mi cu mâna un semn de avertisment.

Stătea acolo, cu umerii săi laţi puţin aduşi, încruntându-şi faţa greoaie. După grija exagerată, aproape maternă, cu care se ocupase de sănătatea mea, de când venise să lucreze în departamentul meu, acum deveni şi mai autoritar. Îşi făcuse o regulă din a mă contrazice, la fel cum îl contrazicea şi pe Paul Lufkin. O făcea din acelaşi motiv – pentru că mă considera un om de succes.

Lucrând în subordinea mea de aproape doi ani în timp de război, Gilbert îmi urmărise avansarea; trăgea cu urechea la bârfa de la birou. Amplifica şi ceea ce făceam eu şi părerea celorlalţi despre mine, dar era cert că, pe coridoarele anonime ale puterii, îmi făcusem un nume. În parte avusesem noroc, căci oricine lucra atât de aproape de ministru ca mine nu putea să nu se facă remarcat; pe de altă parte, mă cufundasem în lucru, viaţa fiindu-mi simplificată pentru prima oară din copilărie, nemaiavând pe nimeni de îngrijit sau vreo taină în căminul meu care să mă sustragă.

Gilbert, care la scurtă vreme după moartea Sheilei intrase în departamentul meu, mă considera acum o persoană importantă. În consecinţă era loial, apărându-mi cu înflăcărare interesele dacă nu eram de faţă, dar când eram împreună, tot timpul discuta cu mine în contradictoriu.

Joia următoare trebuia să dezbatem o problemă de securitate. Câteva persoane aparţinând unuia din „grupurile particulare” ce se constituiau în vremea aceea, voiau să pună în aplicare un proiect în care niciunul dintre noi nu avea încredere; dar reuşiseră să se înconjoare de un văl protector cu oameni implicaţi în probleme de securitate, încât nu mai aveam niciun control asupra lor. Ştiam despre proiect; ei ştiau că eu ştiu, dar nu voiau să-mi vorbească despre el. I-am spus lui Gilbert că le-am putea satisface acest *amour propre* dacă am recurge la un pas de menuet; trebuie să li se ceară să se explice în faţa ministrului, lucru pe care nu-l puteau refuza, iar el îmi va relata discuţia şi joi, atât ei cât şi eu vom putea face unele aluzii la acest proiect misterios.

Era o tactică simplă, la îndemâna oricărui funcţionar public. Am făcut unele observaţii cu privire la faptul că era periculos să împărtăşeşti secrete oricui are o părere exagerat de bună despre sine; era dăunător pentru interesele serviciului, dar şi mai dăunător pentru

caracterul său personal.

Am auzit ceva mişcându-se lângă fereastră. M-am uitat spre tânăra care stătuse acolo liniştită, fără să scoată un cuvânt şi, spre surprinderea mea, i-am văzut faţa transfigurată de un asemenea zâmbet, încât am simţit o secundă de relaxare, aproape de speranţă şi fericire. N-avea nicio importanţă că remarca mea sarcastică fusese automată; zâmbetul îl lumina ochii, îi îmbujora faţa, era un zâmbet plăcut, stenic, vioi, mulţumit.

Până în clipa aceea de-abia dacă o remarcasem sau o zărisem ca printr-un văl, ca pe o persoană necunoscută, pe care nu te aştepţi s-o mai vezi vreodată. Poate că ar fi trebuit să observ că trăsăturile feţii îi erau fin cizelate. Am privit-o. Când nu zâmbea, figura ar fi putut să pară austeră, dacă buza de sus n-ar fi fost o idee mai scurtă, astfel că nu mă puteam împiedica să nu-i urmăresc linia delicată a nărilor şi conturul gurii. Când zâmbea, gura părea mare şi faţa-şi pierdea delicateţea trăsăturilor: devenea relaxată denotând o fire plăcută şi sete de fericire.

Privind-o, am observat ce piele fină avea. Era foarte puţin machiată, chiar şi pe buze. Purta o rochie simplă şi ieftina – atât de ieftină şi de simplă, încât nu părea ca luase la întâmplare pe prima pe care-i căzuseră ochii, ci că o alesese în mod deliberat.

Aşa cum stătea lângă fereastră, veselia risipindu-se dobândea o stângăcie curioasă, ca un actor care nu ştie ce să facă cu mâinile. Postura aceasta nonşalantă, dar în acelaşi timp timidă, o făcea să pară mai tânără şi mai fragilă decât era în realitate. Adunam în minte puţinele lucruri pe care le ştiam despre dânsa. Să aibă vreo douăzeci şi patru de ani, am socotit eu, cu doisprezece ani mai tânără decât mine sau Gilbert. Când râse din nou, dându-şi capul pe spate, nu mai păru deloc fragilă.

I-am zâmbit. Am început să vorbesc cu ea şi pentru ea. Căutăm ceva care să ne lege. Lucra la Ministerul de

finanţe – nu, nu era încântată nici de colegi, nici de slujbă. Ne-am descoperit câteva cunoştinţe comune la Cambridge, am pronunţat câteva nume, şi asta a fost tot.

— Cum să-mi petrec ziua de mâine, am întrebat-o, stând aici în camera asta?

— Ar trebui să nu faci nimic.

— Nu prea mă pricep la asta.

— N-ar strica să-l asculţi pe Gilbert. Avusese grijă să-l aducă şi pe el în discuţie şi, întrerupând dialogul, îi zâmbi. Dar mi se adresă din nou, pe un ton categoric.

— E necesar să te odihneşti toată săptămâna.

Am dat din cap că nu; totuşi o scânteie se aprinse între noi.

— Nu, am spus , nu-mi voi îngădui să lenevesc decât ziua de mâine; aş şi citi ceva dar nu mai am cărţi; ce-ar fi mai potrivit pentru o zi petrecută în pat? Evită abil aluzia.

— Ai nevoie de o lectură relaxantă.

Căzusem de acord că nu-mi trebuia un roman serios, poate chiar niciun fel de roman, – mai degrabă o carte de memorii. În care să te poţi cufunda, ceva cu multe fapte. Care ar fi mai potrivite, ale lui Benett, ale lui Gide, ale lui Amiel?

— Ce-ai zice de cele ale fraţilor Goncourt? mă întrebă.

— Tocmai ce-mi trebuie, răspunsei.

Ştia oare cum puteam să-mi procur cărţile până a doua zi?

— Le am eu acasă.

Deodată atmosfera deveni plină de promisiuni, riscuri, tensiune. Nu îndrăzneam să merg mai departe; trebuia să facă ea primul pas, să-mi dea semnalul pe care-l aşteptam cu nerăbdare; o aşteptam să-mi spună că-mi va duce cartea sau că mi-o va trimite. Dar intuiam, văzând-o cum îşi aşază mâinile în poală, că nu avea curajul s-o facă.

În locul ei, Sheila, aşa cum era pe vremea când o cunoscusem – unele amintiri vagi îmi sporiră stânjeneala

– nu s-ar fi gândit nicio clipă la faptul că venise aici cu Gilbert; ar fi declarat fără reţinere şi cu inocenţă că va duce cărţile chiar ea, a doua zi. Dar Margaret nu voia să se poarte cu Gilbert în felul acesta, chiar dacă relaţiile dintre ei păreau să fie destul de vagi. Era prea bine crescută ca să-mi facă avansurile pe care le aşteptam. Şi chiar dacă Gilbert n-ar fi fost de faţă, ar fi făcut-o oare? Nu numai că nu voia să jignească pe nimeni, dar poate că era şi prea mândră.

Uitându-mă la ea, acum când nu mai avea capul dat pe spate şi ochii ei mă studiau, mi-am dat seama că era înzestrată cu o voinţă puternică, dar în clipa aceea nu avea mai multă încredere în ea decât aveam eu în mine însumi.

Gilbert fu cel care destinse atmosfera. Va aranja el, spuse, pe un ton spontan şi vesel, ca să-mi fie aduse cărţile la clinică, mâine la prima oră. Curând după aceea au plecat. Margaret îmi spuse la revedere din uşă. Când le-am auzit paşii pe coridor, am fost cuprins de fericire.

În raza de lumină a unui apus de soare ce venea până aproape de patul meu, pluteau mici particule de praf. Stăteam în afara acestui con de lumină, în penumbră, bucurându-mă de fericirea mea, ca şi cum aş fi putut astfel s-o prelungesc, ca şi cum retrăind clipa de înţelegere ce avusese loc acum o jumătate de oră între mine şi această tânără, puteam să rămân fericit.

De câteva ori, după moartea Sheilei, ochii mi se luminaseră la vederea vreunei femei, dar nu reuşisem să mă eliberez îndeajuns, nu mersesem mai departe. Mustrările de conştiinţă nu fuseseră îngropate; nici în direcţia asta nu avansasem prea mult. Dar după cum bătrânii resimt tot timpul povara anilor, tot aşa şi o persoană cu nervii la pământ poate uita nenorocirile trecute amăgindu-se cu iluzia libertăţii. Mă simţeam la fel de liber să mă gândesc la această tânără ca şi cum n-aş fi întâlnit-o niciodată pe Sheila, ca şi cum aş fi fost din nou

la început.

Îmi veni în minte faptul că nu reuşisem niciodată să evoc prima mea întâlnire cu Sheila. Nu-mi aduceam aminte decât de a doua întâlnire, de faţa ei deja brăzdată frumoasă şi mult fardată, arătând la nouăsprezece ani mai matură decât arăta Margaret la douăzeci şi cinci. Da o comparam pe Margaret cu ea, aşa cum făceam ori de câte ori mă gândeam la vreo femeie; se părea că aveam nevoie să mă asigur că nu există nicio asemănare, să fiu absolut convins că orice femeie la care m-aş fi gândit nu mai era total diferită de ceea ce cunoscusem până atunci.

Aceeaşi comparaţie o făceam în minte gândindu-mă la firea lui Margaret. Era destul de deşteaptă ca să fie ispititoare, dar părea tandră, echilibrată, domoală. O oră după plecarea ei încă stăruia insistent în gândirea mea.

În seara aceea, lungit în pat, în penumbră, mă simţeam cuprins de un fel de speranţă nedefinită; câteodată îmi veneau în minte imagini plăcute din trecut, dar şi imagini reale, din trecutul de care mă temeam. Dar mă simţeam fericit cu senzaţia aceasta iluzorie de libertate ca şi cum, dacă voiam, alături de fata aceasta care tocmai plecase îmi puteam găsi fericirea.

În orice caz, nu era nevoie să întreprind nimic; nu făcusem nicio promisiune faţă de mine însumi asupra căreia să nu pot reveni; puteam foarte bine să n-o mai revăd şi să nu simt nimic altceva decât o uşoară părere de rău, reproşându-mi propria laşitate.

În noaptea aceea, însă, mă puteam odihni într-o insulă de linişte, adunându-mi şansele de fericire aşa cum adunam bomboanele în copilărie, punându-le bine într-un colţ pe policioara cu cărţi, ca să-mi fie la îndemână când aveam chef să le mănânc.

XV
O OFERTĂ CONFIDENŢIALĂ

CONTINUÂND SĂ PAR INDIFERENT, în toamna aceea i-am invitat de trei ori împreună pe Margaret şi pe Gilbert Cooke. Pentru mine, serile acelea aveau farmecul inadmisibil şi suspensul caracteristic unei perioade petrecute în aşteptarea unor veşti importante, cum ar fi rezultatul unui examen de care n-ai a te teme până nu soseşte clipa înfăţişării. Întâlnirea din bodega unde Gilbert şi cu mine ne duceam împreună după orele de serviciu şi o găseam aşteptându-ne; comunicatele din ziarele de seară; străzile, seara pustii în timpul războiului; restaurantele pe jumătate goale, căci multă lume plecase din Londra în anul acela; timpul pe care-l petrecusem împreună la cină depănând de-ale noastre; întrebările rămase nepuse; întoarcerea în Pimlico, singur, în noaptea întunecoasă.

Într-o seară, spre sfârşitul lui noiembrie, la plecarea de la serviciu, Gilbert veni cu mine să bem ceva la club, cum o făcea adesea. În ziua aceea, ca şi în alte dăţi, discutam probleme de serviciu, căci eram permanent preocupaţi de ele. După moartea Sheilei, multă vreme nu m-am gândit la aproape nimic altceva şi nici Gilbert, însufleţit de un autentic patriotism, permanent preocupat de mersul războiului. Dobândise ceva din priceperea şi vocabularul funcţionarilor civili de carieră cu care lucram şi discuţia noastră, din seara aceea, ca de obicei, era discuţia dintre doi profesionişti. Îi apreciam sfaturile; era dur, dar subtil

deopotrivă şi din punct de vedere tactic judeca mai bine decât mine.

Ajungeam, totuşi, la un punct unde discuţia noastră pierdea din obiectivitate. Gilbert nutrea ambiţii napoleoniene. Nu pentru el, ci pentru mine. Sconta pe ascensiunea mea spre putere, ascensiune în care l-aş fi antrenat şi pe el, îmi atribuia subtilitatea mereu trează, pe care o văzuse mai demult la Paul Lufkin şi dădea sensuri ascunse unor acţiuni absolut inocente. Nu ştiu dacă constituia efect sau cauză, dar curiozitatea lui cu privire la comportarea mea prolifera în aşa măsură, încât uneori mă simţeam aproape spionat. Era neobişnuit de perspicace. Nu ţi-ar fi pus o întrebare neloială, dar când era vorba de cules informaţii avea flerul unui ziarist de scandal. Mi-era drag; mă obişnuisem cu iscodirile lui, dar în ultima vreme luaseră amploarea unei manii.

Vorbeam, cred, deschis despre politică, fără să avut secrete unul faţă de celălalt, când mi s-a întâmplat să fac aluzie la o discuţie avută cu ministrul. Ochii lui Gilbert s-au însufleţit deodată; se întreba cum ar fi putut să afle ce discutasem. Era şi mai interesat de relaţiile mele cu secretarul permanent, Sir Hector Rose. Gilbert ştia că ministrul mi-era binevoitor, dar nu era prea sigur de felul în care îmi propuneam să decurgă relaţiile mele cu Rose. În orice problemă oficială, Gilbert mă întreba direct care îmi sunt intenţiile, dar în problemele personale o lua pe ocolite. Îşi etala din nou memoria neobişnuită citându-mi una din observaţiile mele întâmplătoare, făcută cu luni în urmă, în legătură cu Hector Rose, se uita la mine cu o privire îndrăzneaţă şi plină de subînţeles şi se mulţumea cu atât.

Aşa că am fost luat prin surprindere în seara acea când, după ce am rezolvat o problemă de serviciu, şi-a aruncat privirea prin bar, să se asigure că nu mai venise nimeni, şi-mi spuse:

— Cât de mult te interesează Margaret?

Aş fi fost rezervat faţă de oricine şi cu atât mai mult faţă de el.

— E foarte drăguţă, am spus.

— Da?

— În plus deosebit de inteligentă.

Gilbert puse paharul pe masă şi mă privi fix.

— Şi mai ce?

— Multe femei şi-ar dori tenul şi trăsăturile ei, nu găseşti? Apoi am adăugat: Presupun că multe ar putea spune că nu ştie să se pună în valoare, nu?

— Nu asta-i problema. Îţi place?

— Da. Ţie nu?

Cu faţa întunecată şi încordată, aşa fel încât i se evidenţia bărbia dublă, Gilbert se uita fix la măsuţa rotundă pe care ne pusesem paharele.

— Nu te întreb numai de dragul de a te întreba.

Cu putere şi furie îşi înfigea tocul pantofului în covor; avea un picior puternic, dar mic pentru un om atât de solid.

— Te rog să mă scuzi, i-am spus cu toată sinceritatea, dar n-am putut continua. Supărat, îmi spuse:

— Uite ce, mi-e teamă că eşti atât de reţinut cu ea din cauza mea. Nu-mi convine.

Începusem să însăilez ceva de circumstanţă, când continuă:

— Vreau să te asigur că nu-i cazul să-ţi faci griji. Va fi o soţie minunată, dar nu pentru mine. Mă voi retrage, indiferent dacă tu ai vreo intenţie sau nu.

Mă privea drept în faţă cu privirea insistentă şi opacă a celui pe punctul de a se lansa într-o confidenţă.

— Te întrebi de ce nu poate fi soţia mea?

Răspunse singur la întrebare:

— Mi-ar fi prea frică de ea.

Începuse discuţia cu intenţia de a fi amabil nu numai cu mine, dar şi cu Margaret. Căci nu-i plăcea spectacolul oamenilor singuri; nu se putea împiedica să acţioneze ca

un peţitor. Totuşi, deşi avea aproape patruzeci de ani, era încă burlac. Acest bărbat jovial, corpolent şi musculos putea fi văzut ieşind cu femei, părăsindu-le pentru a se întoarce la mâncare, băutură şi la cluburi, iar unii, dintre cei mai sofisticaţi, îl considerau homosexual. Stupiditate crasă! Fapt neobişnuit, oamenii simpli îl înţelegeau pe Gilbert mai bine decât cei sofisticaţi; mătuşi din epoca victoriană l-ar fi înţeles mai bine decât cunoscuţii săi atoateştiutori.

De fapt, de n-ar fi fost spiritul său iscoditor, semăna foarte mult cu unul din strămoşii lui militari din epoca victoriană. Era la fel de curajos ca şi soldaţii aceia care se răsculaseră şi ca şi ei avea o fire plăcută; ba mai mult, era chiar sentimental cu prietenii; şi ar fi putut să fie la fel de crud ca şi ei. Impulsurile sale emoţionale erau neobişnuit de puternice, dar cele erotice mai slabe. Tocmai această disparitate îl făcea să apară înfricoşător, dar şi neobişnuit de blând şi, din această cauză, bineînţeles, timid cu femeile.

Dorea să-mi explice, continuă el să-mi spună la măsuţa din bar, că-i era teamă de Margaret pentru că era atât de tânără. S-ar putea ca ea să se aştepte la prea mult; cu spiritul ei integru, nu fusese niciodată nevoită să facă un compromis; nu-şi văzuse niciodată speranţele spulberate, energia sa era încă debordantă.

Dar dacă ar fi fost mai bătrână şi dacă ar mai fi fost căsătorită de două ori, i-ar fi fost şi mai teamă de ea şi ar fi adus alt argument, la fel de elocvent şi de convingător.

XVI
CEAŢĂ DEASUPRA FLUVIULUI

ÎN SĂPTĂMÂNA CARE A URMAT discuţiei cu Gilbert, i-am scris lui Margaret de două ori invitând-o să iasă în oraş cu mine, dar am rupt scrisorile. Apoi, într-o după-amiază, spre sfârşitul lui decembrie, nu m-am mai putut stăpâni, dar, pentru a diminua importanţa gestului am rugat secretara să-i telefoneze lui Margaret la birou.

— Nu-ţi fă probleme daca n-o găseşti. Dacă nu-i acolo, nu-i nevoie să-i laşi vorbă. N-are nicio importanţă. Aşteptând să aud telefonul sunând, doream să-i aud vocea, dar în acelaşi timp speram să nu fie acolo.

Când am auzit-o i-am spus:

— Presupun că nu eşti liberă în seara asta?

A urmat o scurtă pauză.

— Ba da, sunt.

— Atunci treci pe la mine, să ieşim undeva.

— Admirabil.

La telefon totul păruse uşor şi, totuşi, aşteptând-o în seara aceea, în apartamentul meu din Dolphin Square unde mă mutasem după moartea Sheilei, eram nervos fără să ştiu de ce. Nu era emoţia pe care aş fi simţit-o în tinereţe. Doream să fie o seară liniştită; speram să o pot menţine plăcută fără vreo implicare serioasă din partea nici unuia dintre noi. Doream să fi ştiut mai mult despre trecutul ei, să fi depăşit deja fără probleme preliminariile.

Mă plimbam prin cameră neliniştit, imaginându-mi, ca

şi când aş fi visat cu ochii deschişi, tot felul de conversaţii care să mă ducă acolo unde voiam. Lumina veiozei cădea peste copertele cărţilor, pe rafturile albe; camera era confortabilă şi intimă, perdelele duble erau trase.

Era şapte după ceasul meu şi în clipa aceea se auzi soneria. I-am deschis şi, odată cu ea, intră şi aerul închis din coridor. I-am făcut loc să intre în salon; avea obrajii îmbujoraţi de aerul rece al nopţii de iarnă.

— E plăcut şi cald, constată dânsa.

Când îşi scoase paltonul şi se aşeză pe canapea mă încercă senzaţia că avem mai puţin a ne spune decât în serile în care cinasem *à trois.* În afara câtorva momente în restaurant, era prima dată că ne aflam singuri şi nu ne găseam cuvintele. Enumeram ştirile, câteva bârfeli din cercurile guvernamentale, dar discuţia nu se lega; conversaţiile la care mă gândisem se împotmoleau sau luau o întorsătură cu totul diferită; aveam senzaţia că şi ea se gândise la ce ar fi vrut să spună fiecare dintre noi.

Se interesă de Gilbert şi întrebarea sună monoton, ca şi cum şi-ar fi pregătit-o dinainte. Când această conversaţie cu întreruperi la fel de greu de urnit ca un interviu incompetent, părea că durase destul, m-am uitat la ceas, în speranţa că se făcuse ora mesei. Nu trecuse nicio jumătate de oră de când eram împreună.

Curând după aceea m-am ridicat şi m-am îndreptat spre bibliotecă, dar m-am întors din drum spre ea şi am luat-o în braţe. Se lipi de mine; murmură ceva şi-şi lipi buzele de ale mele. Deschise ochii şi-mi zâmbi; i-am văzut conturul frumos şi bine desenat al buzelor. Ne-am zâmbit unul altuia cu plăcere, dar mai mult cu o copleşitoare şi liniştitoare uşurare.

Deşi pleoapele-i păreau mai grele, ochii-i erau strălucitori; îmbujorată, cu părul peste ochi, începu să râdă, şi să sporovăiască. Fermecat, i-am pus mâinile pe umeri.

Apoi, ca şi cum ar fi făcut un efort dureros, faţa-i

deveni aspră şi serioasă, ochii iscoditori. Se uită la mine, nu rugător, ci făcându-şi curaj.

— Vreau să te întreb ceva. E important.

Era maleabilă. După ce o strânsesem în braţe, credeam că totul avea să meargă aşa cum îmi imaginasem. În cele din urmă visurile mi se realizau. Eram total nepregătit s-o văd ţinându-mi piept, o persoană parcă necunoscută.

Probabil că uimirea şi dezamăgirea mi se citeau pe faţă, căci interveni:

— Doar nu-ţi închipui că vreau să te supăr tocmai acum?

— Nu văd de ce ai face-o.

— Trebuie să întreb – înainte de a fi prea târziu.

— Ce anume?

— Când erai cu Sheila, – nu relatasem multe despre ea, dar Margaret vorbea de parcă ar fi cunoscut-o, – ai ţinut la dânsa, vreau să spun că ai ocrotit-o tot timpul? N-a fost nimic mai mult, nu-i aşa?

Am răspuns după o pauză:

— Nu prea.

— Nu sunt mulţi cei care ar fi putut s-o facă, îmi spuse. Dar mă înspăimântă.

Din nou nu mă simţeam în stare să vorbesc; pauza fu mai lungă până ce spusei:

— De ce să te înspăimânte?

— Trebuie s-o ştii.

Vocea îi era sigură, deloc tandră – experienţa noastră comună era la începuturile ei.

— Nu a fost o relaţie strânsă, continuă ea. Tu ai rămas tot timpul în afară. Îţi doreşti din nou acelaşi lucrul înainte de a-i răspunde, adăugă: Dacă e aşa, – ochii i se umplură de lacrimi, – e groaznic că trebuie să ţi-o spun, dar nu pot accepta.

Continuând să plângă, adăugă:

— Spune-mi. Îţi doreşti din nou acelaşi lucru?

La timpul hotărât de mine şi în felul meu, eram pregătit

să-mi cercetez amănunţit motivele. Cu durere, fără nicio plăcere, bineînţeles, mi-am dat seama că trebuie să mă analizez acum, în faţa ei, pentru ea. Răspunsul veni şi mai greu decât celelalte, ca şi când mi-ar fi fost smuls.

— Sper că nu. După o pauză am adăugat: Nu cred

Faţa i s-a luminat, culoarea i-a revenit în obrajii încă uzi de lacrimi. Nu mi-a cerut să repet sau să mă explic; a acceptat cuvintele ca şi cum ar fi fost un contract, şi-a recăpătat buna dispoziţie, părea din nou foarte loiaiă, ochii îi străluceau, încântată de clipele pe care le trăiam.

Cu o voce spontană, sarcastică, dar fericită, îmi spuse:

— Nici nu-i de mirare că toată lumea afirmă că eşti un bun vorbitor.

Se uită fix la mine:

— Să nu crezi că te zoresc. Nu vreau să te consideri legat de nimic, cu această singură excepţie. Cred că pot accepta orice încurcătură în care am intrat, orice am face, dar dacă ai fi simţit doar nevoia unei persoane care să te lase în pace, nevoia unei făpturi abandonate căreia să i te dedici, atunci ar fi trebuit să mă feresc din calea ta înainte de a fi început.

Zâmbea şi plângea în acelaşi timp.

— Vezi tu, n-aş fi avut nici cea mai mica şansa, aş fi pierdut de la început şi n-aş fi putut suporta.

Îmi mângâia mâna şi o simţeam tremurând. Ar fi acceptat sa se culce cu mine, dar îşi solicitase nervii în aşa măsură, încât ceea ce-şi dorea cu adevărat, în seara aceea, era un răgaz.

Ieşind din apartament, în drum spre restaurant, mergeam tăcuţi, absenţi, de-a lungul cheiului. Era ceaţa şi în întunericul datorat camuflajului, printre vârtejurile de ceaţă mergeam îmbrăţişaţi; i-am simţit stofa aspra a hainei, când s-a aplecat peste parapet, să se uite în apa adâncă şi întunecoasă.

XVII
AFACERI ÎN ZIUA DE ANUL NOU

ÎN DIMINEAŢA ZILEI DE ANUL nou, când am intrat în biroul ministrului, acesta scria scrisori. Biroul nu era prea impunător: o cămăruţă cu o sobă cu cărbuni, ale cărei geamuri dădeau spre Whitehall. Şi nici ministrul nu se dovedea, la prima vedere, prea impunător. Subţirel, mai în vârstă, îşi făcuse din modestie un punct de onoare. Când pleca de la birou, trecea mai neobservat decât funcţionarii săi civili, cu excepţia câtorva locuri: dar acele câteva locuri se întâmpla să fie singurele unde dorea să fie remarcat şi includeau, Clubul Carlton şi birourile şefului partidului.

Se numea Thomas Bevill şi era un bătrân fericit, şiret şi tenace; dar şiretenia lui se împletea cu o doză de simplitate care te nedumerea cu atât mai mult cu cât îl cunoşteai mai bine. În dimineaţa aceea, de 1 ianuarie 1942, de pildă, scria cu caligrafia lui rondă de şcolar tuturor celor pe care-i cunoştea, al căror nume apăruse pe lista decoraţilor.

Nimeni nu era un mai bun cunoscător al dedesubturilor acordării onorurilor decât Bevill şi nimeni nu se pricepea mai bine ca el să le obţină pentru cei care-l interesau.

— S-ar cuveni ca bătrânului Herbert să i se acorde ceva; asta i-ar mai închide gura.

Dar când în ziua de Anul nou se publica lista, Bevill o citea cu o plăcere inocentă şi toţi cei decoraţi, inclusiv cei

pentru care el însuşi se zbătuse, urcau cu o treaptă în ochii săi.

— Am cincizeci şi şapte de scrisori de scris, Eliot, mi se adresă cu euforie, ca şi cum considera că faptul că-i cunoştea pe cei cincizeci şi şapte de pe lista de onoruri era; o recunoaştere atât a meritelor lor, cât şi a meritelor lui.

Ceva mai târziu, secretara lui intră cu un mesaj:

— Domnul Paul Lufkin ar fi recunoscător dacă domnul ministru i-ar putea acorda câteva minute cât mai curând cu putinţă.

— Ce vrea individul acesta? mă întrebă Bevill.

— Un lucru e sigur. Nu vă cere o întrevedere numai de dragul de a vă întâlni.

La această remarcă răutăcioasă, Bevill izbucni în râs.

— Presupun că vrea să afle de ce numele lui nu se află pe lista de astăzi. Mai reflectă puţin. Şi probabil vrea să se asigure că va fi pe lista următoare.

Mie nu mi se părea deloc ceva în stilul lui Lufkin. El avea alte lucruri în vedere, mult mai importante; nu-i erau indiferente nici titlurile minore, dar era sigur că acelea aveau să vină de la sine.

Nu mă îndoiam că avea intenţii precise şi eram nerăbdător să descopăr care erau aceste intenţii, înainte ca; ministrul să-l primească.

— Scuzaţi-vă pentru astăzi şi pregătiţi întrevederea, l-am sfătuit.

Nu voiam cu ministrul să don prea multe în vileag faţă de Lufkin şi cu atât mai mult nu doream să-l văd încolţit. Aveam motivele mele: Lufkin era în ascensiune, oamenii puneau preţ pe părerea lui, iar pe de altă parte situaţia lui Bevill era departe de a fi invulnerabilă. Existau unii care voiau să-l scoată din funcţie. Considerente, atât egoiste cât şi altruiste, mă îndemnau să nu le creez şi cu ocazii gratuite.

Totuşi, bătrânul era încăpăţânat. Făcuse atâta caz de

lipsa de afectare, încât îi plăcea să poată primi pe oricine care se anunţa cu o oră înainte: era liber în dimineaţa aceea, de ce nu l-ar primi pe „acest individ”? Pe de altă parte încă se mai temea că s-ar putea ridica o problemă personală legată de lista de onoruri şi se ferea de o discuţie în *tête-à-tête,* aşa că m-a rugat să rămân, şi când a intrat Lufkin i-a spus în treacăt:

— Cred că-l cunoşti pe Eliot, nu?

— Dacă ne gândim că de la mine l-aţi furat... replică Lufkin pe un ton indiferent şi cam aspru, care pe mulţi îi deranja, dar care pe ministru nu-l afectă câtuşi de puţin.

— Dragul meu, spuse Bevill, trebuie să încercăm să ne răscumpărăm greşeala. Cu ce-ţi pot fi de folos?

Îl pofti pe Lufkin în fotoliul de lângă cămin, îşi puse o mănuşă murdară, aruncă un cărbune pe foc, se aşeză într-un scaun cu spătar şi se pregăti să-l asculte.

Nu prea avea, însă, ce asculta. Spre surprinderea mea, Lufkin, care de obicei era la fel de precis ca un înalt funcţionar de stat, părea să fi venit cu o plângere neînsemnată şi care, în orice caz, nu intra în sfera de activitate a ministrului. Fuseseră concentraţi câţiva din oamenii lui cheie; nu erau tehnicieni, pentru care ministrul ar fi putut interveni, ci administratori şi contabili. Dacă mai scoateţi câţiva din ei, spune Lufkin, aduceţi o industrie care merge ceasornic într-o situaţie critică, – eficienţa va scade într-o curbă exponenţială.

Bevill n-avea habar ce este o curbă exponenţială, dar dădu din cap aprobator.

— Dacă vă aşteptaţi să continuăm a produce, nu văd unde e logica, spuse Lufkin.

— Nu numai că ne aşteptăm să continuaţi, dar ne bazăm pe dumneavoastră, spuse Bevill.

— Atunci?

— Şi să-ţi mai spun ceva, zise Bevill. Nu trebuie să tăiem găina cu ouăle de aur.

Apoi adăugă:

— Nu pot promite nimic, dragul meu, dar voi pune o vorbă bună la locul potrivit.

Neliniştit, simţeam că se subapreciază unul pe celălalt. Bevill era un aristocrat; avea consideraţie pentru marea finanţă, dar în adâncul sufletului său rareori îi făcea plăcere tovărăşia unui om de afaceri. Faţă de Lufkin, ca şi faţă de cei mai mulţi reprezentanţi ai rasei umane, Bevill părea prietenos; nu acestea erau, însă, simţămintele lui; dorea să păstreze relaţii amicale, pentru că acesta era unul din principiile vieţii lui, dar de-abia aştepta să dea fuga la club. În timp ce Lufkin care-şi croise un drum în viaţă cu ajutorul burselor şi începuse să lucreze la firmă de la şaptesprezece ani, simţea pentru oamenii politici ca Bevill ceva între invidie şi dispreţ, sentiment atenuat numai de respectul omului care reuşise în viaţă faţă de succesul altora.

Cu toate acestea, deşi îl făcea pe Bevill să se simtă stingherit, aşa cum reuşea să-i facă pe cei mai mulţi, el personal se simţea la largul lui. Venise cu un scop şi se pregătea să deschidă discuţia.

— Ar mai fi ceva, domnule ministru.

— Da, dragul meu.

— Aflăm cu prea mare întârziere de proiectele dumneavoastră.

— Bateţi la uşi deschise. Am susţinut acest lucru încă de la începutul războiului şi încă mai am speranţa că vorbele mele vor da roade.

Părul bătrânului stătea ridicat ca o creastă; Lufkin se uită la el şi spuse:

— Mă bucur de ce aud, domnule ministru. Continuă şi deodată, îşi puse toată forţa de convingere şi voinţa în argumentare: Eu nu trebuie să ştiu ceea ce faceţi lai Barford. Nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu înainte de a sosi momentul. Dar un lucru mi-e limpede: dacă vreţi sa obţineţi vreun rezultat în timp util pentru acest război trebuie să ne informaţi şi pe noi în clipa în care

consideraţi că se poate fabrica ceva. Oamenii dumneavoastră nu pot realiza o tehnologie chimică pe scară mare. Noi putem. Dădeam faliment dacă n-am fi putut.

— *Această* perspectivă nu ne-a produs nici cea mai mica îngrijorare, replică Bevill încercând să câştige timp şi zâmbindu-i cu ochii lui albaştri. De fapt, bătrânul era îngrijorat, aproape şocat. Căci Lufkin vorbea ca şi când ar şti mai mult decât s-ar fi cuvenit. Barford era numele instituţiei unde, în urmă cu nouă luni, se începuseră primele experienţe bazate pe fisiune nucleară. În afara oamenilor de ştiinţă care lucrau acolo, numai câţiva cunoşteau câte ceva despre acest secret: câţiva miniştri, funcţionari de stat, savanţi, sub cincizeci cu totul. Pe Bevill, cel mai discret dintre oameni, îl îngrozea faptul că până şi zvonul despre un asemenea zvon ar fi putut ajunge la urechile lui Lufkin. Bevill n-a înţeles niciodată acest gen de serviciu de contrainformaţii neoficial cu care se înconjura un industriaş puternic ca Lufkin; şi nici măcar nu-şi dădea seama că unul din talentele lui Lufkin, poate cel mai de preţ, consta în prinderea din zbor a tuturor informaţiilor, oricât de vagi, din lumea tehnicii. Lufkin nu avea antene cu care să detecteze sentimentele altor persoane; în schimb avea câteva în plus, mai sensibile decât ale tuturor celor din preajma sa, pentru a detecta cea dintâi undă a unei idei noi.

În dimineaţa aceea, Bevill era hotărât să încerce a câştiga timp, ascunzându-se după o perdea de platitudini, jucând rolul unui bătrân amabil, uşor ramolit. Chiar dacă proiectul de la Barford avea să dea roade, chiar dacă aveau să facă apel la marile firme, nu era sigur că firma lui Lufkin avea să se afle printre ele. Pentru moment nu era pregătit să-i acorde încredere, să facă nici cea mai mică speculaţie despre Barford, nici faţă de el, nici faţă de oricine altcineva în afara celor care erau deja la curent.

— Dragul meu, zise el cu inocenţa unui copil, nu sunt încă pregătit să vând pielea ursului din pădure şi credemă că dacă nu spunem nimic despre aceste mici jocuri colegilor noştri din industrie sau *dacă dorim ca absolut nimeni să nu sufle o vorbă despre ele* (aceasta era maniera lui Bevill de a-i spune unui magnat să-şi ţină gura), e pentru că, sunt gata să fac pariu pe ce vrei că până la urmă nu se va alege nimic de ele.

— Îndrăznesc să vă sugerez că greşiţi, spuse Lufkin, dacă porniţi de la premisa că nu veţi reuşi.

— Nu, dar avem o părere mult prea bună despre dumneavoastră pentru a vă face să vă pierdeţi timpul.

— Nu ne credeţi capabili să judecăm noi acest lucru?

— Firma dumneavoastră, spuse ministrul, face deja atât de mult pentru noi!

— Asta nu e un motiv, replică Lufkin, pierzându-şi în mod deliberat cumpătul, ca să ne lăsaţi pe dinafara unei afaceri ce ar putea deveni cea mai importantă dintre toate cele de care v-aţi ocupat până acum.

Enervarea oamenilor de acţiune, şi chiar enervarea bine mimată a lui Lufkin, nu avea efect asupra lui Bevill, afară doar că-l făceau să pară şi mai încâlcit la minte. Dar nu-şi dădea seama – şi era singurul lucru care mă liniştea în dimineaţa aceea – că Lufkin era un om formidabil şi că nu va reuşi să-l ducă cu vorba la nesfârşit.

Expert în a aprecia cât de mult aveau să conteze protestele, Bevill ştia că dacă va consulta alte firme înainte de a vorbi cu Lufkin, se vor ivi cu siguranţă probleme şi probabil vor fi dificultăţi de genul celor de care un politician înţelept e bine să se ferească.

Ştia că Lufkin urmărea un scop precis. Nu era numai ideea că dacă proiectul de la Barford s-ar materializa, firma lui Lufkin va scoate, nu într-un an, nu în timpul războiului, dar în douăzeci de ani poate, milioane de lire. Nu, asta nu era tot, deşi Lufkin calculase câştigul şi voia partea leului. În plus, se considera, în mod sincer, omul

cel mai potrivit pentru a duce totul la bun sfârşit. Faptul că era direct interesat nu-l făcea să ezite câtuşi de puţin; a proceda altfel i s-ar fi părut o dovadă de slăbiciune. Din contră, propriul interes şi conştiinţa propriei sale puteri se împleteau, dându-i un fel de opacă autoritate morală.

În tot timpul întrevederii cu ministrul, în ciuda şireteniei, linguşirilor şi neîncrederii bătrânului, Lufkin avusese iniţiativa morală.

XVIII
DULCEAŢA VIEŢII

LUMINA FOCULUI STRĂLUCEA PE tavan; o umbră fremătă şi se frânse în lumina blândă, trandafirie; se auzi zgomotul unui cărbune căzând, lumina de pe tavan pâlpâie, se stinse şi apoi se aprinse din nou. Senzaţia unei vacanţe de mult uitată sau a unei convalescenţe din copilărie. Stăteam lungit, cuprins de o mulţumire atât de absolută, încât priveliştea tavanului era ea însăşi o bucurie, nu numai urmarea unei bucurii. Capul lui Margaret se odihnea pe braţul meu; şi ea îşi aţintise privirea spre tavan.

În ciuda focului, aerul din cameră era rece, căci Margaret trebuia să-şi drămuiască raţia de cărbuni şi focul nu fusese aprins decât când venisem noi. Sub pătură, trupurile noastre se atingeau. Era ora nouă şi venisem în camera ei acum două ore, aşa cum făceam adesea în serile acelea de iarnă. Camera era la parter, pe o stradă aproape de Lancaster Gate şi în depărtare, în noaptea de război, rece şi întunecată se auzea zgomotul crescând şi apoi descrescând, al traficului, asemănător valurilor pe o plajă acoperită cu pietre.

Vorbea cu întreruperi, povestind cu lux de amănunte despre familia ei şi cât de fericiţi şi apropiaţi fuseseră. Cu părul răsfirat pe umărul meu, cu coapsa lipită de a mea, simţeam amândoi că şi cealaltă fericire era aproape; începuse să vorbească după ce îi dădusem eu prilejul. Căci menţionasem, bombănind leneş în pat, că în curând

aveam să am nişte tracasări suplimentare, deoarece casa din Chelsea, în care am locuit, fusese avariată într-un raid aerian anul trecut şi proprietarul începuse să mă piseze cu o nouă listă de sugestii.

— E tatăl Sheilei? întrebase Margaret.

Am răspuns că da, o clipă neliniştit că lăsasem numele ei să intervină în conversaţie. Fără nicio reţinere m-a întrebat:

— Cum se înţelegeau?

— Nu prea bine.

— Nici nu-mi închipuiam c-ar fi putut să se înţeleagă.

Îmi treceau prin minte scrisorile pe care le primisem de la pastor, scrisori de afaceri, ingenioase, autocompătimitoare, considerând de la sine înţeles că timpul meu era la dispoziţia domnului Knight. Gânditoare, Margaret spuse:

— La mine a fost altfel.

Îşi iubise întotdeauna tatăl şi sora. Vorbea despre ei natural, cu delicateţe; nu era inhibată de comparaţia cu Sheila; o adusese ea însăşi în discuţie.

Totuşi, şi ea se răzvrătise, ştiam acum – se răzvrătise împotriva neîncrederilor tatălui ei. Lucrurile nu fuseseră chiar aşa de simple cum zicea ea când mă încredinţa că viaţa ei de familie fusese fericită şi trăise intens şi că cei care nu cunoscuseră o astfel de viaţă nici nu-şi puteau închipui măcar ce-au pierdut.

Era ora nouă şi îmi mai rămăsese o oră până la plecare, când urma să înfrunt frigul de afară. Pe la zece jumătate trebuia să fiu acasă în caz că ministrul, care după cină participa la şedinţa cabinetului, ar avea nevoie de mine. Mai aveam o oră de fericire, când mă puteam ascunde în această voluptoasă siguranţă, neştiut de nimeni. Nu numai pentru a fi în siguranţă şi pentru a păstra secretă legătura noastră ne întâlneam în apartamentul ei şi nu într-al meu, ci şi pentru că asta-i făcea plăcere, pentru că avea ocazia ca timp de două-trei ore, în zilele acelea când

lucram în atmosfera neaerisită din subteran, să aibă grijă de mine.

În lumina instabilă mă uitam cu atenţie la faţa ei cu pometii proeminenţi; era relaxată pentru că eu eram fericit, tot aşa după cum o văzusem transportată de fericire pentru că era sursa plăcerilor mele. Obişnuit cum eram să caut pe figura celuilalt semnele tristeţii, deseori o studiam şi pe ea, incapabil să mă dezbăr de acest obicei, de obsesia, de o sensibilitate necontrolată, că ar putea fi nefericită.

Într-o seară, nu cu mult timp în urmă, ne-am certat din cauza acestei obsesii; era prima noastră ceartă. Toată seara fusese preocupată, deşi zâmbea ca să nu fiu eu îngrijorat; când stăteam îmbrăţişaţi, vorbind în şoaptă, răspunsurile ei veneau parcă de departe. În cele din urmă s-a dat jos din pat să se îmbrace, iar eu am rămas lungit, privind-o. Goală în faţa oglinzii, cu spatele spre mine, cu corpul mai plin şi mai puţin tineresc decât părea când era îmbrăcată, îşi peria părul. Aşa cum stătea acolo, puteam să-mi dau seama, cu o undă de tandreţe, că dezinteresul pe care-l afişa faţă de îmbrăcăminte era înşelător. Se farda puţin, dar o făcea dintr-o vanitate a ei specială; era acel mod curios de a poza care recurge la lucruri foarte simple, aproape sărăcăcioase, dar care totuşi se observa. Era un soi de a se pune în evidenţă care mie mi se părea că implică şi ceva din farmecul şi misterul unei vieţi senzuale.

Îi vedeam faţa în oglindă. Nu mai zâmbea, zâmbetul dulce care-mi făcea atâta plăcere îi dispăruse de pe buze se gândea la ceva; o cută adâncă i se crestase între sprâncene. Am întrebat-o:

— Ce s-a întâmplat?

Îmi spuse câteva cuvinte de dragoste, încercă să-şi netezească fruntea şi apoi răspunse:

— Nimic.

— Ce-am făcut?

Mă aşteptam ca firea ei să fie mai echilibrată decât a mea. Nu eram pregătit pentru furia cu care a izbucnit.

Se întoarse spre mine, sângele năvălindu-i în obraji, cu ochii în flăcări.

N-ai făcut nimic, zise.

— Te-am întrebat ce s-a întâmplat.

N-are nicio legătură cu noi. Dar va avea dacă vei continua să consideri că este vina ta de fiecare dată când sunt îngrijorată. În felul acesta vei strica totul şi n-am să accept.

Afectat profund din cauza izbucnirii ei, am insistat totuşi să aflu ce avea pe suflet. Nu voia să fie constrânsă. Voinţa ei de fier se opunea voinţei mele. Totuşi, în cele din urmă, văzându-mă tot îngrijorat, supărată, mi-a mărturisit ce o frământă; mi se părea ridicol, greu de crezut. A doua zi, trebuia să ia parte la o întrunire ca reprezentantă a secţiei ei şi avea emoţii. Nu pentru că nutrea ambiţii în ceea ce priveşte slujba, dar s-ar fi simţit umilită dacă nu se va putea achita onorabil. Detesta să nu fie la înălţime. Era, cum spuneau funcţionarii de stat, „bună la scris”, dai când se punea problema să ia cuvântul la vreo şedinţă, lucru de care oameni ca mine uitaseră că ar putea fi o problemă, era atât de timorată că nici nu putea dormi cu o noapte înainte.

Mi-a trecut prin minte că, deşi o credeam atât de deosebită de Sheila încât o situam la polul opus, de data aceasta o plânsesem reacţionând exact ca ea.

După această mărturisire, încă mai era furioasă: furioasă că eram atât de îngrijorat încât o făceam nefericită. Nu era numai o izbucnire de dragul de a face o scenă; avea o asprime râu prevestitoare, care mi se părea mie, cel împotriva căruia era îndreptată, total disproporţionată.

În seara aceasta, când stăteam împreună urmărind jocul de lumină pe tavan, cearta fusese înmormântată. Când m-am uitat la faţa ei, obişnuinţa de a detecta

îngrijorarea devenise numai un tic, căci în ochii şi pe buzele ei îi vedeam propria seninătate. Era mai leneşă ca de obicei; de regulă, când trebuia să mă întorc să stau lângă telefon în Dolphin Square, venea cu mine, ca seara petrecută împreună să fie astfel mai lungă, deşi asta însemna kilometri de mers pe jos prin frig şi întuneric. În seara asta, întinzându-se cu răsfăţ, rămase în pat. După ce i-am urat noapte bună, am învelit-o bine cu păturile şi, privind-o liniştit, i-am văzut scobitura claviculei umbrită în lumina focului.

XIX
DOUĂ SURORI

MARGARET NU PUTU ARANJA O întâlnire între mine şi sora ei mai mare decât în mai, într-o sâmbătă după-amiază. La început stabilisem să mergem să ne plimbăm, undeva la ţară, dar a venit curierul şi după-masă am fost chemat la secretarul permanent. Stând acolo şi răspunzându-i lui Hector Rose la întrebări, puteam vedea frunzişul pomilor din St. James Park, unde ştiam că mă aşteaptă cele două femei. Era una din primele zile calde ale anului şi ferestrele fuseseră larg deschise, aşa că după liniştea ce domnise în acest birou în timpul iernii, aveai acum impresia că auzi freamătul primăverii.

Înainte ca Rose să scrie raportul adresat ministrului, a trebuit să dea telefon la alt departament. S-a creat o scurtă pauză şi, stând acolo să aşteptăm răspunsul telefonic, secretarul permanent deveni conştient de vremea frumoasă de afară.

— Îmi pare rău, dragul meu, c-am fost nevoit să te chem şi după-amiază, spuse. Ar trebui să ieşim cu toţii la aer. Disciplinat, puternic, nu prea-i păsa de starea vremii dar era un om prea eficient ca să stea în birou să lucreze numai de dragul de a lucra şi să mă ţină şi pe mine lângă el. În timpul războiului muncea paisprezece ore pe zi, dar nu era nimic obsesiv în asta; o făcea pentru că aceasta era munca lui şi hotărârile trebuiau luate. Singurul lucru

obsesiv la el era politeţea exagerată. În după-amiaza aceea, când Margaret şi sora ei mă aşteptau afară în parc, Rose şi-a exprimat de nenumărate ori părerea de rău că-mi răpeşte timpul.

Împlinea în anul acela patruzeci şi cinci de ani; era unul dintre cei mai tineri şefi de departament, şi părea chiar mai tânăr. Ochii, de un albastru spălăcit, erau acoperiţi de pleoape grele, părul blond, pieptănat lins peste cap. Se număra printre cei mai apreciaţi funcţionari de stat din vremea lui. Aveam un deosebit respect pentru el şi el mă respecta oarecum dar raporturile dintre noii nu erau prea apropiate şi, în aşteptarea telefonului, nu aveam nimic spontan să ne spunem unul altuia.

— Sincer, îmi pare nespus de rău, mi se adresă.

Cuvintele păreau exuberante şi prosteşti; de fapt era cel mai puţin exuberant şi prost dintre oameni şi, dintre toţi cei pe care-i cunoşteam, el şi Lufkin aveau cele mai mari aptitudini pentru funcţii de decizie. De când începuse războiul fusese total absorbit de el, asumându-şi responsabilităţi fără să clipească. Constituise o lecţie pentru mine, făcându-mă să meditez la felul în care emitem judecăţi greşite. Căci, în marea sciziune politică dinaintea războiului, nu numai partenerii de afaceri ai lui Lufkin se aflau în tabăra opusă mie. Bevill, acest vechi aristocrat, iscusit politician, fusese pro-München; la fel Rose şi alţi funcţionari de stat în ascensiune. Nu-l cunoşteam pe Rose pe atunci; dacă l-aş fi cunoscut în momentele de criză, n-aş fi avut încredere în el. Şi aş fi făcut o mare greşeală. De fapt, când s-a declarat războiul, Bevill şi Rose s-au dăruit cu totul muncii lor. În comparaţie cu prietenii mei de stânga, nervii lor erau mai tari.

Rose continuă să se scuze până când sună telefonul. Apoi, cu o iuţeală remarcabilă, îmi ceru o lămurire şi redactă raportul către ministru. Îl redactă sub forma unei întrebări, dar era o întrebare astfel pusă, încât numai un

ministru nesăbuit ar fi putut da un răspuns greşit.

— Ei, spuse Rose, cu asta contribuţia dumitale în această problemă pare să se fi încheiat, dragă Eliot. Mii de mulţumiri. Acum sper că te vei duce să găseşti un divertisment mai potrivit pentru o sâmbătă după-amiază atât de plăcută.

Politeţea lui se încheia deseori pe o notă ironică; dar era numai o politeţe de dragul politeţii. Viaţa mea nu-l interesa câtuşi de puţin. Dacă ar fi ştiut, nu s-ar fi formalizat; nu era rigid în concepţii, dar altele erau problemele care-l preocupau.

Odată ajuns în parc, am început s-o caut pe Margaret, printre uniformele şi rochiile de vară lungite în iarbă; am văzut-o într-o înghesuială, câţiva paşi mai încolo de locul unde ne dădusem întâlnire. Stătea la soare, cu faţa în jos, cu capul întors spre sora ei, amândouă absorbite în discuţie. Uitându-mă la cele două feţe apropiate una de cealaltă, am simţit un fel de intimitate faţă de Helen, deşi nu-i vorbisem niciodată. Unele din expresiile feţei i le cunoşteam, căci le văzusem deja la sora ei. Dar avea ceva pentru care Margaret nu mă pregătise deloc.

Şezând pe iarbă, cu spatele drept şi picioarele întinse unul peste altul, arăta elegantă; nepotrivit, aproape deplasat de elegantă în această vară de război, ca şi cum ar fi fost observator indiferent dintr-o ţară neutră. Rochia neagră, pălăria de aceeaşi culoare, cu boruri mari, ieşeau în evidenţă pe acest fundal de gunoaie, iarbă arsă şi pomi acoperiţi de praf.

Împlinise douăzeci şi nouă de ani, era cu patru ani mai mare ca Margaret şi părea în acelaşi timp mai aşezată, dar mai fragilă. Ambele figuri aveau aceiaşi pometi proeminenţi, dar pe când la Margaret carnea era tare ca la orice femeie tânără şi sănătoasă, la sora ei apăruseră primele semne de rigiditate – tipul de rigiditate pe care-l văzusem în urmă cu o generaţie la unele din mătuşile mele, care au stat prea mult sub aripa părinţilor şi la

vârsta lui Helen s-au resemnat la un celibat timpuriu. Totuşi, Helen se căsătorise la vârsta de douăzeci şi unu de ani şi Margaret îmi spusese că avea o căsnicie fericită.

Erau atât de absorbite, că Margaret nu mă observă pe alee. Vorbea, plină de însufleţire, dar îngrijorată în acelaşi timp. Figura lui Helen părea gravă, îşi mormăia răspunsurile. Profilurile lor, care se asemănau izbitor, aveau o linie ascuţită şi hotărâtă. Am strigat-o şi Margaret se ridică spunând:

— El e Lewis.

Helen mi-a zâmbit imediat, deşi am remarcat că făcea un efort să se elibereze de ceea ce discutaseră mai înainte. Îmi spuse două-trei cuvinte formale de salut. Vocea îi era mai domoală decât a lui Margaret, vorbirea mai sacadată; dar îţi dovedea prin energia cu care vorbea o prietenie de care era prea intimidată, prea preocupată pentru a o exprima în cuvinte. Pe când mă aşezam îmi spuse:

— Bagă de seamă, e atât de murdar că trebuie să ai grijă unde te aşezi.

Margaret se uită la ea şi râse. Îmi spuse:

— Rezolvam nişte probleme de familie.

— Plicticoase pentru alţii, adăugă Helen. Apoi, temându-se că s-ar putea să mă simt dat deoparte, adăugă repede: Plicticoase şi pentru noi de data asta.

Zâmbi şi făcu o observaţie apreciativă în legătură cu vremea. Numai o umbră de tristeţe i se mai vedea pe faţă; nu voia s-o văd eu; dorea ca întâlnirea noastră să fie plăcută.

Totuşi, toţi trei eram tăcuţi sau mai degrabă interveneau pauze în conversaţie, apoi vorbeam cu uşurinţă şi urma iar o pauză. Probabil că Helen era neliniştită de legătura dintre mine şi sora ei, dar de fapt Margaret era cea care era mai îngrijorată. Deseori se uita la Helen cu privirea aceea vigilentă, de cloşcă, pe care o soră mai mare o are faţă de o soră mai mică care-i e

dragă, în special faţă de o soră fără experienţă, incapabilă să se descurce singură.

Aşa cum stăteam împreună, în lumina soarelui, în vreme ce paşii greoi ai soldaţilor şi ai prietenelor lor se auzeau scârţâind pe alee la câţiva metri de noi, Helen continua să fie absorbită în gânduri: apoi se sili să se ocupe de Margaret şi de mine, aproape ca şi când faptul că ne vedea împreună era o consolare. Într-adevăr, departe de a fi îngrijorată pentru sora ei, păru foarte fericită în după-amiaza aceea când află câte ceva despre noi. Unde ne întâlnisem? Nu ştia nimic. Când anume?

Aşa timidă cum era, punea întrebări directe, aşa cum observasem şi la alte femei provenite din familii ca a lor. Unele din reţinerile pe care un om de felul meu le învăţase i-ar fi părut lui Helen şi lui Margaret un fel de negare a integrităţii. Helen era reţinută şi nu foarte mondenă, dar dacă Margaret i-ar fi ascuns că trăiam împreună, nu ar fi fost numai jignită, ci şi şocată.

Minute în şir, faptul că o descosea pe Margaret şi pe mine o înveselea, îi abătea gândurile de la problemele ei. Aveam impresia că încerca să-şi imagineze viitorul nostru. Dar nu reuşea. Căldura era dogoritoare, lumina soarelui strălucitoare; stătea acolo învăluită într-o reverie meditativă.

XX
O FEREASTRA CARE SE ÎNTUNECĂ

SPERÂND CĂ HELEN AR VORBI CU sora ei dacă ar fi fost singure, le-am lăsat pe amândouă în parc şi n-am mai văzut-o pe Margaret până luni seara. Îmi spusese deja la telefon că va trebui să ia masa cu Helen în seara aceea şi când ne-am întâlnit într-o bodegă din Tothill Street, Margaret îmi spuse direct:

— Îmi pare rău c-a trebuit s-o vezi în starea asta.

— Îmi place foarte mult, am încredinţat-o.

— Sper să-ţi placă.

De săptămâni de zile aşteptase cu nerăbdare întâlnirea mea cu Helen; dorea ca şi eu s-o admir pe sora ei, la fel cum o admira ea. Îmi spuse din nou, cu dorinţa de a mă convinge, că Helen nu era mai înclinată spre melancolie decât ea însăşi şi departe de a fi egoistă.

— Cum ar putea cineva s-o considere egoistă? Oh, doamne, ce păcat, exclamă ea.

Am întrebat-o la ce se referea.

— A crezut că, în sfârşit, va avea un copil. Şi sâmbătă a aflat că se înşelase.

— E chiar atât de important pentru ea? am întrebat.

De prisos, căci îmi spusese deja cât de mult îşi dorea un copil.

— Ai văzut cu ochii tăi, nu?

— În ce măsură îi va afecta căsnicia?

— Deloc. E o căsnicie fericită. Dar, nu pot să nu mi-o amintesc când era foarte tânără, chiar pe timpul şcolii şi

îmi povestea cum o să-şi crească copiii.

Era tocmai pe punctul de a pleca să se întâlnească cu Helen, când intră Betty Vane.

În timp ce făceam prezentările, Betty mărturisi că telefonase la birou, vorbise cu Gilbert Cooke şi aflase că aceasta era una din bodegile mele preferate; între timp o studia pe Margaret, cu urechile ciulite să audă pe ce ton ne vorbim. De fapt, Margaret nu prea vorbi; se tot uita la ceasul de deasupra barului şi curând se scuză şi plecă. A părut un gest nepoliticos sau o stratagemă că ne lăsase singuri; de fapt, însemna numai că dacă ar fi trebuit să fie protocolară, nepoliticoasă cu cineva, voia să se asigure ca acest cineva nu era sora ei.

— Ei? exclamă Betty.

O secundă am fost descumpănit de toată neînţelegerea. I-am explicat, dar n-a acceptat explicaţia mea. Îmi spuse cântărindu-mă cu o privire prietenoasă:

— Trebuie să recunosc că arăţi mult mai bine.

N-o mai văzusem de câtăva vreme, dar acum eram bucuros s-o revăd. Când murise Sheila, Betty mă luase în grija ei. Îmi găsise apartamentul, mă ajutase să mă mut din casa din Chelsea; şi apoi, după ce se asigurase că practic nu mai aveam nevoie de ajutor, dispăruse din calea mea. Presupusese că nu doream s-o mai văd, nici pe ea şi nici pe altcineva care să-mi amintească de căsnicia mea. De atunci o mai întâlnisem o dată sau de doua ori, primisem vreo două scrisori şi atât.

Spre deosebire de majoritatea celor din cercul nostru, ea nu lucra la Londra, ci în birourile unei fabrici într-un oraş din Midland. Motivul era neobişnuit: ea, pe departe cea mai aristocrată dintre toţi prietenii mei, avea cea mai puţină şcoală; în camera ei de acasă i se predase un minimum de cunoştinţe; deşteaptă cum era, nu avea nici cea mai neînsemnată calificare şi ar fi fost pusă la grea încercare dacă ar fi fost nevoită să obţină vreuna.

Iat-o acum, în jur de treizeci şi cinci de ani, stând în

faţa mea de cealaltă parte a măsuţei, cu nasul ceva mai ascuţit, scrutându-mă cu ochii ei frumoşi. Îi plăcuse întotdeauna să bea un păhărel şi acum bea la rând cu mine. Nu menţionă numele Sheilei şi nu vorbi nici de ajutorul pe care mi-l dăduse pe când aveam necazuri, dar îi făcea plăcere să vorbească de vremurile de demult; avea o undă de sentimentalism, nu pentru vreo bucurie anume, ci pur şi simplu pentru tinereţea noastră.

Eram cuprinşi de un sentiment de nostalgie, strălucind de plăcere, care persistă şi când am plecat să mâncăm împreună. Să mâncăm mai bine decât mâncasem în anul acela, căci Betty, deşi nu locuia în Londra, continua să urmărească restaurantele pe cale să-şi facă un bun renume. Mi se părea că o face cu tot atâta grijă ca un bărbat singur, activ şi deprins cu traiul bun. Astfel, la o măsuţă din colţ, în Percy Street, ne descoseam unul pe altul, cu mulţumirea, respectul, melancolia şi relaxarea unor vechi prieteni – conştienţi de sentimentul, în care ne învăluia nostalgia, că dacă condiţiile ar fi fost altele, am fi putut fi mai apropiaţi.

M-am interesat de persoanele cu care se întâlnea şi cu cine se mai împrietenise, căutând de fapt să aflu, dacă avea vreun iubit sau găsise un viitor soţ. Părea absurd din partea mea să folosesc eufemisme sau vicleşuguri, să umblu pe căi ocolite, ca domnul Knight, faţă de această femeie pe care o cunoşteam atât de bine şi al cărui limbaj era deseori vulgar. Dar Betty nu era vulgară decât în legătură cu trupul, despre sentimentele ei era mai reţinută ca o şcolăriţă. Ştiam de mult că, pur şi simplu, nu putea să exprime ceea ce simţea pentru un bărbat. Chiar şi acum părea ca o fetiţă care refuza să se lase tachinată. Da, întâlnise o mulţime de oameni la fabrică:

— Unii din ei sunt interesanţi, zise.

— Cine sunt?

— Oh, directori şi tipi de genul ăsta.

— E vreunul deosebit de interesant? Eram sigur că voia

să se destăinuie.

— De fapt, izbucni ea, este cineva care-mi place.

Am întrebat-o despre el – un văduv, mult mai în vârstă decât ea, destul de apreciat.

— Desigur, i-am spus eu, n-ai mai întâlnit până acum oameni de genul ăsta.

E un om drăguţ. Totul pare să fie foarte bine, zise, cu ceva din speranţa pe care nu o pierduse niciodată complet, dar cu toată lipsa de încredere.

— Draga mea, te rog, am izbucnit eu, nu te mai subaprecia atât.

Zâmbi încurcată:

— Nu ştiu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-ar fi foarte bine?

— Oh, zise ea, nu prea sunt pe gustul multora.

Vorbea deschis. Se simţea uşurată acum că se spovedise cuiva, chiar şi în forma asta ştrangulată. Tăcu, ca şi cum s-ar fi simţit ruşinată de propria-i vorbărie. Brusc, începu să vorbească despre mine. Într-o clipă o auzii spunând:

— Ce-i cu fata asta care a şters-o din bodegă?

Am întâlnit-o toamna trecută, am răspuns.

— E serios?

— Da, este.

Betty dădu din cap. Spuse pe un ton prietenos, aproape dezaprobator:

— Ai fost atât de nefericit! Sper că nu va fi la fel şi de data asta.

— Nicidecum.

Mă privi insistent.

— Ar fi grozav, spuse, vocea devenindu-i deodată blândă, dacă ai putea fi fericit.

Şi adăugă:

— Nu cunosc pe nimeni care s-o merite mai mult.

În acel colţ al restaurantului plutea aerul cald al

apropierii sentimentale.

Betty era o femeie realistă; atât de realistă în ceea ce o privea pe ea, încât realismul devenea un serios handicap; celor mai mulţi oameni nu le acorda circumstanţe atenuante. Dar când era vorba de mine, realismul ei slăbea adesea şi mă considera un om mult mai bun decât eram de fapt. Cu cât mai bun – am putut să-mi dau seama o oră mai târziu. Plecasem radios de la restaurant acasă la Margaret, unde am găsit-o stând de vorbă cu Helen. Când am sosit erau fericite. Starea de spirit a lui Helen se îmbunătăţise; ca şi Margaret, nu ceda aşa uşor. Am înţeles că fusese la un doctor; apoi refuză să mai discute în seara aceea despre problemele ei. Când am intrat, era limpede că discutaseră în schimb – cu plăcere şi haz – despre mine şi Margaret.

În seara de vară, uşile pliante dintre dormitorul lui Margaret şi salon erau deschise; scaunele lor erau aşezate faţă-n faţă, de o parte şi de alta a căminului gol din salon, pe care iarna nu-l folosisem niciodată. Afară, în stradă, stăruia încă lumina deşi era aproape zece. Copiii se jucau şi în dreptul ferestrei, la nivelul scaunelor, se puteau vedea umerii şi capetele celor care treceau pe trotuar. Ar fi putut foarte bine să fie „camera de la stradă” din copilăria mea.

Helen, îmbrăcată cu aceeaşi eleganţă exagerată ca în parc, părea mai deplasată ca oricând. O clipă m-am gândit cât de mult se deosebeau. În ciuda faptului că era căsătorită, în ciuda farmecului său, ceva din prima mea impresie despre ea persista; o notă de inteligenţă, delicateţe şi un aer de domnişoară bătrână. Şi totuşi aveau amândouă aceeaşi atitudine de independenţă, aceeaşi certitudine că erau propriii lor judecători, imprimată de familia împotriva căreia Margaret se răzvrătise mai mult decât sora ei. Era independenţa comună tuturor membrilor familiei ei, la fel ca şi aluniţa de pe şold despre care-mi spusese că este un semn de

familie. Helen nu avea nimic din neglijenţa lui Margaret; se deosebea în multe privinţe de sora ei, care trăia din plin bucuria de a-mi face mie plăcere, şi avea senzualitatea profundă, lipsită de sentimentul vinovăţiei al acelor femei pentru care a fi sursa plăcerii este cea mai mare bucurie, întrucât o împărtăşesc şi ele.

— N-ar trebui să trăieşti în felul acesta, spuse Helen aruncându-şi ochii prin cameră, e cam dezordine. Miles e de părere c-ar trebui să…

— Ah, Miles, zise Margaret. Cred şi eu.

Vorbeau despre soţul lui Helen, pe care amândouă păreau să-l privească cu un fel de blândă şi drăgăstoasă condescendenţă, ca şi cum s-ar fi coalizat într-un fel de pact pentru a-l salva de el însuşi. Totuşi, din câte auzisem, era un om care reuşise în viaţă, amabil, independent, acceptând responsabilităţile ca pe un soi de privilegiu.

— Noroc că dintre noi două a ales-o pe cea care i s-a potrivit!

— Mare noroc, spuse Helen, l-ai fi făcut tare nefericit. Când vorbea despre el faţa-i devenea mai gingaşă, mai mulţumită. Era o bucurie maternă; ca un copil tandru şi ascultător, el îi dădea aproape tot ce-şi dorea.

Margaret îi zâmbi şi o clipă mi s-a părut că observ pe faţa ei dorinţa de a simţi şi ea aceeaşi bucurie, de a avea un asemenea cămin: ordonat, aşezat, cu un foc care te aşteaptă arzând în cămin, cu draperiile trase ascunzând noaptea de afară.

— N-ar fi fost genul meu, spuse ea.

Şi în clipa aceea am simţit că discuţia mea cu Betty care mă lăsase atât de radios, atinsese deodată un punct nevralgic şi declanşase un val de tristeţe şi autodistrugere.

Mi s-a părut o seară ca alte seri, când după ce beam un păhărel cu Betty, plecam la Sheila, nu o seară anume, ci mai degrabă mai multe nopţi puse laolaltă, când nu mă

aştepta nimic decât prezenţa Sheilei.

Noaptea, aceea se suprapunea peste cea de acum. Le ascultam pe Margaret şi Helen, îmi simţeam corpul ca de plumb, o clipă mi s-a părut că mă aflu într-unul din acele vise în care eşti spectator, dar nu poţi să te mişti.

Când Margaret îmi vorbise în seara aceea, mai devreme, despre copiii pe care şi-i dorea sora ei, repeta ceva ce-mi mai spusese şi înainte; şi, tot ca atunci, îmi ascundea ceva.

În urmă cu o jumătate de oră când le văzusem împreună, în cameră, mă gândisem că, deşi se deosebeau în multe privinţe, se asemănau prin faptul că-şi alegeau singure calea. Dar se mai asemănau şi în altă privinţă. Nu numai Helen îşi dorea copii; Margaret era la fel. Odată discutasem despre asta şi de atunci, ca şi astă-seară, devenise reţinută. Nu voia ca eu să-mi dau seama cu câtă nerăbdare aştepta să aibă copii. Dacă m-ar fi lăsat să-mi dau seama, mi-ar fi pus pe umeri o răspundere şi mai mare.

Ascultându-le, mă simţeam în mare încurcătură faţă de Helen, pentru că era convinsă că o voi face fericită pe sora ei.

Când se ridică să plece, i-am spus cât de bine mă simţisem în seara aceea. Dar Margaret mă studiase; după ce o conduse pe sora ei până la uşă, se întoarse în salonul gol şi mă privi îngrijorată.

— Ce s-a întâmplat?

Stăteam în picioare. Am luat-o în braţe şi am sărutat-o. Pe deasupra capului ei, prin uşile deschise, puteam vedea patul şi ferestrele luminate de asfinţit. Cu un efort disproporţionat de mare, am căutat să-mi scutur greutatea de pe suflet şi i-am spus:

— Nu crezi că a sosit timpul să stăm şi noi de vorbă?

— Despre ce?

— Ar trebui să vorbim despre noi.

Se desprinse din braţele mele şi mă privi. Ochii îi

străluceau, dar ezită. Spuse:

— Tu nu vrei încă.

Am continuat:

— Nu putem amâna prea mult.

Întrebă pe un ton dintr-odată mai ridicat:

— Ai siguranţa că eşti pregătit?

— Ar trebui să discutăm despre căsătorie.

Au trecut câteva momente până a vorbit din nou, deşi nu şi-a luat ochii de la mine. Atunci expresia feţei ei, care fusese gravă şi pătrunzătoare, se schimbă brusc; înfăţişarea îi deveni plină de îndrăzneală, care la altă femeie ar fi marcat începutul unei riscante legături de dragoste.

— Nu, spuse ea, te vreau, dar te vreau liber.

Expresia aceasta, pe care o deprinsese de curând, o folosea ca totul să pară un lucru neînsemnat pentru amândoi. Dar de fapt mă făcea să înţeleg cât de multe ştia. Ştia că, deşi arătam bine dispus, încă nu mă eliberasem de remuşcări sau poate de altceva care nu merita acest nume şi care era mai mult o teamă în legătură cu Sheila. Această suferinţă îmi infiltrase o altă teamă morbidă; nu o dată Margaret îşi întorsese capul să-şi ascundă lacrimile, pentru că ştia că la vederea nefericirii până şi azi îmi pierdeam complet încrederea în mine.

Accepta acest fapt, după cum accepta şi altceva, deşi îi venea mai greu. Faptul că uneori nu frica mă cuprindea când mă gândeam la Sheila, ci bucuria. Înşelat de memorie, eram transportat în vremurile – a căror durată fusese neglijabilă în istoria căsătoriei noastre – când Sheila, mai puţin realistă decât mine, mă luase în lumea ei ireală. Înşelat de amintiri, simţeam uneori această bucurie mirifică, o imagine falsă a trecutului, strălucind deasupra fericirii mele cu Margaret, fericirea devenind astfel apăsătoare.

Ştia toate astea; dar ceea ce nu ştia era dacă eu

începusem să mă eliberez. Eram oare capabil să iau totul de la început, să duc viaţa pe care şi-o dorea ea? Sau eram un ins care în străfundul inimii îşi construia propria înfrângere? Căutând un răspuns, mă privea cu dragoste, cu tandreţe, dar neîndurătoare faţă de amândoi.

— Nu te nelinişti, spuse punându-şi braţele în jurul gâtului meu, avem destul timp.

Murmură, cu capul pe pieptul meu:

— Nu sunt prea răbdătoare, mă cunoşti acum, nu? Dar voi deveni.

Îi simţeam părul moale; fereastra se întunecase repede în minutele care trecuseră; îi eram recunoscător.

XXI
ÎNŢELEGERE ŞI OPACITATE

TOATĂ PRIMĂVARA ŞI VARA, ministrul reuşise să-l mai amâne pe Paul Lufkin. Proiectul de la Barford intrase într-un impas, se părea că nu se va ajunge la niciun rezultat în Anglia şi nu era nimic de lucru pentru industriaşi. Toate acestea erau adevărate şi rezonabile, aşa că Lufkin a trebuit să le accepte; dar se alertă iarăşi în toamnă, când începu să circule un nou zvon. Se spunea că la Barford apăruse o idee nouă, pe care unii, inclusiv Bevill, doreau s-o pună în aplicare.

Ca de obicei, informaţia lui Lufkin era aproape exactă. Nimeni nu ştia dacă vom reuşi să salvăm proiectul de la Barford sau dacă oamenii noştri de ştiinţă vor fi trimişi în America, dar în octombrie discuţiile continuau; şi pe când eram cufundaţi în aceste discuţii, Lufkin nu-l mai vizită pe ministru, ci, din senin, mă invită pe mine la cină.

Când am primit invitaţia, care pica cu o săptămână înainte de a se lua o hotărâre definitivă în legătură cu proiectul de la Barford, am considerat necesar, ca o prudenţă elementară, să stau de vorbă cu Hector Rose. Astfel, într-o dimineaţă de octombrie, mă aflam pe un scaun în faţa biroului lui. Dincolo de fereastră, cerul se arăta mohorât, bătea vântul, frunzele toamnei îngălbeneau. Chiar şi după propriul lui standard, Hector Rose era elegant şi tânăr în ziua aceea – poate pentru că veştile de pe front erau bune, după cum în timpul verii,

fuseseră zile în care, deşi tenace, rămânea în birou palid şi crispat. Vaza era întotdeauna plină cu flori, indiferent de natura ştirilor; în dimineaţa aceea îşi oferise un buchet de crizanteme.

— Dragă Eliot, mi se adresă, mă bucur că te văd. Nu cred că am ceva special pentru tine, dar poate ai tu vreo problemă. Mă bucur sincer că am ocazia să mai schimbăm o vorbă.

L-am informat de invitaţia lui Lufkin. Într-o clipă, tonul de conversaţie uşoară dispăru şi mă ascultă cu răceala unui calculator. Nu era nevoie să-i amintesc că până nu demult fusesem consilierul lui Lufkin şi nici că Gilbert Cooke fusese angajatul lui. Faptele acestea făceau parte din situaţia creată; le acorda toată atenţia chiar mai înainte să vorbesc eu, după cum cugeta şi la modul în care Lufkin îl abordase pe ministru.

— Dacă şefii noştri hotărăsc să mergem înainte cu proiectul de la Barford, – Rose vorbea de parcă nişte oameni fără nicio legătură cu el aveau de ales între un costum albastru şi unul maro, deşi era total în favoarea lucrărilor de la Barford şi dacă proiectul supravieţuia, el devenea, după oamenii de ştiinţă, persoana căreia îi revenea cea mai mare responsabilitate, – dacă hotărăsc să continuăm, se înţelege că va trebui să ne gândim imediat la stabilirea primelor contacte.

— Va trebui să hotărâm, adăugă Rose cu imparţialitate, dacă este bine să-l implicăm şi pe Lufkin. Tu ce părere ai, Eliot? Crezi c-ar fi bine?

— Pe cât pot eu să judec, situaţia este destul de încurcată. E limpede că firma lui nu este cea mai nimerită, dar nici nu poate fi scoasă din discuţie.

— Exact, spuse Rose. N-o să fie o problemă uşoară.

— Cred că mulţi vor fi de acord că firma lui nu are resursele tehnice ale celorlalte două. Le-am rostit numele.

— Ce are Lufkin?

— Mă tem că răspunsul la această întrebare este: pe Lufkin însuşi. E de departe personajul cel mai puternic dintre toţi.

— Un băiat de treabă, se exprima Rose total nepotrivit. Nu se referea la latura morală a personalităţii lui Lufkin şi nici la meritele sale ca asociat; Rose voia să spună că Lufkin este un pantocrat ca şi el,

Mă privi insistent.

Dragul meu Eliot, spuse, sunt sigur că nu e nevoie să te sfătuiesc eu, dar dacă ajungi la concluzia că el este omul potrivit pentru noi, n-ai de ce să te simţi stânjenit sau să-ţi faci prea multe scrupule. Faptul că se întâmplă să ştii câte ceva despre el nu înseamnă decât că aprecierea ta devine şi mai valoroasă pentru noi. Este foarte important să nu întrecem măsura şi din motive total nejustificate să neglijăm a încredinţa contractul omului potrivit, bineînţeles în cazul în care ajungem la concluzia că el se dovedeşte a fi omul potrivit.

Am fost oarecum surprins. Nimeni nu putea pune la îndoială integritatea lui Hector Rose. Ar fi fost adevărată nerozie să încerci să-l mituieşti; el avea aceeaşi părere despre mine. Totuşi, mă aşteptam să fie mai minuţios în ceea ce priveşte procedura, să amintească despre necesitatea nu numai de a face dreptate, dar şi de a face să apară vizibil pentru toţi că s-a făcut dreptate. De fapt, pe măsură ce războiul avansa şi statul se implica tot mai mult în probleme de afaceri, funcţionarii civili, ca Rose, deveniseră mai dintr-o bucată; nimic nu s-ar mai fi putut realiza dacă ar fi stat mai întâi să se asigure că totul va ieşi imaculat.

În acelaşi fel, când l-am întrebat dacă e bine să accept invitaţia lui Lufkin, Rose mi-a răspuns:

Regula e foarte simplă, dragă Eliot, şi rămâne ca fiecare dintre noi s-o aplice pentru el însuşi. Adică, în cazul în care vreo parte interesată îşi manifestă subit dorinţa de a se afla în compania celeilalte, regula este:

acţionează exact ca şi cum invitaţia nu ar fi fost făcută din interes. Dacă în mod normal n-ai accepta invitaţia bunului nostru prieten, nu te duce. Dacă ai accepta-o în mod normal, atunci du-te neapărat, în caz că suporţi. Nu pot să spun că te invidiez, mărturisi Rose, a cărui idee despre o seară petrecută în oraş consta dintr-o masă în doi şi o sticlă de vin roşu la *Athenaeum.*

Când m-am dus să-mi petrec seara cu Lufkin, aş fi optat şi eu pentru o masă în doi. Ca şi în trecut, când făcusem parte din suita lui, am simţit din nou că indiferenţa manifestată faţă de timp, pe care la oricine altcineva ar fi etichetat-o ca „orientală”, mă enerva. În apartamentul său din St. James Court, oaspeţii – nouă la număr, numai bărbaţi – se adunaseră la ora opt, ora la care fusesem invitaţi, şi stăteau în salon, bând câte ceva, Lufkin era şi el acolo, vorbea puţin, bea puţin, stătea în picioare ca şi cum ar fi fost pregătit să rămână aşa ore în şir, bucuros să se ştie înconjurat de oameni, centrul atenţiei.

Apoi, unul din angajaţii săi intră cu o problemă de afaceri şi Lufkin o clarifică pe loc, de faţă cu oaspeţii. Când termină de discutat, îl invită şi pe el să rămână şi făcu semn majordomului, care stătea lângă masă în cealaltă cameră, să mai pună un tacâm. Pe urmă, ca unul care avea multe alte treburi ce-şi aşteptau rezolvarea, fără agitaţie şi fără grabă, aşa cum proceda în toate acţiunile sale, hotărî să dea un telefon: tot în picioare, vorbi cincisprezece minute cu una din uzinele sale.

Între timp, oaspeţii, majoritatea colegi şi subalterni, stăteau în picioare, continuau să soarbă din pahare şi-şi transmiteau reciproc complimente soţiilor: „Complimente lui Lucille”, „Ce mai face Brenda?”, „Nu uita să-i transmiţi lui Jacqueline gânduri bune din partea mea”. Continuau în acest fel, aşa cum se întâmplă şi pe vremea când participam la aceste mese şi oamenii se interesau cu solicitudine de Sheila şi-i transmiteau urări; nu c-ar fi

cunoscut-o, căci, cum ea nu venea la petreceri, s-ar fi putut s-o fi întâlnit vreodată, numai câteva minute, din întâmplare. Dar, conform etichetei, îi reţinuseră numele şi, după aceea, se interesau politicos de ea, cu obişnuinţa cu care spui bună-seara. Fără îndoială că cele mai multe din întrebările pe care în seara aceea soţii şi le adresau între ei atât de sincer şi insistent se refereau la femei pe care vorbitorii abia dacă le cunoşteau.

Era aproape nouă jumătate când Lufkin spuse:

— Cred că e timpul să cinăm. Să mergem în sufragerie.

La masa plină de lume, Lufkin nu se aşează la capăt, ci în mijloc, pe o parte, fără să-şi dea osteneala să întreţină conversaţia, aparent ignorând zgomotul, simţind, totuşi, că, aşa cum se şi cuvenea, petrecerea era reuşită. Era mai multă mâncare şi băutură decât la mesele obişnuite date în timpul războiului; în zgomotul şi râsetele puternice, bărbăteşti, m-am gândit cât de reţinuţi erau totuşi unii faţă de alţii. Păreri ortodoxe, glume cunoscute, câteva coate date unul altuia erau suficiente ca să menţină buna dispoziţie; toată seara n-auzisem nicio părere personală. Eram neliniştit şi doream să mă strecor afară, nu numai ca să evit discuţia cu Lufkin, ci pur şi simplu ca să fiu liber.

Zidurile parcă mă apăsau, vocile mă asurzeau: şi dominat de claustrofobie tânjeam să fiu singur cu Margaret, în camera ei. Într-un fel de visare entuziastă, aşteptam cu nerăbdare să ne căsătorim. În mijlocul acestui vacarm masculin îmi recăpătam încrederea în mine. Îmi spuneam, aşa cum te destăinuieşti deschis, cu optimism şi nesinceritate unei cunoştinţe de pe vapor, că era natural să am atât de puţină încredere într-o a doua căsătorie, când prima fusese atât de groaznică.

Dacă ar fi fost povestea altcuiva, n-aş fi fost atât de încrezător în şansa vieţii. Gândindu-mă la mine eram la fel de încrezător ca oricare. Stând la această masă, răspunzând politicos, mecanic, la monologul unui străin,

am simţit că reţinerea mea faţă de Margaret dispăruse.

Când unul din oaspeţii lui Lufkin spuse primul noapte bună, am încercat să plec cu el. Dar Lufkin mă opri:

— N-am avut timp să schimb nicio vorbă cu tine, Eliot. Nu pleca încă.

Asistenţa se pricepea să interpreteze comanda şefului. Într-un sfert de oră, cu mulţumiri şi complimente soţiilor, apartamentul s-a golit şi am rămas singuri. Lufkin, care nu se mişcase din scaun cât timp ceilalţi îşi luau rămas bun, mă invită:

— Ia-ţi ceva de băut şi stai jos lângă mine.

I-am spus că băusem destul. În ce-l privea, bea întotdeauna cu măsură, deşi rezista mai mult decât te-ai fi aşteptat de la un om atât de solicitat şi care nu se cruţa. M-am aşezat pe un scaun la dreapta lui şi se întoarse spre mine încercând să-mi zâmbească. Nu fusesem niciodată prea intimi, dar exista un fel de simpatie între noi. Ca de obicei, trecu direct la obiectul discuţiei; eu am făcut câteva observaţii în legătură cu războiul, în legătură cu firma, la care îmi replică prin da şi nu. Apoi abordă problema direct:

— Ca să fiu sincer, nu-mi place modul în care se conduce proiectul de la Barford.

O spuse liniştit şi sec, cu o notă acuzatoare, care la el era a doua natură.

— Îmi pare rău.

— N-are rost să-ţi pară rău, conchise el. Problema este că trebuie să îndreptăm lucrurile.

— Mă aflu într-o situaţie oarecum dezavantajată, am căutat să mă justific, neputând să spun prea multe.

— Poţi să spui atât cât este necesar.

L-am întrebat direct:

— Ce ştiţi exact?

— Am auzit, răspunse Lufkin, pe un ton cât se poate de neutru, ca şi cum ar fi făcut o remarcă întâmplătoare, că voi vă pierdeţi vremea şi o pierdeţi şi pe a celorlalţi,

discutând dacă să încetaţi sau nu lucrările.

— Sper că până la urmă să se hotărască continuarea lor, am zis tatonând terenul. Dar nu pot fi sigur.

— În acest caz, nu prea eşti la curent, spuse Lufkin zâmbind cu răceală. *Bineînţeles* că vor continua lucrările.

— Ce vă face să afirmaţi asta?

O clipă l-am suspectat că deţine informaţii secrete, dar îmi răspunse:

— Nimeni nu pune definitiv capăt unui proiect. Guvernele nu pot s-o facă; e una din lipsurile lor. Continuă: Nu, e mai mult ca sigur că-l vor menţine. Dar nu vor investi suficient, tot timpul dând cu o mână ca să ia cu cealaltă. Ceea ce după mine e cea mai proastă soluţie posibilă.

— S-ar putea să aveţi dreptate.

— Am mai avut dreptate şi cu alte ocazii. Aşa că nu voi avea prea mare satisfacţie.

În negocierile sale, Lufkin se folosea deseori de tăceri încărcate de sens şi o astfel de tăcere se lăsă şi acum. Dar în seara aceea m-am decis tactic să n-o întrerup; eram gata să nu scot o vorbă până nu va interveni el. După un timp, continuă:

— Putem presupune că-şi vor subaprecia în mod nepermis responsabilităţile şi dacă nu intervine cineva vor strica totul. De fapt, trebuie să-i ferim de propriile lor greşeli.

Deodată, ochii săi cu o privire atât de tristă şi pierduta, înfundaţi în capul lui cu linia craniului bine conturată, se uitară drept într-ai mei şi i-am simţit voinţa puternica, pentru că era canalizată spre acest mic obiectiv, pentru ca natura sa era nedivizată, toată dintr-o singură bucată.

— Am nevoie de ajutorul tău, spuse.

Din nou n-am zis nimic.

— Înţeleg că hotărârile cu privire la acest proiect şi cine se va ocupa de fabricare vor fi discutate la diverse nivele.

Cu obişnuitul său realism şi cu precizia sa

caracteristică, Lufkin studiase îndeaproape felul în care lucra guvernul; de ani de zile învăţase că nu avea nici un rost să ai acces la miniştrii daca nu câştigi şi încrederea unor Hector Rose şi a adjuncţilor lor.

— Nu sunt pregătit să mă retrag fără să încerc măcar. Nu mă gândesc la propriul meu interes. E oricum un risc minor şi în ceea ce priveşte firma se vor găsi întotdeauna bani pentru o afacere bună. În ceea ce mă priveşte pe mine personal, nu văd cum aş putea fi mai bogat decât sunt, aşa că oricum ar fi nu asta e important. Dar trebuie sa intru în această afacere pentru că este domeniul în care pot efectiv să aduc o contribuţie. De aceea am nevoie de ajutorul tău.

Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin se purta exact cum se purtase şi cu Bevill în ziua de Anul nou, fără nici cea mai mica schimbare, la fel de echilibrat şi sigur de propriile sale motive, deşi se adresa unui alt interlocutor. Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin credea sincer fiecare cuvânt rostit şi în aceasta consta una din puterile sale.

Cât despre mine, simţeam că o parte din mine partea spontană, rămasă încă din tinereţe, care simpatiza cu el, era gata să spună da. Chiar şi acum exista această tentaţie, o tentaţie pe care Lufkin n-o bănuise niciodată. Dar, încă din tinereţe, am fost nevoit să învăţ cum să-mi înfrânez o asemenea pornire în situaţii ca acestea. Tocmai pentru că trebuia să fiu precaut cu răspunsul, înclinat cum mă ştiam să satisfac plăcerea celuilalt şi să spun da în loc de nu, mă specializasem să nu las să-mi scape nimic prin care să mă angajez în vreun fel; într-o manieră diferită de cea a lui Lufkin şi din motive total opuse, mă pricepeam la acest joc la fel de bine ca el.

În seara aceea, încă nu hotărâsem dacă trebuia să-mi folosesc influenţa, atât cât aveam, în favoarea sau împotriva lui.

— Chiar acum nu prea pot face mare lucru. Şi chiar dacă aş încerca, n-ar fi prea înţelept.

— Nu sunt sigur că te înţeleg.

— Am lucrat cu dumneavoastră, i-am spus, şi unii îşi vor aminti acest lucru la momentul cel mai puţin potrivit. Puteţi ghici repercusiunile în cazul în care îmi depăşesc atribuţiile.

— Ce-ai zice, dacă aş califica asta drept laşitate?

— Nu cred că e vorba de aşa ceva, i-am replicat.

Pentru scopurile lui personale era un bun judecător al oamenilor şi un şi mai bun judecător al situaţiilor. A înţeles că pentru moment nu putea merge mai departe şi fără să fie mai puţin amabil ca de obicei a trecut la o discuţie pe teme generale.

— Ce să fac când mă voi retrage din afaceri?

Nu mă invita să-mi dau părerea; planurile sale erau la fel de precise ca cele pe care le trimitea directorilor săi comerciali, deşi nu avea decât patruzeci şi opt de ani, erau planuri aşa cum şi le fac oamenii dinamici când uneori simt că tot ceea ce realizaseră prin activitatea lor intensă era să se închidă între pereţii unei închisori zidite de ei înşişi. În realitate, Lufkin era fericit că este activ şi nu se aştepta cu adevărat să-şi pună vreodată planurile de retragere în aplicare. Totuşi, făcându-le, avea senzaţia că-şi deschide o poartă.

Când am auzit ce proiecte avea, m-am gândit din nou că era mai ciudat decât ţi-ai fi putut imagina; nu pomeni niciodată despre soţia sau familia sa: deşi nu circula niciun zvon şi el se ducea în fiecare sfârşit de săptămână la casa lui de la ţară, proiectele şi le făcuse ca şi cum ar fi fost văduv.

— Îmi voi lua un apartament în Monaco, anunţă brusc. Nu oriunde în principat, ci în vechiul oraş. Nu e uşor pentru un străin să obţină o locuinţă acolo, dar am început unele demersuri.

Era curios să auzi aşa ceva, în plin război.

— Şi ce-o să faceţi acolo? întrebai eu intrând în joc.

— Voi coborî spre mare, apoi voi urca la Cazino în

fiecare zi şi de acolo înapoi, spuse. În felul ăsta voi face o plimbare de circa cinci kilometri în fiecare zi; un exerciţiu suficient. Niciun om de cincizeci de ani sau peste nu are nevoie de mai mult.

— Şi în restul timpului?

— Am să joc cinci ore pe zi sau până îmi voi câştiga cheltuielile de fiecare zi.

— N-o să vă plictisiţi?

— Niciodată, mă încredinţă Lufkin.

Continuă sumbru şi nu prea dar:

— E un loc frumos. N-am să vreau să mă mut; aş putea să şi mor acolo. În care caz mă vor putea îngropa în cimitirul protestant. Ar fi un loc frumos pentru un mormânt. Deodată, pe faţă îi apăru un zâmbet timid şi romantic. Pe neaşteptate, ca şi când ar fi fost supărat pe mine, reveni la probleme de afaceri.

— Îmi pare rău, spuse ca şi când ar fi fost o chestiune marginală, că eşti prea circumspect în legătură cu proiectul de la Barford. Ţi-e teamă. Nu mă aşteptam să fii aşa fricos.

Îmi propusesem să nu mă las nici atras, nici provocat. În loc sa-i răspund, i-am spus, ceea ce ştia deja, că pentru cele mai multe hotărâri Hector Rose era omul cel mai influenţat şi după el câţiva din tehnicienii de la Barford. Dacă se încredinţa lucrarea unei firme, firma lui Lufkin de pildă, tehnicienii ei vor trebui să fie aprobaţi de cei de la Barford. Lufkin dădu din cap: era un lucru evident, dar care merita să fie luat în seamă. Apoi spuse pe un ton rece, dar plin de solicitudine:

— Ce planuri au în ce priveşte viitorul dumitale?

I-am răspuns că pur şi simplu nu ştiam.

— Am auzit că eşti foarte apreciat în serviciu, dar cred că nu intenţionezi să rămâi acolo, n-ar avea niciun sens.

Am repetat că era prea devreme să iau o hotărâre.

— Desigur, spuse Lufkin, mă simt oarecum îndreptăţit să mă aştept că ai să te întorci la mine.

— N-am uitat, i-am spus.

— Nu-mi dau seama de tot ce-ţi doreşti dumneata, spuse Lufkin, dar eu sunt în măsură să-ţi ofer măcar o parte.

Uitându-mă la el, nu-mi dădeam seama dacă era vorba de amabilitatea sa aspră sau de un calcul greşit.

XXII
SE MENŢIONEAZĂ NUMELE UNUI BĂRBAT

M-AM TREZIT ŞI AM CLIPIT DIN ochi din cauza luminii, deşi era lumina slabă a unei după-amiezi de iarnă. Lângă pat, Margaret, zâmbind, veghease lângă mine ca o mamă.

— Mai dormi puţin, îmi spuse.

Era sâmbătă după-amiază, sfârşitul unei săptămâni foarte pline; în ziua dinainte se hotărâse soarta proiectului de la Barford şi, aşa cum prezisese Lufkin, victoria fusese de partea noastră. Pe când stăteam lungit, moţăind în patul lui Margaret. Mă gândeam că în curând va trebui să avem cu Lufkin o întâlnire oficială.

— Mai dormi puţin, repetă dânsa.

I-am răspuns că ar trebui să mă scol.

— Nu-i nevoie.

Îşi trăsese un fotoliu lângă pat şi se instalase acolo îmbrăcată în halat. Mângâindu-mă pe frunte, zise.

— Nu-i un mod de viaţă prea raţional, aşa-i?

Nu era un reproş, deşi în după-amiaza aceea eram extenuat după şedinţele din timpul săptămânii, care duraseră până noaptea târziu; masa cu Lufkin, masa cu ministrul. Se prefăcea că mă ceartă, dar surâsul ei era indulgent, matern. Pentru ea era o plăcere să se îngrijească de cineva; atât de mare era această plăcere, că aproape-i era jenă şi, încercând s-o minimalizeze, vorbea despre ea ca despre un viciu. Când eram obosit

de nu mă mai puteam ţine pe picioare, încleştarea voinţelor noastre era lăsată deoparte şi mă înconjura cu dragoste. Deseori, eu, care fugisem de dragostea protectoare a mamei mele, şi de când mă ştiam nu fusesem ocrotit de nimeni în felul acesta, eram surprins s-o văd comportându-se astfel.

Şi, totuşi, în după-amiaza aceea, urmărind-o cu ochi somnoroşi, gata să se închidă din nou, lăsând-o să-mi acopere umerii cu pătura, mă simţeam fericit; atât de fericit, încât mă gândeam la ea aşa cum mă gândisem şi pe când mă aflam la Lufkin, în absenţa ei. O clipă, lucru rar la mine, imaginaţia şi realitatea s-au împletit. Aşa trebuia să continue toată viaţa, m-am gândit, poate că acum era momentul s-o conving să ne căsătorim.

Se uita spre mine şi părea plină de dragoste, maliţioasă, stăpână pe ea.

Nu, am gândit, nu voi întrerupe această stare paradisiacă; s-o mai prelungesc puţin; n-avea importanţă dacă mai amânam până mai târziu, spre seară, sau până săptămâna viitoare, atâta vreme cât aveam convingerea că vom fi fericiţi.

Aşa că nu i-am mai spus nimic. În schimb, amorţit după somn, cuprins de oboseală, am început să pălăvrăgesc despre persoane pe care le cunoşteam amândoi. Atingându-mi obrazul cu degetele, intră alături de mine într-una din acele conspiraţii ale blândeţii pe care le împărtăşeam când eram liniştiţi, ca şi când din gratitudine pentru situaţia noastră trebuia să facem planuri cum să-i aducem şi pe alţii să simtă la fel. Puteam face ceva pentru Helen? Nu-i puteam găsi pe cineva lui Gilbert Cooke? Reluam vechi discuţii în legătură cu tipul de femeie cărei i s-ar potrivi, când, amintindu-mi brusc un alt aspect al convorbirii mele cu Lufkin, i-am dezvăluit că s-ar putea ca în curând Gilbert să aibă alt soi de probleme de rezolvat.

I-am explicat că el, ca şi mine, vom lua parte la

negocierile cu privire la firma cu care urma să încheiem contractul iar acum că se hotărâse continuarea proiectului, aceasta înceta să mai fie o controversată problemă pentru un viitor îndepărtat, ci ceva ce urma să fie decis în cel mult o lună. Şi aşa cum Lufkin era prea competent să treacă cu vederea rolul meu în negocieri, tot aşa ştia şi de Gilbert; avea un rol mic, dar în niciun caz neglijabil. Iar după război, Gilbert va dori cu siguranţă să se întoarcă la firma lui Lufkin: va fi oare acceptat dacă va acţiona acum împotriva intereselor lui Lufkin?

I-am povestit lui Margaret cum la sfârşitul tête-à-tête-ului, când eram amândoi obosiţi şi uşor ameţiţi de băutură, Lufkin începuse să mă interogheze despre viitorul meu şi încă nu eram sigur dacă fusese sau nu o ameninţare. S-ar putea foarte bine ca Gilbert să se simtă înclinat să fie mai grijuliu.

Margaret zâmbi, puţin absentă, puţin stânjenită, şi schimbă subiectul, începând să vorbească despre un bărbat pe care-l întâlnise de curând şi al cărui nume nu-l auzisem. Era doctor de copii, spunea ea, şi n-avea cuvinte să spună cât de mult ar fi dorit ca şi eu să am o viaţă ca a lui. Lumea oficială, coridoarele puterii, dilemele conştiinţei şi ale egoismului – toate îi displăceau. Indiferent dacă o credeam mărginită, ea era convinsă că aş fi putut fi un om mult mai bun şi mai fericit fără toate acestea. Aşa încât, cu oarecare insistenţă, menţionă activitatea din spital a acestei noi cunoştinţe. Îl chema Geoffrey Hollis; considera şi dânsa că părea ciudat ca un om atât de tânăr să se dedice copiilor. Era total diferit de Gilbert, afară doar că şi el era celibatar şi timid.

— Alt candidat pentru o fată bună, spuse.

— Ce fel de om e?

— Nu prea-i genul tău, răspunse zâmbind.

Cu ani în urmă, de fiecare dată când Sheila menţiona în discuţia noastră numele vreunui bărbat, deveneam gelos. O făcea într-adins, căci în anii dinaintea căsătoriei noastre

o iubisem fără ca ea să mă iubească; fusese neîndurătoare, inocentă şi crudă. Ce se întâmplase atunci între noi mă vindecase de gelozie şi cu Margaret, deşi uneori mă studiam, ajunsesem aproape imun.

Cu toate acestea, rădăcinile obişnuinţei erau adânci. Auzind despre Hollis deşi figura ei nu-mi ascundea nimic, îmi părea rău că n-o cerusem în căsătorie cu o jumătate de oră mai înainte, când încă nu simţeam aceste vestigii ale unei strângeri de inimă, când nu apăruse din nou tentaţia, izvorâtă din vechi suferinţe şi dintr-o slăbiciune cu care mă născusem, de a mă ascunde în spatele pasivităţii şi a ironiei.

O priveam aşa cum şedea lângă pat în lumina rece cu tonuri maronii. Încet, în timp ce mă studia cu privirea, buzele i s-au subţiat şi, pe nesimţite, i-a dispărut zâmbetul acela de fată iubitoare, zâmbetul de mamă. Peste noi se aşternu – şi într-o clipă se întinse peste liniştea şi fericirea din după-amiaza aceea – un sentiment de neînţelegere, de nedreptate, de distanţă infinită, de prejudiciu.

După un timp, spuse pe acelaşi ton grav:

— E în regulă.

— Da, răspunsei eu, îmi zâmbi din nou şi lăsând de o parte dilema lui Gilbert, se interesă ce aveam să fac în problema Lufkin şi ce interes prezenta pentru mine. Nu mă mai presase niciodată să spun ce aveam de gând să fac după război. Puteam s-o rup cu trecutul, mi se deschideau diverse posibilităţi să-mi câştig existenţa şi ea se mulţumise numai cu atât; dar acum, în penumbră, luându-mi mâinile într-ale ei, dorea să-i vorbesc despre planurile mele.

XXIII
GIGANTIC

MINISTRUL ÎŞI CAM PIERDEA răbdarea cu mine când apărea o problemă ce trebuia s-o rezolve, dar pe care el voia s-o ignore în continuare. Rămânea la fel de prietenos şi sincer, dar când a trebuit să-i amintesc de contractul privitor la proiectul Barford ce trebuia pus în discuţie în cel mult două săptămâni, că două firme dintre cele mai mari în afară de firma Lufkin, ne presau să le dăm un răspuns, Bevill mă privi de parcă făcusem o remarcă de prost gust.

— Toate la vremea lor, spuse el misterios, ca şi cum maxima ar fi rodul a cincizeci de ani de înţelepciune politică, cu atât mai misterios, cu cât în următoarele două săptămâni nu avea nimic altceva de făcut.

De fapt, nu-i făcea deloc plăcere că era nevoit să dezamăgească vreo două-trei persoane influente. Nici chiar cei ca mine, care-l îndrăgeau pe bătrân, nu puteau pretinde că cea mai de seamă virtute a sa era curajul politic. Spre surprinderea celor mai mulţi, dovedise ceva îndrăzneală în lupta pentru continuarea proiectului de la Barford: înfruntase, efectiv, oameni cu alte opinii din consiliul de miniştri şi reuşise să obţină ceea ce voia şi să-şi păstreze şi postul. Acum, când toate acestea trecuseră, considera nedrept să fie silit să ducă noi discuţii controversate, să fie silit a-şi spori numărul duşmanilor. Duşmani – bătrânul Bevill ura până şi cuvântul. Dorea să

poată încredinţa contractul tuturor celor care-l râvneau. Între timp, Sir Hector Rose îşi forma propria sa părere. Dosarul secret al proiectului Barford sosi la mine, cu rugămintea lui Rose de a-mi exprima punctul de vedere în privinţa contractului.

N-am stat prea mult pe gânduri. Am vorbit cu Gilbert, care deţinea informaţii mai recente decât mine despre firma Lufkin, mă depăşea în insistenţe şi îmi împărtăşea ideile. Era o ocazie, am hotărât fără să mă neliniştesc, să fiu precaut atât în interesul meu personal, cât şi al serviciului.

Aşa că, în cele din urmă, nu am dat un răspuns echivoc, ci am scris că nu era cazul să ne asumăm riscuri; proiectul nu necesita flerul unui mare industriaş ca Lufkin, ci sute de ingineri chimişti competenţi, în care marile firme chimice îl depăşeau; în această situaţie trebuia exclus de pe listă.

Bănuiam că Rose ajunsese deja la o concluzie similara. Nu m-am ales decât cu mulţumiri exagerate la telefon şi cu invitaţia să viu personal şi să-l aduc şi pe Cooke la ceea ce numea el „o conversaţie cu Lufkin şi oamenii săi veseli”.

„Conversaţia” a avut loc într-o dimineaţă geroasă de decembrie, într-una din sălile mari din spatele biroului nostru, cu ferestrele dând spre cazarma regimentului de cavalerie de gardă, de unde se vedea până la clădirea Amiralităţii; dar la data aceea majoritatea geamurilor fuseseră sparte în urma exploziilor şi ferestrele fuseseră acoperite cu placaj, aşa că în cameră nu prea intra lumină, ci numai aerul îngheţat. Candelabrul strălucea peste scaunele prăfuite; prin singura fereastră întreagă se vedea cerul de un albastru glacial; camera era atât de rece încât Gilbert Cooke, nu îndeajuns de copleşit încât să-ţi uite de propriul său confort, se întoarse să-şi ia paltonul.

Lufkin venise cu o suită de şase persoane, majoritatea

dintre tehnicienii săi de frunte; Rose avea numai cinci persoane, dintre care un secretar, eu şi Cooke din departament, şi doi oameni de ştiinţă de la Barford. Ministrul se aşezase între cele două grupuri, cu picioarele încolăcite unul în jurul celuilalt, aşa fel că nu atingea podeaua; întorcându-se spre dreapta, unde şedea Lufkin, începu un discurs de alambicată cordialitate. „Este întotdeauna o plăcere; de fapt, uneori este singura plăcere a ceea ce se numeşte cabinet, spuse el, să poţi sta în jurul unei mese împreună cu colegii noştri din industrie. Sunteţi cei care livraţi marfa şi recunoaştem pe cel ce se înhăma de bunăvoie la caleaşca noastră; când îl întâlnim ştim cu toţii cum să ne purtăm cu el. Ministrul continuă vesel, chiar dacă era puţin cam confuz; nu fusese niciodată un bun vorbitor, se pricepea mai bine la convorbiri particulare, dar gusta propriul său discurs şi nu-i păsa dacă suna ca şi când capul i-ar fi fost plin cu câlţi. Se referi în treacăt la „un anumit proiect, despre care cu cât vorbim mai puţin cu atât mai bine”, dar recunoscu că era vorba despre o treabă de tehnologie. Credea şi spera că domnul Lufkin va fi de acord cu el, că nu putea să rezulte decât un lucru bun din această întâlnire în jurul mesei, la care aveau să-şi spună cu toţii părerea.

Apoi spuse afabil cu zâmbetul său de bătrânel inocent:

— Dara acum va trebui să spun ceva care mă necăjeşte, deşi nu cred că va îngrijora pe altcineva.

— Domnule ministru? spuse Lufkin.

— Mi-e teamă că trebuie să vă părăsesc, spuse Beville. Ştiţi, avem fiecare şefii noştri . Se adresă funcţionarilor lui Lufkin. Dumneavoastră îl aveţi pe prietenul meu Lufkin şi sunt sigur că este un şef plin de energie. Eu îl am pe al meu şi el are nevoie de mine chiar dimineaţa aceasta, când aşteptam cu nerăbdare o discuţie folositoare şi cu adevărat prietenească. Se ridică, îi strânse mâna lui Lufkin, spunând că nu-i vor simţi lipsa fiind în compania

prietenului şi colegului său Hector Rose, vorbi simplu, exprimându-şi regretul că era nevoit să plece, dar hotărât să nu mai rămână în cameră nici cinci minute. Sprinten şi vioi dădu mâna cu toţi cei de faţă şi se îndreptă de-a lungul coridorului rece, vocea ajungând la noi ca un ecou „La revedere tuturor, la revedere tuturor!”

Rose se mişcă în scaun

— Cred că partea protocolară poate fi considerată îndeplinită în mod impecabil, spuse el. Poate că vom putea trece la treabă dacă voi încerca să limpezesc lucrurile. Odată în viată nu mai folosea politeţea alambicată. Eram sigur că numai cu câteva minute înainte de întâlnire aflase de intenţia ministrului de a se eschiva. Dar expunerea lui era la fel de lucidă şi clară ca de obicei şi nimeni nu şi-ar fi putut da seama dacă avea să ia o hotărâre în favoarea sau împotriva lui Lufkin. Nu era decât o singură lucrare care trebuia executată, a spus el; nu se puteau spune prea multe, dar, pentru a face posibil un schimb de opinii cât de cât raţional, îşi asuma personal răspunderea de a da tehnicienilor lui Lufkin un minimum de informaţii. Lucrarea nu va aduce un câştig financiar; guvernul va plăti ca pentru un contract obişnuit. În plus, după părerea celor mai buni experţi, această metodă nu era considerată ca fiind economic viabilă în timp de pace.

— Astfel că cel căruia îi vom încredinţa lucrarea nu poate spune că-i oferim ceea ce se cheamă un beneficiu.

— Este o datorie, spuse Lufkin, cu un ton ce suna ipocrit, deşi credea sincer ce spunea. Iată de ce sunt gata să accept.

— Aţi putea executa lucrarea cu resursele de care dispuneţi în prezent?

— Da, aş putea, răspunse Lufkin.

Când vorbea nonşalant, dar cu încredere şi aplomb, oamenii nu puteau să nu-i simtă puterea, nu numai puterea poziţiei, ci şi a naturii sale.

Un timp părţile şi-au adresat întrebări, mai ales de natură tehnică: în cât timp se putea construi o uzină în Canada, cât de pură trebuia să fie apa grea, care era producţia maximă. Ascultându-i mă gândeam că există o ciudată diferenţă între funcţionarii de stat şi oamenii de afaceri. Oamenii lui Lufkin îl tratau cu o deferenţă extremă, aproape feudală; nu puneau întrebări pe cont propriu; toate comentariile îi erau adresate lui. În timp ce funcţionarii de stat, în totală contradicţie cu imaginea stereotipă pe care ceilalţi o au despre ei, vorbeau cu aerul democratic că fiecare e îndreptăţit la părerea sa şi că opinia oricăruia dintre ei era la fel de valoroasă ca a lui Sir Hector Rose.

Lucrul era valabil chiar şi pentru John Jones. Jones era trecut de cincizeci de ani, tocmai fusese numit secretar şi n-avea nicio şansă să meargă mai departe. Personal mă întrebam cum de ajunsese şi aici. Avea o figură plăcută, trandafirie, aerul cuiva gata să se elibereze de toate constrângerile şi subterfugiile, gata să vorbească deschis, din suflet. Dar când vorbea, de obicei o făcea ca să-şi laude vreun superior.

Totuşi, chiar şi el îşi menţinea măcar o notă de independenţă şi, ca mulţi alţii din departament, i se adresa lui Rose, omul cel mai puţin entuziast, pe numele mic, lucru care nu numai că ar fi fost considerat nepotrivit, ci pur şi simplu de neconceput pentru subordonaţii lui Lufkin în raporturile cu şeful lor.

Stând lângă mine, rezemat de spătarul scaunului, dar cu bărbia lăsată în piept, Gilbert Cooke făcea un zgomot ca şi cum ar fi bufnit sau ar fi mormăit ceva pentru sine. Pe măsură ce discuţia continua, bufnea şi mai impacientat, nu se mai rezema de spătar, ca şi cum ar fi fost la bar la White’s şi se aplecă peste masa de şedinţe, un spate lat umplând haina sa din stofă de lama.

— Aţi spus un lucru pe care nu-l înţeleg, i se adresă el deodată, peste umăr, lui Lufkin.

— Ce nu înţelegi? Lufkin, ridică din sprâncene.

— Aţi spus că puteţi efectua lucrarea cu resursele dumneavoastră.

— Aşa e.

— Nu puteţi, dacă prin resurse înţelegeţi şi oameni, ceea ce este indispensabil.

— Prostii. Lufkin ridică din umeri şi i se adresă lui Rose, dar Gilbert îl întrerupse:

— Nicidecum. Pentru cea mai importantă parte a acestei lucrări nu aveţi decât trei grupuri de oameni pe care-i puteţi folosi, cei de la... şi cei de la... Repede, Gilbert începu să menţioneze nume care multora din cei prezenţi nu le spuneau nimic. Continuă:

— N-aveţi altă alternativă. Dacă vreţi să nu rataţi lucrarea, va trebui să transferaţi optzeci la sută din oameni. Asta înseamnă să-i luaţi de la lucrările dumneavoastră prioritare, fapt pentru care alte departamente nu ne vor binecuvânta şi veţi da fuga la noi să cereţi înlocuitori, pe care noi va trebui să-i luăm de la alte firme. Orice am face, e clar că se va produce o perturbare prea mare şi n-are niciun sens.

Lufkin se uită la omul mai tânăr cu un rictus sarcastic, dispreţuitor. Se cunoşteau bine unul pe celălalt: în treacăt fie spus deseori mă uimise faptul că erau atât de intimi. În câteva minute amândoi se înfuriaseră. Lufkin cu sânge rece, Gilbert înfierbântat.

— Vorbeşti despre lucruri pe care nu le cunoşti, spuse Lufkin.

Furios, Gilbert răspunse:

— Le cunosc la fel de bine ca dumneavoastră. Apoi, îndârjit la culme, făcu o greşeală de tact; şi ca să dovedească că îşi amintea tot ce ştiuse despre firmă în urmă cu patru ani, insistă menţionând şi mai multe nume.

Revenindu-şi, pe un ton iritat, dar reţinut, Lufkin i se adresă lui Rose:

— Nu văd în ce măsură aceste detalii ne pot fi de folos.

— Poate că ne putem opri aici Cooke, nu crezi? spuse Rose politicos, vexat, pe un ton hotărât.

Ca şi cum ar fi îndepărtat incidentul, Lufkin remarcă:

— Înţeleg că în ceea ce priveşte personalul, tot ce doriţi este o asigurare din partea mea că am suficienţi oameni pentru executarea lucrării. Ei bine, o aveţi.

Rose întrebă domol:

— Fără să ne cereţi oameni, nici acum, nici mai târziu?

Figura lui Lufkin rămase impasibilă:

— În limitele rezonabilului, fără.

— Ce înseamnă rezonabil? O clipă vocea lui Rose sună la fel de strident ca a celorlalţi.

— Nu pot să mă oblig pe timp nelimitat, spuse Lufkin calm şi apăsat, Nimeni în situaţia mea nu cred c-ar putea.

— Se înţelege de la sine şi vă sunt foarte, foarte recunoscător pentru această afirmaţie, spuse Rose revenind la tonul său politicos. Cu aceeaşi politeţe, Rose conduse discuţia în continuare. Dimineaţa trecea, în cameră se făcea din ce în ce mai frig, de câteva ori oamenii au fost nevoiţi să bată din picioare ca să se dezmorţească. Rose voia să discute fiecare argument, chiar dacă hotărârea sa fusese luată de la bun început. Trecuse de mult de ora unu când se întoarse spre Lufkin:

— Nu ştiu care este părerea dumneavoastră, dar mie mi se pare că asta ar fi cam tot ce putem face azi.

— Trebuie să recunoaştem că am făcut totuşi un progres, spuse John Jones.

— Când ne întâlnim din nou? întrebă Lufkin.

— Voi raporta, evident, discuţia noastră de astăzi şefului meu. Rose pronunţă cuvântul cu obişnuita umbră de ironie; dar nu era omul care să fugă de răspundere. Spre deosebire de ministru, nu se ferea să-ţi dea o veste proastă. De fapt, cu obişnuitele arabescuri, o făcu oarecum tăios:

— Sunt sigur că va dori să discute problema cu dumneavoastră mai în amănunt. Poate că dumneavoastră

şi cu el, şi cred că ar fi bine să fiu şi eu de faţă, am putea avea o nouă întâlnire înainte de sfârşitul săptămânii. Nu pot să anticipez rezultatul la care se va ajunge, calea cea mai bună pentru noi toţi, dar personal cred c-ar fi posibil – bineînţeles că acum de fapt gândesc cu glas tare – că s-ar putea să considerăm că cerându-vă deja atât de mult, n-ar fi corect faţă de dumneavoastră, cel puţin pentru moment, să vă cerem să vă extindeţi activitatea într-un domeniu dificil şi neprofitabil. S-ar putea să facem sugestia ca remarcabilele dumneavoastră servicii să fie ţinute în rezervă, ca să putem apela la ele ceva mai târziu.

M-am întrebat dacă Lufkin îşi dădea seama că asta era sfârşitul. Uneori realismul lui era absolut: dar, asemenea altor oameni de acţiune, părea să aibă darul de a-l lăsa sa se manifeste după plac. Astfel, putea continua sa spere şi să lupte multă vreme după ce o problemă era deja hotărâtă; şi apoi te uimea remarcând că renunţase la respectiva tranzacţie cu câteva zile înainte. Acum, vorbea cu Rose cu încrederea şi autoritatea unuia care, la întreruperea negocierilor presupunea că, dacă va conduce bine discuţiile, va reuşi să obţină ceea ce voia.

În aceeaşi seară Gilbert intră în biroul meu. Era ora când răsfoiam corespondenţa sosită, încercând să văd ce mai puteam rezolva înainte de plecare. În urmă cu un an, la această oră el, cu mine şi cu Margaret obişnuiam să ieşim împreună. Pe atunci intra în biroul meu şi mă aştepta să termin.

De luni de zile n-o mai făcuse. Deseori, când luam dejunul cu el sau când ne plimbam prin parc după aceea, îmi mai punea câte o întrebare despre mine şi Margaret, prinzându-mă în capcană, şi eram nevoit fie să mint, fie să mărturisesc; o ştia pe ea, îi cunoştea familia, prietenii, nu putea fi un secret pentru el că Margaret şi cu mine ne petreceam multe seri împreună, dar, luând toate acestea drept bune, îi răspundeam ca şi când n-ar fi nimic

interesant de comentat.

Zărindu-i silueta acolo, în afara conului de lumină ce cădea de la lampa de pe birou, am avut un sentiment de caldă prietenie pentru el.

— Ei bine, i-am spus, n-am fi câştigat fără tine.

— Nu cred că a acordat cineva prea multă atenţie spuselor mele, răspunse Gilbert. Suna cumva între ironie şi timiditate; avea aerul cuiva care aşteaptă să fie lăudat pentru un giumbuşluc de salon. De fapt era sincer. Lui Gilbert îi venea greu să creadă că oamenii îi acordau atenţie.

Apoi emise râsul acela răguşit, ca un nechezat, pe care-l auzi deseori la oamenii activi, puternici şi bine clădiţi.

— Al naibii să fiu dacă nu mi-a făcut plăcere, exclamă el.

— Ce anume?

— M-a distrat să pun beţe în roate!

— Tu ai făcut totul.

— Nu, eu am contribuit numai cu partea comică.

Nu-şi dădea seama că îndrăzneala lui era de mare ajutor oamenilor mai precauţi. Voiam să-l asigur, să-i spun cât de mult îi admiram comportarea. Aşa că anunţându-l că întâmplător în seara aceea urma să ies împreună cu Margaret l-am întrebat dacă i-ar face plăcere să vină şi el.

— Aş fi încântat, răspunse Gilbert.

Stând între noi doi la restaurant, nu-şi ascundea încântarea. Deşi era un tip atât de solid, părea că se ascunde între noi, iscodind cu ochii lui mici şi ageri fiecare privire pe care o schimbam. Îi plăcea atât de mult să mănânce, încât îşi ridica automat nivelul de viaţă căci oamenii aveau pe undeva impresia că-i datorau lui un lux la care ei personal nici nu aspirau; şi în seara aceea, în plin război, am reuşit să-i fac cinste cu o sticlă de vin bun. Afara era ger dar de mult nu mai fuseseră raiduri de

noapte; Londra traversa o perioadă de acalmie în ceea ce privea războiul, în restaurantul ticsit de lume, ne simţeam învăluiţi de căldură, stăteam într-un colţ la o măsuţă şi Gilbert radia fericire. M-a molipsit şi pe mine, a molipsit-o şi pe Margaret, iar senzaţia de bunăstare ce emana de la el ne-a cuprins protector.

Deodată, spre sfârşitul mesei, în ochi cu strălucirea unei satisfacţii, îmi spuse:

— Ţi-am luat-o înainte.

— Ce-ai mai făcut?

— Am intrat într-o casă care s-ar putea să te intereseze.

Am dat din cap.

— Casa unei familii care înseamnă ceva pentru ţine, spuse Gilbert, cu aer de cunoscător, imperios. Apoi uitându-se ţintă la Margaret.

— N-are nicio legătură cu tine.

O clipă m-am întrebat dacă nu cumva fusese la familia Knight.

— Despre cine e vorba?

— Fie-ţi milă de el, interveni Margaret şi ea pe ghimpi.

— Ar trebui să poată ghici şi singur, replică Gilbert dezamăgit, ca şi când jocul lui n-ar fi avut mare succes.

— Nu-s în stare.

— Bine atunci. Gilbert se adresă lui Margaret. Are o secretară nouă. Am aflat totul despre iubitul ei şi familia lui. Am luat ceaiul cu ei.

Era ceva atât de neînsemnat, încât am izbucnit în râs. Chiar şi aşa, întreaga poveste lua proporţii gigantice. Ce-i drept aveam o secretară nouă, o tânără văduvă, Vera Allen; nu ştiam nimic despre ea. Gilbert ne-a povestit că era îndrăgostită de un tânăr de la birou. A cărui familie o depistase.

Când Gilbert ne descrise vizita, pe care o plănuise ca pe o operaţie militară, curiozitatea lui – căci numai ea îl împinsese – îl făcu să pară şi mai gigantic, chiar puţin

nebun. Ne povesti vesel cum descoperise adresa lor, găsise o scuză să facă o vizită oficială lui Kilburn, sunase la uşă, aflase că sunt plecaţi, îi găsise într-o bodegă şi-i convinsese, să-l invite acasă la ceai; n-o făcuse din dorinţa de a cerceta condiţiile de trai din cartierele mizere. Ar fi pornit la aceeaşi vânătoare şi dacă tatăl tânărului ar fi fost conte.

Curiozitatea lui Gilbert era atât de vorace, încât se simţea la fel de fericit şi de neceremonios, indiferent până unde ar fi mers, cu condiţia să fi cules o informaţie cât de neînsemnată despre un semen al său. Luând o ceaşcă de ceai cu părinţii tânărului, îl încerca doar un sentiment fratern, de n-ar fi fost sclipirea din ochii săi care se aprindea atunci când culegea informaţii şi zvonuri despre ei, ca şi despre Helen, despre căsătoria ei şi poate, în cele din urmă, chiar despre mine şi Margaret.

— Eşti un pericol public, spuse Margaret cu indulgenţă şi o umbră de invidie pentru oricine se lăsa dus atât de departe.

Când am ieşit din restaurant în aerul rece care ne tăia respiraţia, ne simţeam toţi trei fericiţi: Gilbert continuă să ne vorbească triumfător despre descoperirile sale şi, păşind între noi, Margaret ne luă pe amândoi de braţ.

XXIV
VÂNT DOMOL DUPĂ O CEARTĂ

DUPĂ ÎNTRUNIRE, ROSE LUCRA operativ şi în două săptămâni contractul fu încredinţat unuia din rivalii lui Lufkin. Se zvonise că în acest răstimp unii din colegii ministrului fuseseră să ia masa la St. James's Court; poziţia ministrului devenise precară şi câţiva dintre aceşti colegi nu-l vedeau cu ochi buni. Dar, contractul odată semnat, mi se părea puţin probabil ca Lufkin să-şi mai piardă timpul ţesând intrigi împotriva bătrânului. Lufkin era o persoană mult prea practică pentru a se irosi în răzbunări. În ceea ce mă privea, mă aşteptam să se lepede definitiv de mine, dar nimic mai mult. Ştia să accepte înfrângerile, atât psihologice cât şi financiare, cu o francheţe pe care unele firi mai contemplative ar fi luat-o drept sarcasm.

O dată această afacere încheiată, cu cugetul împăcat, într-o sâmbătă după-amiază, devreme, mergeam pe Bayswater Road, spre apartamentul lui Margaret. Era pe la mijlocul lui decembrie, o zi blândă şi umedă, cu vânt suflând dinspre sud-vest; nori grei acopereau strada şi parcul; aerul călduţ, care-mi sufla în faţă, aducea dinspre parc o mireasmă de primăvară, dar în acelaşi timp şi o boare de frunze de toamnă intrate în descompunere. O zi în care nervii erau relaxaţi şi aerul blând te îndemna să visezi la plăceri viitoare.

N-o văzusem pe Margaret de vreo două zile; în

dimineaţa aceea nu-mi telefonase cum avea obiceiul sâmbăta, dar pentru după-amiază aveam o înţelegere veche şi, relaxat, aşteptându-mă la lucruri plăcute, mi-am scos cheia şi am intrat în casă. Şedea pe scăunelul din faţa oglinzii; nu s-a ridicat, nici n-a întors capul: în clipa în care i-am văzut expresia feţii, crispată şi aspră, am exclamat:

— Ce s-a întâmplat?

— Trebuie să te întreb ceva.

— Ce anume?

Fără să întoarcă capul, pe un ton impersonal, spuse:

— E adevărat că Sheila s-a sinucis?

— Ce vrei să spui?

Deodată se întoarse spre mine şi mă privi furioasă:

— Am auzit aseară. *Am auzit-o pentru prima oară.* E adevărat?

Plin de resentimente, stăteam acolo fără să scot un cuvânt. În cele din urmă am mărturisit:

— Da. E adevărat.

Numai câteva persoane ştiau; aşa cum prevăzuse domnul Knight în seara când stătusem de vorbă, pe când corpul Sheilei zăcea sus, ziarele acordaseră un spaţiu prea mic unei anchete obscure; eu nu spusesem nimănui.

— Este de necrezut că mi-ai ascuns faptul, strigă ea.

— N-am vrut să te urmărească gândul.

— Ce fel de viaţă îţi închipui că vom duce? Crezi că nu pot să accept nimic din ceea ce ţi s-a întâmplat? Dar nu pot să suport că încerci să-mi ascunzi lucruri importante. N-am să pot să suport dacă insişti să trăieşti ca şi când ai fi singur. Mă faci să simt că în toate aceste douăsprezece luni mi-am pierdut vremea.

— Cum ai aflat? am izbucnit.

— Ne-am prefăcut...

— Cum ai aflat?

— Am aflat de la Helen.

— N-avea de unde să ştie!

— A fost convinsă că ştiu. Cum îţi închipui că ne-am simţit amândouă când a aflat că nu ştiam?

— Nu ţi-a spus cum a aflat?

— Cum ai putut lăsa să se petreacă aşa ceva?

Vorbeam pe un ton ridicat, cuvintele ni se ciocneau unele de altele.

— Ţi-a spus cum a aflat?

— Gilbert i-a relatat acum câteva zile..

Era cumplit de îndurerată; se sufoca de furie. Şi eu mă simţeam la fel de ultragiat; deşi singur îmi atrăsesem aceste necazuri, mă simţeam nedreptăţit.

Deodată, sentimentul acesta de disperare, de furie mocnită pe care voiam să-l îndrept asupra ei, s-a întors asupra altcuiva.

— N-am să tolerez, am strigat. Peste umăr mi-am văzut faţa în oglindă, albă de furie, în timp ce a ei se întunecase.

— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea.

— Ţine la tine...

— Nu va mai avea prilejul să facă aşa ceva.

— Până acum te-a distrat de nenumărate ori cu fel de fel de bârfeli despre alţii.

— Asta nu-i un lucru de bârfit.

— Acum a făcut-o, spuse ea.

— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea.

Am spus-o cu atâta amărăciune că s-a înmuiat. Pentru prima oară şi-a plecat ochii; în tăcere, s-a dat puţin înapoi, rezemându-şi cotul de pervazul ferestrei, fără vlagă. Uitându-mă la ea fără s-o văd, sentimentele mele se învălmăşeau izbindu-se cu furie – proteste, spirit antagonic, umbra unei dorinţe. Alte sentimente se suprapuneau acestora: gândul că Gilbert Cooke căutase informaţii despre moartea Sheilei, cercetând ziarele locale, interesându-se de rapoartele poliţiei, îi contura în mintea mea imaginea unui monstru. Apoi se redeschise o veche rană şi am murmurat:

— A existat altcineva care i-a făcut mult rău.

— Ce vrei să spui?

În fraze sacadate i-am povestit despre R. S. Robinson.

— Biata Sheila, murmură Margaret, apoi întrebă, pe un ton mai blând decât folosise în după-amiaza aceea: Asta a însemnat mult pentru ea?

— N-am s-o ştiu niciodată. Apoi am adăugat: Poate că nu. Probabil că nu.

Margaret se uita la mine cu milă, oarecum cu teamă; ochii îi erau plini de lacrimi în clipa aceea ne-am fi putut repezi unul în braţele celuilalt.

— Nu voi accepta asemenea oameni în preajma mea. De aceea nu vreau să am nimic de-a face cu Gilbert Cooke.

Margaret continua să mă privească fix, dar i-am văzut faţa împietrindu-se ca şi cum, printr-o hotărâre luată cu bună-ştiinţă în prima seară când fusesem singuri, dar care acum era şi mai dureroasă, încerca să-şi impună voinţa.

Răspunse:

— Nici despre Robinson nu mi-ai vorbit şi nici nu mi-ai spus prin ce-ai trecut atunci.

N-am răspuns. Mi se adresă cu un cuvânt de dezmierdare, mirată, presimţind pericolul.

— Trebuie să clarificăm totul, spuse.

— Mai bine lasă.

După o pauză, spuse cu o voce răguşită!

— Ar fi prea uşor. Nu pot trăi astfel.

— Renunţă, îţi spun.

— Nu.

De obicei, lumea o credea mai tânără decât era în realitate, dar acum părea mult mai bătrână. Zise:

— Nu-l poţi îndepărta pe Gilbert.

— Nu cred că există ceva care să mă poată opri.

— În afară de faptul că ar fi o greşeală şi o nedreptate. Şi tu nu eşti atât de nedrept.

— Ţi-am spus motivul, am ridicat din nou vocea,

— Nu acesta este motivul. Te minţi singur.

Mă înfuriam din nou.

— M-am săturat de toate astea.

— Pretinzi că Gilbert a făcut-o din răutate şi ştii bine că nu-i adevărat.

— Ştiu mai multe despre oameni ca Gilbert decât ai să ştii tu vreodată. Şi ştiu mult mai multe despre răutate.

— Ţi-a fost perfect loial în toate problemele cu adevărat importante, spuse ea, nefăcând niciun fel de concesii. N-ai nicio scuză ca să-l dai afară din serviciu. N-am să te las să faci aşa ceva.

— Nu e treaba ta.

— Ba da. Vina lui Gilbert este că te-a tratat şi pe tine aşa cum tratează pe toată lumea. Bineînţeles că este iscoditor. Dar n-are nicio importanţă, atâta vreme cât se interesează de treburile altcuiva, dar când se atinge de tine nu poţi să suporţi. Vrei să fii lăsat în pace, nu vrei să oferi şi să primeşti ca orice om. Continuă: Iată de ce eşti furios pe Gilbert. Tu dai buletine de ştiri despre persoana ta, nu vrei ca ceilalţi să afle ce-i cu tine. Şi adăugă: La fel te porţi şi cu mine.

Am încercat s-o opresc cu asprime, dar era la fel de furioasă ca şi mine, doar cuvintele îi erau mai reci.

— Cum altfel ai putea explica faptul că mi-ai ascuns felul în care a murit?

Ajunsesem în culmea furiei, când nu mai puteam vorbi; sufocat, îi ascultam acuzaţiile.

— Cu cei care nu cer prea mult de la tine, nu eşti egoist, recunosc, spunea ea. Cu oricine vrea totul, eşti crud. Căci nu se ştie niciodată când ai să te ascunzi, când ai să te închizi în tine. Cu cei mai mulţi eşti bun, dar în cele din urmă ai să zdrobeşti inima oricui te va iubi. Poate c-aş putea să suport, nu mi-ar păsa atât de mult, dacă nu ţi-ai face atâta rău ţie însuţi!

Ascultând-o, nu mai ştiam dacă intuiţia ei era corectă

sau nu. Cuvintele, violenţa şi dragostea ei năvăleau asupra mea ca o furtună, obligându-mă să mă închid în mine, împingându-mă la capătul mândriei şi furiei. Mă simţeam ca pe vremea copilăriei, când mama mă copleşea cu dragostea ei şi, furios pe ea pentru comportarea pe care mi-o stârnea, încercam cu orice preţ s-o îndepărtez.

— Destul, am spus şi mi-am auzit propria voce, subţire dar aspră, în camera devenită acum prea strâmtă; m-am îndreptat spre uşă, fără să mă uit la ea.

În stradă, lumina după-amiezii era tot blândă şi un aer călduţ îmi scălda faţa.

XXV
RĂSUFLARE ÎNTRETĂIATĂ ÎN ÎNTUNERIC

CURÂND M-AM ÎNTORS LA EA ŞI, în ianuarie, când am ieşit amândoi în oraş cu Helen, eram convinşi că reuşisem să trecem peste cele întâmplate, că ne comportam exact ca pe vremea primei noastre fericiri. Dar aşa cum şmecherii subtili gen R. S. Robinson se îmbată cu iluzia că manevrele lor sunt de nepătruns, când de fapt nu pot păcăli pe nimeni – tot astfel, cei care se controlează tot timpul, când îşi propun să-şi ascundă starea de spirit, nu se amăgesc decât pe ei înşişi.

Peste câteva săptămâni, Helen m-a sunat la birou, spunându-mi că e în Londra pentru o zi şi că doreşte să-mi vorbească. Primul meu impuls a fost să mă eschivez. Stânjenit, am invitat-o să ne întâlnim la un restaurant.

Am propus Connaught, ştiind că, din toată familia, ea era singura căreia îi plăcea atmosfera de lux şi opulenţă. Când am sosit, am găsit-o aşteptându-mă în hol şi mi-am dat seama că era nervoasă. Machiată mai mult ca de obicei, purta o rochie de o eleganţă rigidă. Poate că-i plăcea atmosfera, dar nu se putea dezbăra de sentimentul că de mică fusese învăţată să o dispreţuiască. Poate că uşoara aprehensiune, lipsa de familiaritate care, chiar după atâţia ani, o tulburau ori de câte ori pătrundea într-o lume în care viaţa nu se reducea la un trai modest şi la o gândire elevată, constituiau pentru ea însuşi farmecul acestei lumi. Spre deosebire de

Betty Vane, nu o lua drept ceva de la sine înţeles; pentru ea, lumea aceasta nu-şi pierduse încă savoarea. Dar la această stânjeneală temperamentală se mai adăuga tulburarea datorată celor ce avea să-mi spună.

Cuibărită într-un colţ al restaurantului, nu vorbi mult O dată, ca şi cum şi-ar fi cerut scuze pentru timiditate, îmi zâmbi la fel ca sora ei, cu un zâmbet blând şi în acelaşi timp senzual. Făcu câteva observaţii despre cei din jurul nostru, se exprimă admirativ în legătură cu toaleta unei doamne, apoi tăcu, privindu-şi mâinile, jucându-se nervos cu verigheta.

Am întrebat-o despre soţul ei. Îmi răspunse la fel de direct ca de obicei, privind puţin dincolo de mine, ca şi cum l-ar fi văzut acolo şi l-ar fi învăluit cu un fel de afecţiune obişnuită, ironică. Aveam impresia că nu prea cunoscuse plăcerile trupului.

Deodată îşi înălţă privirea, căutând-o pe a mea, aşa cum făcea şi Margaret. Îmi spuse:

— Ai prefera să nu-ţi spun nimic.

— Poate, am zis.

— Dacă aş avea impresia că s-ar putea să înrăutăţesc situaţia nu m-aş apropia de niciunul dintre voi, dar lucrurile stau cum nu se poate mai rău, aşa-i?

— Aşa să fie?

— Cum ar putea fi mai rău?

— Nu cred că-i chiar atât de grav.

Mie şi lui Margaret, care ne agăţam unul de celălalt cu tenacitatea ce ne caracteriza pe amândoi, situaţia nu ni se părea chiar atât de rea; dar Helen mă privea atentă, ştiind că vorbele o dată rostite nu mai puteau fi retractate, că după cum există cristalizări care duc la iubire, tot astfel altele te pot îndepărta de ea. Ştia de faptul că ascunsesem sinuciderea Sheilei; socotea oare că acesta era începutul unei astfel de cristalizări? Că din cauza aceasta Margaret nu-şi va mai putea redobândi încrederea în mine?

— Ştii, Lewis, cât de mult ţin la voi amândoi.

— Da, ştiu.

Era o uşurare să-i răspunzi cu propria ei simplitate

— Când v-am văzut prima oară împreună, am fost nespus de fericită!

— Şi eu. Am adăugat: Cred că şi ea era.

— Ştiu sigur că era.

— M-am gândit că aţi avut noroc că v-aţi găsit unul pe celălalt, zise. M-am gândit că amândoi aţi făcut o alegere foarte înţeleaptă.

Se aplecă spre mine.

— Mă tem, însă, spuse ea liniştit şi deschis, că tu o îndepărtezi.

O ştiam şi nu prea. Margaret era la fel de tenace ca şi mine; dar în acelaşi timp avea şi mai multă voinţă şi era mult mai puţin resemnată. Într-o relaţie umană înclina spre acţiune, pentru ea acţiunea reprezenta un lucru natural şi apărea ca o eliberare, la fel ca pentru Paul Lufkin sau Hector Rose pe plan public. Uneori simţeam că, deşi îşi concentrase toată voinţa pentru salvarea noastră, de fapt îşi spunea ei însăşi că în curând va trebui să ia o hotărâre. O dată sau de două ori am avut impresia că descopăr în ea ceea ce se cheamă „un tainic făuritor de planuri”, care există în fiecare dintre noi, necunoscut de noi înşine, care, în faţa unui dezastru şi cu atât mai mult în faţa unei permanente nefericiri, caută diverse ieşiri care să ne ofere o şansă de autoconservare, o şansă de redresare.

— Nu e prea târziu, spuse Helen şi acum îşi lua şi mai mult curaj, căci trebuia să întrerupă tăcerea, să încetezi s-o mai îndepărtezi. Îşi puse mănuşa pe mâna stângă şi o netezi până la cot, concentrându-se asupra ei ca şi cum eleganţa i-ar fi dat încredere, făcând-o să devină genul de femeie care are dreptul să spună ce vrea.

— Sper să mai fie vreme.

— Bineînţeles, spuse ea. Niciunul din voi nu va mai găsi

un astfel de partener şi nu trebuie să renunţaţi.

— În ceea ce mă priveşte pe mine e adevărat. Nu sunt, însă, sigur că e adevărat şi în ceea ce o priveşte pe ea.

— Fii convins că este.

Se încruntă, vorbind ca şi când aş fi fost obtuz.

— Uite, Lewis, eu o iubesc şi bineînţeles că nu sunt mulţumită de situaţia ei, pentru că ceea ce vă oferiţi unul altuia nu este suficient pentru ea. O iubesc, dar nu cred c-o idealizez. Încearcă să fie bună, dar nu cred că natura a înzestrat-o cu genul de bunătate simplă şi care nu aduce necazuri. Nu poate să se uite pe sine îndeajuns pentru asta; poate că-şi doreşte prea multe, poate că e prea pasionată.

Nu folosea cuvântul în sens fizic.

— Cât despre tine, nu te potriveşti cu oricine, nu-i aşa, dar cu ea te potriveşti perfect; tu eşti singura persoană faţă de care se simte cu totul liberă, neîngrădită, şi bănuiesc că ăsta este motivul pentru care a fost atât de minunat pentru ea. Cu greu i s-ar mai ivi o a doua şansă. Cred că nici măcar n-ar căuta-o, continuă Helen. Dar nu mă gândeam în primul rând la ea. O clipă tonul ei deveni nerăbdător şi caustic, se stăpânea şi eram uluit. Tot timpul presupusesem că se forţase să mă pună la încercare de dragul lui Margaret. Cred că tu eşti cel care ai de pierdut, spuse. Înţelegi, nu s-ar mai aştepta la atât de mult şi atâta vreme cât va găsi pe cineva pe care să-l ocrotească, s-ar putea mulţumi cu atât.

Mă gândeam la bărbaţii care-i plăceau lui Margaret, la doctorul Geoffrey Hollis, la alţi prieteni.

— Tu te-ai putea mulţumi? insistă Helen.

— Mă îndoiesc.

După intervenţia lui Helen, am încercat s-o îmbărbătez pe Margaret, dar şi pe mine. Uneori eram plin de speranţe, puteam să apar bine dispus în faţa ei; era firea mea să fiu bine dispus, în ciuda temerilor. Îmi pierdusem judecata; uneori îmi aminteam cum şi-o pierduse Sheila

pe a ei; îmi aminteam de alţii pe care-i văzusem după ce pierduseră totul, fără speranţă şi cu nervii la pământ; acum ştiam ce înseamnă acest lucru.

Am încercat să mi-o apropii din nou, şi, la rândul ei, Margaret a încercat acelaşi lucru cu mine. Când eram împreună se prefăcea că este fericită, încercând să lupte împotriva unei noi tristeţi, împotriva primejdiei ca această stare să devină permanentă. Doream să cred în veselia ei. Şi uneori reuşeam: chiar şi atunci când îmi dădeam seama că se prefăcea de dragul meu.

Într-o seară m-am dus la ea. Taxiul hodorogea în noaptea rece de martie. În clipa în care am văzut-o zâmbind, m-am simţit uşurat. După ce am făcut dragoste, am stat în întuneric, tăcuţi, cuprinşi de o plăcere totală, pe care n-o mai simţisem niciodată. Uşor adormit, am reuşit să ies din starea în care, în adâncul temerilor mele, ea lua locul Sheilei. La început mi se părea că am ales-o tocmai pentru că se deosebea atât de mult. Şi totuşi, în ultima vreme, erau momente în care Sheila îmi apărea în vis, deşi ştiam că e Margaret. Ba chiar şi fără să visez, când eram treaz, descopeream puncte de asemănare între ele; mersesem atât de departe, încât găseam că Margaret îi semăna şi la chip.

Dar, cum stăteam lungit, simţindu-i trupul cald lipit de al meu, mi se părea de necrezut că am putut avea asemenea gânduri, asemenea temeri.

În liniştea absolută care ne învăluia, am auzit-o ţinându-şi răsuflarea, o dată, apoi încă o dată. Am ridicat imediat mâna şi i-am trecut-o pe faţă: era udă de lacrimi.

Se spulberase totul. M-am uitat la ea, dar nu făcusem focul în seara aceea şi era atât de întuneric, încât nu i-am putut vedea faţa, nici măcar înainte să-şi fi întors repede capul în partea cealaltă.

— Doar ştii cât de uşor plâng, spuse printre lacrimi.

Eu încercam s-o liniştesc pe ea; ea încerca să mă liniştească pe mine.

— Ce păcat, zise cu furie şi începu din nou să plângă:

— Lasă. Nu-i nimic, spusei mecanic. Nu-i nimic.

Nu găseam în mine acea bunătate plină de dragoste ca să pot înţelege că pentru ea plăcerea fizică nu însemna nimic, atâta vreme cât între noi doi se deschisese o prăpastie.

Nu mă mai înţelegeam nici pe mine însumi. Mă încerca doar un sentiment de inutilitate şi ceva ce aducea a dispreţ. Seara, târziu, când ne-am dus să ne plimbăm în parc, n-am putut să scot nicio vorbă.

XXVI
DIN SEARĂ PÂNĂ ÎN ZORI

CÂND NE PLIMBAM ÎN PARC, ÎN seara aceea şi în alte seri din săptămânile ce au urmat, înviorați de aerul rece de primăvară, deseori am sperat că totul se va termina cu bine, că vom reuşi să avem încredere unul în celălalt.

Apoi, într-o dimineaţă de mai, am aflat că a murit Roy Calvert. Fusese prietenul meu cel mai bun. Deşi prietenia mea cu George Passant, cu Charles March şi cu fratele meu era strânsă, cea eu Roy fusese de cu totul altă natură. Îl cunoscusem în perioada în care eram foarte îngrijorat de Sheila; mi se păruse omul cel mai favorizat de soartă, îmi acordase o prietenie mai temeinică decât oricui altcuiva, dar şi el suferea de o melancolie care-i distrusese viaţa. Încercasem să-l ajut; un timp poate că i-am fost de folos, dar n-a durat mult. Acum murise şi nu mă puteam elibera de tristeţea care mă învăluise. Stătea ca un ecran de sticlă fumurie între mine şi siluetele ce treceau pe stradă.

Îl văzusem foarte rar în ultimii doi ani, căci se angajase pilot în armată şi, deşi atât el cât şi Margaret ştiu cât de mult însemnau pentru mine, nu se întâlniseră niciodată. Totuşi, fiecare avea o tresărire neplăcută când auzea numele celuilalt. Lui Roy nu-i plăceau femeile cu prea multă personalitate, cu atât mai puţin dacă aveau şi o inteligenţă pătrunzătoare; dacă se punea problema să mă

recăsătoresc, ar fi dorit pentru mine o femeie mai puţin sofisticată, nu neapărat prea deşteaptă, cu o fire veselă.

La rândul ei, Margaret îl considera un poseur, un pretins romantic, fără prea multă substanţă de a cărui pătrunzătoare înţelegere se îndoia şi care nu prezenta nicio valoare. În adâncul sufletului ei, păstra credinţa că el îmi întreţinea stările împotriva cărora lupta ea.

La vestea morţii, după câte mi-am dat seama din tristeţea ei de circumstanţă, nu şi-a manifestat în niciun fel antipatia faţă de el şi n-a dorit decât să-mi aline suferinţa. Dar eu n-am reacţionat în niciun fel. Devenisem un fel de funcţionar-robot, aşa cum fusesem şi în săptămânile care au urmat morţii Sheilei – astfel încât continuam sa fiu politicos şi eficient şi să fac unele remarci pertinente la şedinţe. Dar de cum ieşeam de la birou nu voiam pe nimeni în preajma mea, nici chiar pe ea. Îmi aminteam de ceea ce mă avertizase Helen. Voiam să mă prefac, dar nu reuşeam.

Şi-a dat repede seama.

— Vrei să fii singur, nu-i aşa? îmi spuse. N-avea niciun rost sa neg, deşi tocmai astfel de lucruri o dureau cel mai mult. Nu-ţi pot aduce niciun fel de alinare. Te simţi mai bine singur.

Îmi petreceam seri de-a rândul în camera mea, fără să fac nimic, fără să citesc, zăcând pe un scaun. Când eram cu Margaret rămâneam deseori tăcut, cum nu se mai întâmplase niciodată. O vedeam cum mă privea, întrebându-se cum să ajungă la mine, agăţându-se de orice semn din parte-mi, întrebându-se dacă totul se năruise dacă aceasta însemna cumva o ruptură definitivă.

Într-o noapte, pe la mijlocul verii, când cerul nu se întunecase încă de tot, am colindat străzile din Bayswater şi apoi am intrat în Hyde Park şi ne-am aşezat pe o bancă. Privind în jos, spre Bayswater Road, distingeam fâşii de ziar, pete albe, – cămăşile şi rochiile perechilor lungite în iarbă, – strălucind în lumina crepusculara gunoaiele de

peste zi, furtuna care se apropia. Stăteam fără să ne privim; fiecare din noi simţindu-se singur, pătruns de acea singurătate ce include un sentiment de vinovăţie, dar şi de privaţiune, conţinând deopotrivă antipatie şi un soi de ură mocnită, ce se iveşte numai între cei ce au cunoscut o intimitate perfectă pe care o vad destrămându-se. În singurătatea aceasta ne ţineam de mână ca şi cum nu am fi putut îndura ultimele semne ale despărţirii.

Mă întrebă liniştit, pe un ton de conversaţie uşoara:

— Ce mai face prietenul tău Lufkin?

Ne cunoşteam atât de bine amintirile! Îmi cerea să-mi amintesc că odată, cu luni în urmă, pe când nu eram atât de frământaţi, îl întâlnisem întâmplător, nu aici, ci pe aleea de lângă Albert Gate.

— Nu l-am mai văzut.

— Se mai consideră neînţeles?

Din nou mă forţa să-mi adun gândurile. O data îi mărturisisem că mă învăţase atâtea lucruri. Şi tu m-ai învăţat pe mine, recunoscuse ea. Cei mai mulţi dintre bărbaţii despre care-i vorbeam nu făceau câtuşi de puţin parte din lumea tatălui ei; nu-şi putuse da seama ce fel de oameni erau cu adevărat.

— Sunt sigur că da.

„Şerpi-în-iarbă” era una din exclamaţiile favorite ale lui Lufkin, când era pus în faţa unor noi exemple – perpetue surse de uimire pentru el – ale duplicităţii, egoismului şi ambiţiei altora. Margaret nu putea înţelege cum oameni atât de capabili nu învaţă nimic din propria lor experienţă. O amuzase şi, căutând în seara aceea o amintire pe care s-o împărtăşim amândoi, regăsise această expresie şi începu să râdă.

Un timp sporovăirăm, bucuroşi că stăm de vorbă, despre unele din personajele cu care o distrasem. Mai târziu m-am gândit că era un fel straniu de a face uz de aceste personalităţi, ce ocupau funcţii atât de importante,

caractere ferme, de care ne amuzam, noi, care ne agăţam cu disperare de firul fragil al dragostei, noaptea târziu, în parc.

N-am reuşit să reînnodăm conversaţia şi am tăcut din nou. Acum, că se lăsase întunericul, nu-mi mai dădeam seama de trecerea timpului. Îi simţeam degetele într-ale mele, în cele din urmă îmi pronunţă numele, mecanic, ca şi cum ar fi vrut să mă desmierde, dar o simţeam departe. Spuse:

— Ţi s-au întâmplat atât de multe în viaţă!

Nu se referea la viaţa mea publică, se referea la moartea Sheilei şi a lui Roy Calvert.

— Aşa-i!

— Nu se putea să nu te afecteze, îmi dau seama.

— Aş fi vrut să te fi întâlnit înainte să mi se fi întâmplat toate astea.

Deodată se înfurie.

— Nu, nu vrea să mai aud aşa ceva. Ne-am întâlnit atunci când ne-am întâlnit şi aceasta este singura perioadă de timp pe care o vom petrece vreodată împreună.

— Aş fi fost mai…

— Nu. Încerci întotdeauna să evadezi din prezent şi nu mai suport.

Am răspuns posac. Momentul prezent, momentul existent – aşa cum şedeam acolo, în întunericul apăsător – nu-l puteam nici schimba, nici lăsa să-şi urmeze cursul. Nu puteam să arătăm unul faţă de celălalt bunătatea pe care am fi arătat-o unor străini: şi cu atât mai puţin am fi putut pronunţa acele cuvinte care, în intimitatea noastră, eram siguri că ar fi adus celuilalt liniştea unei nopţi. Dacă ea mi-ar fi putut spune: n-are importanţă, lasă, într-o zi te vei simţi mai bine şi o vom lua de la capăt. Dacă eu i-aş fi putut spune: voi încerca să-ţi dau tot ce doreşti, mărită-te cu mine şi o vom scoate noi la capăt cumva. Dar nu ne puteam spune aceste lucruri; era ca şi cum cuvintele ni

se opreau în gât.

Stăteam acolo, mâinile ni se atingeau; nu atât obosiţi cât amorţiţi în timp ce vremea trecea; nu cu o viteză halucinantă, ca atunci când eşti beat, ci apăsându-ne cu ceva din presiunea aerului care ne învăluia, prevestitor de furtună, care-ţi producea dureri de cap. Uneori discutam, aproape cu interes, aproape ca şi cum am fi ieşit împreună pentru prima oară, sau am fi luat masa prima dată împreună, despre o piesă ce trebuia văzută sau despre cartea pe care tocmai o citisem. După o nouă perioadă de tăcere, spuse pe alt ton:.

— Înainte de a începe legătura noastră, am întrebat ce vrei de la mine. Ai răspuns că nu vrei nimic unilateral, că nu vrei să reeditezi trecutul.

— Da, aşa m-am exprimat.

— Te-am crezut.

Peste Park Lane cerul nu mai era atât de întunecat, o lumină plumburie se ivea în spatele acoperişurilor. Priveliştea era chiar mai neprietenoasă decât întunericul. Noaptea de miez de vară era pe sfârşite. Întrebă:

— Se pare că am ajuns la un punct mort.

Chiar şi atunci am fi vrut fiecare să auzim răzbătând în glasul celuilalt o undă de speranţă.

XXVII
VEDEREA UNEI UŞI TURNANTE

FĂRĂ SĂ MĂ MAI ÎNTÂLNESC DIN nou cu Margaret, am plecat într-o delegaţie şi m-am întors la Londra peste două săptămâni. În ziua când am revenit am găsit un bilet pe birou. Telefonase Margaret. Întreba dacă puteam să ne vedem în seara aceea în foaierul de la Café Royal. Am rămas surprins. Nu ne mai dusesem niciodată acolo. Era un loc care nu-mi stârnea niciun fel de asociaţii.

Aşteptând-o, un sfert de oră înainte de ora fixată, priveam spre uşa turnantă şi prin fereastră la lumina de afară. Faruri de autobuze, capotele sclipitoare ale maşinilor, zgomotul uşii când intra cineva, eram la capătul răbdării. Când în cele din urmă apăru în uşă, sosind mai devreme, i-am văzut faţa aprinsă şi încordată; dar pasul, pe când traversa camera, îi era uşor, rapid şi plin de energie.

Mă salută, aruncându-mi o privire lipsită de expresie. Ochii i se adânciseră în orbite.

— De ce aici? izbucnii eu.

— Trebuie să afli. Sper că ştii, spuse.

— Spune-mi.

Vorbeam amândoi altfel decât în orele crispate pe care le petrecusem în parc, ca în momentele când ne simţeam foarte apropiaţi.

— Mă mărit.

— Cu cine?

— Cu Geoffrey.

— Bănuiam.

De cealaltă parte a mesei, faţa îi apărea cu precizia strălucitoare cu care-ţi apar obiectele când ai temperatură mare, cu muchiile ascuţite, atât de pregnante încât însăşi vederea lor te deranjează.

— E lucru hotărât, ştii, spuse ea. Niciunul dintre noi n-ar putea suporta dacă n-ar fi, nu-i aşa?

Vorbea liniştită, plină de înţelegere, ca şi cum grija ei pentru mine ar fi mai vie decât oricând, ca şi grija mea, faţă de ea; vorbea ca o persoană cuprinsă de efervescenţa faptei, care a reuşit să iasă dintr-un impas şi se eliberase prin însuşi faptul că trecuse la acţiune.

Am întrebat-o:

— De ce nu mi-ai scris să mă înştiinţezi?

— Nu-ţi dai seama că mi-ar fi fost mai uşor să scriu?

— De ce n-ai făcut-o?

— Nu puteam accepta să primeşti astfel de veşti singur, la micul dejun.

M-am uitat la ea. Cumva, ca de la mare depărtare, cuvintele m-au făcut să înţeleg ceea ce pierdeam – firea ei maternă, iraţional de practică, principială, uşor vanitoasă.

M-am uitat la ea nu ca un om afectat de o pierdere, ci mai degrabă cu înţelegere.

— Ai fi făcut totul pentru mine, îţi dai seama, nu-i aşa? zise.

Am dat din cap că nu.

— Mi-ai dat încrederea pe care n-aş fi dobândit-o nici odată, continuă ea. Ai îndepărtat multe din temerile mele.

Cunoscându-mă, ştia exact ceea ce mi-ar fi făcut despărţirea mai uşoară.

Deodată spuse:

— Aş dori, aş dori să poţi şi tu spune acelaşi lucru.

Îşi pusese în gând să fie mărinimoasă şi protectoare

până la sfârşit, dar n-a putut să reziste. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Cu o mişcare rapidă, bruscă şi hotărâtă se ridică.

— Sper să-ţi meargă bine.

Cuvintele, rostite pe un ton furios şi plin de îndoială, pline de grijă faţă de mine, îmi ajunseseră estompat la ureche. Fuseseră rostite în grabă, ca o poveste tristă, în timp ce o priveam îndepărtându-se şi îndreptându-se spre uşă cu pas hotărât. Împinse uşa fără să privească înapoi, cu atâta forţă, încât, după ce n-am mai zărit-o, uşa continua să se învârtească în gol, ducând cu ea timpul, lăsându-mă cu desăvârşire singur.

Partea a III-a
CONDIŢIA DE SPECTATOR

XXVIII
O SCHIMBARE DE GUST

DUPĂ CE MARGARET RENUNŢASE la mine, mă întorceam de obicei singur acasă în serile de vară. Dar aveam o mulţime de musafiri în noul meu apartament, oameni de care mă ataşasem atât cât să-mi facă cât de cât plăcere să-i văd, cunoscuţi cu care mă împrietenisem, unu-doi protejaţi. Pentru mine erau seri obişnuite, care nu mă solicitau mai mult decât lectura unei cărţi.

Uneori, în mijlocul unei lungi şedinţe oficiale mă gândeam, amuzat, cât de stupefiaţi ar fi toţi oamenii ăştia dacă ar vedea cunoştinţele în compania cărora aveam de gând să-mi petrec seara. Căci acum eram destul de vechi în minister pentru a fi considerat un om de bază: de când ministrul fusese schimbat, nu mă mai bucuram de aceeaşi influenţă de culise ca pe vremea când eram tânăr angajat, dar crescusem în ochii persoanelor oficiale şi aveam sentimentul stabilităţii, plin de încrederea pe care şi-o dă puterea. Apoi, de la şedinţele lui Hector Rose, mă întorceam acasă, în apartamentul meu sordid.

Imediat după plecarea lui Margaret a trebuit să mă mut din blocul Dolphin şi, nefiind dispus să-mi bat capul, am închiriat primul apartament de care am aflat, într-o piaţetă din apropiere. Era situat la parterul uneia din casele cu portic din Pimlico; mirosul de praf stăruia la fel de persistent ca cel de spital; în salon lumina soarelui nu

intra înainte de ora cinci nici în toiul verii. În această camera îmi ascultam cunoştinţele care veneau pe la mine; în această cameră Vera Allen, secretara mea, de obicei atât de rezervată, îmi vorbea despre tânărul pe care Gilbert îl identificase. Părea să fie îndrăgostit de ea, îmi spunea Vera printre lacrimi, dar nu voia nici să se căsătorească şi nici să se culce cu ea. La prima vedere o poveste destul de banală în comparaţie cu altele pe care le auzisem.

Dintre vechii mei prieteni, doar Betty Vane, venea mai des să dea apartamentului un aspect mai locuibil, la fel cum se ocupase de mine şi după moartea Sheilei. Ştia că o pierdusem pe Margaret; despre ea nu-mi dezvăluise nimic, afară doar că-şi schimbase serviciul şi-şi găsise altul la Londra, lăsându-mă să deduc că ne aflam amândoi în aceeaşi situaţie.

Iritabilă, fără pretenţii, deretica prin camere şi apoi ne duceam împreună după colţ, la cârciumioara de pe chei. Prin uşa deschisă auzeam larma graurilor; ne uitam unul la altul, scrutându-ne cu afecţiune, cu reproş. Fusesem cu intermitenţe prieteni de atâta vreme şi acum ne reîntâlneam pentru ca fiecare să descopere că celălalt nu reuşise în viaţă.

După ce ieşea pe uşă seara, ea sau orice alt vizitator, se auzeau de obicei paşi înăbuşiţi şi o forfotă în spatele uşii mele, urmate de o bătaie uşoară, insistentă, insidioasă. Apoi, de după uşă apărea o siluetă bondoacă, un trup greoi şi lăbărţat, înfăşurat într-un capot de satin roz. Era doamna Beauchamp, proprietăreasa mea, care locuia la etajul de sus şi care-şi petrecea zilele spionând din camera ei de deasupra porticului iar nopţile trăgând cu urechea la paşii de pe scări şi la zgomotele ce se auzeau din apartamentele chiriaşilor ei.

Într-o seară, imediat după plecarea lui Betty, apăru ca de obicei:

— Tocmai mă întrebam, domnule Eliot, ştiu că n-ai să

te superi că îndrăznesc, mă întrebam dacă nu cumva ai un strop de lapte.

Întrebarea era numai de formă. Cu fiecare chiriaş nou, nutrea speranţa unei discuţii de la suflet la suflet şi, fiind ultimul sosit, treceam prin perioada lunii de miere. Tot de convenienţă am întrebat-o şi eu dacă nu putea să se descurce şi fără lapte la cina din seara aceea.

— Oh! Domnule Eliot, murmură ea pe un ton ce nu prevestea nimic bun, să văd ce pot face.

Apoi trecu la ce o interesa de fapt.

— Era o tânără foarte drăguţă, dacă pot să-mi permit să spun astfel, domnule Eliot, care părea că venise să vă facă o vizită tocmai când s-a întâmplat să-mi arunc ochi pe stradă în seara asta, nu chiar tânără în înţelesul pe care-l dau unii acestui cuvânt, dar eu spun totdeauna că niciunul nu suntem atât de tineri pe cât am dori.

Am asigurat-o că Betty era mai tânără ca mine, dar cum mă credea cu zece ani mai bătrân decât eram în realitate, doamna Beauchamp s-a simţit încurajată să continue.

— Eu spun întotdeauna că oamenii care nu mai sunt tocmai tineri au aceleaşi sentimente ca şi ceilalţi şi uneori sentimentele lor le dau mult de gândit, dacă-mi permiteţi s-o spun, domnule Eliot, zise ea pe un ton în care obscenitatea se împletea cu o extremă dezaprobare morală. Dar nu se simţea încă mulţumită.

— Nu m-aş mira, adăugă, dacă mi-aţi spune că această tânără drăguţă provine dintr-o familie foarte bună.

— Chiar aşa?

— Ce mai, domnule Eliot, e aşa sau nu? Regret că pun întrebări pe care n-ar trebui să le pun, dar îmi place să ştiu că atunci când alţii îmi pun mie astfel de întrebări nu-i las cu impresia că au făcut *un faux pas.*

— De fapt aşa e.

— Educaţia se vede imediat, exclamă doamna Beauchamp.

Partea curioasă era că putea stabili cu deosebită exactitate originea socială. Pe năpăstuiţii care mă vizitau îi punea pe seama excentricităţii mele; pe funcţionarii respectabili din clasele de mijloc, ca Vera Allen sau Norman al ei, doamna Beauchamp îi depista imediat şi-mi sugera că-mi pierd vremea. Printre prietenii mei boemi, detecta cu precizie care era deştept şi care nu.

Continuă vorbindu-mi despre educaţia aleasă pe care o primise ea însăşi, şcoala la maici, – „dragele de ele”, – şi despre Beauchamp, care, după cum spunea ea, era îndreptăţit să poarte şaptesprezece cravate, fiecare însemnând o distincţie pe care o merita. Aşa neconvingătoare cum suna autobiografia doamnei Beauchamp, când o vedeai stând onctuoasă în uşă, ajunsesem să cred că nu era chiar pe de-a întregul inventată.

Ori de câte ori răspundeam la telefonul de pe hol, auzeam zgomotul unei uşi care se deschidea la etajul de sus şi târşâitul papucilor doamnei Beauchamp. Dar mă puteam acomoda cu activitatea ei de detectiv, aşa cum mă acomodasem, până în clipa în care mă călcase pe nervi, şi cu cea a lui Gilbert Cooke.

În tot acest timp, din clipa în care-i vorbise surorii lui Margaret despre sinucidere, îl întâlneam pe Gilbert la birou; discutam probleme de serviciu, chiar unele mici bârfe, dar niciodată nu am lăsat să-mi scape faţă de el vreo vorbă despre problemele mele personale. Era primul care-şi dădea seama când celălalt începe să se retragă, dar de data asta nu eram sigur că ştie motivul real. Totuşi aveam convingerea că descoperise ruptura mea cu Margaret şi că era dispus să facă eforturi să afle cum trăiam acum.

Intrând în biroul meu într-o seară, spre toamnă, mi se adresă imperios, dar reţinut:

— Ai vreun program în seara asta?

I-am spus că nu.

— Te invit la masă.

Nu-l puteam refuza şi nici nu voiam, căci nu exista pic de prefăcătorie în amabilitatea lui debordantă. Trebuie să recunosc că nu era numai amabil, ci şi sensibil: nu mă invită la White’s, căci realiza – era ultimul lucru despre care aş fi vorbit cuiva, cu atât mai puţin lui – că legam amintirea mesei pe care o luasem împreună acolo, cu noaptea când a murit Sheila. În schimb, a găsit un restaurant în Soho, unde a putut să comande una sau două din mâncărurile mele preferate, al căror nume le reţinuse, cu acea monstruoasă memorie a sa. Începu să mă descoasă cu blândeţe despre apartamentul meu.

— E lângă Dolphin, nu? (Ştia adresa.) E una din casele alea de pe la 1840, cred. Nu prea sigure în timpul raidurilor aeriene. Trebuie să te muţi dacă încep iar, spuse îndreptându-şi degetul spre mine. Nu te putem lăsa să-ţi asumi riscuri inutile.

— Dar tu? i-am spus. Propriul său apartament era la ultimul etaj al unei case dărăpănate din Knight's Bridge.

— La mine nu contează.

Ignorând întreruperea mea, reveni la subiectul mult mai interesant pentru el, al locuinţei mele.

— Ai o menajeră?

I-am spus că presupun că aş putea-o numi pe doamna Beauchamp astfel.

— Te îngrijeşte bine?

— Categoric nu.

— Şi atunci, interveni el impacientat, de ce nu faci nimic în această privinţă?

— Nu te necăji, îi spusei, nu-mi pasă câtuşi de puţin.

— Ce fel de femeie e?

Dorind să-l avertizez că totul e inutil, i-am răspuns zâmbind:

— Dacă zic că e cam prea curioasă, minimalizez lucrurile.

Mi-a părut rău, după ce-am spus, căci mi-a trecut dintr-

o dată prin minte că n-ar fi imposibil ca Gilbert să găsească ocazia să aibă un *tête-à-tête* cu doamna Beauchamp. Pentru moment, însă, râse tare, uşor enervat pe mine.

Masa a decurs destul de agreabil. Am vorbit despre problemele noastre oficiale şi despre trecut. M-am gândit din nou că tot ceea ce spunea Gilbert suna foarte personal; în felul său releva un spirit creator. Era foarte darnic cu băutura şi acum aveam pe masă, în faţa noastră o jumătate de sticlă de coniac. De mult nu mai băusem atât. Eram vesel; mă bucuram că seara se prelungeşte. Când tocmai încheiam o remarcă fără importanţă, l-am văzut pe Gilbert, cu umerii săi mari aduşi, aplecându-se peste masă, spre mine. Păstrând în ochi căutătura aprinsă, obsesivă, şopti misterios:

— Am să-ţi spun ceva care te va interesa cu siguranţă!

— Las-o baltă, am răspuns, dar fusesem luat prin surprindere.

— Te-ai mai văzut cu Margaret de când s-a măritat?

— Nu.

— Presupuneam. Râse satisfăcut, stăpân pe situaţiei! Nu trebuie să-ţi faci prea multe griji pentru ea. Cred căi se va descurca bine.

Voiam să strig „Nu vreau să ascult”, aşa după cum evitasem să mă apropii de oricine o cunoştea sau să aflu data căsătoriei ei. Singura ştire pe care n-am putut să n-o aflu a fost că s-a măritat. Îmi venea să urlu în faţa ochilor aprinşi ai lui Gilbert: „Pot să suport mai uşor dacă nu ştiu nimic”. Dar el continuă: Geoffrey Hollis îşi găsise un post la un spital de copii; locuiau la Aylesbury.

— Cred că o să se descurce bine, zise Gilbert.

— Bun.

— E îndrăgostit de ea până peste urechi.

— Bine.

— Ar mai fi ceva.

— Da? Mi-am auzit propria voce lipsită de inflexiuni,

mecanică, protejându-mă, încercând să respingă ştirile.

— O să aibă un copil.

Cum eu nu reacţionam în vreun fel, continuă:

— Va însemna foarte mult pentru ea, nu crezi?

— Da.

— Desigur, spuse Gilbert, nu poate să fie decât o sarcină de o lună, cel mult două…

Pe când vorbea, m-am ridicat şi am pretextat că trebuie să mă culc devreme. Nu era niciun taxi afară şi am plecat împreună pe Oxford Street. Răspundeam afabil, dar absent la pălăvrăgeala lui. Nu-l duşmăneam. Hotărârea mea fusese luată.

A doua zi dimineaţă şedeam la birou gândindu-mă cum s-o spun, înainte de a o ruga pe Vera să-l poftească pe Gilbert la mine. Se aşeză neglijent în fotoliul de lângă masa mea, relaxat şi prietenos.

— Uite, începui, vreau să te transferi la alt serviciu.

Pe moment s-a crispat, şi-a lăsat repede picioarele pe podea, ca un om gata de luptă.

— De ce?

— Crezi că răspunsul are vreo importanţă pentru vreunul din noi?

— Adică doreşti să scapi de mine, după patru ani, fără niciun motiv şi fără zgomot?

— Exact.

— N-am să accept.

— Trebuie.

— Nu mă poţi forţa.

— Pot, i-am răspuns. Şi am s-o fac dacă trebuie. Vorbeam în aşa fel ca să mă creadă. Apoi am adăugat pe alt ton:

— Dar nu va fi nevoie.

— De ce crezi că poţi să faci aşa ceva?

— Pentru că plecarea ta îmi poate uşura viaţa.

— Doamne Dumnezeule, strigă Gilbert privindu-mă furios şi nedumerit. Nu cred că merit să te porţi astfel.

— Ţin mult la tine, o ştii foarte bine. Ai fost foarte bun cu mine în diverse situaţii şi nu o voi uita. Dar chiar în clipa asta există momente din viaţa mea despre care nu vreau să mi se amintească.

— Şi?

Atâta vreme cât eşti în preajma mea nu poţi să nu mi le aminteşti.

— Cum adică nu pot?

— O ştii prea bine.

Înfierbântat, furios, neîncercând să se cruţe sau să se scuze, Gilbert spuse:

— Aşa-i firea mea. Doar mă cunoşti.

Îl cunoşteam chiar mai bine decât îşi închipuia el căci în tinereţe fusesem la fel de predispus, ca majoritatea oamenilor, spre un pic de trădare, gata cu un comentariu maliţios pe seama unui prieten, genul acela de imperialism personal de care dăduse dovadă cu o seară în urmă, prin care te impui cu forţa în viaţa altuia.

Am urmărit cu şi mai multă fascinaţie aceleaşi capricioase schimbări şi la alţii. Aşa cum se întâmplă multora dintre noi în tinereţe, labilii, capricioşii, ambivalenţii, Lebedevii şi Fiodorii Karamazov m-au ajutat să-mi fac o idee despre abisurile şi minunea vieţii. Dar pe măsură ce m-am maturizat am început să-mi dau seama nu numai că toate acestea erau departe de a fi atât de minunate, că erau oarecum plicticoase atât la alţii cât şi la mine însumi. La vârsta la care mă descotoroseam de Gilbert Cooke îmi venea greu să-mi imaginez nerăbdarea şi atenţia cu care, în tinereţe, explorasem scena transformării temperamentului unui prieten nou. La aproape patruzeci de ani gusturile mele privind caracterul oamenilor se schimbaseră, nu mai eram în stare să le acord aceeaşi atenţie. Dacă aş mai fi fost în stare, mi l-aş fi făcut pe Gilbert prieten intim.

XXIX
PRIMA ÎNTREVEDERE CU GEORGE PASSANT

CÂND I-AM SPUS LUI ROSE CĂ DOresc să-l transfer pe Gilbert Cooke s-a creat un moment penibil.

— Desigur, cunosc destul de vag acţiunile dumitale îndrăzneţe, dragul meu Lewis, spuse Rose, înţelegând prin asta că studia fiecare hârtie cuvânt cu cuvânt, dar mi se părea că aranjamentul actual mergea destul de bine.

Am încercat să-l conving că o schimbare ar prezenta unele avantaje.

— Ca să fiu sincer, replică Rose, aş dori să am o certitudine.

— Îi va prinde bine lui Cooke să capete o experienţă mai vastă.

— În momentul de faţă nu ne putem permite să ne considerăm o instituţie care formează cadre. Modestul meu interes este să mă asigur că admirabila dumitale activitate, unică în felul ei, nu suferă cu nimic. Îmi adresă zâmbetul său politicos şi încrezător. Şi, iartă-mă dacă greşesc, dar am vaga impresie că va suferi dacă-l lăsăm pe tânărul Cooke să plece.

— Din multe puncte de vedere aşa-i, am fost nevoit să recunosc.

— Nu s-ar cuveni să uităm că a dat dovadă de un oarecare curaj moral, poate chiar un curaj moral uşor stânjenitor în complicaţiile ce s-au ivit anul trecut cu

Lufkin. L-am aprobat cu acel prilej şi am impresia că a început să progreseze. În orice caz a progresat mult în ceea ce pune pe hârtie şi-i apreciez foarte mult informările pe care le redactează.

Ca de obicei, Hector Rose avea dreptate. Părea, de asemenea, uşor enervat că nu mă lăsam convins. Se enervă şi mai mult când află cu cine propuneam să-l înlocuiesc pe Gilbert. Căci, văzându-mă că mă încăpăţânez, mi-o reteză scurt, replicându-mi că vor reuşi poate să-mi dea „un înlocuitor adecvat”; era sfârşitul lui 1943, existau o mulţime de tineri ofiţeri clasaţi ca invalizi sau câteva tinere capabile, care doreau să se afirme.

— Nu, i-am spus, nu vreau să-mi asum niciun risc cu cineva pe care să nu-l cunosc foarte bine; slujba avea să devină tot mai complexă şi unele aspecte erau secrete; voiam alături pe cineva în care să pot avea tot atâta încredere ca în mine însumi.

— Trebuie să deduc că această consideraţie n-ai avansat-o la modul general şi că te-ai gândit la o sugestie valoroasă?

Am pronunţat numele lui George Passant. Omul care îmi fusese cel mai bun prieten în tinereţe, deşi lui Rose nu i-am pomenit despre asta. De douăzeci de ani funcţionar şef la un birou de avocatură într-un orăşel de provincie. În ochii lui Rose singurul argument convingător era foaia matricolă excelentă.

Dar a trebuit să-i spun lui Rose că George avusese odată o încurcătură judiciară, dar nu fusese găsit vinovat.

— În cazul acesta n-o vom lua în seamă. Rose dovedea corectitudinea sa rece, dar era uşor iritat. Lăsă deoparte acest subiect ce nu mai trebuia luat în discuţie. Dar pe neaşteptate, mă întrebă ce dovezi a înaltelor sale capacităţi dăduse „omul acesta”. Cu pleoapele grele, cu o expresie impasibilă, Rose mă asculta.

— Nu este o prezentare foarte convingătoare, dragă Lewis, nu-ţi dai seama? Mi-ar fi mult mai uşor dacă te-ai

mai gândi la problema asta. Nu vrei să mai reflectezi, să mai discutăm mâine?

— Reflectez de mult la lucrul ăsta, i-am răspuns. Dacă se pune problema ca această slujbă – mă referream, şi Rose mă înţelegea, la proiecte ca selectarea conducerii administrative de la Barford, care cădea în sarcina mea – să fie făcută aşa cum trebuie, nu pot să mă gândesc la nimeni altcineva care să poată aduce o contribuţie mai substanţială.

— În regulă. Vreau să stau de vorbă cu el cât mai curând.

În clipa aceea, Hector Rose fu, ca niciodată, pe punctul de a deveni aproape nepoliticos, dar când, trei zile mai târziu, îl aşteptam pe George Passant, îşi revenise şi în momentul când George a fost introdus în cabinet, Rose a fost de o politeţe excesivă, neobişnuită chiar şi din partea lui.

— Dragă domnule Passant, este deosebit de amabil din partea dumneavoastră că v-aţi deranjat atât, numai pentru a ne acorda plăcerea unei întâlniri. Am aflat câte ceva despre dumneavoastră de la colegul meu Eliot, de care cu siguranţă vă amintiţi, dar e o adevărată bucurie pentru mine să am ocazia să vă întâlnesc personal.

Spre surprinderea mea, George, care intrase timid, cu capul plecat, ascunzându-şi pieptul şi umerii puternici, zâmbi încântat de primirea lui Rose, liniştit imediat de o efuziune de căldură aproape la fel de sinceră ca mulţumirile unui taxator de autobuz.

— Nu prea vin des la Londra, spuse George, dar vin întotdeauna cu plăcere.

Un început curios! Vocea sa, în care se mai simţea accentul din Suffolk, răsuna puternic şi aşezându-se îi zâmbi lui Rose timid, dar totuşi ca de la egal la egal. Erau amândoi blonzi, amândoi de statură mijlocie, bine legaţi, cu capul mare; şi totuşi, dincolo de această asemănare fizică, greu ai fi găsit doi oameni mai diferiţi.

Chiar îmbrăcat cu grijă pentru întrevedere, George părea nu atât neglijent cât demodat, într-un costum albastru cu pantalonii prea strâmţi. Pantofii, cravata îl distanţau de Rose la fel de mult ca şi accentul şi ceea ce-i deosebea nu era atât clasa căreia îi aparţineau cât mai ales succesul în carieră.

În faţa acestui om elegant, relativ tânăr, marcat de un succes în viaţă neegalat de orice altă cunoştinţă a sa, George, care nu se simţea la largul lui decât în compania protejaţilor săi sau a femeilor, era mai preocupat ca oricând să respecte regulile etichetei.

Aşezându-se, îi zâmbi lui Rose timid şi, dintre toate contrastele dintre ei, expresia diferită a feţei era cea mai pregnantă. La patruzeci şi şase de ani, faţa inexpresivă a lui Rose era încă tânără, faţada neatinsă a unui om preocupat numai de munca sa, cu o privire pătrunzătoare şi dură. George, mai tânăr cu trei ani, îşi arăta vârsta: părul nici nu-i albise, nici nu-i căzuse, dar i se citeau pe chip semnele eforturilor pe care le făcuse deseori pentru a-şi domina firea; fruntea-i era netedă şi înaltă, nasul, gura şi întreaga expresie aveau o vioiciune senzuală şi deschisă – cu excepţia ochilor albaştri, adânciţi în orbite, păstrând o privire distrată, adesea pierdută, uneori tristă.

Cu experienţa şi siguranţa pe care le dobândise în întrevederile avute ca funcţionar public, Rose îi puse întrebări.

— Dacă sunteţi atât de amabil, domnule Passant, ne-aţi face un mare serviciu dacă ne-aţi spune câte ceva despre cariera dumneavoastră.

George se conformă. Era poate intimidat, dar rămăsese lucid ca întotdeauna. Studiile; ucenicia la un birou de avocatură din Woodbridge.

— Iertaţi-mă că vă întrerup, domnule Passant, dar mă surprinde că având o situaţie şcolară ca a dumneavoastră nu aţi încercat să obţineţi o bursă la universitate.

— Dacă aş fi ştiut ce-mi oferă, poate că aş fi obţinut-o,

spuse George cu voce sigură.

— Lăsându-ne pe cei mai mulţi dintre noi în urmă, continuă Rose înclinându-se politicos.

— Cred că aş fi obţinut o bursă, spuse George, şi apoi fu cuprins deodată de unul din accesele lui orgolioase de clasă. Dar pornind de unde am pornit eu, bineînţeles, nu am avut pe nimeni care să mă sfătuiască.

— Sper că în zilele noastre nu mai irosim un material uman ca dumneavoastră, dacă-mi permiteţi s-o afirm.

— Mai mult decât vă închipuiţi. George era din nou la largul său. Continuă să vorbească despre cariera sa; examenele de la Societatea de drept; premiile; slujba de la Eden şi Martineau, o firmă de avocaţi dintr-un oraş de provincie, ca funcţionar calificat.

— Unde lucraţi şi în prezent. Adică din octombrie 1924, completă Rose amabil.

— Cam aşa, spuse George.

— De ce nu v-aţi schimbat serviciul?

— Trebuie să vă declar, zise George fără urmă de reţinere, că am avut o neplăcută încurcătură în urmă cu zece ani.

— Mi s-a spus, zise Rose fără a face caz. Înţeleg foarte bine că această încurcătură v-a ţinut în loc, dar de ce n-aţi întreprins ceva înainte?

George răspunse:

— Şi eu m-am întrebat adesea. Desigur nu am avut pe nimeni care să mă sprijine.

Rose îi privi ca şi cum ar fi vrut să descopere dacă nu era lipsit de iniţiativă. Dar se răzgândi şi cu dexteritate îndreptă discuţia spre probleme juridice. Ca mulţi alţi funcţionari publici, Rose era foarte competent în materie de drept. Am stat deoparte, nefiind nevoie să intervin, în timp ce George răspundea cu vechea lui siguranţă.

Apoi, Rose spuse:

— Majoritatea ţărilor îşi recrutează funcţionari aproape exclusiv din rândul juriştilor; ministerele noastre nu prea îi

agreează. Oare cine are dreptate? Era un subiect foarte familiar lui Rose, dar George, degajat argumentă ca şi cum ar fi lucrat în birourile secretarilor permanenţi de ani de zile. M-am surprins ascultând, nu la felul cum decurgea întrevederea, ci la argumentare în sine. Am observat, de asemenea, că Rose, care de obicei îşi limita întrevederile la cam două minute, o lăsa pe aceasta să dureze de peste zece minute. În cele din urmă spuse, cu o plecăciune la fel de ceremonioasă ca şi cum i-ar fi luat rămas bun de la Lufkin sau chiar de la vreun şef mai mare:

— Dacă sunteţi de acord, domnule Passant, cred ca ar fi poate mai bine să ne oprim aici pentru moment. A fost o ocazie deosebit de plăcută şi voi avea grijă să fiţi înştiinţat dacă argumentele noastre vor fi destul de îndreptăţite pentru a justifica transplantarea dumneavoastră temporară...

Zâmbind, George părăsi încăperea. Când s-a închis uşa, Rose nu s-a uitat spre mine, ci afară pe fereastră. Îşi încrucişase mâinile la piept şi a stat aşa câteva minute în tăcere.

— Ei bine, zise.

Am aşteptat.

— Ei bine, zise, e fără îndoială un om deosebit de inteligent...

Din acest punct de vedere, într-o jumătate de ora, Rose fusese în măsură să aprecieze calităţile lui George mai exact decât şeful său de la biroul de avocatură, care-l cunoştea de o viaţă. Continuă:

— Are o minte viguroasă şi precisă şi e efectiv impresionant. Dacă-l angajăm pe postul lui Cooke, din punctul de vedere al inteligenţei tranzacţia e în favoarea noastră.

Făcu o pauză. Concluziile nu erau formulate cu fluenţa lui obişnuită. Apoi continuă: Dar mă văd nevoit să spun că aspectele negative sunt cam prea numeroase.

M-am încordat, decis să duc discuţia până la capăt.

— Care anume?

— Fără să vreau să fac din asta o problemă, consider că trebuie să fie ceva în neregulă pentru ca un om cu aptitudinile lui să se mulţumească de atâta vreme cu o slujbă oarecare.

Un străin asistând la această discuţie, care dură minute în şir, ar fi considerat-o discuţie de serviciu, raţională, bine argumentată. Atât de calm era Rose şi eu de atâta vreme învăţasem să mă stăpânesc, încât nici n-ar fi observat că de fapt eram amândoi foarte furioşi. Ştiam că pentru a obţine ce doream, nu trebuia să cedez. Mă puteam bizui pe lealitatea lui Rose. Dacă George ar fi fost un candidat de neluat în consideraţie, l-ar fi respins imediat. Dar, deşi Rose avea sentimentul că nu este omul potrivit pentru un post unde s-ar fi simţit străin, era prea corect pentru a-l respinge de la prima vedere.

Aşa stând lucrurile, îl puteam obţine pe George dacă rămâneam pe poziţie; căci ne aflam în plin război şi aveam o misiune grea. În timp de pace, aş fi fost nevoit să accept pe oricine mi-ar fi fost trimis. Rose fusese instruit că nu intra în atribuţiile lui să aleagă personal un subaltern, după cum nu putea numi un şef; faptul îl afecta cu atât mai mult, cu cât alegerea mea era pur personală. Ne aflam totuşi în război; activitatea mea era considerată ca foarte pretenţioasă şi unele aspecte erau neobişnuit de secrete. În cele din urmă trebuia să fiu lăsat să fac după capul meu. Dar ştiam că într-o zi urma să plătesc.

— Să ştii dragă Lewis, că încă am serioase reţineri faţă de sugestia ta. Îmi permit să-ţi spun că sunt uşor surprins că insişti., ţinând seama de cele ce am încercat, evident fără succes, să-ţi explic.

— N-aş insista în nici un caz, i-am răspuns, dacă n-aş fi absolut sigur.

— Da, asta-i impresia pe care ai reuşit s-o laşi. De data asta Rose îşi manifesta nemulţumirea. Repet. Sunt uimit

că insişti atâta cu această sugestie.

— Sunt sigur de rezultat.

— Bine. Rose curmă discuţia cum ai închide un buton. Am să fac propunerea pe căile obişnuite. În două săptămâni omul îşi va putea începe activitatea.

Mă privi. Faţa îi era din nou calmă.

— Îţi sunt foarte recunoscător că mi-ai acordat atâta timp în după-amiaza asta. Dar n-aş fi cinstit faţă de tine, dragă Lewis, dacă nu ţi-aş spune că eu tot mă tem că hotărârea se va dovedi una din rarele dumitale erori de apreciere.

Acesta era preţul pe care-l plăteam. Căci Rose, care atunci când nu era de acord spunea mai puţin decât gândea, îmi dădea de înţeles nu că alegerea mea s-ar fi putut dovedi vreodată o eroare de apreciere, ci că de fapt eu şi făcusem eroarea, şi anume, îmi impusesem părerea peste părerea oficială, mergând cu insistenţa dincolo de punctul unde s-ar fi cuvenit să cedez. Dacă aş fi fost un adevărat profesionist, cu ambiţiile unui profesionist, nu mi-aş fi putut permite aşa ceva. Căci nu era nevoie ca multe „greşeli de apreciere” – cea mai ameninţătoare expresie pe care Rose şi-o permisese faţă de un coleg – să se adune în mintea lui judicioasă pentru a împiedica pe cineva sa ocupe funcţii înalte. Dacă aş deveni profesionist, aş avea viitorul atâtor oameni capabili, pe care-i întâlneai prin cluburile din Pall Mall, deseori mai inteligenţi decât şefii lor, dar care în mod inexplicabil rataseră ultimele doua trepte din vârful carierei.

Nu-mi păsa. În tinereţe, când fusesem prea sărac pentru a mă gândi la altceva decât cum să scap de sărăcie, visasem să obţin mari succese la barou; de atunci păstrasem un interes pentru succes şi putere, ce părea prietenilor mei nepermis de insistent. Sigur că nu greşeau. Daca un om îşi petrece jumătate din timp discutând despre baschet, gândindu-se la baschet, examinând cu o curiozitate plină de pasiune toate

dedesubturile baschetului, nu gândindu-se la baschet, examinând cu o curiozitate plină de pasiune toate dedesubturile baschetului, nu greşeşti dacă-l suspectezi că este excesiv preocupat de acest joc.

Şi, totuşi, în ultimii ani, aproape fără să-mi dau seama, căci astfel de schimbări nu apar într-o zi, aceste lucruri nu mă mai interesau. Sau poate nu că nu mă mai interesau ci mă transformasem pe nesimţite din participant în spectator. Parţial, rezultatul faptului că ştiam că acum îmi pot câştiga existenţa în două-trei feluri. Parţial era şi pentru că, din cele două femei pe care le iubisem cel mai mult, Sheila ignorase cu desăvârşire setea mea de putere, iar Margaret o detestase făţiş. Şi, deşi cred că influenţa lui Margaret a grăbit această transformare, sunt totuşi convins că ar fi survenit oricum.

Acum, că simţeam că se închisese un capitol din viaţa mea, consideram ca foarte probabil că pornisem în viaţă cu o sete de putere mai mare decât a altor oameni chibzuiţi, dar nici a zecea parte din ceea ce-i stăpânea pe Lufkin sau Rose, deci mult mai puţin ca să dureze o viaţă întreagă. Presupun că voi continua să urmăresc cu atenţie manevrele altora: cine obţine slujba? şi de ce? şi cum? Ştiu că uneori, văzându-i pe alţii ocupând posturi care mi-ar fi plăcut, am să regret. Dar asta nu conta prea mult. În adâncul sufletului meu o obsesie dispăruse.

Pe măsură ce dispăruse, puţin câte puţin, altceva îi luase locul. Dar acest altceva era real; îmi apăruse foarte clar, deşi fusesem nevoit să-l dau la o parte, încă de pe vremea când eram copil. Am ştiut întotdeauna că mai devreme sau mai târziu voi avea câteva cărţi de scris; nu-mi făceam probleme; învăţam ceea ce trebuia să scriu. În momente grele, gândul acesta mă liniştise adesea şi-mi adusese o alinare mai profundă ca oricare alta. Chiar şi după ce m-a părăsit Margaret, în toiul războiului, când eram prea ocupat pentru a scrie ceva închegat, chiar şi atunci, seara, înainte de culcare, îmi revedeam

însemnările şi adăugam o notă-două. Îmi dădea un soi de seninătate; era ca şi când aş fi intrat într-o cameră liniştită în care mă simţeam în siguranţă.

După ce m-am despărţit cu răceală de Rose, m-am dus în biroul meu, unde George mă aştepta fumându-şi pipa la fereastră.

— Cred că e în regulă, dacă nu survine ceva neaşteptat, i-am spus de îndată.

— A fost extraordinar de amabil cu mine, zise George entuziasmat, ca şi când modul în care fusese primit de Rose ar fi fost mult mai important decât problema prozaică a rezultatului.

— Doar te aşteptai să fie politicos, nu?

— A fost extraordinar de drăguţ cu mine chiar din clipa în care am intrat, spuse George, ca şi cum s-ar fi aşteptat să fie bruscat odată intrat pe uşă.

Mi-am dat seama că George, nu se gândise deloc de ce discuţia mea cu Rose, despre el, durase atât de mult. Nu simţea apropierea pericolului; se simţise fericit stând la fereastră, privind spre Whitehall, aşteptându-mă să-i aduc răspunsul. Fericit se simţise şi mai târziu în seara aceea pe când ne plimbam pe străzi sub cerul rece, la lumina lunii, dar nu în acelaşi fel ca mine. În seara aceea eram fericit pentru că îmi aminteam serile când, cu ani în urmă, ne plimbam împreună pe străzile oraşului de provincie, George făcând planuri măreţe în legătură cu mine, cel mai strălucit dintre protejaţii săi. Îmi amintea de vremurile ce-mi păreau acum inocente, înainte de a o întâlni pe Sheila, de la începutul anilor ’20, când şi lumea din afară părea la fel de inocentă.

Era foarte puţin probabil ca George să se gândească măcar o clipă la acest trecut, căci nu era nicidecum un sentimental. Nu. Era fericit pentru că-i făcea plăcere tovărăşia mea, tovărăşia mea de om matur, aici şi acum; pentru că fusese primit cu politeţe de o persoană importantă; pentru că avea în faţa lui perspectiva unei

activităţi unde putea să se desfăşoare; pentru că în ascuns îşi savura revanşa împotriva tuturor celor care-l ţinuseră în umbră şi-l împiedicaseră atâta vreme să se afirme; şi pentru că, în noaptea scăldată în lumina lunii, vedea soldaţi şi femei mergând perechi-perechi pe străzile Londrei. Căci George, chiar şi la cei peste patruzeci de ani ai săi, rămăsese unul din bărbaţii care pot încă găsi o deplină măreţie romantică în relaţia trupească; vederea dârei de lumină pe sub uşa unui bar de noapte era suficientă pentru a-l face fericit până la uitarea de sine; călca mai apăsat, învârtindu-şi vesel bastonul.

XXX
PARADISUL UNUI SPECTATOR

ÎN IARNA ACEEA AM FOST FOARTE ocupaţi cu planurile unui nou proiect, şi deseori, seara, George Passant şi secretara mea lucrau mult mai târziu decât mine, şi apoi veneau la locuinţa mea să definitivăm propunerile. Aici s-au întâlnit cu unii dintre cunoscuţii mei. George, ai cărui ochi sticleau când o vedea pe Vera Allen, nu ştia ce mi se întâmplase şi nici nu-şi bătea capul să facă presupuneri.

Nu i-ar fi trecut prin cap că-mi găseam o consolare în poziţia de simplu spectator. Cu atât mai puţin ar fi înţeles că, uneori, când ascultam, încercând să dau un sfat înţelept, eram frământat de gânduri cărora mă străduiam din răsputeri să nu le dau glas. În cursul acestei existenţe raţionale, în general bine intenţionată, de spectator, deveneam deodată absent, aspirând la ceva mai palpabil ca un simplu vis, o scrisoare de la Margaret care să mă cheme la ea.

Lui George i-ar fi fost imposibil să creadă aşa ceva. Îi păream mai tăcut şi mai sobru decât mă ştiuse el, dar totuşi capabil să mă bucur de viaţă. Îşi închipuia că trebuie să am eu vreo sursă secretă de satisfacţie, şi deseori, când rămâneam singuri în apartament, rostea plin de el, corendar cu un uşor aer de superioritate:

— Nu vreau să-ţi stânjenesc viaţa particulară.

Apoi pleca fericit şi traversa piaţa fluierând şi

învârtindu-şi bastonul.

În serile în care venea cu noi acasă, Vera Allen obişnuia să plece când vedea că George mai are încă de lucru, ca să nu poată găsi un motiv să o conducă până la autobuz. El continua să fie bine dispus şi conştient de prezenţa ei până într-o seară, când au sosit cu o jumătate de oră înaintea mea. Am simţit o tensiune între ei atât de puternică încât ar fi fost lipsit de tact dacă m-aş fi făcut că n-o observ. În seara aceea George a fost cel care a plecat primul.

Când i-am auzit paşii răsunând sfidător pe caldarâm m-am uitat amuzat la Vera. Stătea în picioare, cu silueta ei frumoasă şi viguroasă ca a unei dansatoare, întinzându-mi nişte hârtii. Nu părea obosită după atâta muncă. Era atrăgătoare, mai ales datorită siluetei, căci figura ei lată şi deschisă nu era frumoasă, nici măcar drăguţă, totuşi, în spatele expresiei deschise, se putea găsi o aluzie – pe care deseori am considerat-o iluzorie – la o speranţă ascunsă, tentantă pentru bărbaţi, care făceau tot felul de presupuneri referitor la surprizele ce le-ar fi rezervat celui care ar fi cuprins-o în braţe. Dar, spre deosebire de George, cei mai mulţi ştiau că e zadarnic.

Era o tânără nesofisticată, sinceră şi modestă. Deşi nu avea decât 27 de ani, soţul îi fusese ucis în urmă cu patru ani. Acum era îndrăgostită din nou, cu o pasiune oarbă, încât părea că aerul şi hrana nu sunt pentru ea decât mijloace spre atingerea unicului ei scop: să-l cucerească şi să-l păstreze pe Norman. Nu erau amanţi, dar nici măcar o clipă nu i-ar fi trecut prin cap că ar putea găsi plăceri carnale în braţele altui bărbat. După câte presupuneam era pasionată şi castă.

I-am zâmbit. Avea încredere în mine. Am întrebat-o:

— Ce-i cu domnul Passant?

Vera se uită în ochii mei fără să clipească: o umbră de roşeaţă parcă-i acoperi faţa şi gâtul, în timp ce-şi căuta cuvintele:

— Aş zice că era puţin cam prea nervos, domnule Eliot.

Făcu o pauză, ca un politician care emite o părere, apoi adăugă.

— Da, e genul puţin cam prea înfierbântat. Cred că asta e expresia cea mai potrivită.

Am fost pe punctul să-i spun că după părerea mea era expresia cea mai nepotrivită. Deşi nesofisticată, Vera nu era timidă: dar avea darul să găsească expresii insipide care o satisfăceau numai pe ea şi să se cramponeze de ele ca de o umbrelă. Prea înfierbântat! De acum avea sa emită această expresie „remarcabilă" ori de câte ori va fi vorba de George. Ce voia să însemne? Amorez inoportun, impertinent, galant? Ceva din toate astea: mă îndoiesc dacă făcuse vreo deosebire sau dacă ar fi putut face deosebirea dintre un tip de o senzualitate violentă ca George şi curtezanii care roiau în jurul ei. Imparţială, ea îi respingea pe toţi. Pentru o femeie de vârsta ei era deosebit de inocentă.

Dar exista o autoritate care nu o considera astfel. Curând după ce am întrebat-o despre George nu a vrut să-mi spună nimic mai mult – am condus-o până la uşa şi pe când mă întorceam pe coridor am auzit o voce nerăbdătoare, insinuantă, venind de pe palierul de sus:

— Domnule Eliot! Domnule Eliot!

— Da, doamnă Beauchamp – i-am răspuns iritat.

N-o puteam vedea; era pe la începutul lui 1944 şi camuflajul era încă în vigoare. Singura lumină venea de la becul din hol, vopsit în albastru.

— Trebuie, dacă bineînţeles vă permite timpul, sa vorbim ceva *entre nous.*

Am urcat scările şi am zărit-o în lumina spectrala, stând în faţa uşii închise a apartamentului ei.

— Consider că trebuie să vă spun, domnule Eliot. Cred că nu mi-aş face datoria dacă nu v-aş spune.

— Nu vă faceţi probleme.

— Ba-mi fac, domnule Eliot, când ştiu ca este datoria

mea. Îmi fac mai multe probleme ca oricare altul.

Era limpede că nu găsisem încă tehnica potrivită de comportare cu doamna Beauchamp.

— Ştiţi, domnule Eliot, şopti ea triumfătoare, înainte de a vă întoarce acasă, astă seară, uşa apartamentului dumneavoastră s-a întâmplat să fie deschisă şi eu tocmai s-a întâmplat să urc scara, de fapt tocmai fusesem la cumpărături, şi nu că mi-ar trece vreodată prin cap să mă uit în camera dumneavoastră dacă nu se aude zgomot, dar m-am gândit: sunt sigură că domnul Eliot ar dori să iau seama la ce se întâmplă; o ştiu prea bine domnule Eliot, dacă aţi fi văzut ce-am văzut eu.

— Ce-aţi văzut?

— Respectă întotdeauna intimitatea altuia, obişnuia să spună maiorul Beauchamp, răspunse ea. Am făcut tot ce-am putut ca să respect întotdeauna acest principiu, domnule Eliot, şi ştiu că-l respectaţi şi dumneavoastră, adaugă ea în mod surprinzător, de parcă şi eu mă ghidam tot după principiile morale ale maiorului Beauchamp.

— Ce-aţi văzut?

Écrasez l' infâme, spuse doamna Beauchamp în şoaptă, cu voce gravă, cu sufletul la gură, izbucni: Vai, îmi pare rău de bietul dumneavoastră prieten, sărmanul domn Passant!

Asta mi s-a părut o absurdă presupunere; să-ţi închipui că George respins, plecase prin noapte cu inima zdrobită. Era prea mult chiar pentru doamna Beauchamp.

— O să-i treacă, i-am zis.

Nu sunt sigură că vă înţeleg, replică ea virtuoasă.

— Vreau să spun că domnul Passant nu va suferi prea mult pentru că o tânără doamnă a fost prea ocupată pentru a lua masa cu el.

Când vorbeam cu doamna Beauchamp, hipnotizat parcă de exemplul ei, mă surprindeam uneori devenind din ce în ce mai preţios.

— Dacă ar fi doar atât!

Prin întuneric, îi zăream mâinile strânse peste bustul ei mare, revărsat.

— Oh, dacă ar fi numai atât, repetă ca un ecou.

— Ce altceva ar putea fi?

— Domnule Eliot, mi-a fost întotdeauna teamă că aveţi o părere prea bună despre femei. Un gentleman ca dumneavoastră are această tendinţă, ştiu eu bine, nu vă supăraţi că v-o spun, le ridicaţi pe un piedestal şi nu le mai vedeţi picioarele de lut. Aşa făcea şi maiorul Beauchamp şi întotdeauna m-am rugat la Dumnezeu să n-aibă ocazia să-şi schimbe părerea, căci asta l-ar fi ucis, şi sper că nici dumneavoastră nu vi se va întâmplă aşa ceva, domnule Eliot. Secretara aia a dumneavoastră, nu-mi place să vorbesc de rău pe cineva cu care dumneavoastră sunteţi atât de bun, dar eu am fost cu ochii pe ea de la bun început.

M-am gândit că asta nu o deosebea pe Vera cu nimic de celelalte femei care-mi trecuseră pragul.

— Mutră de mironosiţă, spuse doamna Beauchamp cu o indignare crescândă. Apoi adăugă: *Cherchez la femme!*

— E o prietenă a mea şi o cunosc foarte bine.

— Numai o femeie poate cunoaşte cu adevărat altă femeie, domnule Eliot. În seara asta când m-am uitat în cameră, uşa fiind întâmplător deschisă şi auzindu-l pe bietul om strigând, am văzut exact ceea ce mă aşteptam să văd.

— Şi ce-aţi văzut, pentru Dumnezeu?

— Am văzut-o pe tânăra aceea, care e atât de drăguţă şi liniştită când vrea să fie în compania unui gentleman ca dumneavoastră dezlănţuită ca un animal de pradă când vrea să înhaţe pe cineva.

— Ce vreţi să spuneţi? Că domnul Passant încerca s-o seducă sau că ea îl încuraja sau ce?

— Oamenii cumsecade spun că bărbaţii seduc femeile, şopti doamna Beauchamp dulceag şi onctuos. Oamenii cumsecade ca dumneavoastră nu pot crede că se poate şi

altfel, dar de cele mai multe ori se întâmplă invers; ar fi trebuit să vedeţi ce am văzut eu când urcam scara!

— Poate c-ar fi trebuit!

— Nu, n-ar fi trebuit, nu v-aş fi lăsat să va uitaţi prin uşa aia deschisă.

— Ei, ce era?

— Nu prea-mi face plăcere să vă spun, domnule Eliot.

Dar doamna Beauchamp nu s-a mai putut abţine

Pentru că am văzut-o pe tânăra aia, cel puţin cred că ea îşi zice tânără, şi de unde mă aflam eu îi puteam zări privirea pătimaşă şi plină de dorinţi. Stătea în picioare, cu braţele deasupra capului, oferindu-se în plină lumină, gata să-l înghită pe bietul om şi el se ferea de ea şi am putut vedea că era şocat, şocat până-n adâncul sufletului. De n-ar fi fost deschisă uşa, domnule Eliot, nu vreau nici să mă gândesc la ce ar fi putut face. Dar chiar şi aşa a fost îngrozitor c-am fost nevoită să văd asemenea scenă.

Presupun că trebuie să fi văzut ea ceva, dar care fusese cu adevărat scena nu puteam să ghicesc. O clipă, într-atât mă hipnotizase cu imaginaţia ei exaltată, încât m-am surprins întrebându-mă dacă nu cumva avea dreptate – idee care, a doua zi, la rece, mi-am dat seama că era la fel de probabilă ca şi ideea că eu personal i-aş face avansuri doamnei Beauchamp, aici pe palier, în faţa uşii. Nu mai înţelegeam nimic. Era posibil ca Vera să-i fi tras o palmă lui George, dar, deşi uneori fără tact, George nu era obraznic şi nu se pripea până nu se asigura că femeia îl va accepta. În orice caz, reuşiseră să se pună într-o situaţie penibilă; şi când i-am văzut la birou, Vera, discretă, îmbrăcată într-un costum de tweed, George cu capul aplecat peste hârtii, grozav aş fi vrut să ştiu adevărul.

Indiferent de starea de tensiune creată între ei, urmau să continue a colabora foarte strâns, căci eram mai ocupaţi ca niciodată cu un nou proiect ultrasecret. De fapt, nu atât un proiect nou, cât mai degrabă un plan de

perspectivă ce urma a fi pus în aplicare în cazul în care experienţele de la Barford ar fi reuşit. Se întâmpla să fie tipul de plan făcut anume pentru colaborarea mea cu George. George se pricepea cu mult mai bine decât mine să pună datele în ordine. În numai câteva săptămâni, înţelesese perfect mecanismele industriale implicate, pentru care trebuiau făcute calcule cu o iuţeală şi exactitate de care ar fi fost capabile numai alte două persoane pe care le cunoşteam, una din ele fiind Hector Rose. Pe de altă parte, lui George îi lipsea tocmai ce aveam eu, un fler pentru ceea ce era fezabil, intuind lucrurile cu care nu merita să-ţi iroseşti timpul. Eu urma să conduc discuţiile cu Lufkin sau cu alte firme omoloage.

În timpul negocierilor, Lufkin se arătă la fel de rezonabil ca şi când ciocnirea noastră anterioară nu avusese loc. În ceea ce mă priveşte, îmi dădeam seama că greşisem contracarându-l: am fi câştigat trei luni dacă primul contract i-ar fi fost încredinţat lui. Nimeni nu-mi reproşa nimic: fusese una din acele hotărâri, numai aparent *co*recte, pentru care erai apreciat în loc să fii criticat. Şi, totuşi, fusese cea mai gravă greşeală pe care o comisesem. Acum era limpede că dacă proiectul Barford avea să se materializeze, am fi făcut o prostie să-l lăsăm din nou deoparte.

Când, spre sfârşitul primăverii i-am prezentat raportul lui Rose, acesta a început prin a-şi exprima obişnuitu-i entuziasm:

— Permite-mi, dragul meu Lewis, să-ţi mulţumesc şi să te felicit. Îţi mulţumesc din suflet pentru tot ce ai făcut pentru noi.

Mă obişnuisem atât de mult cu frazele lui bombastice, în care cuvintele îşi pierdeau sensul, încât am fost surprins când l-am auzit spunând pe un ton sec, foarte rar folosit:

— Cred că este cea mai bună lucrare pe care ai întocmit-o de când eşti aici.

— S-ar putea, am zis...

— Dovedeşte că ne putem descurca în viitorii trei ani fără a părea imbecili în mod inutil. Se pare că există posibilitatea să înregistrăm unele succese.

Erau cuvinte de laudă. Planul i se părea realist; lauda venea de la un maestru.

Încântat, i-am răspuns:

— Meritul principal nu-i al meu.

— Pot să-mi permit să întreb al cui este?

— Passant a întocmit peste 60% din lucrare, de fapt aproape 70%.

— Dragă Lewis, e foarte frumos din partea dumitale, dar nu cred că e cazul să devii atât de excesiv de mărinimos.

Zâmbea politicos, rigid, ţeapăn.

— Ăsta-i adevărul, am spus explicându-i ce a făcut George. Rose m-a ascultat până la capăt cu răbdarea obişnuita.

— Îţi sunt foarte recunoscător pentru acest interesant exemplu de analiză profesională. Şi acum, dragul meu, te rog să permiţi altora să hotărască cât merit îţi revine dumitale şi cât revine achiziţiei dumitale, fără îndoială valoroasă.

În timpul acesta, George se plimba cu zâmbetul omului mulţumit de sine, conştient de meritele lucrării, satisfăcut pentru că era sigur că meritele îi erau recunoscute. Ani în şir acceptase să fie subapreciat şi acum, când, în sfârşit, se afla printre intelectuali, egalii săi, era sigur că va fi apreciat cum se cuvine. La un moment dat, acest optimism agresiv mă agasase, dar acum îl găseam emoţionant şi eram hotărât să-l conving pe Rose cât era de bun. Căci, oricât îl antipatiza pe George, considera de datoria sa să acorde omului ceea ce i se cuvenea.

Neştiind nimic din toate acestea, George trăia fericit, deşi, după primele săptămâni la Londra nu mă mai întovărăşea seara, în plimbările mele de celibatar

cufundat în gânduri, în ochi îi apărea o privire pierdută, distrată, pe când luam un păhărel la sfârşitul orelor de serviciu şi ieşea din bar ca un somnambul, lăsându-mă să mă întorc singur în Pimlico.

În mod cu totul neaşteptat, tocmai Vera, şi ea preocupată de propriile-i emoţii şi care nu avea nici simţ de observaţie şi nici nu pălăvrăgea, a fost cea care mi-a făcut prima aluzie. Într-o seară de mai, când venise după ultimele scrisori din ziua aceea, rămase cu ochii la fereastră cu ceva – total neobişnuit la ea – ce aducea a afectare.

— Nu-l prea mai vedem aşa mult pe domnul Passant, zise ea.

— Nu vă vedeţi?

— Sigur că nu, zise ea roşind. Apoi continuă: de fapt, circulă un zvon, că ar fi găsit pe cineva care-l preocupă foarte mult.

Când mi-a povestit, totul părea verosimil, dar în acelaşi timp ultimul lucru la care te-ai fi aşteptat. Căci fata cu care-şi petrecea George timpul era o dactilografă din departament, virgină, încăpăţânată, care nu avea nici jumătate din anii lui; relaţia dintre ei părea să constea dintr-o prelungită dezbatere, foarte adecvată pentru rubrica „curier al inimii” din vechile reviste pentru femei, dacă el era sau nu prea bătrân pentru ea. Până şi lui Vera i se părea caraghios că George era atât de prostit, dar lumea spunea că era total subjugat, se purta de parcă n-ar fi avut anii lui, ci ar fi fost de aceeaşi vârstă cu fata. Nimeni nu şi l-ar fi putut imagina ca fiind un senzual; se chinuia numai s-o convingă să se mărite cu el. Mi-am amintit cum mai încercase o dată să se însoare.

— Nu-i amuzant? spuse Vera compătimitor, dar şi cu un dram de maliţiozitate. Eu îi urez succes!

Ca un spectator grăbit să dea un verdict, mă gândeam că ea şi George ar fi fost o pereche potrivită. Poate că nu era prea deşteaptă, nu avea simţul umorului sau era

nerealistă, dar George i le-ar fi trecut cu vederea mai mult decât oricare alt bărbat; în fond era la fel de puternică ca şi el. În schimb, ea găsise pe cineva care părea că nu-i poate oferi nimic, ceea ce era un neobişnuit triumf al instinctului ei biologic. Şi acum, ca să le pună capac la toate, George făcea şi el acelaşi lucru. Şi totuşi ea era sincer îndrăgostită şi probabil că aşa era şi el. Gândindu-mă la ei doi, simţeam o curiozitate excesivă, iritare, dar şi o undă de invidie.

XXXI
ANUNŢ LA ZIAR

ÎN DORMITORUL MEU PLIN DE praf, unde lumina dimineţii se reflecta de pe peretele din fund, doamna Beauchamp apărea cu micul dejun la ore din ce în ce mai târzii. Chiar şi micul dejun ajunsese la un minim ireductibil: un minuscul ceainic cu ceai şi un biscuit.

— Fac şi eu ce pot domnule Eliot, spunea doamna Beauchamp, nicidecum scuzându-se, ci cu o mândrie care-i făcea evident plăcere.

Pe când şedea acolo, ca şi cum ar fi aşteptat felicitări, în speranţa că va descoperi alte semne ale păcătoşeniei umane, eu întindeam imediat mâna după ziar. În fiecare dimineaţă, mânat de o obişnuinţă pe care nu mi-o puteam controla, ca unul care se simte nevoit să atingă fiecare cutie de scrisori de pe stradă, parcurgeam cu ochii coloana de naşteri, căutând numele Hollis. După ultima indiscreţie a lui Gilbert, acest obicei pusese stăpânire pe mine cu mult înainte ca să se fi putut naşte copilul lui Margaret; şi în fiecare dimineaţă, când nu-i găseam numele, simţeam o uşurare superstiţioasă şi mă simţeam gata să o flatez pe doamna Beauchamp.

Într-o dimineaţă, în luna mai – aşteptam invazia, după cum stătea scris pe manşeta exterioară a ziarului *The Times* – mă dedam la acest obicei, ticul de rutină, căutând la litera H, înainte de a deschide ziarul.

Numele era acolo. Îmi apărea ca ceva nefamiliar, ca şi cum ar fi fost scris într-un alfabet similar cu cel rusesc, de pildă, pe care nu-l puteam citi cu uşurinţă şi trebuia să-l silabisesc. Margaret. Un fiu.

— Ceva interesant, domnule Eliot? vocea onctuoasă a doamnei Beauchamp venea parcă de la celălalt capăt al unei camere imense.

— Nimic deosebit.

— Nu se întâmplă niciodată ceva deosebit.

— O veche cunoştinţă a mea a născut un copil, asta-i tot.

— A fost o vreme când mi-aş fi dorit un copil, domnule Eliot, dacă pot să mă exprim aşa. Dar mai târziu, când am văzut ce devin când cresc mari, am considerat că tot răul e spre bine.

După ce am scăpat de ea, am citit şi recitit notiţa fără niciun rost, cu ziarul încă nedeschis, în ciuda hotărârilor mele, nu-mi puteam alunga gândul de a o revedea. I-am scris câteva rânduri, pe acelaşi ton pe care-l foloseam pe vremea când obişnuiam să-i scriu, spunându-i că am citit ştirea.

Cunoşteam sfaturile înţelepte ale celor care acceptă înfrângerea, de câte ori nu-i sfătuisem şi eu pe alţii? Nu te întâlni, nu scrie, nici măcar nu auzi când se pronunţă numele*:* resemnează-te, îndreaptă-ţi gândurile spre alţii, nu te gândi la cel ce a plecat. Iată ce-mi impusesem, în mare parte pentru mine însumi, poate şi cu o urmă de responsabilitate, pentru ea. Acum, degeaba-mi aminteam toate acestea; dar, în cele din urmă, am reuşit să rup scrisoarea.

Traversând piaţeta, încercam să mă obişnuiesc cu vestea. Probabil că e foarte fericită; chiar dacă până acum fericirea nu i-ar fi fost deplină, lucru la care nu voiam să mă gândesc, naşterea copilului ar fi o compensaţie. Poate copiii vor deveni mai importanţi pentru ea decât soţul. Aşa s-ar fi întâmplat şi cu mine.

Apoi, pe când mă gândeam detaşat, aproape cu plăcere, mă cuprinse o furie posesivă, ca şi cum stomacul mi s-ar fi întors pe dos şi mi s-ar fi pus un nod în gât. Copilul acesta ar fi trebuit să fie al meu!

Încercam să mă obişnuiesc cu gândul, să mă gândesc la ea cu duioşie, ca şi când ne cunoscusem cândva, cu multă vreme în urmă; va fi desigur o mamă excesiv de grijulie, care va pune la inimă orice greşeală pe care o va face cu copilul; nu avea aceeaşi încredere ca mine în înzestrarea de la natură, considera creşterea unui copil o responsabilitate totală; răspunderile o vor copleşi, poate că o vor îmbătrâni, dar având copii nu va considera că şi-a irosit viaţa.

Aceste gânduri duioase mi-au mai potolit furia.

În mod deliberat şi mult mai atent decât până atunci am început să-i studiez pe cei din jur. Atunci am reuşit sa înţeleg cu adevărat natura legăturii dintre Vera şi Normam. Spre sfârşitul verii, când au încetat bombardamentele şi puteam sta de vorbă în linişte au venit amândoi de câteva ori pe la mine; ca mai apoi Norman să înceapă să vină şi singur.

Când i-am văzut prima oară împreună, m-am gândit că, pe lângă ea, el era total insignifiant: mic de statura, cu o faţă palidă şi delicată. Fusese declarat inapt pentru armată şi rămăsese la serviciul său, funcţionar la un departament guvernamental, unde, ca şi Vera, intrase încă de la 16 ani. Părea că n-are niciodată nimic interesant de spus, deşi faţa lui degaja o expresie plăcută şi sensibilă; când am încercat să-l sondez, aducând în discuţie vreo carte sau vreun film, am constatat că era la fel de puţin cultivat ca şi ea. Se duceau la dans, ascultau muzică uşoară şi la sfârşit de săptămână mergeau să se plimbe la ţară; câştigau cam 400 de lire pe an fiecare, ceea ce, pentru ei, însemna o existenţă confortabilă şi, în mod neaşteptat, viaţa lor se eliberase de orice presiune exterioară. Amintindu-mi de prietenii din tinereţe, cam de

aceeaşi condiţie socială ca a lor, întreaga existenţă a Verei şi a lui Norman preocupările şi speranţele lor, mi se păreau incomparabil mai modeste.

Chiar şi Vera, care era cu mult mai aptă sa duca o viaţa plină de emoţii decât credea ea, în seara aceea, când a venit la mine cu Norman, era preocupată în mod special de ineficienţa aranjamentelor mele domestice. De ce trăiam în această lipsă de confort?

— Nu e logic, spuse ea.

I-am răspuns că pentru mine nu avea nicio importanţă.

— Nu sunt convinsă de asta.

I-am explicat că uneori faptul că nu acorzi nicio importanţă felului cum trăieşti e psihologic o uşurare.

Vera clătină din cap.

— V-aţi simţi la fel de independent şi într-un apartament bine întreţinut, replică ea.

Nu mă înţelesese, dar l-am văzut pe Norman uitându-se la mine.

— Aveţi nevoie de cineva care să îngrijească de casă, spuse Vera şi apoi adăugă: Vă rog să nu credeţi că am ceva cu doamna Beauchamp. E cât se poate de cumsecade, mi-am dat seama de la prima vedere. E, bineînţeles, tipul mămos.

Mă gândeam că Vera se pricepea la oameni mai puţin ca oricare dintre cunoştinţele mele, când, deodată, atenţia mi-a fost atrasă de zâmbetul lui Norman, un zâmbet plin de dragoste şi înţelegere, care reflecta exact acelaşi gând. Mi-a devenit dintr-o dată simpatic. M-am simţit mai aproape de el decât de ea.

L-am încurajat să mai treacă pe la mine, deşi eram conştient de dificultăţile pe care mi le cream.

Pe măsură ce-l cunoşteam mai bine, îmi dădeam seama că primele mele impresii fuseseră corecte; era într-adevăr înzestrat cu puterea de a înţelege pe alţii; mai mult, deseori am avut prilejul să constat că avea o bunătate funciară. Dar această înţelegere şi bunătate

erau la el cuplate aşa cum mai constatasem şi în alte câteva ocazii, cu o infirmitate care-l handicapa. Era nevrotic, pradă anxietăţii din care cauză făcea cu greu faţă cerinţelor vieţii.

Oricât mi-ar fi fost de simpatic şi oricât aş fi dorit să fac ceva pentru el şi pentru Vera ca să-i văd fericiţi, mi-era greu să-l ascult depănându-şi temerile lui neurastenice, care altuia îi par în general obositoare când sunt repetate mecanic, ore întregi, seară de seară. De îndată ce începea să vorbească despre „condiţia” lui, cum îi spunea el, îmi dădeam seama cât de greşit fusesem când îl considerasem incapabil să se exprime. Dar, dacă faptul că-l ascultam îi era de ajutor, trebuia să continui.

De fapt, nu ştiam dacă-i eram de vreun ajutor, afara doar că-mi dădeam seama că oricine era gata să-l asculte fără să-l contrazică îi oferea o oră-două de uşurare. Fusese la nenumăraţi doctori, cheltuind de ani de zile o avere în raport cu câştigul său, dar îşi pierduse speranţa în ei. Totuşi, cu inconstanţa unui nevrotic, redobândi încredere după ce i-am spus eu câteva platitudini de bun-simţ: că nu era un caz unic, că existau mulţi – mai mulţi decât îşi închipuia – care nu se acomodau uşor cu viaţa. I-am spus că şi eu ştiam ce înseamnă asta; ar trebui să trag unele învăţăminte din cele ce mi s-au întâmplat mie şi să nu se lase pradă firii sale. Altminteri, se va vedea într-o zi dat la o parte, trăind ca un spectator, mulţumit de sine dar complet singur.

Şi, totuşi, cu cât îl cunoşteam mai bine, cu atât îmi plăcea mai mult şi mă gândeam mai puţin la şansele sale. Spre sfârşitul anului, când îmi repeta poveştile pe care le ştiam deja pe dinafară, începusem să cred că e un caz irecuperabil.

Într-o seară de decembrie, nu mult după plecarea lui Norman, capul doamnei Beauchamp apăru ca o fantomă de după uşă. Nu-şi făcuse apariţia imediată, cu care saluta de obicei plecarea oricărei vizite feminine; cred că

trecuseră vreo zece minute de când se închisese uşa, dar eu şedeam încă pe scaun.

— Arătaţi cam obosit, dacă-mi permiteţi s-o spun, zise ea în şoaptă.

Chiar mă simţeam obosit. Pentru a-i fi de vreun ajutor lui Norman, era nevoie să te stăpâneşti tot timpul, să nu-ţi arăţi deloc enervarea.

— Hai să vă spun ce am de gând să fac. Am să vă servesc o mică gustare pe care v-aş fi invitat s-o luaţi sus dacă aş fi putut pune casa la punct, dar n-am reuşit.

Deşi mi-era foame, am privit-o pe doamna Beauchamp cu entuziasm reţinut. Aceste accese de mărinimie erau destul de spontane şi nu aveau alt motiv decât să te înveselească, dar, ulterior, pica în admiraţia lor, îşi dădea seama că a efectuat unele servicii în afara contractului şi se simţea astfel îndreptăţită să mai întârzie dimineaţa o oră în pat.

Doamna Beauchamp reveni cu o cutie de somon, o franzelă, două farfurii, o furculiţă şi un cuţit.

— Dacă nu vă deranjează, am să spăl tacâmurile după ce vă luaţi gustarea, zise ea. N-am reuşit sa spăl toate vasele.

Şi astfel, mi-am mâncat somonul şi apoi am stat deoparte, în timp ce doamna Beauchamp îşi mânca porţia ei. În ciuda mulţumirii care i se citea în ochi-i strălucitori, se simţi obligată să remarce:

— Bineînţeles că nu e ca cel proaspăt…

Mi-am amintit brusc de mama, pentru care somonul proaspăt era una din emblemele vieţii îmbelşugate a claselor avute, după care tânjise cu atâta mândrie.

— …dar îmi place să ştiu că aţi mâncat ceva bun înainte de a vă culca. Sper că nu mi-o luaţi în nume de rău, dar fac şi eu ce pot, domnule Eliot.

Se uită la mine cu o privire invulnerabilă, încrezătoare şi în acelaşi timp îndatoritoare.

— Unii fac tot ce pot, iar alţii *nu fac nimic,* domnule

Eliot, şopti ea. De aceea mi se pare atât de nedrept faţă de oameni ca dumneavoastră şi ca mine, dacă mă pot exprima astfel despre noi amândoi, care ne zbatem să facem într-adevăr tot ce putem. Credeţi că ne apreciază cineva? Aşa credeţi?

Doamna Beauchamp se monta din ce în ce; expresia îi rămânea fermă şi impasibilă, dar ochii îi ieşiseră din orbite şi se îmbujorase la faţă. Vocea îi deveni o şoaptă insidioasă.

Am clătinat din cap în semn că nu.

— Când mă gândesc la tot ajutorul pe care încercaţi să-l daţi oamenilor, – la fel ca şi mine, dacă pot să spun astfel, în felul meu, fără să fac caz de asta, – când mă gândesc la ajutorul pe care-l dăm şi la ceea ce *fac* anumite persoane! Câteodată mă întreb dacă vă puteţi măcar da seama ce *fac* aceşti oameni, domnule Eliot.

Continuă în şoaptă:

— Nici nu îndrăznesc să mă gândesc.

Vocea îi coborî şi mai mult:

— Dac-am privi pe fereastra aceea, domnule Eliot am putea vedea ferestrele de pe cealaltă parte a piaţetei. V-a trecut prin minte vreodată ce-am vedea *dac-am ridica transperantele?* E un gând îngrozitor. Uneori îmi imaginez cum ar fi dacă aş deveni invizibilă, ca omul acela din film, şi ar trebui să mă duc prin toate camerele din piaţetă, una după alta, şi aş sta acolo într-un colţ şi n-aş avea cum să nu văd ce fac oamenii.

Visând cu ochii deschişi la paradisul unei *voyeuse,* pe care o licoare o făcuse invizibilă, doamna Beauchamp şedea pe scaun înfăşurată în satin roz, cu obrajii aprinşi şi privirea pierdută.

Dacă aş fi nevoită să văd toate acestea, domnule Eliot, zise, mă-ndoiesc că mi-aş mai putea reveni vreodată din şoc.

Am zis că eram convins că are dreptate.

— Decât să fac ce fac unii, spuse, mai degrabă rămân

aşa cum sunt, în camerele mele mici de sus, descurcându-mă cum pot şi eu, îngrijindu-mi chiriaşii şi prietenii, dacă-mi permiteţi să vă numesc astfel, domnule Eliot. Oamenii n-au decât să râdă de mine că-mi fac datoria, dar să nu-şi închipuie că-mi pasă. Unii nu mă plac, degeaba vreţi să-mi spuneţi contrariul, domnule Eliot, nu sunt eu chiar atât de naivă cum par şi vă asigur că nu mă plac. Dar nici de asta nu-mi pasă. Dacă cineva îşi face datoria, ce importanţă are ce cred alţii despre el? Presupun că-şi închipuie că mă simt singură. Dar sunt mai fericită ca ei, domnule Eliot, şi ei o ştiu prea bine. N-a spus nimeni, niciodată: Uite-o pe bătrâna doamnă Beauchamp, sărmana, are nevoie s-o îngrijească cineva, nu mai poate trăi singură.

Era adevărat. Nimeni nu gândise astfel despre ea.

— Nu prea mi-ar plăcea dac-ar zice cineva aşa, remarcă în şoaptă, dar arţăgos doamna Beauchamp.

Apoi afabilă, continuă pe un ton dulceag:

— Sunt de părere că e mare lucru să ştii să îmbătrâneşti cu demnitate. Ştiu că sunteţi de acord cu mine, domnule Eliot. Desigur, când voi ajunge la amurgul vieţii, şi nu consider că l-am atins încă, dacă vreunui om cumsecade şi respectabil i-ar trece prin cap că el şi cu mine ne-am putea uni forţele, atunci nu zic că aş respinge propunerea fără a reflecta cu foarte, foarte multă seriozitate.

XXXII
ÎN FAŢA CASEI

ÎNTR-O SEARĂ DE MAI, IMEDIAT după ce războiul cu Germania luase sfârşit, Betty Vane îmi făcu o vizită. Nu ne prea văzusem în primăvara aceea. Mă sunase o dată sau de două ori, dar fusesem ocupat cu Vera, Norman, sau vreo altă cunoştinţă, şi Betty, totdeauna gata să-şi închipuie că prezenţa ei nu e dorită, se retrăsese. Totuşi, era una din persoanele la care ţineam cel mai mult şi în care aveam încredere, iar în seara când intră pe uşă, grăbită şi aferată, i-am mărturisit că-i simţisem lipsa.

— Ai destule pe cap şi fără mine, zise ea.

Părea nepoliticoasă. Nu fusese niciodată în stare să spună cuvinte convenţionale. Mă privea având întipărită o expresie stânjenită pe faţa ei ascuţită.

Zise brusc:

— Poţi să-mi împrumuţi 50 de lire?

O clipă am fost uimit, căci mai înainte, când o dusese greu, insistasem să-i dau bani, dar nu acceptase. Era extravagantă: ori de câte ori avea bani îi risipea în dreapta şi-n stânga; veşnic hărţuită de lipsa lor, viaţa ei se desfăşura într-o învălmăşeală de datorii la cărţi, chitanţe, lucruri amanetate şi portărei. Sărăcia ei era, însă, sărăcia cuiva obişnuit să fie somat de perceptor pentru 100 de lire, când în spate se afla o avere de câteva mii. Refuzase, în mod invariabil, să împrumute

bani de la mine sau de la altcineva care-şi câştiga existenta muncind. Oare de ce o făcea acum; Deodată mi-am dat seama. Nepricepută la cuvinte de complezenţă, neştiind să accepte favoruri, încerca să-mi răspundă la ceea ce tocmai îi spusesem: în felul ei de a-mi declara că şi ea avea încredere în mine

Punând cecul în geantă, se exprimă pe acelaşi ton fulgerător, de comandă:

— Acum poţi să-mi dai un sfat.

— În legătură cu ce?

— E vorba şi despre altcineva.

— Era cazul să-ţi fi dat seama până acum că sunt în stare să păstrez un secret, i-am răspuns.

— Da, ştiu.

Continuă stângaci:

— Păi, un bărbat pare că mă place.

— Cine e?

— Nu pot să-ţi spun.

N-a vrut să-mi dezvăluie nimic despre el, afară doar că era cam de vârsta mea. Explicaţiile ei deveniră atât de confuze, încât erau aproape neinteligibile, dar de data asta spunea despre omul acela că „o plăcea” şi că voia să „facă casă” cu ea. Înainte, de fiecare dată când mi se destăinuise fusese invers.

— Ce să fac? mă întrebă.

— Eu îl cunosc?

— Nu pot să-ţi spun nimic despre el.

— Ce să zic dacă tu nu-mi spui mai nimic?

— Vrea să-ţi povestesc totul, dar nu pot, mă încredinţa, cu aerul unei fetiţe care-şi dăduse cuvântul de onoare.

Mă gândeam că atâţia bărbaţi se temeau de ea, era atât de perspicace şi suspicioasă, lipsa de încredere în sine făcând-o să pară lipsită de încredere în alţii. Dar când hotăra că se poate bizui pe cineva, încrederea-i era oarbă!

— Îl iubeşti? am întrebat-o.

Deschis, cinstit şi fără ezitare, veni răspunsul:

— Nu.

— Îl respecţi? Pentru ea, nicio legătură nu ar fi fost tolerabilă altfel. De data asta ezită. În cele din urmă spuse:

— Cred că da.

Apoi adăugă:

— E un om ciudat.

M-am uitat la ea. Îmi zâmbi puţin ranchiunoasă.

— Cu puţinul pe care-l ştiu, am zis, ce pot să-ţi spun? Tu ştii mai bine decât mine.

— N-am prea reuşit în viaţă până acum.

— Nu prea văd care ar fi avantajele. Pentru tine vreau să zic.

Pentru prima oară în seara aceea mă privi cu afecţiune.

— Nu întinerim niciunul, ştii. Nu uita că ai aproape 40 de ani. Eu am împlinit 37, în martie.

— Asta nu-i un motiv.

— N-avem toţi răbdarea ta.

— Nici ăsta nu cred că este pentru tine un motiv întemeiat.

Trase o înjurătură.

— Nu prea am ce aştepta de la viitor.

Era atât de nesigură pe ea că a trebuit să facă o pauză înainte să-i pot spune:

— Las-o baltă. Hai la petrecere!

O cunoştinţă comună o invitase şi voia să mă ia şi pe mine. În taxi, în drum spre Chelsea, îmi zâmbi cu afecţiune. Uitase stânjeneala şi confidenţele făcute parcă în pofida propriei voinţe; se părea că abia ne întâlnisem, parca o luasem cu maşina să mergem la o petrecere, fiecare dintre noi întrebându-se dacă ne vom bucura de o seară plăcută. După atâţia ani de când se ducea pe la petreceri, obrajii încă i se mai îmbujorau şi ochii îi străluceau de nerăbdare, încă mai spera că ar putea surveni ceva, că ar putea apărea cineva.

De cum am ajuns la studio, am întâlnit o cunoştinţă; croindu-ne drum, ne-am retras într-un colţ ca să evităm mulţimea şi am discutat despre o carte nouă. Pe când îl ascultam, am auzit vocea cuiva care şedea în spatele nostru, pe scaunul de la fereastră. Am recunoscut-o de la primele cuvinte. Era vocea lui R.S. Robinson.

Stătea cu spatele la mine, cu ceafa roşie şi coama lui frumoasă de păr argintiu strălucitor. Interlocutoarea lui era o femeie în jur de 30 de ani; părea inteligentă, amabilă şi ştearsă. Înţelesei repede că publicase nu de mult un roman.

— E nevoie să mă întorc mult în urmă pentru a găsi un scriitor care să deschidă larg fereastra experienţei, aşa cum o faci dumneata, îi declara el. Nu că ai realizat tot timpul. Sunt obligat să-ţi spun că uneori eşti destul de deconcertantă. Uneori îmi dai senzaţia că deschizi o fereastră, dar nu ridici şi transperantul. Dar, relativ la primele 30 de pagini, care sunt cele mai reuşite, e nevoie, într-adevăr, să mă întorc mult în urmă ca să pot face o comparaţie. Cam la cine crezi c-ar trebui să mă întorc?

— Exageraţi, se auzi vocea femeii, jenată, vocea unei persoane cu educaţie.

— Trebuie să mă întorc mult în urmă.

Robinson vorbea cu vechea sa autoritate, pe tonul de uşoară mustrare a cuiva ale cărui elogii sunt respinse şi se vede nevoit să insiste.

— Înainte de dragul meu Joyce. Nu vreau să spun că performanţa dumitale o egalează pe a lui, dar insist în susţinerea că viziunea dumitale este mai apropiată de izvoarele vieţii. Trebuie să merg mai înainte de el. Şi înainte de sărmanul şi bătrânul Henry James. Cu siguranţă înainte de George Eliot. N-au decât să spună ce vor, dar mai toate lucrările ei sunt greoaie ca un terci şi scriitorii consistenţi de acest fel trebuie să fie cu mult mai buni decât a fost ea. Aceste prime pagini ale dumitale nu sunt deloc un terci, îţi dau mai degrabă senzaţia că guşti

pentru prima oară un excelent *pâté*. Trebuie să merg puţin înaintea ei şi, ca să spun drept, n-aş ezita să merg înapoi până la – n-ai să ghiceşti la cine...

— Spuneţi-mi.

— Doamna Henry Wood.

Chiar şi acum, când o flata urmărindu-şi scopurile, nu putea rezista să nu joace un renghi, să nu recurgă la acest mod elaborat de a dezamăgi pe cineva. Părea o femeie modestă, dar în vocea ei se simţea dezamăgirea şi un uşor protest:

— Dar nici nu se compară cu George Eliot!

Robinson se reculese repede.

— George Eliot era plină de talent, dar n-avea niciun dram de geniu. Doamna Henry Wood avea foarte puţin talent, dar avea o fărâmă din acest lucru binecuvântat. Tocmai asta s-ar fi cuvenit să se spună despre dumneata şi, crede-mă pe mine, ăsta-i cel mai important lucru ce se poate spune despre un scriitor. Mi-ar plăcea să-mi asum răspunderea să-i fac s-o spună despre dumneata. A observat cineva acest lucru?

— Nu mi-a spus-o nimeni.

— Am fost întotdeauna de părere că e nevoie de un antreprenor înzestrat şi el cu un pic de geniu ca să recunoască geniul unui scriitor. De aceea cred că e o ocazie providenţială că noi doi ne-am întâlnit aici, astă-seară. Mi-ar plăcea să mai scot o lucrare cu adevărat bună înainte de a închide ochii. Sunt absolut sigur c-o pot face pentru dumneata.

— Cum se numeşte firma dumneavoastră, domnule Robinson?

Robinson râse.

— Pentru moment nu pot spune că am o firmă. Va trebui s-o repun pe picioare pe cea pe care am avut-o. N-ai auzit de R.S. Robinson?

Păru încurcată.

— Doamne Dumnezeule, zise el într-unul din accesele

sale de hilară sinceritate, dacă acum 25 de ani mi-ai fi spus la o petrecere ca asta că n-ai auzit de mine, ţi-aş fi întors spatele şi aş fi plecat să caut un interlocutor interesant. Dar vei mai auzi de R.S. Robinson. Prevăd că dumneata şi cu mine vom face lucruri bune în viitor. Sunt sigur că ne vom impune unul pe celălalt.

Atunci l-am bătut pe umăr. Se întoarse să vadă cine e.

Foarte bine dispus, strigă:

— Ia te uită, e Lewis Eliot! Bună seara, domnule!

I-am zâmbit tinerei doamne, dar Robinson, cu şiretenia lui sclipitoare, nu intenţiona să mă lase să conversez cu ea. Se întoarse cu faţa spre cameră şi spuse, plin de voioşie sau prefăcându-se de minune:

— După părerea dumneavoastră, cei de faţă reprezintă oare o mostră a spiritului postbelic?

L-am întrerupt

— Nu ne-am mai văzut de mult.

Robinson era convins că îi periclitam planurile sale de ultima oră, dar nu se intimidă. Nu se schimbase deloc din ziua în care recuperasem banii Sheilei; costumu-i era ponosit şi ros la manşete, dar după şase ani de război cam aşa arătau şi alţi oameni mai prosperi. I se adresă tinerei femei cu candoarea şi permanenta-i demnitate:

— Acum câţiva ani domnul Eliot se interesa de planurile mele editoriale. Regret că trebuie să mărturisesc că nu s-au materializat.

— Ce-aţi mai făcut de atunci? l-am întrebat.

— Mai nimic, domnule. Mai nimic.

— Ce-aţi făcut în timpul războiului?

— *Absolut nimic.* Plin de veselie, adăugă: Vă gândiţi că eram prea bătrân ca să pună mâna pe mine. Bineînţeles că eram; nu puteau să mă înhaţe. Dar m-am hotărât să-mi ofer eu serviciile, aşa că am obţinut o slujbă la... (pronunţa numele unei uzine de avioane) şi m-au subvenţionat timp de patru ani, iar eu *n-am făcut absolut nimic.*

Tânăra izbucni în râs. Era atât de încântat să etaleze lipsa lui de conştiinţă, încât o încânta şi pe ea. La fel ca pe Sheila.

— Cum vă treceaţi timpul? îl întrebă ea.

Am descoperit cum să fiu *funcţionar moşmondit.* Ascultaţi-mă pe mine. Nimeni nu şi-a bătut capul cu această problemă până acum. Când am plecat, reuşisem să întind pe două zile ceea ce se putea face în mod rezonabil cam într-o oră. Asta-mi dădea timp să mă gândesc la lucruri serioase, adică să mă gândesc la programul despre care vorbeam înainte de venirea domnului Eliot.

Rânji spre mine cu o veselie maliţioasă, cu superioritate şi dispreţ.

— Presupun că dumneata ţi-ai făcut datoria faţă de ţară.

Era aşa cum mi-l aminteam, gata să dea o replică oricui de la egal la egal.

L-am întrebat:

— Acum aveţi vreo slujbă?

— Bineînţeles că nu, spuse Robinson.

Mă întrebam dacă, cu obişnuita lui frugalitate, economisise bani din salariul primit la uzină. Apoi m-am adresat interlocutoarei.

— Nu cred că v-am fost prezentat.

Curând după ce i-am aflat numele, spre surpriza şi uşurarea lui Robinson, i-am părăsit. Ne-am despărţit cu un „bună seara, domnule”, rostit de Robinson pe un ton triumfător ce răsună în toată camera, şi i-am şoptit lui Betty că plec. Singura din toată camera ea îşi dăduse seama că mi se întâmplase ceva neplăcut. Dezamăgită, după seara care începuse atât de promiţător, îmi citea pe faţă semnele unei inexplicabile amărăciuni.

— Îmi pare rău, murmură ea.

Avea dreptate. Mă răscolise numele tinerei doamne. De cum l-am auzit, am ştiut că era una din verişoarele lui

Charles March. Foarte posibil deci să fie o persoană cu dare de mână şi, de altfel, Robinson nu s-ar fi ostenit s-o copleşească cu laude dacă n-ar fi fost bogată. Dar asta n-avea nicio importanţă, era simplu să-i spun lui Charles două vorbe despre Robinson; nu din cauza ei plecasem de la petrecere; ieşind în Glebe Place, am luat-o spre chei şi, fără să-mi dau seama, paşii m-au dus spre casa în care locuisem cu ani în urmă. Nu eram împins de cele ce se întâmplaseră la petrecere, ci de faptul că pentru prima oară, de ani de zile, mă năpădise din nou profunda mea mâhnire cauzată de Sheila, cu aceeaşi intensitate ca pe vremea când, după moartea ei, mă regăseam singur în camera noastră pustie.

La primul sunet al vocii lui Robinson am avut o tresărire. Trăgând cu urechea la ceea ce, în alte condiţii, m-ar fi amuzat, m-am crispat, am strâns pumnii, dar am rămas stăpân pe mine, până când, auzind numele femeii, m-au năpădit amintirile trecutului. Şi, totuşi, înainte nu mai auzisem acest nume decât în situaţii cu totul lipsite de dramatism, fără vreo legătură cu Sheila sau cu moartea ei; poate că Charles March îl menţionase vreodată, pe vremea când ne vedeam mai des, pe când eram amândoi necăsătoriţi şi ne plimbam împreună prin Londra sau ne duceam la casa de la ţară a tatălui său. Asta era tot, dar şuvoiul de amintiri declanşat de acest nume m-a mânat prin întuneric spre Cheyne Row, apoi spre Tamisa.

Pe Cheyne Row ferestrele erau luminate. Dinspre cârciumioara de la colţul cheiului venea larmă de glasuri; eram la fel de copleşit ca şi cum aş fi fost încă însurat şi m-aş fi îndreptat pe străzi dosnice, spre casă.

Nu vedeam nimic, nu-mi aminteam nimic; nu moartea ei mă copleşea, ci faptul că, păşind grăbit prin dreptul caselor luminate, cu geamurile deschise pentru a primi briza caldă a serii, nu mă încerca un sentiment de neîmplinire, de pierdere, de nefericire. Cu un an în urmă,

când primisem o veste proastă, mai proaspătă şi mai dureroasă, că Margaret născuse un copil, am putut să mă stăpânesc şi sa-mi alung tristeţea. Acum, această tristeţe mai veche mă copleşise din nou. Stoicismul nu mă mai asculta. Am simţit, ceea ce nu mai simţisem de pe când aveam opt ani, lacrimi curgându-mi pe obraji.

Curând am ajuns în faţa casei, de care, de când mă mutasem în primăvara de după moartea Sheilei, nu mă mai apropiasem; o ocolisem ca să n-o mai văd. Şi totuşi vederea ei mi-a mai alinat durerea în loc s-o ascută. Un perete fusese distrus, aşa că locul unde doamna Wilson îşi avusese salonul era acum năpădit de bălării, iar la etajul întâi o cadă de baie se profila în toată goliciunea pe cerul întunecat. Lumina unui felinar de pe chei cădea pe poteca din grădină, unde iarba crescuse printre dale.

Uitându-mă în sus spre casă, am văzut ferestrele astupate cu scânduri. Am reperat ferestrele de la dormitorul nostru şi cele de la camera de alături. Camera în care zăcuse corpul neînsufleţit al Sheilei. Gândul m-a impresionat prea puţin; stăteam acolo privind ferestrele, fără să simt aproape nimic, trist, dar cu un fel de uşurare hipnotică.

N-am rămas multă vreme. Încet, pe sub platani, trecând pe lângă casele nezugrăvite, decolorate de soare, am luat-o pe chei, spre apartamentul meu. Din grădina botanică vântul umed aducea un aer îmbălsămat, iar pe pod, strălucea salba de lumini. Deodată m-a străbătut un gând: mă întorsesem oare acasă? Era oare aceeaşi casă din care nu puteam să evadez? Şi cu ce se deosebea apartamentul singuratic de casa în faţa căreia stătusem?

XXXIII
PATOLOGIA SPECTATORILOR

ÎN ANUL ACELA AM TRĂIT ÎN UMbra a două situaţii dramatice. Prima era secretă, ştiută numai de câţiva dintre noi şi avea să umbrească mare parte din viaţa noastră; era rezultatul acelor întruniri pe care le avusesem la bătrânul Bevill, la începutul războiului, rezultatul demersurilor, al intrigilor lui Lufkin şi al ştiinţei unor oameni ca fratele meu; era producerea bombei atomice. Cea de-a doua a fost publică, dezvăluită deschis, timp de o săptămână, oricui deschidea ziarul, importantă însă numai pentru vreo şase persoane, printre care, deşi nu mi-am dat seama decât mult mai târziu, mă număram şi eu.

Fără vină, o jucărie a sorţii oarbe, Norman Lacey şi prin el şi Vera au ajuns cunoscuţi în toamna aceea, căci tatăl lui Norman a fost judecat la Old Bailey. Chiar daca era găsit vinovat, delictul era minor; dar urmările procesului i-au afectat pe cei doi atât de mult, încât o perioadă am avut impresia că Norman cel puţin nu-şi va mai reveni. Prin ce au trecut, cum s-a dovedit ea destul de tare pentru amândoi, ar fi o întreagă poveste, dar pentru mine a fost o lecţie de cât de neadecvat m-am comportat.

Norman şi Vera mi-au cerut ajutorul, un ajutor care m-ar fi pus într-o situaţie penibilă şi probabil mi-ar fi dăunat oarecum dacă l-aş fi dat. Voiau să mă prezint la tribunal să depun o mărturie care nu le-ar fi ajutat cu nimic nici lor

şi nici tatălui lui Norman, dar mie mi-ar fi putut aduce prejudicii. Era o mărturie atât de neînsemnată, încât niciun avocat nu m-ar fi citat doar pentru atât. Nu făcea decât să dovedească că eu îi cunoşteam bine. Agăţându-se de orice şansă, aveau un fel de credinţă că numele meu i-ar putea apăra.

Era tipul de rugăminte care, dacă ar fi venit de la o cunoştinţă, aş fi evitat-o cu conştiinţa liniştită. Dar îmi asumasem oarecare răspundere cu ei doi; se gândeau că le-am acordat prietenia mea; puteam oare să le întorc spatele? Dacă nu, trebuia să accept consecinţele?

De cum am simţit că vor da de bucluc, am vrut să-mi găsesc o scuză şi să mă retrag. Era o dilemă care nu-mi plăcea, după cum nu-mi plăceau nici propriile mele sentimente. Am făcut ceea ce nu mai făcusem de ani de zile: am cerut un sfat. Nu voiam un sfat de complezenţă, tânjeam după sfatul lui Margaret şi într-o seară chiar am parcurs toată lista de Hollis din cartea de telefon a Londrei, întrebându-mă dacă se mutaseră din nou în oraş, ştiind că aveam un motiv real pentru a-i scrie, dar în acelaşi timp că motivul era doar un pretext. În cele din urmă m-am dus cu problemele mele la George Passant.

Cu câteva luni în urmă, tânăra după care umblase cu ardoare adolescentină pusese capăt disputei lor ce dura de ani de zile şi se întorsese acasă. Refuzase să se căsătorească sau să se culce cu el, iar George, hilar de frustrat pentru un om pasionat părea, unui privitor din afară, să nu se fi ales cu nimic. Dar nu asta era şi părerea lui. „A fost o aventură magnifică!” exclama, ca şi cum natura plăcerilor sale alunecase în mod misterios pe un făgaş greşit. Pe măsură ce îmbătrânea, părea că se complace tot mai mult în propria-i ciudăţenie.

Cu toate acestea, când într-o seară de toamnă ne-am dus împreună într-o cârciumioară de pe Tothill Street şi i-am povestit totul, a fost surprinzător de prozaic.

— Ar fi absolut ridicol să-ti asumi cel mai mic risc,

decretă el.

Îi explicasem cât am putut mai exact care erau relaţiile mele cu Norman şi Vera. Îi spusesem şi despre cercetările întreprinse de poliţie, de care nu puteam pomeni altcuiva: căci George, oricât de gălăgios îşi trăia propria-i viaţă, ştia să păstreze un secret.

Ascultându-mă părea îngrijorat. Îmi trecu prin minte. că se mândrea cu reputaţia mea publică. Nu-i plăcea să mă vadă intrând într-o afacere care mi-ar putea dăuna aşa cum ar fi intrat el; întotdeauna avusese o urmă de prudenţă imprevizibilă; în seara aceea vorbea la fel de judicios ca Hector Rose.

— Dacă ai putea influenţa cu ceva şansele bătrânului (ale lui Lacey) de a scăpa, atunci am putea eventual să mai discutăm, spuse George, deşi te anunţ că şi în acest caz aş putea veni cu contraargumente. Dar problema nici nu se pune şi e limpede că nu există decât o singură cale rezonabilă de urmat.

George a comandat halbe de bere, înfruntându-mă cu optimismul său agresiv, ca şi cum mi-ar fi spus că în viaţă nu reuşesc decât cei cu mintea sănătoasă.

— Nu sunt chiar aşa sigur, i-am zis.

— Atunci eşti şi mai incapabil să judeci raţional decât mă aşteptam.

— Se vor simţi părăsiţi. În special tânărul. S-ar putea chiar să-i dăuneze întrucâtva.

— Mi-e teamă, zise George, că nu pot lua în consideraţie chiar fiecare consecinţă personală a fiecărei acţiuni. În special că tânărul va fi nevoit să suporte atâtea prejudicii. Nu pot să cred că dând tu dovadă de puţină judecată, asta va mai conta în catastrofa generală.

— Poate că ai dreptate, am răspuns.

— Mă bucur că dai semne că-ţi revii.

— Dar i-am luat pe amândoi sub aripa mea ocrotitoare. Nu-i corect să mă distrez cu ei atunci când nu-mi cer nimic şi acum să-i las baltă.

— Ideea că ar putea avea cel mai mic drept asupra ta este de neacceptat. George ridică vocea furios, aproape strigând. Îşi trase vesta în jos şi, pe un ton încă enervat, mi se adresă neobişnuit de oficial.

— E mult de când nu ţi-am vorbit despre aceste lucruri. Aş dori să te fac să înţelegi că toţi cei care au beneficiat de prietenia ta au fost în câştig. Mă limitez numai la prietenia ta, să fie clar. Nu pot spune acelaşi lucru şi despre legăturile tale cu femeile. După câte pot eu să-mi dau seama, cu Margaret Davidson te-ai purtat urât şi prosteşte. Nu m-ar mira dacă ai face acelaşi lucru cu Betty Vane şi cu altele. Cred că e cazul să-ţi faci unele reproşuri pentru câteva dintre ele.

Mă gândeam că George nu era chiar atât de distrat cum părea.

— Dar este de neconceput ca cineva pe lumea asta să aibă dreptul a-ţi reproşa ceva în legătură cu prieteniile tale. Aş vrea să văd cine mă contrazice, spuse George, tot furios, ca şi cum ar fi luat cuvântul la o dezbatere înfierbântată. Dar figura lui era deschisă şi plină de afecţiune. Pot să-mi dau şi eu seama, ţi-aş atrage atenţia că pot să-mi dau seama la fel ca oricine altcineva din Londra, exact ce anume ai oferit ăstora doi. Ai fost la dispoziţia lor ori de câte ori au avut nevoie de tine, aşa-i?

— Da.

— Nu te-ai cruţat niciodată, nu-i aşa? I-ai lăsat să vină la tine şi când ai fost obosit sau bolnav.

— Uneori.

— Le-ai permis să treacă înaintea plăcerilor tale. Nu te-ai dus la serate elegante din cauza lor; tare m-aş mira dacă n-ar fi aşa.

Am zâmbit în sinea mea. Chiar şi acum George păstrase o imagine strălucitoare a „seratelor elegante” şi a fascinaţiei pe care îşi închipuia că o aveau pentru mine. Şi deşi îşi folosea întreaga forţă, vorbea cu vădită blândeţe:

— Ştiu prea bine ce le-ai oferit. Mulţi dintre noi o ştiu din proprie experienţă şi nu uita că experienţa mea cu tine e mai veche decât a celorlalţi. Uneori m-am gândit că n-ai nici cea mai mică idee de felul în care oamenii apreciază ce ai făcut pentru ei. Ţin să te informez că treci drept un prieten absurd de altruist. Sunt cel mai în măsură s-o ştiu.

George se considera un frate al umanităţii întregi. Dar atunci când era cazul, se împotrivea aproapelui lui, nu căuta niciodată să cruţe pe cineva. Nu înţelegea tentaţia atât de insidioasă, adesea atât de plină de satisfacţii pentru oameni ca mine, de a juca rolul lui Dumnezeu: să dau atât, dar nimic mai mult; să fiu îndatoritor, uneori blând, dar transformând această cumsecădenie într-un fel de perdea cu care să-mi ascund eul meu secret pe care nu puteam suporta să-l dezvălui. Multe din cele ce spunea erau adevărate, dar asta pentru că în majoritatea cazurilor când îţi dezvălui temperamentul, ceea ce pierzi într-o parte câştigi în cealaltă.

Pentru că am fost atât de tentat să mă transform în spectator, ceream foarte puţin de la cei din preajmă. Eram înţelegător, uneori în dauna mea, deşi nu făceam sacrificii excesive. Devenisem neobişnuit de răbdător. De asemeni destul de tolerant din fire şi propria mea experienţă de viaţă mă făcuse şi mai tolerant. Judecat după standardul uman obişnuit, eram interesat de ceilalţi şi demn de încredere. Toate acestea le dobândisem, – aşa vedea George lucrurile şi nu era o opinie neglijabilă – prin neparticipare. Dar ceea ce nu vedea George era că în mine, în locul unei inimi de frate, purtam un imens gol.

În cele din urmă, m-am dus să depun mărturie. Am încercat să accept responsabilitatea mea faţă de Vera şi Norman ca şi cum aş fi simţit-o cu adevărat. După câte mi-am putut da seama din cele ce mi-au ajuns la urechi, n-am pierdut prea mult; deşi luni de zile n-am putut aprecia cu exactitate, de fapt, am câştigat ceva.

În iarna aceea, pe când şedeam singur în cameră, m-am gândit deseori la mine, aşa cum o făcusem în noaptea acordului de la München; dar acum aflasem mai multe şi ceea ce aflasem îmi displăcea mai tare. Nu puteam să-mi dau seama ce anume deteriorase legătura mea cu Margaret şi unde era marea greşeală. S-ar fi putut crede că e moştenirea ce mi-o lăsase Sheila: era numai o scuză; adevărul era mult mai meschin, mai profund şi fără nimic strălucitor şi apărea vizibil din faptul că mă retrăsesem în postura de spectator. Ştiam acum cât de mult greşeau cei ce deveneau spectatori. Domnul Knight era un spectator în lumea afacerilor, pentru că era prea mândru şi fricos pentru a se pune cu ceilalţi; şi puteam să-mi dau seama cum mândria şi teama lui erau tot atât de meschine ca şi vanitatea: nu se punea cu ceilalţi pentru că îi displăcea eventuala postură de înfrânt. La prima vedere spre deosebire de domnul Knight, eu nu eram vanitos; dar în sufletul meu, în relaţiile mele cele mai profunde, nu mă deosebeam de el.

Mai era şi o altă comparaţie şi mai puţin înrudită. Mai cunoşteam un alt spectator, care tocmai din cauza aceasta se simţea deasupra muritorilor de rând. Doamna Beauchamp – da, aveam ceva în comun. Da, domnul Knight, cu ea şi cu mine făceam parte din aceeaşi familie.

Singur, în acea primă iarnă de pace, mă gândeam cât de veseli fusesem la început Margaret şi cu mine, şi cum spre sfârşit mă dusesem la ea, într-un taxi hodorogind în lumina cenuşie, biciuit cu forţa ploii ce bate în ferestre, de sentimentul vinovăţiei. Înţelegeam mai bine acum. Mai întâi încercasem s-o transform într-o făptură de vis, un fel de anti-Sheila, apoi am transformat-o într-o nouă Sheila; mi-a fost teamă s-o văd aşa cum era ea însăşi, o persoană cu un spirit la fel de puternic ca al meu.

Deşi nu-mi dădeam seama, câştigam totuşi ceva.

Aşa cum atunci când Margaret recunoscuse că legătura noastră se sfârşise, eu văzusem în ea un complotist

ascuns, căutând aproape inconştient o cale de ieşire, tot astfel, acum, complotistul secret începuse să acţioneze în mine, eu însumi fiind un învins şi displăcându-mi profund ceea ce devenisem.

Deseori, când o ramură din viaţa cuiva se ofileşte, ceilalţi văd primii seva care reîncepe să clocotească. Nu eşti conştient de noul început până ce nu s-a efectuat; sau, alteori ştii şi în acelaşi timp nu ştii. Poate că atunci când crezându-mă preocupat de Norman şi Vera am frunzărit cartea de telefon în căutarea adresei lui Margaret, îmi făcusem deja un plan care mi-ar fi putut schimba viaţa; poate că atunci, cu luni în urmă, când am stat în faţa fostei mele case unde locuisem cu Sheila, gândindu-mă că nu mai aveam nicio speranţă să-mi întemeiez un nou cămin, poate că tocmai atunci se născuse speranţa.

Poate că ştiam şi nu ştiam. Dar, de fapt, primele semne ale complotului secret pe care le-am observat, ca şi cum aş fi urmărit un intrus, şi încă unul plicticos, erau oarecum absurde. Căci dintr-odată am devenit nemulţumit de apartamentul de la doamna Beauchamp. În loc să mă simt gata de a accepta orice, de abia aşteptam să fac o schimbare. Agitat, cum nu-mi era firea, am telefonat la diverse agenţii, am vizitat vreo şase apartamente într-o singură după-amiază şi spre seară am ales unul. Era în partea de nord a Hyde Parcului, imediat după Albion Gate, prea mare pentru mine, cu trei dormitoare şi două saloane, dar mi-am spus că-mi va face plăcere vederea spre pomii fremătând, spre Bayswater Road, pe unde obişnuiam s-o iau când mă duceam la Margaret.

În seara aceea, pentru prima oară, eu eram cel care o căuta pe doamna Beauchamp, nu ea pe mine. Am bătut uşor la uşă, am zgâlţâit cutia de scrisori, am strigat-o, dar deşi nu eram convins că e plecată, nu am primit nici un răspuns. Aşa că am lăsat un bilet şi, dându-mi seama că tehnica ei se dovedise bună şi că aş putea să-i fac un

ultim compliment adoptând-o eu însumi, am lăsat uşa deschisă aşteptând să-i aud paşii. Dar chiar şi atunci am auzit-o doar când târşâitul papucilor ajunsese în dreptul uşii.

— Domnule Eliot, am găsit notiţa dumneavoastră prin care mă înştiinţaţi că vreţi să-mi vorbiţi, şopti ea.

Am întrebat-o dacă fusese plecată, ştiind sigur că nu fusese nicăieri,

— De fapt, n-am fost, domnule Eliot, spuse. Ca să vă spun adevărul, în ultima vreme sunt atât de îngrijorată de pregătirea mesei, că nu pot dormi până-n zori, aşa că mi-am permis să moţăi puţin înainte de a începe să mă ocup de masa de seară.

Nu ştiu ce făcuse, dar asta nu făcuse precis. Expresia feţei îi era sigură, impenetrabilă, trează. Pregătirea mesei însemna pregătirea ceaiului meu de dimineaţă şi remarca reprezenta primul pas spre încetarea acestui serviciu.

— Regret că v-am deranjat, i-am spus.

— Face parte din obligaţiile mele, replică ea.

— M-am gândit că ar fi mai bine să vă anunţ imediat, ci va trebui să vă părăsesc în curând.

— Îmi pare rău să aud aşa ceva, domnule Eliot. Se uită la mine cu o privire fermă, dezaprobatoare, aproape duşmănoasă, dar şi cu puţină milă.

— Îmi pare rău că trebuie să plec.

Am spus-o din politeţe. E foarte curios, dar doamna Beauchamp te obliga să fii politicos. Mi-era imposibil să-i dau măcar a înţelege ce credeam despre ea şi despre casa ei.

— Îmi pare rău că trebuie să plec, am repetat. Şi am simţit un sincer, ridicol şi iraţional regret.

— Nimeni nu e obligat să locuiască unde nu doreşte, domnule Eliot.

Expresia feţei ei vădea aceeaşi încredere în sine. Dacă eu simţeam o urmă de tristeţe, ea nu păruse niciodată mai puţin tristă. Pentru unii o despărţire putea însemna

să mori puţin, dar nu şi pentru doamna Beauchamp.

— Dacă-mi permiteţi să întreb, în urma discuţiilor pe care le-am avut când vă simţeaţi singur şi eu încercam să vă înveselesc – vocea ei era la fel de şoptită, parcă o idee mai puţin liniştită – dar dacă-mi permiteţi să întreb, intenţionaţi să vă recăsătoriţi?

— Nici nu m-am gândit la asta.

— E totuşi ceva, şi, fără să mă amestec unde nu e treaba mea, ăsta-i cel mai înţelept lucru pe care l-aţi spus în seara asta sau în alte seri, domnule Eliot. Şi sper că vă veţi aminti de mine dacă vreo femeie va voi să vă prindă în mreje şi nu veţi mai găsi nicio portiţă de scăpare. *Nu daţi nicio atenţie lacrimilor,* domnule Eliot.

După această binecuvântare, doamna Beauchamp spuse brusc: Poate c-ar fi bine să avem o mică discuţie despre servitul mesei, domnule Eliot, pentru că presupun că veţi mai sta aici încă vreo două-trei săptămâni.

Mă gândeam că majoritatea oamenilor, când li se dădea preaviz, îşi continuau activitatea cu bunăvoinţă până la sfârşit, devenind, în aceste două săptămâni, chiar mai îndatoritori ca înainte. Dar firea doamnei Beauchamp era aprigă. Hotărâse că pregătirea ceaiului meu de dimineaţă era prea mult pentru ea, iar faptul că aveam să plec în curând n-a determinat-o să şi-o schimbe. Îmi şopti cu blândeţe că voi putea lua un mic dejun foarte bun, mult mai bun decât mi l-ar putea face ea, vizavi, în Dolphin Square. Şi mă privi cu un zâmbet onctuos şi şiret.

— Ei, domnule Eliot, sunt sigură că veţi locui la adrese mult mai bune decât aceasta, dacă pot să mă exprim astfel. Dar, deşi presupun ca nu sunt eu persoana cea mai îndreptăţită s-o afirme şi nu şade prea bine venind tocmai de la mine, nu pot să nu vă atrag atenţia că va curge multă apă pe Tamisa înainte să mai găsiţi un loc unde să vă simţiţi aşa cum v-aţi simţit aici, ca acasă!

XXXIV
OFERTĂ CONFIDENŢIALĂ ÎN SENS INVERS

CÂND M-AM HOTĂRÂT SA REIAU legăturile cu Gilbert Cooke, ştiam ce urmăresc. Sau cel puţin aşa credeam. Nu-mi lăsasem nicio portiţă de comunicare cu Margaret; el avea cu siguranţă veşti despre ea; trebuia să le aflu. La ce va fi mai departe, nu mă gândeam.

Aşa că, într-o după-amiază de mai, spre seară, i-am telefonat la noua lui slujbă. Era liber în seara aceea? Îmi răspunse rece. Nu, nu ştia sigur. Dar ar putea să-şi găsească timp să luăm în fugă masa împreună. Curând mergeam unul lângă altul, traversând parcul; mirosul de benzină ce umplea străzile Londrei în seara aceea de vară se împletea cu mirosul ierbii şi al florilor agăţătoare şi mai puternic după ploaie. Îmi amintea de plimbările prin Londra, pe când eram student, miresmele parcului pline de promisiuni, dar şi de frustrări, provocatoare pentru un tânăr cast.

Alături de mine, masiv, păşind uşor, Gilbert vorbea puţin: răspundea doar la întrebări; altfel, buzele-i erau strânse sub nasul ca de pasăre. Uitasem cât era de mândru. Nu accepta să fie dat deoparte şi apoi rechemat. Uitasem, de asemenea, că era subtil şi suspicios.

Nu credea că dintr-odată îi căutam din nou tovărăşia numai de dragul lui. Îşi dădea seama că aveam un interes. Poate că bănuia oarecum care era motivul. Părea

decis să nu mi-l satisfacă.

Totuşi, n-a putut rezista să nu mă informeze că încă îi mai ajungeau diverse lucruri la urechi. Pe când urcam treptele Ducelui de York, spuse deodată.

— Cum e noul apartament?

I-am răspuns, iritat că tot mă mai putea lua prin surprindere, că-i foarte bun.

— Crezi c-o să te simţi bine?

— Cred că da.

— O să meargă dacă bătrâna se va simţi fie mai bine fie mai rău. Căci dacă se va simţi mai rău, agenţii imobiliari o vor înlocui. Dar va fi insuportabil dacă rămâne numai uşor suferindă.

Informaţia era exactă. Apartamentul meu era unul din cele patru de care se îngrijea aceeaşi menajeră; de două săptămâni era la pat ca urmare a unui atac de cord.

— E destul de bun, i-am spus ca şi cum i-aş fi cerut scuze.

— Nu ştiu zău, spuse Gilbert.

Ca atâţia oameni cusurgii, avea darul să facă în aşa fel încât aranjamentele domestice ale altora să pară total neadecvate. M-am simţit obligat să mi le apăr pe ale mele.

— În orice caz, e mai bun decât vechea locuinţă, îmi făcu Gilbert o concesie. Sunt de acord că e mai bun.

Deşi începuse să vorbească despre confortul meu, cu vechea lui grijă, nu scotea o vorbă despre prietenii noştri comuni, despre niciunul care m-ar fi interesat şi cu atât mai puţin despre Margaret. Seara de mai, mirosul de benzină, mireasma afrodiziacă îl făcură mai vorbăreţ, dar era o conversaţie impersonală, evazivă, în mod deliberat evazivă.

La clubul meu, îl priveam cum stătea răsturnat într-unul din fotoliile de piele, exact ca în seara în care se oferise să renunţe a-i mai face curte lui Margaret. Trupul îi era relaxat, dar ochii îi străluceau, duri, încă plini de

resentimente. Nu puteam decât să aştept cu răbdare. Mi-am impus să vorbesc cu el la fel de degajat ca atunci când lucram împreună. Cum o ducea? Ce mai făcuse? Ce planuri avea pentru viitor? Răspundea cu plăcere. Simţea o bucurie maliţioasă să-mi vorbească pe larg despre planurile lui de viitor, ştiind că n-aveau nicio legătură cu ceea ce urmăream eu. Dar, mi-am dat seama, că, în acelaşi timp, se afla şi el în dificultate şi era bucuros să-mi cunoască părerea. Acum, că se sfârşise războiul, nu se putea hotărî ce să facă. Poate că l-ar putea păstra în minister; dar dacă ar fi după el, ar prefera să se întoarcă la Lufkin.

— Din păcate, spuse Gilbert, nu pot să cred că m-ar reprimi.

— De ce nu?

— Ai uitat figura pe care i-am făcut-o când i-am pus beţe în roate?

— Erai îndreptăţit.

— Paul Lufkin are părerile lui despre ce anume este drept. Iar ideea de a-l contracara nu se numără printre ele.

— Şi eu i-am stat în cale tot atât de mult ca şi tine, şi acum pot să spun că suntem în relaţii bune.

— Şi la ce-mi foloseşte? zise Gilbert. Apoi adăugă: Bătrânul pungaş nu mă va reprimi niciodată şi, pe Dumnezeul meu tare aş vrea să mă întorc acolo.

— De ce ţii aşa mult să te întorci?

Pomeni ceva despre bani, că s-ar putea, în sfârşit, să se însoare. În momentul acela vorbea cordial, chiar intim, cu faţa îmbujorată în semiîntunericul ce domnea în sala de la club; eram convins că ideile lui matrimoniale erau reale, mă şi întrebam (se ferise să-mi dea o cât de vagă indicaţie) cine ar putea fi femeia.

Am zis:

— Aşa cum ţi-am spus acum câteva minute, în ultimul timp sunt în relaţii foarte bune cu Lufkin. Mai bune chiar

decât înainte. Mă autorizezi să sondez terenul în ceea ce te priveşte?

— De ce ai face-o? Privirea-i era suspicioasă, dar în acelaşi timp plină de speranţă.

— De ce nu?

Apucă cu amândouă mâinile cana de bere de pe masă.

— Ei bine, ezită încercând să-şi ascundă satisfacţia, dacă nu te deranjează prea mult, m-aş simţi al naibii de uşurat dacă ai face-o.

În camera în care nu se aprinsese lumina era răcoare ca în biserică într-o seară de vară, dar Gilbert radia în scaunul său: ceilalţi plecaseră la masă şi rămăsesem singuri. Exulta de bucurie, dădu pe gât încă o halbă de bere; în camera răcoroasă părea să radieze căldură, dar asta era tot. Deşi îmi acceptase oferta, nu-mi oferea nimic.

Am cumpănit: va trebui să-i fac jocul şi să-i menţionez eu numele. Însemna o uşoară umilire, dar nu avea nicio importanţă; ceea ce avea importanţă era că mă dădeam prea mult în vileag. Un risc pe care n-ar trebui să mi-l asum. Comandându-mi din nou ceva de băut, l-am întrebat:

— Apropo, ai mai văzut-o pe Margaret în ultimul vreme?

— Când şi când.

— Ce mai face?

— I s-a întâmplat ceva? Ochii îi străluceau.

— De unde să ştiu eu? i-am răspuns impasibil.

— Te aşteptai să se comporte altfel?

— N-am mai ţinut legătura.

— Ah! spuse el pe un ton mai însufleţit. Bineînţeles că m-am mai văzut cu ei, cu toţi; ne întâlnim, cred, cam o dată la două luni sau aproape. Începu să-mi înşire. Îmi comunică ceea ce ştiam şi din ziar, că mama lui Margaret murise cu un an în urmă. Continuă, cu entuziasm şi camaraderie:

— Bineînţeles că mă văd des cu Helen şi cu soţul ei. L-ai cunoscut, nu? E un tip cumsecade.

— Da, l-am cunoscut, am răspuns. Când te-ai văzut ultima oară cu Margaret?

— Nu chiar aşa de mult.

— Cum arăta?

— Nu mi s-a părut schimbată.

— Copilul era bine?

— Cred că da.

Am izbucnit:

— E fericită?

— De ce n-ar fi? întrebă Gilbert afabil. După părerea mea, a reuşit în viaţă la fel de bine ca cei mai mulţi dintre noi. Bineînţeles că nu poţi să fii sigur, nu-i aşa, decât dacă o cunoşti pe Margaret mai bine decât o cunosc eu.

Ştia, desigur, cu câtă greutate îmi smulsesem această întrebare. O aşteptase: aş fi putut la fel de bine să-i mărturisesc deschis c-o mai iubeam încă. Dar refuza să mă ajute. Pe buze îi flutura un zâmbet încăpăţânat şi ochii lui, veseli şi maliţioşi, mă priveau ironic.

XXXV
O SIMPLĂ ÎNTREBARE PE IMPERIALA AUTOBUZULUI

A TREBUIT SA MĂ ŢIN DE PROmisiunea ce i-o făcusem lui Gilbert şi am aranjat să-i fac o vizită lui Paul Lufkin. Când am sosit în biroul său din Millbank, unde în trecut mă lăsase de nenumărate ori să aştept ore întregi şi de unde plecam apoi pe jos la Sheila, era plin de voie bună. Atât de plin de voie bună, încât m-am simţit stânjenit, ca atunci când ai în faţă un om auster, care, se comportă altfel decât îi este firea.

Câţiva din suita lui aşteptau în anticameră, dar am fost luat peste rând şi Lufkin a mers până acolo că m-a bătut pe spate (avea oroare de contactul cu altă persoană de sex masculin), apoi a împins spre mine scaunul pentru oaspeţii de vază. Acum, că în ochii lui reuşisem să fiu pe picioarele mele, când reprezentam o forţă, deşi minoră în comparaţie cu el, se purta în consecinţă. Interesant era că în mod sincer ţinea acum mai mult la mine.

Îmi spuse:

— Ei, amice, ia loc şi fă-te comod.

Se aşezase la biroul său. Anii trecuseră peste el mai uşor decât peste oricare dintre noi, trăsăturile feţei lui slabe rămăseseră neatinse iar trupul îi era la fel de musculos ca al unui adolescent.

— Nu ştiu dacă ai să mă crezi, continuă el, dar tocmai mă gândeam să te rog să iei parte la unul din micile mele

dineuri. Trebuie să fixăm data, spuse, continuând să-şi joace rolul de persoană bine dispusă. Am participat la petreceri destul de vesele la viaţa noastră, nu-i aşa?

Am fost de acord.

— Am un secret pe care voiam să ţi-l dezvălui. Dar acum, că mi-ai făcut plăcerea să mă vizitezi, continuă Lufkin cu o politeţe ce nu-i era deloc familiară, nu e cazul să mai aştept, am să ţi-l spun pe loc.

Mi-am dat seama că era încântat să mă vadă. Simţea nevoia să vorbească cuiva.

— După câte se pare, zise, cei de sus ţin să mă vadă în Camera lorzilor.

„Cei de sus” însemna guvernul laburist de după război şi la început părea ciudat că membrii lui voiau să-i ofere lui Lufkin titlul de lord. Dar, deşi era unul dintre cei mai eminenţi industriaşi din vremea sa, îşi păstrase, cu binecunoscuta lui clarviziune, un picior şi-n tabăra adversă. Nu făcuse niciodată parte din aripa ortodoxă a partidului conservator; pariase în mod deliberat pe cealaltă aripă şi din 1940 politica lui îşi arăta roadele.

În particular, politica lui era politica colectivistă unui administrator suprem, suprapusă pe ceea ce oricine în afara lui ar fi considerat incompatibil – liberalismul de modă veche.

— Veţi accepta?

— Nu văd niciun motiv să-i refuz. Ca să-ţi spun adevărul adevărat, cred că mi-ar face chiar plăcere.

— Nu şi colegilor dumneavoastră.

Mă refeream la ceea ce probabil se gândise şi el, că patronii de o seamă cu dânsul îl vor considera un trădător dacă va accepta onoruri de la duşmani.

— Ah! M-ar mira. Dacă le sunt de folos, îmi vor deschide braţele. Şi în clipa când nu voi mai fi folositor, tot îmi vor da un picior, cu sau fără titlu de nobleţe.

Chicoti de încântare.

— În orice caz, cei mai mulţi dintre ei şi-ar da un ochi

pentru un titlu de nobleţe. Marele avantaj al acestor tinichele – la care continui să consider c-ar fi cazul să renunţăm – adăugă el, scăldând-o, ca de atâtea ori, nu e atât plăcerea pe care o fac celui care le primeşte, cât durerea pe care o pricinuiesc celor care nu le au.

Era foarte fericit şi l-am felicitat. Îmi părea bine: în domeniul lui era mai priceput ca oricine; în ochii lumii ajunsese cel mai departe şi-mi plăcea inexplicabil de mult.

L-am întrebat ce titlu îşi va alege.

— Da, asta-i o problemă, concedă Lufkin.

— Nu v-aţi hotărât?

— Presupun că va fi baronul Lufkin… de undeva. Lordul Lufkin. E un nume al naibii de urât, dar nu văd cum aş putea să-l ascund. Poate c-ar fi altfel dacă aş crede cu adevărat în toate prostiile astea. Ar fi fost plăcut să am un nume care să sune decent.

— Nu scăpaţi ocazia, l-am tachinat eu. Dar replică scurt:

— Nu. E prea târziu pentru asta. N-are rost ca negustorii bogaţi să se îmbrace în zorzoane. Va trebui să fiu lordul Lufkin.

Avea zâmbetul stângaci al unui om jenat, căutând să se eschiveze, surprins pe când era furat de imaginaţie. Scrisese diverse nume pe sugativă: Bury St. Edmunds era locul unde se născuse; cum ar suna lordul St. Edmunds? Thurlow, Belchamp, Lavenham, Cavendish, Clare, satele pe care le cunoscuse în copilărie; cu romantismul său tăinuit, dorea să-şi ia unul din aceste nume. Mi le citi cu glas tare.

— Drăguţe nume, exclamă, ca de obicei negăsind cuvintele potrivite. Era tot ce găsise să spună ca să-mi comunice că pentru el erau ceea ce Tansonville, Méséglise, Combray reprezentau pentru alţii.

— De ce să nu vă alegeţi unul din ele? Voiam ca măcar o dată în viaţă să-şi facă o plăcere.

— Nici nu se pune problema, respinse întunecat propunerea.

M-am gândit că era într-o dispoziţie bună pentru misiunea mea şi i-am declarat că voiam să-i cer o favoare.

— Dă-i drumul!

— Aş dori să vă vorbesc despre Gilbert Cooke.

— Eu nu. Şi brusc, amabilitatea sa, vârfurile degetelor lipite unele de altele, gestul lui Lufkin, dispus să facă un serviciu unui prieten, dispărură. Deodată deveni îndârjit şi furios.

Ca şi cum n-aş fi observat nimic, am încercat să-mi pledez cauza: Cooke se descurcase foarte bine în minister, era foarte apreciat de Hector Rose şi de ceilalţi.

— Nu cred că e cazul să ne pierdem timpul cu discuţia asta, mă întrerupse Lufkin. Vrei să mă rogi să-l reprimesc pe Cooke?

— Voiam să ştiţi…

— În ultimă instanţă asta e, nu?

Am aprobat din cap.

— Ei, bine, răspunsul meu e scurt şi simplu. Nu l-aş plăti pe Cooke nici cu boabe de fasole.

N-avea niciun rost. Implacabil, închis în furia sa, mai nepoliticos ca niciodată, mi-o retezase scurt.

Când i-am transmis lui Gilbert răspunsul, a zis:

— Cu asta gata. Roşu la faţă continuă: N-ar fi trebuit să-l las să afle nimic despre intenţiile mele. Nici pe tine să te apropii de el. Asta-i! Ei, spuse cu un aer provocator, ar fi mai sănătos să mă asigur că oamenii de aici vor să mă păstreze. Am fost întotdeauna de părere că în afaceri se cuvine să fii magnat ori sclav înnăscut. Şi, dracu’ să mă ia, eu nu sunt niciuna nici alta. Odată i-am spus-o şi lui P. L.

— Şi ce-a zis?

— Mi-a oferit un contract pe trei ani.

Gilbert îşi ascunse dezamăgirea, afişând o expresie

degajată; când se întoarse spre mine, avea un zâmbet de maliţioasă camaraderie. Mi-a trecut prin minte că, indiferent ce răspuns i-aş fi adus de la Lufkin, nu s-ar fi înmuiat. De atâtea ori se delectase lăsând să-i scape vreo bârfă! Acum însă se delecta şi mai mult nelăsând să-i scape nimic.

Înainte să pot căuta altă legătură cu Margaret, s-a întâmplat ceva care la vremea aceea mi s-a părut o extraordinară coincidentă, o şansă dintr-o mie. Într-o sâmbătă dimineaţă, fără nicio ceremonie, mi-a telefonat bătrânul Bevill, care, după o perioadă pe care el însuşi o numea „pribegie”, era din nou la Whitehall ca preşedinte al proiectului pentru energia atomică. Tocmai pleca la ţară să-şi petreacă Sfârşitul săptămânii şi avea o „mică însărcinare” pe care voia să mi-o încredinţeze. Mă deranja să merg cu el până la Charing Cross?

În situaţia actuală, mă gândeam că probabil o să-şi permită să ia un taxi; dar nici vorbă, Bevill stătea în staţia de autobuz, cu servieta în mână, cu melonul pe cap, găsind oarecare plăcere în modestia sa. În cele din urmă ne-am urcat într-un autobuz, a cărui imperială era goală, aşa că în loc să aştepte până ajungem pe peronul gării Charing Cross, Bevill a putut să-mi spună despre ce era vorba.

— Sunt urmărit, Lewis, îmi spuse, aruncând o privire peste umăr, ca să se asigure că nu urca nimeni, lăsând impresia că realmente e filat de cineva.

— De cine?

— De oameni care întotdeauna ştiu ei mai bine decât ceilalţi, răspunse bătrânul. Nu cunosc părerea ta, Lewis, dar mie nu-mi plac oamenii care n-au nici cea mai mică îndoială de dreptatea lor. În special intelectualii, cum mi se pare că li se spune în ziua de azi sau au ei înşişi impertinenţa să-şi spună. Partea proastă este că ăştia pot face mare tărăboi.

— Ce vor?

— Îţi aminteşti de tipul acela. Sawbridge?

Întrebarea era retorică; bătrânul Bevill, fratele meu şi oamenii de ştiinţă de la Barford, Hector Rose şi cu mine nu puteam să-l uităm pe Sawbridge, care nu demult fusese închis pentru spionaj.

Autobuzul din faţa noastră dispăru la ieşirea din Whitehall ca o săgeată roşie: ne oprisem la semafor şi Bevill privi în sus, spre statuia lui Nelson.

— Tipul ăla de sus, de colo, *el* a fost cu totul altceva decât Sawbridge. N-o să mă poţi convinge că şi-ar fi trădat vreodată patria. În acţiune, bătrânul putea fi la fel de capabil şi de unic ca oricine, dar în conversaţie devenea cât se poate de banal.

— N-o să mă poţi convinge că lui i-ar fi trebuit intelectuali, continuă Bevill posomorât. Un picior în fund, asta le-ar fi dat.

Pe când făceam rondul la Piaţa Trafalgar, Bevill îmi spuse că nişte indivizi oarecare începuseră să pună „întrebări stupide” despre procesele intentate odinioară celor acuzaţi de spionaj atomic: de ce recunoscuseră cu toţii că sunt vinovaţi, de ce fuseseră condamnările atât de aspre?

— Aspre! exclamă Bevill. Părerea mea e c-au avut mare noroc dacă au scăpat de ştreang. Dar uite ce e Lewis, continuă el, liniştit acum, aşa cum îi era de fapt firea de politician, nişte tipi pun întrebări toate în numele drepturilor civile, mă rog, şi nu vrem să ni se pună mai multe întrebări decât este neapărat nevoie, din cauza complicaţiilor ce s-ar putea ivi. E unul din acele cazuri în care o discuţie particulară ar putea evita o întreagă tevatură publică, chiar dacă s-ar părea că ne punem cenuşă în cap.

Cu o umbră de zâmbet adăugă:

— Şi aici ne poţi ajuta tu, băiete.

— Vreţi să stau de vorbă cu ei?

— Nu, Lewis, vreau să-i asculţi. Ascultatul nu ne-a făcut

niciodată niciun rău, dar vorbitul da, spuse Bevill, într-unul din aparteurile sale à la Polonius. Cineva trebuie sa-l asculte pe unul din aceşti tipi şi tu eşti omul potrivit. Vezi, continuă Bevill, impasibil la ambuteiajul ce se crease, ţie s-ar putea să-ţi acorde încredere, lucru pe care nu l-ar face nici cu Rose şi nici cu mine. Nu le va ieşi niciodată din cap că sunt un bătrân încăpăţânat, care nu-i înţelege şi căruia nu-i pasă nici cât negru sub unghie de problemele care-i preocupă pe ei. Şi nu sunt chiar atât de sigur, spuse Bevill, cu realismul şi modestia sa obişnuită, că sunt prea departe de adevăr.

— Şi cu cine vreţi să stau de vorbă? am întrebat, notându-mi întâlnirea plicticoasă, destul de dificilă, dar nu prea importantă, pentru săptămâna următoare.

— Unul din indivizii care scriu despre tablouri, răspunse Bevill, arătând cu subînţeles spre Galeriile Naţionale. Îl cheamă Austin Davidson. Cred c-ai auzit de el.

— Da, am auzit.

— Ne-a dat să înţelegem, el ori altcineva, că te cunoaşte. Îl ştii, Lewis?

— Nu ne-am întâlnit niciodată.

— Presupun că-i unul din indivizii ăia care contribuie la reputaţia unui pictor şi apoi îşi încasează partea de câştig când încep să crească preţurile, spuse Bevill, cu dispreţul cu care nici nu i-ar fi trecut prin cap, să se exprime despre un om politic sau unul de afaceri. Da eu nu dădeam nicio atenţie acestei acuzaţii, care era, cred, ultimul lucru pe care Davidson, de la înălţimea sa morala, si-ar fi putut imagina că se poate emite în legătură cu el, în treacăt, dar cu sânge rece. În schimb, privind în jos la cel care desena pe pavaj în faţa Galeriilor, auzindu-l pe bătrânul Bevill rostind numele tatălui lui Margaret, am simţit cum mă năpădeşte o căldură. Ca şi cum aş fi fost complet relaxat şi aş fi putut număra, într-atât îmi apăreau de vizibile, firele de iarbă de jos, de pe marginea trotuarului.

— Eşti sigur că nu l-ai întâlnit niciodată? Insistă Bevill.

— Absolut sigur.

— Rămăsesem cu impresia, dacă nu cumva încurc eu lucrurile, că mi-a dat să înţeleg mie sau poate lui Rose că tu ai fi o persoană foarte acceptabilă pentru această discuţie. Şi pentru mine, asta înseamnă ca tu i-ai putea împiedica pe tipii ăştia să facă atâta tărăboi.

Autobuzul porni din nou şi Bevill îşi aruncă ochii pe fereastră, încercând să vadă ceasul de la Charing Cross.

— Nu-i cazul să-ţi atrag atenţia, zise el vesel, că nu trebuie să le spui nimic din ce n-ar trebui sa afle.

XXXVI
VEIOZĂ APRINSĂ ÎNTR-O CAMERĂ LINIŞTITĂ

AUZIND CĂ I SE VOR DA LUI Davidson explicaţii speciale, George Passant tună şi fulgeră.

— Dacă una din rudele mele, strigă el, ar fi avut dubii în legătură cu cazul Sawbridge sau orice alt caz afurisit, vrei să-mi spui mie că ramolitu' ăsta de Bevill ar fi delegat un înalt funcţionar civil să-i dea explicaţii? Dar în ţara asta unele sunt legile care se aplică pentru cei care vin de unde vin eu şi altele pentru cei care vin din blestematul de Bloomsbury.

De mult nu-l mai auzisem pe George explodând cu fervoarea radicală din tinereţe.

— Presupun, zise, că nu-ţi convine să-i spui individului că nu există niciun motiv pentru care trebuie să i se acorde lui un regim special.

— Nu, i-am spus.

— Răspunsul potrivit pentru oamenii ăştia care vin să ceară favoruri este cel dat de doctorul Johnson lordului Chesterfield.

Nu-mi dădeam seama ce jignire ascunsă îşi răzbuna George.

— Blestematul de Bloomsbury! George adăuga la fiecare înjurătură cuvântul Bloomsbury. Pasiunile politice ale lui George continuau să-şi tragă seva din solul Angliei de est, unde verii lui lucrau încă pământul. Ca majoritatea

radicalilor de mai multe generaţii, n-avea nicio încredere în radicalii proveniţi din clasele de sus, îi considera chiar mai puţin serioşi decât pe reacţionarii ca Bevill.

Apoi se potoli şi spuse timid, cu prietenie:

— Ei, tot e ceva, şi mă bucur că nu s-au întâmplat toate astea pe vremea când îţi mai era gândul la Margaret. Ar fi fost destul de penibil. Şi adăugă liniştit: Cel puţin povestea asta s-a terminat.

Două zile mai târziu, fără să aştepte să fie anunţat, Davidson păşi, cu capul plecat, în biroul meu. Nu se uita la mine şi nici la Vera Allen; nu se uita la nimeni şi la nimic. Era atât de timid, încât nu-şi ridică privirea şi nici nu recurse la obişnuitele formule de prezentare.

Pe când se aşeza în fotoliu, îi vedeam părul alb, din care o meşă îi cădea pe frunte, dar nu-i vedeam faţa. Purta un costum maroniu ponosit şi mânecile cămăşii erau atât de lungi că-i acopereau jumătate de mână; dar, cu toată neglijenţa, cămaşa era de mătase. Spuse fără niciun preambul, sfios, direct:

— Aţi fost jurist, nu-i aşa?

I-am spus că aşa era.

— Cât de bun?

— N-aş fi ajuns niciodată un jurist de mâna întâi, i-am răspuns.

— De ce nu?

În ciuda timidităţii, era un om căruia nu-ţi venea să-i dai un răspuns ipocrit, de mântuială.

— E genul de carieră, am zis, care nu-ţi mai permite să te gândeşti la nimic altceva, şi eu n-aş putea.

Mă aprobă din cap şi apoi o fracţiune de secunda îşi înălţă privirea. Văzându-i pentru prima oară faţa, am fost surprins cât de tânăr părea. Pe vremea aceea avea vreo 65 de ani, dar pielea bronzată nu era ridată, doar gâtul era brăzdat ca al unui bătrân. Al doilea lucru care m-a izbit a fost frumuseţea-i neobişnuită. Amândouă fetele îi moşteniseră structura delicată a oaselor feţei, dar figura

lui Davidson, fină şi sculpturală în acelaşi timp, releva o frumuseţe abstractă ce lipsea fiicelor sale. Ochii, diferiţi de ai lui Margaret, care erau limpezi şi luminoşi, apăreau puternic – pigmentaţi căprui închis, opaci ca ai unei păsări.

Privindu-mă, pe chip îi apăru un zâmbet fugar.

— Asta vă face oarecum cinste, zise el. Curând îşi privea din nou genunchii, spunând: Am auzit că ştiţi câte ceva despre cazul Sawbridge, e adevărat?

— Da.

— Cunoaşteţi cazul cu adevărat sau aţi citit doar ziarele

— Am fost de faţă când a fost angajat prima oară. şi, la cuvintele mele, pe figura lui Davidson apăru acelaşi zâmbet fugar.

— Foarte bine. Se adevereşte reputaţia că vă pricepeţi la selectarea oamenilor. Ar fi mai simplu dacă am începe povestea din acel moment.

Aşa că i-am spus toată istoria, din clipa în care Sawbridge a intrat la Barford, după ce lucrase trei ani în cercetare la un laborator din Oxford; primele bănuieli datând din 1944, că lasă să se scurgă informaţii în afară; bănuielile mai întemeiate cu un an mai târziu; interogatoriul, la care participase şi fratele meu, care-i fusese conducător ştiinţific; mărturisirea, arestarea şi procesul.

Tot timpul cât am vorbit, Davidson nici nu s-a clintit. Cu capul plecat, – eu mă adresam părului său alb, – se mişca atât de puţin, încât făcea impresia că nu auzea nimic şi chiar după ce am terminat a continuat să rămână stană de piatră.

În cele din urmă vorbi:

— Ca mod de expunere, luând ca etalon pe Maynard Keynes notat cu 100 de puncte, dumitale ţi s-ar acorda cam 75. Ba chiar, dacă luăm în consideraţie dificultatea materialului, ţi-aş putea acorda 79. După această surprinzătoare evaluare, continuă:

— Dar nimic din cele ce mi-ai spus nu mă satisface, – îţi dai seama, – dacă nu pot căpăta răspuns la trei întrebări.

— Care anume?

— În primul rând, este tânărul acesta cu adevărat vinovat? Vreau să spun, a înfăptuit cu adevărat actele pentru care a fost condamnat?

— N-am nici cel mai mic dubiu.

— De ce n-aveţi dubii? Ştiu că a mărturisit, dar credeam că un lucru pe care l-am învăţat cu toţii în ultimii zece ani, în împrejurări nefaste, este că aproape oricine se poate recunoaşte vinovat de aproape orice.

— Nu mai aveam niciun dubiu cu mult înainte ca el să-şi recunoască vina.

— Mai deţineţi şi alte probe?

Mă privi, expresia feţei îi era tulburată, aspră şi suspicioasă.

— Da.

— Ce anume?

— Tot ce vă pot spune e că erau informaţii cu caracter secret. Nu am libertatea sa va spun mai mult.

— Acest lucru nu e de natură să mă convingă.

— Uitaţi... am început eu dar m-am bâlbâit când să-i pronunţ numele şi în cele din urmă am rostit stânjenit „domnule Davidson”, ca şi cum mă aflam la primul meu dineu şi nu eram sigur ce furculiţă să folosesc. Nu din cauză că era mai în vârstă, nu din cauză că era un om cu idei liberale, care mă dezaproba, ci pur şi simplu pentru că-i iubisem fiica şi un curios simţ atavic nu-mi permitea să-i vorbesc ireverenţios, spunându-i pe nume.

După ce mi-a trecut bâlbâiala, i-am spus că multe din informaţiile venite de la serviciul secret erau prostii, dar că unele, totuşi, nu erau; orice guvern trebuie să ţină secrete anumite căi prin care-şi culege informaţiile atâta vreme cât mai există guverne; şi ăsta era tocmai unul din aceste cazuri.

— Nu vi se pare această explicaţie extrem de

convenabilă, dumneavoastră? zise Davidson.

— Probabil că aşa pare, i-am răspuns. Şi totuşi ăsta-i adevărul.

— Sunteţi sigur?

— Da, am spus.

Mă privi din nou şi, ca şi cum ar fi fost mulţumit îmi zise:

— Acceptând explicaţia dumitale, să trec atunci direct la întrebarea următoare. De ce la proces s-a declarat vinovat? Dacă n-ar fi făcut-o, din câte mi-aţi spus, v-ar fi pus pe toţi în mare dificultate.

Am fost de acord.

— Atunci de ce a făcut-o?

— Deseori mi-am pus această întrebare, i-am răspuns, şi n-am găsit nicio explicaţie.

— Lucrul de care vreau să fiu sigur, spuse Austin Davidson, este că nu a fost ameninţat sau că nu s-au făcut presiuni asupra lui înainte de proces.

Nici acum nu m-au deranjat vorbele lui. Erau prea impersonale. În loc să-i răspund cu obişnuita vorbărie oficială, căutam să fiu cât mai aproape de adevăr. I-am dat de înţeles că, după arestarea lui Sawbridge, personal nu mai deţineam informaţii de prima mână, dar mi se părea foarte puţin probabil să se fi acţionat în mod incorect în legătură cu el.

— De ce credeţi asta?

— De atunci l-am văzut în închisoare. Şi dacă s-ar fi întâmplat astfel de lucruri, nu văd de ce nu s-ar fi plâns. Mai ales că şi-a păstrat convingerile. Dacă ar avea de ce să se plângă, nu cred că s-ar gândi prea mult la sentimentele noastre.

— Asta aşa-i, spuse Davidson. Simţeam că are încredere în mine. Continuă:

— Ei, mai am o singură întrebare. Paisprezece ani ni se pare multora dintre noi o sentinţă mult prea aspră. A existat vreo presiune din partea guvernului sau din partea

persoanelor oficiale, s-a sugerat cumva c-ar trebui sa se dea un exemplu?

— În legătură cu asta, i-am răspuns, nu ştiu nimic mai mult decât dumneavoastră.

— Mi-ar plăcea să vă cunosc părerea.

— As fi foarte surprins dacă s-ar fi făcut o presiune directă. S-ar fi putut întâmpla însă ca judecătorii, ca toţi ceilalţi din jurul lor, să fi fost influenţaţi de un anumit climat de gândire.

Nemişcat, Davidson a tăcut un timp, apoi, aruncându-şi meşa spre spate, ca un băieţandru, zise:

— Nu cred c-ai mai putea să-mi spui ceva şi mă bucur c-am găsit pe cineva capabil să vorbească deschis.

Apoi continuă:

— Deci, în general sunteţi mulţumit de felul cum s-a rezolvat cazul Sawbridge, nu?

Poate că în situaţia sa era numai o simplă formulă de încheiere, dar deodată m-am iritat. Nu-mi făcuse plăcere să apăr poziţia oficială: dar eram enervat de aroganţa oamenilor cu sentimente decente ca Davidson, care avuseseră mijloacele să-şi cultive aceste sentimente decente fără a avea şi interesul social sau realismul de a-şi da seama unde îi vor duce. I-am vorbit aspru, nu ca o persoană oficială. I-am tăiat-o scurt:

— Nu trebuie să rămâneţi cu impresia că mi-a plăcut ceea ce am făcut atunci sau că-mi plac alte lucruri pe care suntem nevoiţi să le facem acum. În această situaţie, oamenii ca mine au două alternative; ori să se dea deoparte şi să lase pe alţii să facă treburile neplăcute, ori să rămână pe loc şi să încerce să împiedice orori şi mai groaznice, ştiind tot timpul că nu vor ieşi cu mâinile curate. Niciuna din cele două alternative nu e prea bună şi dacă aş avea un fiu l-aş sfătui să facă ceea ce aţi făcut dumneavoastră: să-şi aleagă un loc mai bun şi un moment mai norocos ca să se nască.

De mult nu-mi mai dădusem frâu liber nervilor.

Davidson se uita la mine cu o privire încruntată, dar prietenoasă şi înţelegătoare.

— Da, remarcă el, fiica mea mi-a spus că s-ar putea să reacţionezi în felul ăsta. Am întrebat-o despre dumneata, continuă într-o doară, apoi adăugă cu o simplitate arogantă, dar pură în acelaşi timp: N-am pretins niciodată că pot să judec oamenii de la prima întâlnire. Aşa că trebuie să le descopăr caracterul în felul meu.

Timp de două săptămâni am avut o senzaţie de mulţumire ca şi cum aş fi trăit într-o somptuoasă gogoaşă de mătase, când amâni cu bună-ştiinţă un lucru dorit şi iminent, o senzaţie pe care o mai avusesem şi după prima mea întâlnire cu Margaret. Încă nu-mi făceam planuri; eu, care îmi calculam atât de multe din acţiunile mele; mergeam de colo-colo, mă comportam acum ca şi când maşina mea de calcul se oprise; aveam un nou permis de intrare la familia Davidson, şi-mi dădea senzaţia că viitorul mi se redeschide.

Continuam să am aceeaşi senzaţie şi când i-am scris un bilet lui Davidson, înştiinţându-l că-i mai puteam furniza unele informaţii în legătură cu cazul Sawbridge şi-l rugam să treacă pe la mine. A venit: a părut satisfăcut şi apoi am plecat împreună pe Victoria Street. Era o zi neobişnuit de caldă, oamenii mergeau pe partea cu umbră, dar Davidson a insistat să rămânem pe partea cealaltă.

— Nu trebuie să pierdem nicio secundă din soarele ăsta, spuse el ca şi când ar fi fost o axiomă morală.

Mergea cu paşi mari, cu capul aplecat şi, pentru un om atât de suplu, călca foarte sigur pe pavaj. Manşetele cămăşii îi ieşeau de sub mânecile hainei, mult prea lungi şi descheiate. Aşa ponosit cum era, atrăgea totuşi atenţia trecătorilor. Era silueta cea mai frumoasă şi mai izbitoare de pe toată strada. Mă gândeam cât de mult luase Margaret din această ponosită neglijenţă.

Deodată spuse:

— Aranjez o expoziţie la mine acasă săptămâna

viitoare. O vizionare particulară cu lucrările a doi pictori tineri. Te-ar interesa?

— Foarte mult. Am spus-o plin de elan, nereţinându-mi impulsul.

Fără să mă privească, Davidson mai făcu câţiva paşi.

— Stai puţin, zise. Te pricepi la pictură? Dacă nu te pricepi, îţi pierzi timpul şi mi-l iroseşti şi pe-al meu, nu-ţi dai seama?

— Mă pricep puţin.

— Nu-i un bluf?

— Nu cred.

— Mai bine să-ţi pun câteva întrebări.

Şi chiar acolo, pe Victoria Street, sub soarele dogoritor, pe când treceam prin faţa birourilor unor ingineri consultanţi, Davidson m-a supus unui examen. Stânjenit, doritor să-l trec, străduindu-mă să răspund cât mai bine, am fost totuşi uşor amuzat când mi-a trecut prin minte o comparaţie. Pentru Davidson, căruia nu-i plăceau lucrurile ascunse, era o problemă ce trebuia elucidată deschis; se punea pur şi simplu întrebarea dacă eram sau nu apt să privesc un tablou; nu vedea alte motive nici în ceea ce-l privea pe el şi nici în ceea ce mă privea pe mine.

Nu i-a trecut prin cap că mă agăţam de şansa de a-i reîntâlni fiica. Deşi era un om – după câte am auzit şi n-am motive să mă îndoiesc – vestit pe vremuri pentru intrigile lui amoroase. Tatăl Sheilei, reverendul Laurence Knight, fusese un soţ fidel, ducând o viaţă obscură într-o parohie de ţară, dar dacă ar fi fost în locul lui Davidson, şi-ar fi dat seama imediat ce urmăresc, nu acum când era uşor de observat, ci la numai câteva minute de la prima noastră întâlnire. Domnul Knight, probabil, m-ar fi aţâţat şi ar fi găsit apoi o scuză ca să-şi retragă invitaţia.

Lui Davidson îi plăcea să vorbească fără înfloriturі, îşi formase o părere şi o anunţă:

— Nu ţi-ai fi putut niciodată câştiga existenţa în domeniul artelor. Cred că eşti de acord, nu?

Eram cu sufletul la gură. L-am aprobat.

— S-ar putea să merite totuşi să vii, continuă el, privind fix pavajul din faţa lui. Deşi încă mă îndoiesc.

În seara expoziţiei particulare, aşteptând în apartamentul meu ora plecării, am văzut că dincolo de Hyde Park cerul se întuneca, vestind ploaie. Stând la fereastră, mă tot uitam la ceas, deşi nu era încă timpul să plec, şi din nou am privit dincolo de copaci, la cerul plumburiu. Pe măsuţa de lângă canapea, veioza ardea şi o carte pe care o lăsasem deschisă lucea la lumina lămpii.

Era linişte, camera nu mi se păruse niciodată atât de plăcută, O clipă am dorit să rămân acolo, să nu plec. Ar fi fost uşor să stau acasă; ar fi trebuit numai să dau un telefon şi să mă scuz. În adunarea aceea nimeni nu mi-ar simţi lipsa. Importanţa pe care i-o dădeam era numai invenţia mea şi nimeni în afară de mine n-o ştia Am privit lampa şi canapeaua, aproape cu o undă de invidie.

Apoi m-am întors din nou spre fereastră, m-am uitat la ceas impacientat că tot nu sosise ora plecării.

Partea a IV-a
ADANC IMPLICAŢI

XXXVII
MIREASMA FRUNZELOR ÎN PLOAIE

ÎN HOLUL CASEI LUI DAVIDSON, lumina puternică şi zgomotul petrecerii din interior m-au luat prin surprindere. Davidson însuşi îmi ieşi în întâmpinare.

— Aşadar ai hotărât că merită să vii, îmi zise.

Pe când îmi atârnam paltonul, îmi declară:

— Azi-dimineaţă m-am întâlnit cu cineva care te cunoaşte. Pronunţă numele unei cunoştinţe mai în vârsta. Arde de nerăbdare să te întâlnească. Să-ţi dau asta până nu uit. Era o carte de vizită cu adresa şi numărul de telefon.

L-am întrebat dacă mai suferea amânare, dar Davidson se achitase de comision şi nu-i mai acorda nicio importanţă.

— Dacă vrei să rezolvi treaba asta la telefon, e unul sub scară. Vorbea pe un ton sever, ca şi cum telefonatul era o artă complicată şi ar fi fost o obrăznicie din partea mea să pretind că o stăpânesc. De fapt, Davidson, care se impusese de atâtea ori drept purtătorul de cuvânt al modernului şi-şi atârna pe pereţi arta cea mai noua, nu reuşise să se împace cu civilizaţia tehnică. Nu numai ca surzea dintr-o dată dacă-şi ducea receptorul la ureche, dar considera până şi stilourile sau brichetele obiecte magice ale omului alb, de care nu voia nici să se atingă.

Pe când vorbeam la telefon, – convorbirea s-a dovedit

fără importanţă – singur cum mă aflam, am tras cu urechea la zvonul de glasuri ce venea dinspre camerele necunoscute. Simţeam o uşoară nervozitate, nu atât pentru că s-ar fi putut să fie şi Margaret acolo, ci ca şi cum n-aş fi fost un bărbat de 40 de ani, obişnuit să mă mişc printre străini; încercam senzaţiile obişnuite doar la un om foarte tânăr.

Când în cele din urmă am intrat, m-am oprit undeva la marginea încăperii, încercând să mă acomodez. Mi-am ferit privirea de imaginea oamenilor necunoscuţi aflaţi acolo, privind pe fereastră, afară, în noaptea atât de neagra, încât terasa devenise invizibilă, – deşi era numai nouă şi eram în iulie; undeva, tăind întunericul în două se înşirau luminile din Regent’s Park, sub ferestrele luminate, pavajul strălucea, ploaia nu începuse încă.

Apoi am pornit în jurul camerei, de fapt al celor două camere, căci, cu ocazia expoziţiei, uşile despărţitoare fuseseră larg deschise. Am numărat vreo 60-70 de persoane, dar în afară de Davidson, activ şi prietenos într-un grup de tineri, nu întâlneam nicio figură cunoscută. Pe un perete lung atârna un şir de picturi nonfigurative, în care forme geometrice erau învăluite într-o lumină turneriană. Pe celălalt, erau câteva portrete cu trăsături îngroşate, nu chiar naturaliste, dar pe aproape. Am încercat să mă adun şi să le studiez, dar n-am reuşit.

M-am surprins retrăgându-mă în acelaşi refugiu la care recurgeam şi la 20 de ani. Obişnuiam să-mi salvez propria demnitate luându-mi revanşa ca observator, şi aşa am făcut şi acum. Da, majoritatea persoanelor de aici constituia o faună deosebită de cea pe care o întâlneai la dineurile lui Lufkin sau în jurul meselor, la şedinţele cu Hector Rose; o fauna diferită, într-un înţeles tehnic exact: mai svelţi, mai slabi, nu atât de musculoşi, cu nervii la suprafaţă, cu vocile mai reţinute; mai puţin mândri de puterea trupurilor lor decât mulţi din colegii lui Lufkin şi, totuşi, puteam să pariez, că mulţi dintre ei erau mai

erotici. Acesta era unul din paradoxurile care deosebeau persoanele de aici de oamenii de acţiune; mă gândeam la cunoştinţe, de-ale mele, din anturajul lui Lufkin, care păşeau siguri de ei cu mersul legănat şi degajat al unor condotieri; dar nu ei erau cei mânaţi, mânaţi până la obsesie, de viaţa erotică, ci oameni cum ar fi doi sau trei dintre cei pe care-i i vedeam în jurul meu în seara asta, cu obrajii supţi şi mişcări nesigure; în loc să se arate îndrăzneţi şi siguri de ei ca prietenii lui Lufkin, aceştia arătau mai tineri decât vârsta reală.

Curând cineva m-a recunoscut şi am fost antrenat într-o discuţie în faţa unuia din tablourile nonfigurative. Eram cel mai bătrân dintr-un grup de cinci-şase persoane şi mă tratau cu respect, ba chiar mi se adresau cu „domnule”. Participau la tipul de discuţie pe care o ştiam pe dinafară în anii aceia, despre viitorul artei abstracte. Vorbeam cu fluenţa cuiva care mai folosise această tehnică, cu vocea omului matur, o voce exersată în discuţii de acest gen. Îmi spuneau „domnule”, mă considerau eterodox, nu erau chiar atât de obişnuiţi cu dezbaterile sau atât de bine pregătiţi pentru tacticile de şoc. Niciunul nu bănuia că, cinci minute mai devreme, fusesem emoţionat şi mă simţisem pierdut.

În timp ce vorbeam, continuam să privesc peste ei, dincolo de ei, ca şi cum aş fi fost un tânăr care abia îşi croia drum în viaţă şi căuta pe la petreceri pe cineva care i-ar putea fi mai folositor decât cei cu care se afla în momentul acela. N-o zăream nicăieri, dar, pe măsură ce minutele se scurgeau, privirea îmi aluneca în toate părţile.

În cele din urmă am zărit-o. Se desprinsese din grupul ce se adunase de partea cealaltă a camerei; vorbea cu o femeie şi gesticula, aşa cum o văzusem adesea, o mişcare ce-i scotea la iveală dintr-odată vioiciunea şi veselia. O fixam cu privirea: după un timp, ochii ni s-au întâlnit.

Ezită puţin în faţa unei picturi căreia lumea nu-i prea dădea atenţie şi rămase acolo singură. Lângă mine, un tânăr sporovăia insistent, asaltându-mă cu întrebări plicticoase. Se îndreptă spre noi. Când ni se alătură, tânărul încetă trăncăneala:

— Continuaţi, ne încurajă Margaret.

Cineva începu să ne prezinte unul altuia.

— Ne cunoaştem de ani de zile, spuse blând şi protector. Continuaţi, nu vreau să vă întrerup.

Cum stătea aşa, cu capul plecat, ascultând, am privit-o o clipă ca şi când acum o vedeam pentru prima oara. Emoţia, un amestec de nerăbdare şi mulţumire mă năpădiseră, dar toate păreau să n-aibă nicio legătură, să nu fie declanşate de figura aceasta, care ar fi putut fi a unei străine oarecare. Palidă, mai degrabă delicată decât drăguţă, lipsindu-i foarte puţin ca să fie frumoasă, cu nările şi buzele armonios arcuite, dezvăluindu-şi gingăşia numai când zâmbea, – reliefa o figură interesantă, deşi nu avea genul de trăsături pe care în imaginaţia mea le admiram cel mai mult şi nici cele pe care i le atribuiam când mă gândeam la ea.

Apoi, o dată trecut primul moment, mi-am dat seama că se schimbase. Cu cinci ani în urmă, când ne întâlnisem prima oară, ar fi putut trece drept o puştoaică; dar acum, la treizeci de ani, îşi arăta vârsta. La lumina lămpilor, în părul negru străluceau fire argintii; tenul, pe care, cu amestecul ei de neglijenţă şi mândrie ascunsă, nu-şi dădea niciun strop de pudră, era acum fardat; avea riduri în jurul gurii şi pe la ochi. Deodată mi-am amintit că pe vremea când o cunoscusem apăruseră câteva vinişoare sparte înspre ureche, neobişnuite la o femeie atât de tânără, cu un ten atât de delicat. Acum erau acoperite cu pudră.

Aici, în mijlocul grupului, nu se simţea stânjenită, cum s-ar fi simţit pe vremuri. Vorbea puţin şi fără emfază, părea o femeie într-un grup de bărbaţi tineri; acum

energia şi forţa ei naturală nu mai puteau fi ascunse.

Mi se părea că lumina devenise mai strălucitoare, tablourile se îndepărtaseră, mulţimea din cameră era mai gălăgioasă, vocile mă împresurau, mi se adresau întrebări, dar eu mă retrăsesem din discuţie. Uitându-mă înspre Margaret, ochii ni s-au întâlnit. Încă nu mă adresasem ei direct. În cele din urmă grupul s-a risipit şi o clipă am rămas izolaţi; nimeni nu ne auzea. Dar acum, că aveam această şansă, n-am putut vorbi. Întrebările pe care voiam să i le pun, după trei ani de tăcere, nu le puteam rosti. Eram ca un bâlbâit nevoit să pronunţe consoanele de care se teme. Ne-am uitat unui la altul, dar n-am putut scoate o vorbă. Între noi tăcerea devenise apăsătoare.

Am rostit cu greu câteva observaţii stupide în legătură cu tablourile, întrebând-o cum îi plac, o întrebare banală, de parcă aş fi avut în faţă o cunoştinţă plicticoasă, cu care trebuia să-mi fac porţia de conversaţie. În mijlocul acestor banalităţi, vorbele mi-au ieşit singure din gură, mi-am auzit propria voce, încordată, aspră, intimă, întrebând:

— Ce mai faci?

Tonul ei era mai blând. Dar la fel de încordat:

— Nu, ce mai faci tu?

Nu-şi dezlipea ochii de la mine. Fiecare dorea ca celălalt să răspundă primul. Am cedat:

— Nu prea am multe să-ţi spun.

— Spune atât cât e.

— Ar putea fi mai rău!

— Ai fost întotdeauna gata să înduri orice, nu-i aşa.

— Nu, viaţa mea nu e insuportabilă, i-am spus încercând să-i dau o imagine veridică.

— Atunci?

— E goală.

— Da, de asta mă temeam.

— Lumea vorbeşte deseori despre tine, ştii?

Mulţimea ne presa din toate părţile, am fost despărţiţi unul de celălalt. Înainte ca discuţia să devină generală, bolborosi ceva ce suna a urare. Începuse s-o spună cu un zâmbet plin de nerăbdare, impacientat.

Pe când vorbea cu noii veniţi, am observat un bărbat înalt, destul de tânăr, detaşându-se de un alt grup, şoptindu-i apoi ceva lui Margaret în timp ce ea se uita spre mine.

Arăta obosită, părea că vrea să plece acasă, dar imediat mi-a făcut semn să mă apropii.

— Nu l-ai cunoscut pe Geoffrey, nu-i aşa? îmi spuse. Era puţin mai înalt decât mine, foarte slab, cu mâini şi picioare lungi, avea treizeci şi cinci de ani, era arătos, o figură prelungă, cu ochi frumoşi, considerat mândru de înfăţişarea lui, dar când ne-am strâns mâna, n-avea nimic arogant în el. Îi era la fel de greu să înjghebe o conversaţie cum îmi fusese şi mie în urmă cu câteva minute şi tot ca mine deschise în mod stupid discuţia spunând ceva despre tablouri. Auzise de mine şi de Margaret cu mult înainte să se căsătorească cu ea. Acum adoptase un mod excesiv de prevenitor de a se comporta, nefiresc – după cum mi s-a părut, - pe când îmi cerea părerea despre tablourile care-l interesau şi mai puţin decât pe mine.

Margaret zise c-ar trebui să plece. Helen îi aştepta acasă.

— E cumnata mea, îmi explică Geoffrey încă foarte stânjenit şi deosebit de atent faţă de mine. A rămas să stea cu copilul.

— Ea tot n-are copii? Am întrebat-o pe Margaret.

Îmi aminteam de timpurile când, fericiţi noi înşine făcusem planuri pentru fericirea sorii ei. Conspiraţiile fericirii. Margaret dădu din cap în semn ca nu.

— Nu, draga de ea, n-a avut noroc.

Geoffrey o privi şi spuse, cu ceea ce consideram eu că trebuie să fie vocea lui sigură de doctor:

— Mare păcat că nu i s-a dat un sfat competent încă de la început.

— Copilul vostru e bine? mă adresam amândurora, dar, de fapt, tot pe Margaret o întrebam.

Geoffrey fu cel care-mi răspunse:

— E bine, zise. Sigur că dacă nu eşti obişnuit cu copii aşa mici, ai putea fi tentat să-l supraapreciezi. De fapt, în ceea ce priveşte dezvoltarea lui generală, s-ar putea clasa cu siguranţă printre primii 10 dintre copiii de vârsta lui, dar nu cred că s-ar clasa printre primii 5.

Vocea îi era neobişnuit de impersonală şi obiectivă, dar în ochi i se citea dragostea. Continuă cu acelaşi ton pretins obiectiv cu care profesioniştii socotesc că-şi pot ascunde mândria:

— Nu mai departe decât ieri, ca să-ţi dau un exemplu, a demontat o lanternă şi a remontat-o. Ceea ce eu n-aş fi putut face nici la patru ani.

Conştient de tăcerea lui Margaret, mi-am exprimat uimirea. Tonul vocii lui Geoffrey se schimbă şi, când mi se adresă din nou, avea ceva dur, trufaş, vindicativ:

— Ar fi mai bine să vii să te convingi singur.

— Nu, nu i-ar face plăcere, spuse repede Margaret.

— De ce să nu vină să ia masa de prânz cu noi, când ar putea vedea şi băiatul?

— Ţi-ar produce prea mari încurcături. Margaret mi se adresa direct.

I-am răspuns lui Geoffrey:

— Cu multă plăcere.

Imediat după aceea, Margaret spuse hotărât că trebuia să plece acasă. I-am condus până în hol, unde, prin uşile deschise, se auzea zgomotul ploii. Geoffrey fugi s-aducă maşina, iar Margaret şi cu mine am rămas unul lângă altul, privind afară în întunericul de pe terasă, uitându-ne, în lumina ce răzbătea prin uşa deschisă, cum băteau rafalele de ploaie. Ploaia şfichiuia pavajul, ricoşând; aerul se răcise, pomii emanau o mireasmă proaspătă, făcându-

mă să mă simt o clipă liniştit. Liniştit în momentele astea în care nemaiputând fi sigur de nimic, eram totuşi sigur că numai liniştit nu puteam fi.

Niciunul dintre noi nu s-a întors spre celălalt. Maşina veni pe lângă bordură, şiroaiele de ploaie strălucind în lumina farurilor.

— Ne vedem, deci? îmi spuse eu o voce joasă, lipsită de relief.

— Da, am răspuns.

XXXVIII
SEMNIFICAŢIA UNEI CERTE

STÂND LA MASA ÎNTRE MARGARET şi Geoffrey Hollis, voiam să fiu amabil cu el.

Afară soarele strălucea. Era momentul, din mijlocul zilei, când totul pare adormit. În grădina Summer Place nu era nimeni. Singurul sunet care intra prin ferestrele deschise era fâşâitul monoton al autobuzelor pe Fulham Road. Sosisem de un sfert de oră şi discutam, toţi trei, ca şi cum am fi fost toropiţi de căldură. Geoffrey avea o cămaşă deschisă la gât şi Margaret purta o rochie uşoară. Am mâncat ouă fierte şi salată şi n-am băut decât apă cu gheaţă. Din când în când, Geoffrey şi cu mine schimbam între noi constatări politicoase, referitor la serviciile noastre.

În sufragerie, o oază de răcoare după căldura străzii, tot ce ne spuneam suna plin de amabilitate.

Ascultam ce înseamnă să fii doctor de copii, despre orele de consultaţii la cabinet, vizitele la spital, procentajul nopţilor în care se putea aştepta să fie chemat la un pacient. Era util; era devotat; nu-şi căuta propria plăcere în această profesiune, după cum nu-şi căuta satisfacţii în mâncarea pe care o mânca şi nici în felul în care vorbea despre activitatea lui. Recunoştea că în unele privinţe fusese norocos.

— În orice caz, în comparaţie cu alţi medici, spunea Geoffrey; un medic cu oricare altă specialitate, se ocupă

de pacienţi a căror situaţie, cu timpul, e normal să se înrăutăţească. Marea majoritate a copiilor, însă, se vor simţi, dimpotrivă, tot mai bine. Îţi lasă alt gust. Ştii, şi asta e o compensaţie.

Mă provoca; era o meserie de invidiat, era admirabilă, îmi venea să-i dovedesc că nu-i aşa.

Îndoindu-mă de mine însumi, am schimbat subiectul. De dragul conversaţiei, l-am întrebat ce părere avea despre unele ştiri apărute în ziarul de dimineaţă.

— Ah, da, spuse cu indiferenţă, a pomenit ceva despre asta un părinte care a trecut pe la mine.

— Dumneata ce crezi?

— N-am nicio idee.

— E destul de limpede, nu?

— Poate, replică el. Dar nu citesc ziarele de dimineaţă.

— Eşti chiar atât de ocupat? încercam eu să fiu un interlocutor plăcut.

— Nu, zise el cu plăcere, dându-şi capul pe spate, ca cineva care gustase dintr-o mâncare aleasă. E o politică pe care am adoptat-o. Acum douăsprezece luni ne-am hotărât să nu mai luăm niciun cotidian. Mi se părea că de cele mai multe ori îmi strica ziua, făcându-mă să mă simt oarecum nefericit, fără niciun folos, diminuându-mi în mod vizibil eficienţa. Nu cred că e cazul să mai sporim numărul nefericiţilor din lume, chiar dacă e vorba numai de nefericirea mea. Aşa că am hotărât că lucrul cel mai înţelept e să încetăm să mai luăm ziarul.

— Eu n-aş putea face aşa ceva, am replicat.

— Vorbesc foarte serios, spuse Geoffrey. Dacă cei mai mulţi dintre noi nu s-ar întinde mai mult decât le este plapuma şi nu s-ar concentra decât asupra lucrurilor pe care le putem cu adevărat influenţa, ar fi mai puţină tensiune în jurul nostru şi am acorda mai multe şanse forţelor înţelegerii şi ale luminii.

— E un mod foarte periculos de a judeca lucrurile îi spusei.

Mă provoca din nou. Uşoara enervare, care nu mă părăsise în timpul mesei, mi se simţea în voce; de data aceasta socoteam că am o scuză. Parţial, pentru că acest gen de autoliniştire devenise ceva comun printre unele dintre cunoştinţele mele şi n-aveam încredere în ea. Parţial pentru că Geoffrey însuşi îmi părea plin de el, vorbind cu superioritate despre lucruri pe care nu le cunoştea, şi ca atâţia alţii care duceau o viaţă folositoare şi decentă, ca mulţi chiar dintre cei care aveau un suflet curat părea că se izolase în egoismul său.

Deodată, Margaret mi se adresă:

— Are perfectă dreptate.

Zâmbea. Încerca să vorbească pe un ton de conversaţie uşoară, aşa cum încercasem şi eu sa vorbesc cu Geoffrey, dar era îngrijorată şi furioasă.

— Ce te face să spui asta?

— Trebuie să ne ocupăm de lucrurile asupra cărora putem acţiona.

— Nu cred, i-am răspuns enervându-mă, că poţi să te izolezi complet de viaţa celor din jurul tău. Şi dac-o faci, sunt sigur că tu ai de pierdut.

— Cum adică de pierdut?...

De pierdut ca persoană. Întocmai ca fiinţele prea optimiste care refuză să vadă orice este dureros. Socot că te desconsideri dacă refuzi să-ţi înduri suferinţele şi să-ţi trăieşti bucuriile.

Margaret îmi zâmbi uşor maliţios, ca şi cum ar fi fost mulţumită că furia mea o depăşise pe a ei.

— Necazul, zise, cu oamenii prea realişti ca tine, este că deveniţi exasperant de nepractici când trebuie să acţionaţi. Tu nu-l consideri pe Geoffrey realist, dar nici nu-ţi dai seama cu cât este mai practic decât tine. Îi place să se ocupe de copii şi-i place să fie fericit. Nu te-ai gândit că nimeni în afară de tine nu-şi mai pune problema dacă se „desconsideră” sau nu?

Ieşisem prost din această discuţie; n-o puteam

înfrânge. Mă simţeam jignit pentru că îi luase apărarea atât de vehement.

La rândul meu, m-am pomenit vorbindu-i cu scopul de a o răni.

I-am reamintit că nu-mi plăcuseră niciodată reţetele fericirii. – ca cele ale prietenilor tatălui ei, de acum douăzeci de ani, – care nu puteau da roade decât în cazul unor persoane excesiv de privilegiate.

— Ca să spun drept, m-am uitat întâi la Geoffrey, apoi la ea, nici reţetele voastre nu mi se par cu mult mai bune. Întreaga voastră atitudine este de neconceput, afară doar dacă aţi avea din întâmplare una din acele puţine slujbe eminamente caritabile şi dacă amândoi aţi proveni întâmplător din familii care au fost obişnuite să facă bine mai degrabă decât să accepte binele ce li se oferă pe tava.

— Lewis, – îmi pronunţa numele pentru prima oară de trei ani, dar cu furie, – nu eşti drept!

— Nu? am întrebat-o, urmărind cum roşeaţa îi acoperă obrajii.

— Nu neg, spuse Geoffrey cu exasperantă imparţialitate, cu un zâmbet mulţumit şi înţelept, că s-ar putea să ai oarecum dreptate.

— Insinuezi că eu patronez pe cineva? strigă ea.

— Nu mă refer la persoane, n-aş spune. Dar când te gândeşti la aspectele sociale, e limpede că asta faci.

Ochii îi erau întunecaţi şi aruncau scântei; cu obrajii în flăcări, era aşa cum mi-o aminteam când se înfuria; îi creştea adrenalina, paloarea feţei dispărea şi arăta minunat.

— Trebuie să recunosc, zise Geoffrey împăciuitor, că înclin să-i dau lui dreptate.

— Presupun că acuş-acuş mă scoateţi şi snoabă? Şi ochii-i plini de scântei erau aţintiţi asupra mea.

— Într-o oarecare măsură, da.

Geoffrey îi aminti că e unu şi jumătate şi trebuie să-i

dea lui Maurice să mănânce. Furioasă pe mine, fără o vorbă, luă cu braţele-i puternice tava şi ne conduse spre camera copilului.

— Iată-l, zise Geoffrey, de cum zărirăm copilul.

Ţarcul era aşezat în afara unui con de lumină puternică. Stând rezemat de gratii, ca un animal în cuşcă la gradina zoologică, rupea metodic o revistă în bucăţele. Nu aveam alt termen de comparaţie decât băieţelul fratelui meu şi, în ciuda celor ce aflasem despre îndemânarea lui precoce, n-o prea sesizam. Îl vedeam rupând pur şi simplu hârtia cu acea solemnă ineficienţă concentrată, caracteristică tuturor copiilor, care făcea ca mişcarea mâinii şi a cotului să se asemene cu mişcările unui beţiv, filmate cu încetinitorul.

Nu m-am dus lângă el, ci am continuat să-l privesc, după cum şi el, chiar după ce Margaret i-a vorbit, şi-a continuat obsedanta îndeletnicire. Era, şi constatarea m-a rănit deşi eram pregătit, un copil neobişnuit de frumos. Genele jucaseră una din festele lor şi adunaseră la un loc tot ce era mai frumos la părinţi şi bunici, încât, chiar şi sub grăsimea de bebeluş în care era învăluit, se puteau distinge ovalul frumos al feţei ce aparţinea mamei şi portul frumos al capului moştenit de la tată. Era uşor să ţi-l imaginezi cum va arăta mai târziu: un tânăr brunet, interiorizat, greu abordabil, câştigându-şi admiratori tocmai din această cauză.

Margaret îi spuse că masa e gata, dar el răspunse că nu vrea să mănânce.

— Dar ce vrei? întrebă ea cu blândeţea naturală cu care se purta cu cineva iubit.

Băieţelul strângea în mână o minge de ping-pong şi, de cum îl ridică din ţarc, începu s-o bată de oglinda de deasupra căminului şi apoi de un tablou de lângă pătuţul lui.

Geoffrey plecă să aducă ceva ce lipsea de pe tavă, dar copilul nici nu băgă de seamă şi continuă să se joace cu

mingea. Pe când se juca, i-am urmărit mişcarea elastică a umărului. Margaret îmi zise:

— Arată bine.

— E destul de mare pentru vârsta lui, mi-am exprimat admiraţia.

Îmi zâmbea. Trecuse peste ceartă, datorită prezenţei fiului său. Aşa cum şedea alături de copilul care-i ajungea până la coapsă, nu reuşea să ascundă motivul pentru care la petrecerea tatălui ei păstrase tăcerea, în timp ce Geoffrey fusese atât de volubil: pasiunea ei pentru copil. Îi îndulcise şi-i împlinise trăsăturile feţei, iar corpul devenise lax. Îndurerat din nou, aşa cum fusesem şi din cauza frumuseţii copilului, mi-am dat seama că n-o văzusem niciodată atât de tandră.

— Îi place să poată zburda de colo-colo, zise.

Ştiam ce vrea să spună. Ca mulţi oameni sensibili, îşi dorise deseori, în special înainte de a fi dobândit încrederea că poate să facă un bărbat cu adevărat fericit, ca propria-i copilărie să fi fost mai puţin rafinată, să fi fost mai aspră, mai aproape de pământ.

Am spus ceva ca să-i arăt c-am înţeles. Îmi zâmbi din nou, dar Maurice începu să urle, furios că vorbea cu altcineva,

Cât i-a dat să mănânce, am rămas în afara atenţiei celor trei, aflaţi într-un cerc luminat de razele soarelui ce poleiau picioarele scăunelului înalt. Geoffrey stătea într-o parte, Margaret în faţă, copilul privind-o fără să clipească. După două sau trei linguri, n-a mai vrut să mănânce până nu i-a cântat. Ascultând-o, mi-am dat deodată seama că în timpul cât fusesem împreună n-o auzisem nici măcar o dată cântând. Cânta cu o voce neaşteptat de puternică şi de profundă; copilul nu-şi lua ochii de la ea.

Sunetul puternic umplea camera; Geoffrey, zâmbind privea băieţelul; raza de soare cădea la picioarele lor, ca şi cum ar fi fost la teatru în mijlocul scenei şi reflectorul era uşor dereglat.

Masa se sfârşise. Geoffrey dădu copilului o bomboană; o clipă în cameră se lăsă o tăcere mormântală. Continuau să şadă cu cercul de lumină în jurul picioarelor, Margaret continuând să privească copilul, fără să-şi dea seama sau poate crezând că n-o observă nimeni. Apoi, după o clipă ridică capul şi am simţit mai mult decât am văzut, căci mă uitam în altă parte, că privirea ei se mutase de la copil la mine. M-am întors spre ea. Nu-şi plecă ochii, dar faţa-i deveni deodată tristă. Doar o secundă. Îşi întoarse din nou privirea spre copil şi-l luă de mână.

Nu durase decât o secundă, dar acum ştiam. Dacă nu mi-aş fi dorit-o atât de tare, ar fi trebuit să-mi dau seama dinainte, de când ne despărţisem după petrecerea tatălui ei sau în mod cert de când se ciondănise cu mine, la masă, apărându-l pe Geoffrey. Ştiam acum că nu se eliberase de mine, după cum nici eu nu mă eliberasem de ea.

În camera călduroasă, zgomotoasă acum din cauza strigătelor copilului, n-am simţit nici premoniţia, nici responsabilitatea, nici vinovăţia care mi-ar fi părut inevitabile la altul, ci o totală exaltare, ca şi cum dintr-o singură mişcare aveam în braţe bucuria şi viaţa mea devenise miraculos de simplă. Nu exista nicio teamă care să-mi umbrească bucuria. Mă simţeam doar fericit şi împăcat cu toate.

XXXIX
ILUZIA INVIZIBILITĂŢII

ERA O DUPĂ-AMIAZĂ DE SEPTEMbrie, când, pentru prima oară de când se căsătorise, aşteptam să mă întâlnesc cu Margaret singură. Participasem în acea zi la discuţia cu Gilbert Cooke privind viitorul lui în minister. Cu jumătate de oră înainte ca să plec la întâlnire, intră după ce aflase deja de la Hector Rose că avea să-şi păstreze slujba.

— Deci i-am tras pe sfoară, spuse nu atât cu plăcere cât mai degrabă triumfător, acesta fiind modul în care el, care nu prea se aştepta la succese, avea obiceiul să se bucure ori de câte ori reuşea. De fapt, acum avusese mai mult decât succes, căci, deşi nu ocupa un post prea mare, îşi rezolvase, însă, pe viaţă problema carierei. Hector Rose lua hotărâri definitive în legătură cu fiecare om din departament care-şi manifesta dorinţa de a-şi continua activitatea în serviciu. O dată pe săptămână, un comitet de patru oameni, printre care mă număram şi eu, se întrunea pentru un fel de examinare. Curând avea să vină şi rândul lui George Passant.

— Nu mai poate interveni nimic de acum înainte, nu-i aşa? mă întrebă Gilbert, cu obrajii în flăcări, cu ochii injectaţi.

I-am spus că propunerea lui Rose va trebui acceptată.

— Al naibii să fiu, strigă Gilbert, dacă m-am aşteptat vreodată să-mi sfârşesc viaţa ca funcţionar civil.

— Dar la ce te aşteptai?

Ştiam că-i va veni destul de greu să-mi dea un răspuns, căci în ceea ce priveşte cariera sa fusese totdeauna neaşteptat de vag şi lipsit de ambiţii.

— Oh, zise oarecum încurcat, a fost o vreme când mă gândeam că voi reuşi să fac ceva ca militar. Asta a fost înainte ca doctorii să mă stopeze. Apoi îmi făcusem socoteala că aş putea aduna o sumă frumuşică cu rechinu' de Lufkin. Nu ştiu ce să zic. Dar ultimul lucru la care mă aşteptam era să rămân definitiv aici. Şi ca să-ţi spun tot adevărul, izbucni el, niciodată nu m-am considerat destul de deştept pentru asta!

În mod paradoxal, în sens limitat, nici nu era deştept; nu avea nimic din acurateţa juridică şi din luciditatea unui funcţionar civil de înaltă clasă; această deficienţă avea să-l împiedice să ajungă prea departe, lucru de care Rose şi ceilalţi îşi dăduseră seama. Mai mult ca sigur că va mai urca un singur eşalon şi acolo se va opri.

Totuşi, făcuse figură frumoasă în faţa acelor oameni atât de deosebiţi de el. Era atât de puţin înţepat, încât şi Rose şi-a mai lăsat morga deoparte şi asta i-a făcut plăcere. Uneori, refuzul său de a păstra distanţele, obiceiul de a se băga în sufletul omului erau, în mod paradoxal, acceptate de indivizi corecţi şi formalişti. Hector Rose şi colegii săi nu-l supraapreciau; acumulaseră prea multă experienţă şi judecau lumea mult prea la rece. Aveau, probabil, dreptate să-l menţină. Totuşi, chiar dacă ar fi existat mai multe îndoieli în legătură cu capacităţile lui, ar fi fost menţinut pentru că aceşti oameni respectabili îl simpatizau.

Mă întrebam ce ar fi gândit ei dacă ar fi ştiut de activităţile năstruşnice ale lui Gilbert. Ar fi fost oare surprinşi să afle, de pildă, că în după-amiaza aceea, pe când şedea în biroul meu, eu, – care-i eram de doisprezece ani prieten şi de câţiva ani şef, – mă temeam de el? Vreau să spun că mă temeam de apucăturile sale

de detectiv. N-aş fi îndrăznit să-mi scape nici cel mai mic indiciu că aveam de gând s-o şterg la ora ceaiului. Chiar şi acum mă feream de antenele lui, ca şi cum ar fi putut să-mi afle secretul din aer.

Aşa că, lac de apă şi agitat, eram în întârziere când am ajuns, în sfârşit, la cafeneaua din faţa staţiei de metrou de la St. James's Park. Margaret era acolo, şi mai multe mucuri de ţigară se adunaseră în scrumieră. Părea îngrijorată, dar nu mă privea cu reproş şi era bucuroasă.

— Am să-ţi explic de ce am întârziat.

— Nu contează, bine că ai venit.

— Nu, lasă-mă să-ţi spun. I-am explicat că nu putusem să scap de Gilbert, şi-mi fusese teamă să nu descopere că mă întâlneam cu ea.

— Ah, bine, zise. Vorbea ca şi cum nu recunoscuse faţă de ea însăşi ideea că avea ceva de ascuns. În clipa aceea, obrajii i s-au îmbujorat de fericire şi de un fel de jenă sfidătoare. Sigură pe ea, începu să mă întrebe cu ce mă ocupam.

I-am mărturisit că nu făceam nimic important.

— Nu, insistă ea, energică şi cu vioiciune, nici măcar nu ştiu unde locuieşti. Tu ştii mult mai multe despre mine decât ştiu eu despre tine..

Am informat-o la ce lucram, că nu mă mai simţeam la fel de fascinat de tabla de şah a puterii. În viaţa oficială urcasem până unde îmi dorisem.

— Mi-am dat eu seama, spuse cu plăcere, înţelegându-mi prezentul mai mult decât trecutul.

— Nu ştiu dacă toate acestea s-ar fi întâmplat dacă n-ai fi fost tu.

— S-ar fi întâmplat.

Ceştile cu ceai erau aburinde, mucurile de ţigară mocneau în scrumierele metalice, în aer plutea un miros acru. O vedeam ca şi cum ecranul fumuriu al grijilor mi-ar fi fost smuls de pe ochi. Cu douăzeci de minute mai devreme, stăteam pe ghimpi ca nu cumva cineva, Gilbert

de pildă, să treacă prin faţa vitrinei şi să ne vadă împreună. Acum, deşi ne zâmbeam unul altuia şi figurile noastre ne-ar fi trădat oricărei cunoştinţe, simţeam că păstrarea secretului nu mai contează sau mai exact că nimeni nu ne putea vedea. Fusesem învăluit de una din acele stări provenite din înţelegere, dorinţă şi bucurie, în care ne păream nouă înşine anonimi şi în afară de orice pericol. Era o stare care se dovedise periculoasă pentru unii bărbaţi discreţi, intraţi într-o poveste de dragoste extraconjugală, când deodată, cuprinşi de o fericire uimitoare, se comportă ca şi când ar fi invizibili.

Ţinea mina pe masă şi i-am atins degetele. Făcusem deseori dragoste, nu mai constituiam o surpriză unul pentru celălalt, dar, atingându-i mâna, m-am înfiorat ca şi când ar fi fost o îmbrăţişare totală.

— Lasă-mă să-ţi vorbesc.

— Nu putem lăsa lucrurile aşa cum sunt?

— Tu crezi că putem?

— Ar fi mai bine să le lăsăm, măcar un timp. Vorbea pe un ton pe care nu-l mai auzisem, – un ton în care se împleteau bucuria şi frica, sau poate ceva mai acut decât frica.

— Am fost pe vremuri mare expert în a lăsa lucrurile aşa cum sunt pentru un timp, i-am răspuns, şi n-am avut prea mare succes.

— Acum ne-am găsit liniştea, începu ea. Şi adăugă: Când s-a spus un lucru, nu mai putem reveni asupra lui.

— Ştiu. Am tăcut amândoi. M-am surprins încercând, ca atunci, cu ani în urmă, să-mi găsesc cuvintele. De data aceasta imposibilitatea de a mă exprima era şi mai chinuitoare pentru cineva obişnuit să mânuiască vorbele. Apăruse muţenia ce mă cuprindea doar în momentele în care eram presat să-mi exprim sentimentele. Am rămas acelaşi, spusei într-un târziu, ca atunci când ne-am întâlnit prima oară.

A rămas împietrită, fără să scoată o vorbă.

— Sper, am continuat, rostind cu greu cuvintele, că nici tu nu te-ai schimbat.

Zise:

— Nu speri, ci ştii.

Camera se întunecase. Afara, soarele dispăruse. Vocea-i uşoară, încrezătoare, deveni aspră din cauza curiozităţii şi a bucuriei prezente:

— Când ai ştiut sigur că nici tu nu te-ai schimbat?

— Acum câtva timp.

— În seara aceea, la tata?

— Poate şi mai demult, i-am răspuns. M-am gândit foarte mult la tine. Dar mi-a fost teamă să nu mă înşele imaginaţia.

— Când anume în seara aceea?

— Cred că atunci când te-am văzut stând acolo, înainte să ne vorbim.

Am întrebat-o:

— Tu când ţi-ai dat seama?

— Mai târziu. Apoi adăugă: Dar doream să vii în seara aceea.

— Dacă nu ne-am fi reîntâlnit atunci, tot ne-am fi văzut curând, am asigurat-o.

— I-am vorbit tatălui meu despre tine. Mă amăgeam pe mine însămi, dar de fapt încercam să-mi măresc şansele de a te întâlni.

— Nu trebuia să-ţi faci griji, aş fi rezolvat eu problema asta.

— Nu-mi fac griji, zise. Dar voiam doar să-ţi spun că vina e a amândurora.

În ochii noştri vinovăţia părea ceva îndepărtat şi destul de greu de conceput. Fericirea ne umplea de propria-i virtute.

N-am mai vorbit nimic, în afara unor fleacuri. Da, când Helen va mai putea veni să stea cu copilul, mă va anunţa. Trebuia să plece. Am ieşit împreună în stradă, unde lumina avea acea densitate specială ce conferă feţei

trecătorilor atât blândeţe cât şi claritate. Siluetele treceau pe lângă noi, plutind parcă. Pe când o priveam pe Margaret punând piciorul pe scara taxiului, m-a strâns uşor de mână.

XL
FERICIRE ŞI AMĂGIRE

PESTE O SĂPTĂMÂNĂ, ÎN ACEEAŞI cafenea, Margaret şedea în faţa mea, cu o privire deschisă pe chipu-i blând, ca şi cum ar fi trăit intens momentul prezent. Când o cunoscusem prima oară, fusesem uimit de capacitatea ei de a se înveseli imediat şi capacitatea asta continua să mă uimească şi acum. Nu existaseră niciodată momente în care dragostea noastră să se fi stins cu desăvârşire; lucru ce i s-ar fi putut lesne întâmpla unuia ca mine. Existaseră încleştări, resentimente şi momente când nu ne agream unul pe celălalt, dar niciodată curmarea totală a oricărui sentiment.

În cercul de lumină provenit de la mica veioză de pe masă, o vedeam surâzând. Dincolo de fereastră, lumina după-amiezei se estompă şi feţele trecătorilor se profilau clar. Privea totul cu atenţie, cu aviditate şi mulţumire, hotărâtă să se bucure din plin de această clipă.

— E la fel ca săptămâna trecută, strigă ea. Dar săptămâna trecută era parcă o idee mai întuneric, nu?

Nu dispunea de prea mult timp. Trebuia să fie acasă pe la şase, ca sora ei să poată pleca. Cu un amestec de triumf, umilinţă şi jenă îi mărturisise lui Helen că se întâlnea cu mine.

M-am gândit că nu era obişnuită să mintă. Până acum nu făcuse nimic necinstit, de care să-i fie ruşine.

Era fericită aşa cum şedea acolo, în faţa mea. Dar ştiam că, pentru prima oară în viaţa ei, într-o oarecare măsură se prefăcea. Ceea ce-mi spusese acum 6 săptămâni, când îi mărturisisem dragostea mea, era adevărat. Pe când stăteam de vorbă, simţea o mulţumire pe care nu şi-o putea stăvili. Împreună, ne dădeam seama că trăiam o viaţă mai plină de bucurii ca niciodată. Dar pentru ea, nu pentru mine, era aproape ireală. O minunată iluzie. Realitate era numai atunci când se întorcea la soţul ei şi la copil.

Într-o căsătorie mai nefericită decât a ei, nu puteam să uit cum, întorcându-mă la Sheila, seara, nu mă aştepta decât o singură compensaţie: un sentiment de linişte morală. Eram sigur că în căminul lui Margaret, într-o căsătorie aridă, de n-ar fi existat copilul, nici ea n-ar fi cunoscut decât tot o astfel de linişte. Realizase asta când la întoarcerea acasă, după întâlnirea noastră, dăduse cu ochii de copil. Vederea lui nu reuşise să-i şteargă din minte întâlnirea noastră, ci doar să-i intensifice satisfacţia şi senzaţia de irealitate.

Tocmai această irealitate trebuia s-o înfrâng. Dar parcă ezitam: trăiam într-o armonie atemporală. Puteam continua să stăm de vorbă, era o conversaţie mai calmă decât o împărtăşiseră multe căsătorii perfecte, pe care n-o puteau întrerupe nici telefonul, nici vocea vreunui copil. Dar dorinţa mea era mult prea mare. Nu mă puteam mulţumi cu atât.

Din nou îmi căutam cuvintele pentru a exprima ce aveam de spus.

— Ţi-am spus, începui eu, că sentimentele mele au rămas aceleaşi, dar este totuşi o deosebire.

— Care anume? întrebă ea reţinută, cu neîncredere.

Continuai:

— În perioada cât am fost împreună tu erai cea care avea dreptate şi eu greşeam.

— N-are importanţă.

— Ba are, pentru că acum lucrurile s-au cam schimbat. Sper că a intervenit la mine o metamorfoză; în orice caz în ceea ce-mi doresc. Ochii îi străluceau ca atunci când era cuprinsă de furie; nu scoase o vorbă.

Continuai

— Îmi doresc pentru noi doi exact ceea ce tu ai dorit întotdeauna.

— N-am crezut c-am să te aud vreodată vorbind astfel!

Fusese un strigăt de bucurie, dar, într-o clipă, tonul ei se schimbă.

— S-au mai transformat şi alte lucruri, zise.

Apoi privindu-mă drept în ochi:

— Eşti sigur?

Într-un răstimp atât de scurt încât nu-l puteam măsura, dispoziţia i se modificase în chip neobişnuit, trecând de la triumfătoare bucurie la amărăciune şi jenă şi apoi la grijă faţă de mine.

— Nu, izbucni ea, îmi retrag cuvintele, n-ar fi trebuit să-ţi pun întrebarea. Căci n-ai fi putut face ce ai făcut! dacă n-ai fi fost sigur.

— Am certitudinea dorinţelor mele. După cum ţi-am spus, sper că m-am schimbat, dar de asta nu pot fi chiar sigur, e greu să ştii precis ce se întâmplă în propria-ţi viaţă.

— Sună curios, venind tocmai de la tine. Din nou dispoziţia i se schimbase; îmi zâmbea cu afectuos sarcasm. Voia să spună că era obişnuită să-şi urmărească îndeaproape propriile-i sentimente. Acum, descoperise acelaşi lucru şi la mine. Atât de diferiţi la suprafaţă, la acest nivel nu ne deosebeam deloc. Poate că tocmai aici şi numai aici fiecare ieşea în întâmpinarea celuilalt.

— O dată sau de două ori, i-am spus, m-am trezit brusc şi-am constatat că viaţa mea o ia pe un făgaş neaşteptat. A fost o vreme când credeam că-mi cunosc bine forţele care mă mână din spate, dar acum par mai misterioase decât de obicei, deşi nu sunt mai slabe. Nu se întâmplă

acelaşi lucru şi cu tine?

— S-ar putea.

Apoi adăugă:

— Dacă e aşa, e înspăimântător!

— Pe mine m-a făcut mai puţin doritor să accept...

M-am oprit o clipă.

— Ce să accepţi?

— Propria-mi natură; sau în orice caz acea parte a ei care ne-a făcut atâta rău la amândoi.

— N-a fost numai vina ta, zise ea.

Am răspuns:

— Nu, nu întru totul. Sunt de acord. Nu-mi asum toată vina, nu mai mult decât e necesar.

Am tăcut amândoi; unul din acele momente de tristeţe ce apar în clipele de mărturisiri reciproce, întocmai ca într-o scenă de violenţă.

Rupse tăcerea, vorbind cu blândeţe, aparent realistă. Dacă ar fi posibil s-o luăm de la început, ai fi într-o situaţie penibilă, nu-i aşa? În special faţă de cei care cunosc povestea noastră.

Am dat din cap aprobator.

— Li s-ar părea nespus de penibilă, în cel mai bun caz, zise.

— Ar fi oarecum îndreptăţiţi, i-am răspuns.

— N-ai prea mare experienţă în a apărea într-o situaţie penibilă, aşa-i? Ţi-a trecut măcar prin cap cât de umilitor ar fi? În special că lumea te consideră atât de înţelept şi stabil în sentimente?

— Pot să trec peste asta.

— S-ar putea să nu fie tocmai plăcut. Cei care ţin la tine vor da vina pe biata Sheila, iar cei cărora le eşti antipatic vor spune că a fost întotdeauna ceva în neregulă cu tine şi că doar acum ţi-ai dat arama pe faţă.

— Deseori duşmanii te judecă mai corect decât prietenii.

— Nu-i adevărat. Este genul de observaţie ce pare

profundă, dar de fapt e absolut gratuită. O spuse cu dragoste.

Cafeneaua se golea. Se apropia timpul să ne despărţim. Zise pe un ton aspru şi grav:

— Dar ce cred alţii despre tine, poate că ai dreptate, nu e lucrul cel mai important. Important e că nu prea eşti obişnuit să te porţi urât; n-am dreptate?

— Am făcut şi lucruri urâte.

— Dar nu atât de urâte.

.

— Felul în care m-am purtat cu tine înainte, e mai urât decât orice ar trebui să fac acum.

— Atunci, îţi dai seama de ceea ce-mi ceri să fac eu. Se referea la răul făcut altora, când ar fi trebuit să acţioneze împotriva principiilor şi a naturii ei.

— Crezi că nu sunt conştient de asta?

Spuse:

— Nu eram tocmai sigură.

Şi totuşi, deşi părea realistă, un nimb de fericire ne învăluia pe amândoi. În mod straniu, mi-am amintit de noaptea când Lufkin, la apogeul puterii, şi-a permis un vis romantic, de a se retrage la Monaco. Şi ea se referea la un viitor pe care în adâncul sufletului nu se aştepta să-l vadă înfăptuindu-se. De obicei ea privea lucrurile mai realist; de data aceasta era invers. Faţa, pielea, ochii, totul radia fericire; şi totuşi ceva o făcea să plutească, pe aripile unui vis.

Nu mă îndoiam că, rămasă singură, îşi va repeta de nenumărate ori tot ceea ce-i spusesem.

Îmi vorbi din nou blând, rezonabil, apropiat:

— De-ar fi s-o putem lua de la început, mi-ar fi teamă pentru tine.

— Am nevoie de asta…

— Ai şti, continuă ea, ai şi spus că ştii ce înseamnă pentru mine să mă reîntorc la tine. Te-ai simţi mai obligat decât s-ar cuveni. Dacă lucrurile ar merge vreodată prost

şi ar începe să-ţi fie din zi în zi mai greu decât îţi poţi imagina, atunci mi-e teamă că te vei simţi obligat sa rabzi tot restul vieţii.

— Nu trebuie să te temi.

— Totuşi mă tem puţin.

Putea vorbi deschis, la fel puteam şi eu, – în timp ce, la lumina lămpii de pe masă, speranţele noastre prindeau contur, luându-ne cu ele într-o gigantică lume a mulţumirii. Speranţele noastre nu mai aveau nicio legătură cu sinceritatea, cu îndoiala exprimată de cuvintele pe care le rosteam.

XLI
SFÂRŞITUL UNEI EPOCI

DUPĂ ACEASTĂ A DOUA ÎNTÂLNIRE şi înainte de a putea stabili alta, a apărut o ocazie de a ne mai întâlni deschis, căci am fost amândoi invitaţi la aceeaşi nuntă. Ocazia era uimitoare prin ea însăşi. Când am văzut invitaţia m-am simţit tras pe sfoară. Petrecerea anunţa căsătoria ce avusese loc cu săptămâni în urmă, în secret; căsătoria lui Gilbert Cooke cu Betty Vane.

Mergând de-a lungul fluviului spre casa pe care o închiriaseră pentru această petrecere, o casă pe lângă Whistler, care în anii aceia se putea închiria pentru asemenea ocazii, eram emoţionat din cauza lui Margaret, dar şi uşor trist, în armonie cu seara de toamnă. Cădea o ploaie fină, caldă, frunzele erau alunecoase pe pavaj, mirosul de mucegai te împresura din toate părţile. O seară de toamnă mai promiţător senzuală ca primăvara.

Nu prea mi-era gândul la Betty şi Gilbert. Când am aflat prima oară vestea, m-am simţit vexat că Betty nu mi se destăinuise. Mi-a trecut prin cap că poate totuşi o făcuse cam cu un an în urmă sau poate ceva mai mult. Asta era probabil ceea ce voia să spună prin şansa de a se aşeza la casa ei. Ar fi trebuit oare să-i spun că nu credeam că va fi o căsătorie reuşită? Şireată cum o cunosc, ar fi ghicit ce simt fără să i-o spun. Ştiam totuşi prea bine că dacă cei şireţi şi clarvăzători erau destul de nefericiţi, de instabili şi singuri, cum era ea, se pot amăgi pe ei înşişi cel puţin

la fel de mult, ba poate chiar mai mult decât cei care cunoşteau mai puţin viaţa.

Cu toate acestea, pe când mă îndreptam spre petrecere privind luminile ferestrelor cum sclipesc tremurător în ploaie, eram conştient de alte gânduri care-mi treceau prin minte, ca şi cum această căsătorie ar fi consemnat în mod straniu sfârşitul unui capitol. Mi se părea că timpul marca sfârşitul unei epoci. Îi cunoşteam pe amândoi de atâta vreme; pe Betty de aproape douăzeci de ani. Urmărisem reciproc cum ni se scurg anii tinereţii, împărtăşisem griji şi speranţe înflăcărate, reduse cu timpul la proporţiile hărăzite de soartă, vieţile noastre s-au întrepătruns; ne văzusem unul pe celălalt în vioiciunea celei mai superbe vârste. Şi apoi, ani la rând, în momente grele, ne ajutasem unul pe altul. Acum ne revedeam fără mască, când adevărata noastră personalitate se revela clar.

Viaţa noastră din anii ’30, viaţa din timpul războiului, se sfârşise. Cumva bătuse gongul. O uşă parcă se trântise definitiv prin această căsătorie a ei, mai mult decât prin orice altă întâmplare din viaţa celor care-mi erau foarte apropiaţi. Prin ea, care nu-mi fusese decât camaradă şi la care ţinusem fără să fac prea mare caz.

În casă, prima persoană pe care am recunoscut-o a fost bătrânul Bevill, care bea un pahar de şampanie lângă scară, vorbind cu o fată drăguţă. Camerele de jos erau deja pline de lume şi a trebuit să-mi croiesc drum sus ca să ajung la locul de unde provenea zgomotul. Când am trecut pe lângă el, Bevill mi-a spus că Gilbert şi soţia sa erau „sus, deasupra”. A continuat:

— M-am întrebat întotdeauna când va „sucomba” şi prietenul nostru. Ştii, Lewis, eu sunt căsătorit de patruzeci şi opt de ani. Asta-ţi dă de gândit.

Pe bătrân şampania şi compania tineretului îl grizaseră. Începu să relateze povestea tatălui lui Betty:

— Am fost, bineînţeles, colegi de şcoală. Nu ne-am

gândit niciodată că el va moşteni titlul, căci exista vărul ăla al lui care se cam scrântise şi a rămas aşa scrântit vreo treizeci de ani. Aşa că Percy nu prea părea să aibă vreo şansă. Noi nu-i spuneam Percy, îi ziceam Chinezul Vane, habar n-am de ce, pentru că orice altceva s-ar fi putut spune despre el, numai că arăta a chinez nu.

Această nepotrivire i se păru lui Bevill nemaipomenit de amuzantă şi capul său chel se înroşi de râs; era mulţumit că stătea în hol fără să se amestece cu persoanele însemnate prezente la petrecere. Dar mai existau şi unii care nu erau mulţumiţi. Camera imensă de sus era ticsită de grupuri ce nu se puteau amesteca, căci Gilbert şi Betty invitaseră musafiri din toate cercurile pe care le frecventaseră. Erau acolo lordul Lufkin şi câţiva din suita sa, reprezentând trecutul lui Gilbert când lucra la firmă, cunoştinţe din Chelsea dinainte de război, radicali, lumpen-burghezia.

Erau o serie întreaga de funcţionari civili, printre ei şi Hector Rose, care o dată în viaţa lui se vedea pus într-o situaţie care nu-l avantaja, anormal de stânjenit şi deosebit de politicos, detestând priveliştea oricărei societăţi în afara biroului sau clubului său. Era George Passant, trecând singur prin mulţime, cu o expresie distrată, visătoare, zâmbind absent, o atitudine pe care, în ultima vreme, o adopta tot mai des când se afla în preajma femeilor. Erau rudele lui Gilbert, mulţi dintre ei militari, cu capul mic, zvelţi, rostind cuvintele cu afectare. De asemenea şi rudele lui Betty, femei mai tinere, vorbind un curios jargon cu care generaţia lor din clasele înalte încerca să imite accentul Cockney, înghesuite una într-alta, ca un mănunchi de oameni de ştiinţă la Asociaţia Britanică, de teamă să nu fie întrerupte de intruşi.

Între toate aceste figuri, eu căutam una singură. Curând o zării, ascultând fără să participe, la marginea unui grup mare, ochii ei căutându-mă neîncetat. Aşa cum

se întâmplase şi la tatăl ei, ne regăseam singuri în mijlocul mulţimii.

— Acum e mai bine, zise.

— Aş fi vrut să putem veni împreună, i-am spus.

— Ţineam pumnii strânşi: nu îndrăzneam să întreb de tine.

Era emoţionată. Când îşi aprinse ţigara, degetele-i tremurau.

— Cu cine stăteai de vorbă?

— Oh, n-am mers chiar până acolo. Râdea nu numai din cauza emoţiei, ci mai ales de ea. Chiar şi acum, că era o femeie în toată firea, tot manifesta timiditate. Dacă ar fi fost o petrecere obişnuită, nu numai un pretext pentru întâlnirea noastră, tot ar fi trebuit să se silească să prindă puţin curaj, deşi o dată pornită, îi făcea plăcere că venise la petrecere.

— Oricum, iată-ne aici. Avem noroc, i-am zis.

— Avem noroc, repetă ea cu un zâmbet neastâmpărat.

Tocmai îi spuneam că în curând ne vom putea strecura jos, să stăm de vorbă, când Betty însăşi veni spre noi.

— Lewis dragă, nu-mi urezi succes?

Îmi întinse braţele şi am sărutat-o pe obraz. Apoi, cu ochi strălucitori, se întoarse spre Margaret:

— N-am impresia că ne-am cunoscut, nu-i aşa?

— Ba da, am intervenit, dar Betty continuă:

— Oricum, scuză-mă, dar n-ai vrea să-mi spui cine eşti?

Părea, în cel mai bun caz, că uitase, dar suna nepoliticos, căci manierele lui Betty faţă de un străin erau tăioase şi repezite. Totuşi o puteai socoti femeia cea mai puţin arogantă; eram uimit de comportarea ei şi în acelaşi timp supărat s-o văd pe Margaret pierzându-şi firea.

— Numele meu, spuse ea cu bărbia în piept, este Margaret Hollis.

— Ah, acum ştiu, strigă Betty. Te chema Margaret Davidson, nu-i aşa?

Margaret aprobă din cap.

— Soţul meu mi-a vorbit de dumneata.

Cu acelaşi entuziasm, cu aceeaşi aparentă lipsă de perspicacitate, Betty continua cu tot felul de bârfeli neînsemnate, fără să-i pese că Margaret şi cu mine păream stânjeniţi. Da, soţul ei, Gilbert, era prieten cu Helen, sora lui Margaret, nu-i aşa? Da, Gilbert îi vorbise despre soţul Helenei. Într-un sfârşit, Betty conteni cu vorbăria şi-i spuse lui Margaret:

— Sunt aici câteva persoane pe care aş vrea să ţi le prezint. Te duc la ele chiar acum.

O luă pe Margaret. A trebuit s-o las să plece fără s-o pot apăra. Era disperarea celor care împărtăşesc o dragoste ascunsă, care nu-şi pot permite să fie spontani. Îmi făceam socoteala cât timp trebuia să aştept până s-o pot lua de acolo.

Între timp, eu însumi descumpănit, privii în jur.

Gilbert, îmbujorat, îşi supraveghea invitaţii cu o privire cercetătoare, îndrăzneaţă. Era colecţia cunoştinţelor strânsă într-o jumătate de viaţă. Presupun că-şi continua activitatea sa de detectiv, dar în acelaşi timp mă gândeam, aşa cum mă gândisem şi în drum spre petrecere, că ceea ce se întâmpla aici era un fel de sfârşit. Căci Gilbert, căruia, în ciuda defectelor sale sau poate tocmai datorită lor, îi păsa cât se poate de puţin de deosebirile sociale, făcuse cale lungă în societate, coborând însă de la poziţia familiei lui, după cum cale lungă parcursesem şi eu, dar în cealaltă direcţie.

La fel ca Gilbert făcuse şi Betty: pentru ea nu contau decât cei fără şansă, politica, prietenii; altceva nimic. Când îi întâlnisem prima oară pe amândoi, ni se păruse tuturor limpede că barierele sociale vor deveni mai puţin rigide şi curând mulţi aveau să privească cu indiferenţă apartenenţa de clasă. Judecasem greşit. La vârsta de patruzeci de ani, eram siliţi să recunoaştem că, în comparaţie cu situaţia din tinereţea noastră, societatea britanică devenise din contra mai rigidă. Formele sale se

cristalizau sub ochii noştri într-un bizantinism elaborat şi codificat, destul de decent, tolerabil, dar nespulberat de vântul scepticismului, de proteste individuale sau de sentimentul de revoltă care ne însufleţiseră tinereţea. Şi formele acestea nu numai că erau imuabile pentru noi. Le-ar fi părut neobişnuit de rigide şi englezilor din secolul XIX. Dovezile le vedeam în jur, până şi la această nuntă. Prea puţine lucruri deveniseră sub ochii noştri fixe şi, cu excepţia catastrofelor, nimic nu era definitiv. Apăruseră oamenii de tipul lui Hector Rose, cu listele lor de onoruri, sistematizate acum de mecanismul serviciilor guvernamentale, încetând astfel să mai fie corupte şi imprevizibile, devenind la fel de impecabil ierarhice ca şi decernarea pălăriilor colorate la vechea curte a Japoniei. Şi nu cred că mă las prea mult influenţat de literatură dacă spun că rudele lui Betty Vane şi ale lui Thomas Bevill se comportau ca Guermantes.

Aşa după cum oamenii de afaceri se constituiseră într-un grup cu propriile lor reguli şi cu propria lor recompensă de Anul Nou; aşa după cum artele, fără să-şi dea seama, alunecau spre invizibile academii, tot astfel şi aristocraţii, pe măsură ce-şi pierdeau puterea şi deveneau simple ornamente, se închideau tot mai mult, exagerând importanţa semnelor distinctive într-un mod pe care bătrânul Bevill, care era mai grandoman decât oricare dintre ei, îl considera nemanierat şi, ceea ce era şi mai grav, apolitic. Dar bătrânul Bevill aparţinea unei generaţii în care aristocraţia încă mai deţinea unele funcţii şi era astfel obiectiv. În vremea lui, avea mult mai puţină importanţă, de pildă, ce şcoală frecventai. Când ne povestea anecdota sa despre Percy Vane, şcoala la care fuseseră colegi nu era Eton; dar acum, Eton devenise şcoala la care familiile pe care le cunoşteam, absolut fără nicio excepţie, îşi trimiteau fiii, cu conformismul disciplinat al aroganţei de clasă. Cu acelaşi conformism, aceste familii nu mai produceau rebelii cu care mă

împrietenisem în tinereţe; Betty Vane şi Gilbert Cooke nu aveau urmaşi.

Privind în jur, la lumea adunată la nunta lor, nu-mi puteam scoate din minte un clişeu al acelor ani, faptul că marcau sfârşitul unei epoci. Mi-ar fi făcut plăcere tovărăşia celor care puteau vedea începutul alteia.

Cineva-mi atinse braţul şi Betty se uită în sus spre mine.

— E în regulă? zise.

— Cu tine e? Furios, aş fi vrut s-o întreb de ce fusese atât de nepoliticoasă cu Margaret; dar din nou a trebuit să fiu chibzuit.

— Da, dragul meu.

— Niciodată nu m-am gândit că lucrurile se vor întâmpla astfel.

— Pot să mă descurc, zise. Nu era numai curajul şi buna sa dispoziţie; ştia ce spune. Izbucni deodată aspru: îmi pare rău c-a trebuit s-o iau de aici. Dar se uita lumea la voi.

— Şi are vreo importanţă? am întrebat-o indiferent.

— Tu ştii mai bine.

— Ce ar trebui să ştiu?

— Să-ţi dai seama că oamenii vă priveau.

— Înţeleg.

— Asta-i tot ce mai pot face pentru tine acum, spuse Betty.

Mă avertiza, desigur, despre soţul ei. Mi-a spulberat orice îndoială că s-ar fi putut să nu-l cunoască destul de bine şi m-am simţit uşurat în ceea ce o privea. Era prea loială ca să spună mai mult, poate că asta avea să fie singura fisură pe care o voi vedea vreodată în loialitatea ei şi o făcuse numai pentru că-şi dăduse seama că eram în pericol. Îmi făcuse atâtea servicii; am fost mişcat de acesta din urmă.

Şi totuşi nu-mi puteam da seama de ce se arătase atât de nepoliticoasă cu Margaret. Nu fusese nevoie, nici

măcar ca o tactică. La singura lor întâlnire prealabilă, ea o considerase pe Margaret nepoliticoasă; îşi lua oare revanşa? Sau uitase cu adevărat cum arăta Margaret? Sentimentul de ciudă îi era mai străin ca oricui: se lăsase oare, pentru o clipă, pradă lui?

Tocmai pe când ieşeam din cameră, pe palier, în drum spre Margaret, la parter, cineva m-a interceptat. Minute în şir am fost postat acolo, paharele zăngăneau pe tăvile care treceau, zgomotul crestând în amplitudine şi înălţime; Gilbert în uşă observa totul.

Când am reuşit să scap, peste balustradă am zărit-o pe Margaret jos.

— Sunt cam plictisit, i-am spus de cum am ajuns la ea, simţind cum îmi dispare încordarea.

— Şi eu la fel.

— Totuşi ne aflăm amândoi aici şi merită!

Îmi rosti numele, încet dar cu toată puterea, mai drăgăstos decât orice alintare. Faţa-i era radioasă şi abia când a început din nou să vorbească am văzut că o interpretasem greşit.

— Nu-i aşa? i-am spus.

Pe acelaşi ton calm şi pasionat îmi zise:

— Ne amăgim singuri.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu noi.

— N-am fost niciodată mai sigur.

— E prea târziu. N-am ştiut oare tot timpul că e prea târziu?

— Eu nu.

— N-am destulă putere, zise ea. N-o mai văzusem niciodată cerând îndurare.

— Vei avea, i-am răspuns, dar îmi pierdusem siguranţa.

— Nu. E prea târziu. Am simţit-o precis în seara asta. O ştiu.

— Nu puteam hotărî nimic acum. Voiam s-o liniştesc.

— N-avem ce hotărî. Îmi rosti numele din nou, ca şi

cum asta era tot ce-mi putea spune.

— Va fi.

— Nu, mi-e prea greu,

— Hai să ieşim…

— Nu. Te rog cheamă un taxi şi lasă-mă să mă duc acasă.

— Va trebui să uităm toate astea.

— O clipă mi-am auzit vocea aspră.

— N-avem niciun viitor, exclamă ea, folosind o expresie comună în locul propriilor ei cuvinte. Lasă-mă să plec acasă.

— Mai vorbim mâine!

— Ar fi o cruzime din partea ta.

Oaspeţii treceau pe lângă noi în drum spre ieşire: Uitându-mă la ea şi văzând-o că e aproape la capătul puterilor, n-am mai putut face nimic. Am chemat portarul şi l-am rugat să găsească un taxi. Mi-a mulţumit aproape cu efuziune, dar am dat din cap a dezaprobare, cu ochii la ea, încercând să fac eu însumi alegerea, încercând să nu mă mai las paralizat de vechiul meu obicei de a accepta înfrângerea, de situaţiile care se repetau, de periculoasele capcane lăuntrice.

XLII
APARENTĂ ALEGERE

A DOUA ZI DUPĂ-AMIAZĂ, ASCULtându-l pe George Passant vorbind despre viitorul său, n-am pomenit nimic despre al meu. De luni întregi, de ani aproape, de când începuse să prindă contur hotărârea mea în legătură cu Margaret, n-am făcut nimănui, în afară de ea, nici cea mai mică aluzie la vreo speranţă măcar. Nu numai dorinţa de a păstra secretul mă făcuse reticent faţă de George, ci ceva ce aducea a superstiţie. Căci în dimineaţa aceea îi telefonasem lui Margaret, insistând să ne vedem ca să clarificăm lucrurile şi ea cedase.

Presupunând că voi fi menţinut în acest departament, lucru ce mi se pare rezonabil, atunci s-ar cuveni să încep a-mi face planuri privind stabilirea mea la Londra pentru tot restul vieţii, spuse George.

Examinarea fusese fixată peste două săptămâni; şi George, cu optimismul său neobişnuit din tinereţe, trecând prin ghinioane şi chiar mai rău decât ghinioane, considera rezultatul favorabil de la sine înţeles.

— N-am nici cea mai mică idee, i-am spus – fapt ce era adevărat, dar nu puteam să nu mă simt alarmat de siguranţa de sine de care dădea dovadă George – de ce intenţii are Rose cu tine.

— Orice credem noi despre Rose, răspunse George relaxat, trebuie să recunoaştem că e un om deosebit de competent.

— Alegerile lui personale sunt uneori ciudate.

— Aş fi zis – George continuă neabătut – că acordă oarecare atenţie dreptăţii.

— N-o neg, am zis, dar…

— În acest caz suntem în mod justificat îndreptăţiţi să considerăm că este destul de bine informat asupra activităţii pe care am depus-o aici.

— În limitele rezonabilului, probabil că aşa e.

— N-o să vrei să-mi spui – George începea să vină cu argumente – că un om atât de competent ca Rose nu este în stare să vadă o cât de mică diferenţă, din punctul de vedere al eficienţei, între ceea ce am făcut eu şi ceea ce unii din domnişorii aceia tineri, ieşiţi din Bastiliile pentru înalta societate (George se referea la şcolile publice) care s-au tot învârtit pe aici, au încercat doar să facă? Ia-l pe amicul Gilbert. E un băiat agreabil când mergi cu el la un pahar, mi-a fost întotdeauna extrem de simpatic, dar ferească-mă Dumnezeu, pot să rezolv mai multe într-o singură după-amiază decât poate Gilbert să priceapă vag în trei săptămâni de muncă îndârjită.

— Baţi la uşi deschise, i-am spus.

— Ei, dacă eşti destul de cinstit să fii de acord cu acest simplu aspect, replică George, vei înţelege de ce nu-mi propun să mă las pradă unei neîntemeiate îngrijorări.

Şi, totuşi, eu, care eram nemulţumit de tipul de optimism al lui George, îl trăiam pe al meu. Îmi dădeam seama că mă lăsam împins de el ca şi când aş fi executat instrucţiunile altcuiva. Îmi dădeam seama că eram împins, în mod aproape absurd, să mă adresez unui avocat în legătură cu divorţul. Tocmai când era s-o iau razna, am început să fiu mai grijuliu, într-un mod şi mai absurd. Aşa că, hotărându-mă să apelez la un avocat, nu m-am adresat unuia din experţii în divorţuri pe care-i cunoscusem pe vremea când eram în barou, ci i-am făcut o vizită prietenească, dacă pot spune astfel, vechiului meu maestru, Herbert Getliffe.

Era o dimineaţă sumbră. O ceaţă deasă plutea peste fluviu şi în birourile avocaţilor lumina era aprinsa. Părea una din acele dimineţi de toamnă, de acum douăzeci de ani, când stăteam acolo, privind pe fereastră, neavând nici treabă, doritor să-mi fac un nume, dezamăgit pentru că nu-l dobândeam. Dar nu stăruia nicio amintire vie a acestui trecut; deşi nu revăzusem aceste lucruri de ani de zile, nimic nu m-a făcut să retrăiesc vechile emoţii cu aceeaşi intensitate. Sentimentul meu de uşor regret era foarte general şi fals. Nicio amintire nu m-a năpădit nici când am citit lista numelor la piciorul scării, o listă pe care, până la sfârşitul războiului, figurase şi numele meu: domnul Getliffe, domnul W. Allen, ei fuseseră acolo înainte să apar eu. Nicio amintire nu mi-a fost stârnită nicicând am intrat în biroul lui Getliffe, când am simţit mirosul, atât de familiar odată, al tutunului său şi am întâlnit privirea îndrăzneaţă, opacă şi şireată a ochilor lui.

— Ah, iată-l pe vechiul meu prieten L.S., spuse Herbert Getliffe, strângându-mi mâna bărbăteşte, cu francheţe. Era singura persoană care mi se adresa folosindu-mi iniţialele. O făcea pe un ton entuziast şi în acelaşi timp sever, ca şi cum ar fi acţionat sub impulsul unui cod. De fapt, era un om deosebit de viclean, ager la minte, dar şi impresionabil. Faţa-i era plată, ca de gumă, buzele roşii şi, în pofida sa, chiar şi în pozele lui cele mai marţiale, o lumină jucăuşă îi strălucea în ochi. Când lucrasem în biroul său, mă tratase cu un amestec de încurajare şi generoasă lipsă de scrupulozitate. De atunci păstrasem unul pentru celălalt o afecţiune intermitentă şi suspicioasă. Chiar şi acum mă uimea faptul că era considerat unul din avocaţii pledanţi cei mai renumiţi din barou; dar asta era realitatea.

Nu-l mai întâlnisem decât o dată sau de două ori din seara dineului Barbican, înainte de război, când mă întorsesem la Sheila beat şi exaltat. L-am întrebat cum o mai ducea.

— Aş fi nedrept dacă m-aş văita, răspunse el cu emfază. Se câştigă o pâine bună, – dar, ca de obicei, nu putu merge pe acelaşi ton până la capăt şi-mi făcu cu ochiul, – ba chiar şi o bucăţică de prăjitură. Cum o duci tu, L.S.? Se dovedea sincer curios să afle despre ceilalţi; era unul din atuurile sale. De câte ori aud de tine, se pare că devii tot mai prosper.

I-am confirmat că îmi mersese destul de bine.

— Urci mereu scara puterii! Secrete ale zeilor şi domni în camere mici, cu iniţiale înşirate după numele lor, toţi punându-ne laţul de gât, spuse cu un fel de asociaţie de idei. Apoi izbucni: Cândva credeam că ne vom mândri cu tine aici. Ricană: în care caz, cam pe la acest an de graţie, am fi început să ne tăiem beregata unul altuia.

— Sunt sigur c-am fi făcut-o, i-am spus.

Schimbându-şi brusc dispoziţia, Getliffe se uită la mine cu reproş:

— Nu trebuie să spui astfel de lucruri, L.S. Nu trebuie nici măcar să le gândeşti. Acolo sus, în vârful piramidei, există întotdeauna loc, şi oameni ca mine şi ca tine ar trebui să se ajute reciproc. Ştii, adăugă el în şoaptă, că în momentul de faţă eşti nevoit să refuzi procese în care ţi-ar plăcea să pledezi?

— Eşti prea ocupat?

— Nimeni nu-i niciodată prea ocupat pentru un miar, spuse Getliffe încruntându-se. Era, în mod cu totul neaşteptat, după prima impresie pe care ţi-o făcea, unul din oamenii cei mai avizi de bani.

— Atunci?

— Ajungi la un stadiu când nu vrei să faci nicio gafă.

Era rezervat, îşi repetă aluzia, mă privi cu îndrăzneală, ca un copil care se aşteaptă să fie dat în vileag, dar nu-mi dădu nicio altă explicaţie. Deodată mi-am dat seama. În curând vor fi locuri libere în magistratură. Getliffe figura printre candidaţi şi în întreaga sa carieră ar fi sacrificat orice, chiar şi venitul său însemnat, pentru a fi numit

judecător. Aşa cum şedea acolo, în dimineaţa aceea, mă gândeam că-l vedeam aproape la apogeul carierii lui; Getliffe *in excelsis,* unul dintre puţinii care dobândise aproape tot ce-şi dorise. Lui trebuia, în momentele acestea, să-i dezvălui secretul meu.

— Herbert, am zis eu în treacăt, s-ar putea să am nevoie, nu e sigur dar e posibil, de un sfat în legătură cu un proces de divorţ.

— Credeam că sărmana ta soţie a murit, răspunse Getliffe şi următoarele sale cuvinte le şterse pe primele: îmi pare tare rău de vestea asta, L.S.

— S-ar putea să am nevoie de un sfat profesional, cum să rezolv problema cât mai puţin dureros.

— *Eu* am avut întotdeauna o căsătorie fericită, spuse Getliffe mustrător. Sunt foarte mulţumit că gândul unui divorţ nu ne-a trecut nici unuia prin cap.

— Oricui i-ar face plăcere să fie în situaţia ta, am zis, Dar...

— Am spus întotdeauna, mă întrerupse Getliffe, că trebuie să ai simţul umorului pentru a reuşi în căsnicie. Simţul umorului şi un fel de nu face altuia. – în special *unul altuia,* – ceea-ce-ţie-nu-ţi-place. Iată de ce este nevoie.

— Nu suntem toţi atât de norocoşi.

— În orice caz, spuse Getliffe, devenit deodată curios, care-i situaţia ta?

Ştiam că, deşi şiret, păstra discreţie. I-am relatat că înainte de a se căsători, întâlnisem o femeie, al cărui nume nu avea nicio importanţă. Era măritată de mai puţin de patru ani şi avea un copil de aproape trei ani. Acum ne reîntâlnisem şi doream să ne căsătorim.

— Ei, bine, L. S., dacă vrei să afli părerea mea de la bărbat la bărbat, sunt nevoit să-ţi spun că singurul lucru decent pe care-l poţi face e să te retragi.

— Nu, aşa ceva nu voi face.

— Întotdeauna te-am considerat ca pe aproapele meu

întru păcat, dar nu te-am crezut niciodată fără inimă, să ştii.

Se uită la mine, cu o privire, lipsită de expresie, şi o clipă trucurile sale, indignarea morală şi lăudăroşenia dispărură:

— Spune-mi, prietene, este chiar atât de important pentru tine?

Am rostit un singur cuvânt: Da.

— Înţeleg. Tonul lui era amabil. Atunci, n-are niciun rost să mai discutăm ce cred eu. Sigur că pot să-ţi indic care-i cel mai bun tip căruia te poţi adresa, dar probabil că-l ştii şi tu. Dar dacă trebuie, te-aş îndrepta la... Ştii că în ultimul timp are un venit anual de 20 000 de lire? Este o latură foarte uşoară a profesiei noastre, L. S., şi uneori ai dori să nu fi pornit la drum cu atâtea principii.

— La stadiul actual, i-am spus, mă îndoiesc că ne-ar putea spune ceva pe care tu şi cu mine să nu-l ştim. Vezi, femeia cu care vreau să mă căsătoresc nu-i poate reproşa nimic soţului ei.

— El va fi de acord? Fie vorba între noi doi şi între patru pereţi, în locul lui, eu n-aş face-o.

— N-ar fi rezonabil să i-o cerem, chiar dacă s-ar simţi el în stare s-o facă, i-am răspuns. Întâmplător e doctor.

Getliffe se uită la mine cu o privire furioasă, agitată.

— Spune-mi L. S., ai legături cu ea?

— Nu.

Nu eram sigur că mă crede. Era profund religios, puritan, dar în acelaşi timp senzual; şi, ca un fel de rezultat al acestei combinaţii, trăia cu iluzia să restul omenirii, în special cei ce nu se simţeau îngrădiţi de religie, îşi petreceau tot timpul într-o perpetuă activitate sexuală.

Revenindu-şi din agitaţie, se întoarse din nou la sfaturile practice despre căile şi mijloacele legale, pe care şi eu le cunoşteam, pe care în mod normal le-aş fi găsit plicticoase sau supărător de meschine, dar care în

dimineaţa aceasta îmi dădeau o rază de încredere. Cerul plumburiu, lampa de pe biroul lui Getliffe, mirosul de tutun; dovada de la hotel de care aveam nevoie; perioada din momentul intentării procesului şi până la prima înfăţişare; timpul ce va trece până la sentinţa definitivă; pe când le discutam, uitasem cât de mult am inventat când i-am vorbit lui Getliffe. Părea ceva real, dar pentru mine era exact opusul.

În după-amiaza următoare, aceeaşi calotă de nori a lui noiembrie se pogorâse asupra oraşului. Privind pe fereastra apartamentului meu, dincolo de luminile ce se reflectau în geamurile cu perdelele netrase, vedeam parcul devenit prea devreme cenuşiu. În fiecare clipă, pândeam zgomotul liftului de afară, căci, pentru prima oară, Margaret îmi promisese că vine la mine. Nu era încă ora. Ceasul arăta patru fără zece, dar începusem deja să trag cu urechea. Înainte cu vreo cinci minute de ora fixată, am auzit scârţâitul şi trosniturile anticei coşmelii şi am ieşit pe palierul întunecat. Luminile liftului urcau încet. Iat-o în uşă, cu obrajii îmbujoraţi de frigul de afară, cu mâinile vârâte în haina de blană, cu ochii strălucind ca şi când s-ar fi simţit reconfortată că a ajuns la căldură.

Veni drept în braţele mele, blana mângâindu-mi palmele în timp ce o îmbrăţişam. După ce ne-am sărutat, dar pe când se afla încă lângă mine, zise:

— M-am gândit la noi doi împreună.

Apoi adăugă:

— E mult de atunci.

Îşi scoase haina cu mişcări sigure, graţioase şi destinse: se simţea bine. Arăta atât de diferit de femeia de care mă despărţisem la petrecere, încât eram înaintat şi stupefiat deopotrivă. Simţeam cumva că buna ei dispoziţie se va dovedi autoamăgire.

Aşezându-se pe canapea, îşi întinse picioarele spre focul electric. M-am aşezat lângă ea şi am cuprins-o în braţe. Totul era atât de simplu, de familiar, ca şi cum nu

ne-am fi despărţit niciodată.

— Îmi pare rău de ce am spus în seara aceea, zise.

— M-am speriat.

— Nu trebuia.

— Nu puteam să cred că era sfârşitul.

— Nu-i chiar atât de uşor să sfârşeşti, nu-i aşa? spuse cu un zâmbet sarcastic, dar cu privirea luminoasă.

— Sper că nu e. Nu numai că sper. Dar o şi cred.

— Continuă s-o crezi, exclamă ea, rezemându-se de braţul meu.

Priveam amândoi spre fereastră, unde din cauza cerului care se întunecase nu puteam vedea decât imaginea luminilor din cameră reflectate în geamuri. Amândoi împărtăşeam aceeaşi ipostază sufletească, – şi o recunoşteam unul la celălalt – minunată dar amăgitoare, purtaţi de dorinţi nemărturisite.

— Nu. Vreau să mă mişc, zise.

Peste puţin timp, câteva secunde poate, se ridică instantaneu şi se uită la mine. Avea aerul că luase o hotărâre precisă, aerul pe care îl au cei care au rezolvat o problemă. Ca şi mine, trecuse prin nopţi în care totul părea simplu; ca apoi, a doua zi, problema să apară din nou de nerezolvat. În după-amiaza aceea venise cu sentimentul că totul devenise limpede.

— Orice-am face nu va fi uşor, aşa-i? spuse.

— Nu.

— Mă refer, continuă ea, la faptul că nimic nu poate fi uşor când trebuie să ne gândim la atâţia alţii.

Nu găsisem încă un răspuns, când reluă:

— Nu e vorba numai de noi, mai sunt alţi doi la care trebuie să mă gândesc.

— Doar nu-ţi închipui c-am uitat de Geoffrey şi de copil, nu?

— Nu poţi să-mi ceri să pricinuiesc vreun rău unuia din ei. Fac orice pentru tine atâta vreme cât nu trebuie să le fac lor vreun rău. Sunt numai a ta.

Expresia feţei îi era pasionată şi voluntară.

— Iată propunerea pe care sunt nevoită să ţi-o fac. Trebuie să ne ascundem. N-am crezut vreodată că voi ajunge să doresc să ascund ceva, dar o voi face de dragul tău, o voi face pentru că am nevoie de tine. Va fi greu să ne ascundem, va trebui să-i dezvălui totul lui Helen, ca să pot pleca. N-am să pot veni la tine mai mult de o dată sau de două ori pe săptămână şi asta va fi răsplata celorlalte sacrificii. Ne va salva, vom putea continua timp îndelungat şi consider că avem mai mult noroc decât au alţii într-o viaţă întreagă.

Vederea obrajilor ei, de obicei palizi, acum îmbujoraţi, mă tulbura.

M-am dus lângă cămin, Privind-o, mi-am dat seama că n-o dorisem niciodată cu atâta pasiune. Mi-am amintit cum făceam dragoste, de cuvintele pe care mi le şoptea; îmi revenea în minte o scenă, cu totul întâmplătoare, una extatică, când o ridicasem goală în faţa oglinzii; imaginea îmi revenea cu atâta putere, încât mi se părea aproape palpabilă.

Mă gândeam şi cât de perfect convenabil ar fi fost pentru mine să-mi fie amantă. O legătură care mi-ar fi adus bucuria secretă după care tânjeam, nu m-ar fi solicitat cu nimic şi nu mai aveam nevoie să mă zbat să-mi refac viaţa.

Părea alegerea cea mai bună pe care o puteam face vreodată.

Mi-am auzit vocea, răguşită şi aspră:

— Nu.

— De ce nu?

— Totul sau nimic.

— Cum ar putea fi vreuna din alternative?

— Trebuie.

— Ceri prea mult.

— Ţi-a trecut măcar prin minte, am întrebat-o, ce-ar însemna pentru tine o legătură secretă? Va avea farmecul

ei la început, bineînţeles, toţi cei care au trăit deschis se dau întotdeauna în vânt după riscuri şi ascunzişuri. Dar nu va dura mult şi vei descoperi că totul nu e decât minciună după minciună, măcinând orice altă legătură existentă pentru a menţine una de care te vei bucura tot mai puţin. N-ai fost obişnuită să înşeli. Pentru tine ar însemna să nu mai poţi să te comporţi niciodată aşa cum ai dori.

— Foarte probabil că va însemna toate astea, zise. Dar dacă evită altora durere, crezi că am să mă răzgândesc?

M-am agăţat cu putere de consola căminului şi am rostit cât am putut de simplu:

— Pe mine nu mă scuteşti de durere.

— De asta mă temeam.

— Nu mă refer la gelozie, mă refer la privaţiune. Dacă accept condiţiile tale, voi pierde ceea ce-mi doresc cel mai mult. Acum nu mă gândesc deloc la tine, ci numai la mine însumi.

— Mă bucur, zise ea.

— Doresc să fii cu mine tot timpul. Cred că vom fi fericiţi, dar nu pot să ţi-o promit. Dar tu ştii mai bine decât oricine că nu mă prea pricep să trăiesc faţă-n faţă cu altă fiinţă umană. Dacă nu eşti tu aceea, nu va mai fi nimeni, niciodată.

Auzindu-mi cuvintele, îşi ascunse faţa în mâini, încât nu-i mai puteam vedea decât părul.

— Nu pot să mă simt tristă, nu pot, spuse în cele din urmă. Dar nu văd o cale de ieşire.

Ridică ochii spre mine, cu o privire lucidă:

— Nu pot evita să-ţi vorbesc despre Geoffrey, deşi n-o să-ţi facă plăcere.

Continuă:

— Nu vreau să pară prea dramatic. Ţin la el, dar nu mă simt atrasă de el aşa cum mă simt de tine. Nici măcar nu ştiu cât de mult se bizuie pe mine.

— Atunci?

— S-ar putea să conteze foarte mult. Trebuie să-ţi mărturisesc că speram să fie aşa.

Continuă:

— Nu-l cunosc, nu l-am cunoscut niciodată atât de bine ca pe tine. Nu ştiu cât de puternice-i sunt sentimentele. Simţurile-i sunt puternice, îşi găseşte mulţumirea cu uşurinţă, îl enervează oarecum cei care nu iau viaţa la fel de uşor ca el.

Dorea să creadă că asta era tot. Încerca să se convingă pe sine. Cuvintele pe care le spusese, – întocmai ca în ziua când ne întâlnisem prima oară în taină la cafenea, – erau sincere. Dar încă o dată, speranţele ei, ca şi ale mele, se dovedeau mai puternice decât vorbele. Dorea să creadă că el nu are prea mare nevoie de ea. La fel voiam să cred şi eu.

Deodată izbucni:

— N-a făcut niciodată nici cel mai mic lucru, n-a spus niciodată nicio vorbă care să mă jignească. Nu m-a făcut să petrec nici măcar o oră de supărare pe care să i-o pot reproşa. Cum să mă duc să-i spun: „Îţi mulţumesc, ai fost bun cu mine, dar acum, fără niciun motiv rezonabil, intenţionez să te las baltă.”

— Sunt gata să-i vorbesc eu.

— Nu, zise ea cu violenţă. Nu vreau să discutaţi despre mine.

O clipă, enervarea, ceva mai adânc decât enervarea, îi luci în priviri. Apoi îmi zâmbi:

— Scuză-mă. Doresc să mă pot înfuria pe el şi nu reuşesc decât să mă înfurii pe tine. Cât priveşte discuţia voastră despre mine, adăugă, s-ar putea să nu-l deranjeze, s-ar putea s-o considere chiar civilizată. Dar tu şi cu mine nu suntem destul de civilizaţi pentru asta.

— Sunt gata de orice ca să-l fac să înţeleagă, i-am spus.

— Dar asta nu,

— Atunci îi vorbeşti tu?

— După cele ce ţi-am spus n-ar mai fi cazul să mă întrebi.

Stând lângă cămin, în camera luminată, uitându-mă la ea pe canapea, perdelele încă netrase şi cerul întunecat de iarnă aşternut peste parc, între noi era o atmosferă apăsătoare, apăsătoare într-un fel în care nicio tandreţe n-o mai putea risipi.

— Crezi că-mi place să văd că trebuie să-ţi asumi partea cea mai grea?

— Aş face orice, dar asta nu.

— Este singura noastră speranţă.

— Te implor, zise, hai să încercăm varianta mea.

A trecut mult timp înainte ca, în aerul dens, să pot da un răspuns.

— Nu, am spus.

XLIII
VIZITA UNEI PERSOANE CARE-MI VREA BINELE

ÎNTR-UNA DIN DUPĂ-AMIEZELE următoare, când trăiam încă în nesiguranţă, secretara intră în birou şi-mi spuse că domnul Davidson dorea să mă vadă. Din spatele hârtiilor mele, căci eram foarte ocupat în ziua aceea, l-am întâmpinat, aşteptând cu aprehensiune să menţioneze numele lui Margaret. Dar el n-o făcu.

Nu puteam să cred că trecuse pe la mine numai pentru că era în toane bune şi-i plăcea tovărăşia mea.

— Te întrerup din lucru? întrebă el şi chicoti. E o întrebare care nu cere răspuns, izbucni. Ce poate spune cineva realmente foarte ocupat când un nătărău îl întreabă prosteşte dacă îl întrerupe?

— Oricum, i-am spus, toate astea mai pot aştepta.

— Ţara nu se va opri în loc? Cu gestul vioi al unui tânăr îşi împinse coama de păr argintiu spre spate. Sunt în căutarea cuiva faţă de care să mă laud. Şi nu e nimeni în partea asta a Londrei faţă de care să mă pot lăuda decent sau în tot cazul nu atât cât să mă declar satisfăcut.

Trecând pe la Athenaeum, tocmai aflase că i se acordase un titlu onorific, nu de la universitatea sa, ci de la St. Andrews.

— Ceea ce este foarte respectabil, spuse Davidson. Bineînţeles că asta nu schimbă cu nimic tot ce încerc să

fac. Dacă peste douăzeci de ani cinci persoane vor citi compunerile unui critic de artă demodat, n-o vor face din cauză că o amabilă personalitate academică i-a conferit titlul de Doctor în drept. De fapt, nu e sigur că e bine să se acorde criticilor vreo apreciere publică. Oricum, în momentul de faţă, se scrie destulă critică şi e privită cu prea multă stimă. Dar, totuşi, dacă e vorba ca vreo lucrare de critică să fie privită vreodată cu stimă, mi se pare absolut normal ca această lucrare să fie a mea.

Am zâmbit. Văzusem mulţi oameni serioşi primind titluri, oameni care l-ar fi considerat pe Davidson boem şi excentric. Oameni serioşi care, după ce acordaseră multă grijă obţinerii acestor onoruri, se întrebau dacă era bine să le accepte şi hotărau, după o matură chibzuinţă, că trebuiau s-o facă de dragul soţiilor şi al colegilor lor. Pe lângă ei, Austin Davidson era atât de inocent!

— Problema care se impune, spuse Davidson, este de a te asigura că toate cunoştinţele au aflat de existenţa acestei excelente distincţii. Au curioasa tendinţă de a trece cu vederea norocul aproapelui. Pe de altă parte, dacă cineva menţionează într-o revistă minoră că Austin Davidson este cel mai prost critic de artă de la Vasari încoace, e uimitor cum toţi cei cu care ai schimbat vreodată câteva vorbe reuşesc să dea cu ochii de această ştire. Bineînţeles, remarcă Davidson fericit, presupun că am fi pe deplin mulţumiţi dacă am găsi o formulă pentru a ne include numele în majoritatea anunţurilor publice. Ceva cam de genul ăsta. „Deoarece decanul şi membrii corpului didactic de la colegiul Eton nu au putut obţine serviciile domnului Austin Davidson, l-au numit rector pe...” sau chiar „Deoarece Maiestatea-Sa nu a reuşit să-l convingă pe domnul Austin Davidson de adevărurile revelaţiei divine, a fost ridicat la rangul de arhiepiscop de Canterbury”.

— Era atât de vesel, că nu voiam să-l las să plece, cu atât mai mult cu cât ştiam acum că simţise c-ar exista

ceva între mine şi Margaret. Cu câteva luni în urmă fusesem pe ghimpi din motivul opus, sperând să-l aud pronunţându-i numele.

Se simţea bine şi nici el nu dorea să ne despărţim. Se făcuse prea târziu pentru a lua ceaiul la vreo cafenea de lângă Whitehall şi Davidson bea foarte puţin, aşa că am propus un local din Pimlico; cum Davidson avea pasiunea mersului pe jos, am pornit-o într-acolo. Paşii lui greoi bocăneau pe pavajul umed. Trecând prin faţa hotelurilor dărăpănate din Wilton Road, care închiriau camere cu ora sau cu noaptea, îmi făcu semn spre unul din ele, ceva mai puţin sordid, cu uşa închisă şi cu numele aproape şters deasupra ferestruicii.

— Cât ar trebui să-ţi plătesc ca să-ţi petreci seara aici?

— Inclusiv consumaţia?

— Bineînţeles că inclusiv.

— Ei atunci, fără consumaţie, trei lire.

— Prea mult, spuse Davidson cu severitate şi-şi văzu de drum.

Dorisem să evit această întâlnire şi se dovedise o surpriză. Tot o surpriză s-a dovedit şi altă întâlnire, pe care n-am dorit s-o evit – cu fiica sa Helen. Când mi-a telefonat să-mi spună că vrea să mă vadă, fără să pară c-ar fi ceva urgent după câte puteam judeca din glasul ei, m-am bucurat; şi m-am bucurat şi când am ieşit s-o întâmpin pe palierul din faţa apartamentului meu.

N-o mai întâlnisem de ani de zile şi, de cum i-am văzut faţa la lumina din salon, m-am întrebat dacă aş fi putut să-i ghicesc vârsta. Trebuia să aibă vreo treizeci şi cinci de ani şi obrajii şi gâtul i se subţiaseră. Trăsăturile ei, care avuseseră întotdeauna aerul de distincţie al familiei, însă fără culorile vii ale surorii ei, se ascuţiseră. Totuşi, acum când era în pragul sau poate intrase deja în aspra vârstă mijlocie, îşi păstrase, mai mult decât oricare dintre noi, expresia deschisă din tinereţe. Nu-şi dădea aere de grandoare nici măcar simpla grandoare a vârstei. Nu

exista nimic căutat la ea, în afară de grija rebelă cu care se îmbrăca, fapt care, presupuneam, devenise ceva automat; mai puţin conştient decât simplitatea lui Margaret. Privirea şi zâmbetul îi rămăseseră la fel de deschise ca pe vremea când era o fetişcană.

Lewis, îmi spuse ea imediat, Margaret mi-a spus totul în legătură cu voi doi.

— Mă bucur.

— Te bucuri? Ştia destule despre mine ca să fie surprinsă. Ştia că fiind posesorul acestui secret nu l-aş fi împărtăşit nici chiar fratelui meu, aşa apropiaţi cum eram.

— Mă bucur că există cineva care ştie în cine putem avea încredere.

Privindu-mă peste spătarul canapelei, Helen îşi dădu seama că spuneam ceea ce simţeam şi că de data aceasta, spre deosebire de atâtea altele, secretul mă apăsa. Ochii i se încruntară; expresia gurii era aspră, aproape furioasă, cu sarcasmul familiei.

— Nu e cea mai fericită remarcă ce s-a făcut vreodată, zise ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu ţineam neapărat să vin la tine azi.

— Mi-ai adus vreun mesaj de la ea? mă repezii eu.

— Ah, nu.

O clipă m-am simţit uşurat; ea era mai crispată decât mine.

— Margaret ştie că am venit aici, spuse. Şi cred că ştie şi ce am de gând să-ţi spun.

— Ce anume?

Vorbi repede, ca şi cum s-ar fi simţit copleşită până nu deşerta sacul.

— Nu cred că e bine ce aţi plănuit să faceţi tu şi Margaret.

Am privit-o fix, aproape fără s-o recunosc şi fără sa scot o vorbă.

După o vreme, spuse destul de blând, acum că scăpase

de partea neplăcută a misiunii ei:

— Lewis, ar fi cazul să ai simţul răspunderii.

— Oare?

— Aşa cred. Nu intenţionezi să mă sperii, nu-i aşa! Ai făcut-o destul cu alţii, o ştii prea bine.

Întotdeauna avusesem un deosebit respect pentru ea. După un timp, i-am declarat:

— Judeci moralitatea mai uşor decât mine.

— Poate c-am exagerat, spuse Helen. Dar cred că tu cazi în extrema cealaltă, ceea ce prezintă unele avantaje pentru tine, când plănuieşti ceea ce plănuieşti acum.

— Îţi închipui că-mi place rolul?

— Bineînţeles că te frământi. Mă studie cu ochii ei atenţi, strălucitori. Nu ştiu, dar aş putea spune că pari mult mai fericit decât te ştiam eu.

Continuă:

— Ştii bine că vreau să fii fericit, nu-i aşa?

— O ştiu, i-am spus.

— Şi vreau să fie şi ea. Deodată, în ciuda grăuntelui de supărare, zâmbi.

— Când o femeie vine la cineva care e în situaţia ta şi-i spune „Bineînţeles că vreau să fiţi amândoi fericiţi, v-o doresc mai mult decât oricui altcuiva pe lume, *dar...”,* înseamnă că încearcă de fapt s-o distrugă. E adevărat. Şi totuşi o iubesc foarte mult şi la tine am ţinut întotdeauna.

Se lăsă tăcere.

Strigă deodată, aspru, necruţător:

— Dar copilul există. Deci nu se mai poate face nimic.

— L-am văzut... am început eu.

— Şi nu te-a oprit?

— Nu.

— Nu pot să te înţeleg. Apoi vocea îi deveni mai calmă. Sunt gata să cred că tu şi ea aţi putea face ceva mai bun unul pentru celălalt, decât. Ar reuşi ea vreodată s-o facă cu Geoffrey. Întotdeauna am sperat că vă veţi căsători. De la bun început.

Adăugă:

— Dar numai pentru că este posibil să fiţi unul pentru celălalt persoana potrivită, numai pentru că sunteţi capabili să fiţi buni unul cu celălalt şi unul pentru celălalt, nu vă mai puteţi întoarce din drum acum!

Pentru prima oară eram enervat şi încurcat, nu reuşeam să-i răspund în proprii ei termeni.

— Nu puteţi, spuse ea ignorându-mi vorbele, să vă asumaţi nici cel mai mic risc în legătură cu copilul. Nu numai de dragul lui, ci şi de dragul ei, pentru că ştii doar ce-ar însemna pentru ea dacă s-ar întâmpla ceva cu copilul.

Nu mă tem că s-ar putea să i se întâmple ceva.

— Nu-ţi poţi asuma acest risc. Şi continuă: Dacă lucrurile nu merg bine cu copilul, atunci n-ar mai avea nicio importanţă dacă ţie ţi s-ar părea că nu e vina ta şi că s-ar fi întâmplat oricum. Ea ce crezi c-ar simţi?

Apoi adăugă:

— Ar trebui să-ţi dai seama de toate astea la fel de bine ca şi mine. Nu pot s-o înţeleg.

Am început să-i răspund. Orice am face, Margaret şi cu mine, nu mai putem să ne comportăm aşa cum ne-ar fi plăcut s-o facem. Ştim amândoi ce responsabilităţi ne asumăm.

— Dacă se întâmplă ceva cu copilul, n-are să şi-o ierte niciodată.

— Dacă o face sau…

— Va fi acolo, intervenind între voi doi, tot restul vieţii, spuse Helen.

— M-am gândit chiar şi la asta, am răspuns.

— N-aveţi dreptul s-o faceţi, izbucni ea. Eu îmi stăpânisem furia, dar ea nu mai reuşise să se abţină.

Trebuie să ne laşi să ne asumăm singuri răspunderea, am zis.

— Ar fi prea uşor, strigă ea. Era mai blândă decât sora ei; o mai văzusem şi înainte pradă unei furii violente. E

mai bine s-o ştiţi de acum, dacă continuaţi, nu vă dau nici unuia nici cel mai mic ajutor, nu vă voi înlesni lucrurile nici măcar pentru o jumătate de oră.

— Şi speri că asta o să ne facă să ne răzgândim?

— O sper chiar foarte mult, spuse. Şi dacă pot s-o opresc să se întoarcă la tine, am s-o fac.

Am încercat să mă controlez, să-i dau un răspuns corespunzător.

Pe când vorbeam, mă gândeam că la Helen dragostea maternă era incomparabil mai puternică decât oricare alta. Era durerea ei neostoită că nu avusese copii şi continua să meargă din doctor în doctor. Avea devotamentul matern al unui temperament emotiv, dar rigid. Simţea că dragostea pentru copil se aşeza pe acelaşi plan cu dragostea sexuala.

Lui Margaret i s-ar fi părut un nonsens. Pentru că cele două sentimente erau de natură deosebită. Aproape la fel de maternă ca sora ei, abia dacă-mi pomenise de băiat şi totuşi tot timpul se gândise exact la lucrurile cu care Helen ne ameninţa acum. Dragostea ei pentru copil era pasionată. Mai feroce decât ar fi fost vreodată dragostea lui Helen, şi totuşi nu putea ascunde acel alt sentiment care o echilibra. – ca să spun aşa, – acel sentiment care, spre deosebire de ideea pe care şi-o făcea Helen despre el, nu era la origine nici blândeţe, nici prietenie, acel sentiment care, deşi conţinea un dram de dragoste maternă, nu era în totalitatea sa mai aproape de acest gen de iubire, cum nu era de autodistrugere sau autoexpunere.

Helen avea o acută putere de înţelegere. Mă gândeam: învăţase mai mult decât marea majoritate şi puteai avea încredere în tot ce spunea despre acţiunile oamenilor, – afară doar dacă era vorba de dragoste sexuală. Atunci, era ca şi cum pionezele care fixează calcul pe planşetă s-ar desprinde, pionezele care erau atât de exact fixate când schiţa descrierea unui nepot sugând la pieptul

mătuşii. Deodată, dacă trebuia să descrie trăiri sexuale, hârtia se desfăcea de la colţuri, nu era chiar atât de departe de adevăr, dar nu era la obiect. Cumva schiţa prietenia şi încrederea şi ceva ca o joacă şi-şi închipuia că asta este dragostea sexuală. Îmi aminteam pe câţi observatori îi ascultasem, sau îi citisem, ale căror schiţe erau desprinse, la fel ca ale ei – atât observatori meschini, cât şi alţii cu concepţii largi, căsătoriţi, la fel ca bărbaţii şi femeile din romanele lui Jane Austen. Deseori observaţiile lor îţi păreau acceptabile când nu erai tu însuţi implicat, dar când erai, îţi apăreau ca nişte versuri fără sens.

Totuşi nu puteam să nu iau în serios avertismentul lui Helen cu privire la copil. Când eram mai tânăr, aş fi putut crede că dacă-mi explicam mie însumi de ce era atât de adânc implicată, reuşeam să înlătur greutăţile. Acum nu mă puteam amăgi atât de uşor.

Trebuia să răspund la ceva pentru care nu exista un răspuns direct, spunându-i că în ceea ce mă privea eram gata să accept repercusiunile şi să-mi asum vina şi că eram sigur că legătura noastră va rezista la ceea ce avea să ne rezerve viitorul.

Eram hotărât, i-am spus; nu ştiam dacă Margaret va veni până la urmă la mine, dar eu o aşteptam.

XLIV
A DOUA EXAMINARE A LUI GEORGE PASSANT

A DOUA *ZI,* DUPĂ MICUL DEJUN, – cerul deasupra parcului strălucea atât de puternic în soarele de noiembrie, încât am reuşit să nu mă dau în vileag, deşi secretul mă apăsa tot mai mult, – i-am telefonat lui Margaret: trebuia neapărat s-o informez despre întrevederea ce-o avusesem cu sora ei, fără a îndulci cu nimic cuvintele rostite.

— Ştiam că e împotriva noastră, se auzi vocea lui Margaret.

— N-a spus nimic la care noi să nu ne fi gândit, am asigurat-o redându-i cuvintele lui Helen despre copil.

— Poate c-ar fi trebuit să ni le spunem şi unul altuia.

— Dar asta n-are nicio importanţă.

— Nu m-am aşteptat să fie chiar aşa de înverşunată contra noastră. O notă de ranchiună se simţea în vocea lui Margaret, aproape o notă de persecuţie, neobişnuită la ea. Îngrijorat, m-am gândit că săptămânile de minciună îi slăbiseră nervii. Le simţeam efectul şi eu, oricum mai obişnuit cu ele. În atâtea privinţe era mai tare şi cu siguranţă mai curajoasă decât mine, dar nu şi în situaţia asta.

I-am spus că trebuie să ne vedem. Nu, nu avea pe nimeni care să aibă grijă de copil. Mâine? Puţin probabil.

— Trebuie să luăm o hotărâre, am zis, forţând-o pentru

prima oară.

— Va fi mai uşor săptămâna viitoare.

— Prea mult până atunci.

La celălalt capăt al firului se făcu linişte, ca şi cum legătura fusese întreruptă. Apoi rosti o vorbă şi se opri. Ea, atât de activă de obicei, nu mai putea acţiona; era într-o stare prin care treceam şi eu, când îţi venea mai uşor să te gândeşti că o ruptură va avea loc în viaţa ta, atâta vreme cât mai aveai în faţă o săptămână pentru a lua o hotărâre, decât să găseşti o scuză pentru a ieşi în oraş chiar în acea după-amiază.

Într-un târziu:

— Lewis.

Vocea ei avea asprimea, duritatea unei hotărâri. Când am răspuns, am auzit-o din nou.

— Mă duc să iau ceaiul cu tata vineri; poţi să vii să ne întâlnim acolo?

Uşurat, pentru moment, aşteptând vinerea care era peste două zile, am sosit la Whitehall în lumina orbitoare a dimineţii. Mi se părea curios uneori să ajung aici după o astfel de scenă, să întâlnesc feţele ermetice pe care colegii mei le arborau când ieşeau în public şi să le confrunt cu propria mea faţă.

Se întâmpla ca dimineaţa aceea să nu fie o zi obişnuită; trebuia să mă duc direct în biroul lui Rose, unde urmau să aibă loc examinări cu două persoane, cea de-a doua fiind George Passant.

Pe masa lui Rose trona un vas cu enorme crizanteme, mireasma lor te întâmpina în aerul curat, igienic, o dată cu entuziastele mulţumiri ale lui Rose pentru a-i fi dedicat această dimineaţă, lucru care intra oricum în obligaţiile mele de serviciu.

— Poate c-am putea să ne luăm deja locurile în jurul mesei, spuse cu proverbiala-i punctualitate şi cu obişnuitu-i calm. Ceilalţi doi se aşezară şi mă aşezai şi eu. Începu prima discuţie. Ştiam deja, – îi auzisem pe Rose şi

pe Jones discutând despre persoana aceea, – că nu exista niciun dubiu asupra rezultatului. Era un fost ofiţer de carieră, care intrase la departament târziu în timpul războiului şi erau de acord – personal nu-i cunoşteam activitatea – că nu se ridica nici pe departe la nivelul cerut de orice funcţie administrativă.

Politicos, cu răbdare, în mod judicios, Rose şi ceilalţi au pus întrebări, expresiile feţei lor nearătând nici încurajare, nici descurajare, nici interes deosebit, dar nici dezinteres. Se pricepeau toţi trei să judece oamenii sau cel puţin să judece nişte creaturi cu care urmau să întreţină relaţii de lucru. Se aflau pe teren propriu, selectând oamenii în funcţie de calităţile lor funcţionăreşti, în care nu numai Rose, ci şi cel mai tânăr dintre cei trei, Osbaldiston, era expert.

Cel de-al treilea era John Jones, acum Sir John. Mai avea un an până la pensie, arăta bine şi avea o culoare sănătoasă la faţă, părea plin de păreri eterodoxe, pornite drept din inimă, dar după patruzeci de ani de precauţii pentru a-şi mulţumi şeful, hipnotizat de propria-i tehnică, era incapabil să-şi ia ochii de la Rose, urmărindu-i reacţiile. Rose îl găsea agreabil. Ţinând seama de talentele moderate ale lui Jones, se descurcase mult mai bine ca funcţionar obedient decât s-ar fi descurcat ca unul răzvrătit şi ar fi fost o copilărie să crezi altfel. Dar când era vorba de o treabă serioasă, pentru Rose părerea lui nici nu conta pe lângă a lui Osbaldiston, om cu douăzeci şi cinci de ani mai tânăr.

Osbaldiston, recent angajat, era incomparabil mai eficient. Spre deosebire de Rose şi Jones, nu provenea dintr-o familie de profesionişti cu dare de mână şi din punct de vedere social o pornise mult mai de jos decât mine sau decât prietenii mei: se născuse în East End, căpătase o bursă, studiase la Oxford, reuşise la examenul de funcţionar civil. La ministerul de finanţe se adaptase atât de bine că pentru el părea, deşi nu era, aproape

măiestrie actoricească: folosirea numelor mici, eliminarea oricărui jargon, o notă de cultură afişată nonşalant ca un volum purtat în buzunar. Toate îi aparţineau de când lumea. Slab, deşirat, impasibil, părea multora obiectiv şi oarecum diletant. Dar era tot atât de obiectiv ca un mogul financiar şi tot atât de diletant ca Paul Lufkin. Deştept încât nu avea nevoie de niciun efort, îşi pusese în cap să ajungă la fel de sus ca Rose, ba chiar şi mai sus. Părerea mea personală era că de data asta se supraaprecia. Nimic nu-i putea stăvili succesul, cu siguranţă că i se vor acorda onoruri, că va ajunge la fel de sus ca şi Jones, – dar nu mai sus. S-ar putea ca în următorii zece ani, când va avea de concurat cu cei mai competenţi, să-i lipsească ponderea necesară, forţa pur animală, de a cuceri funcţiile cele mai înalte.

Prima discuţie se încheie cu amabilităţile lui Rose către candidat. Când se închise uşa, Rose, impasibil, privi în jurul mesei. Imediat, Osbaldiston dădu din cap a dezaprobare; făcui şi eu semn că nu, apoi Jones dădu şi el din cap.

— Mă tem că răspunsul este negativ, spuse Rose şi, fără altă discuţie, începu să completeze formularul candidatului.

— E un tip simpatic, spuse Osbaldiston.

— Încântător, zise Jones.

— Atât cât a putut ne-a fost destul de folositor, spuse Rose în timp ce scria.

— Are o pensie de la armată de 700 de lire, aproape egal cu zero, zise Osbaldiston. Are patruzeci şi şase de ani, trei copii şi numai prin cine ştie ce întâmplare norocoasă mai poate căpăta altă slujbă. Nu prea-mi dau seama, Hector, cum vom putea, în aceste condiţii, să ne recrutăm un corp de funcţionari.

— Pentru moment nu asta e grija noastră de căpetenie, îi răspunse Rose dintre hârtii, dar va trebui să ne gândim şi la asta.

Părea curios, dar ştiam că o vor face.

— Ei, zise Rose, punându-şi iscălitura, cred că acum putem să-l chemăm pe Passant.

Când intră, George arboră un zâmbet sfios, aproape linguşitor, ce dovedea că, la fel ca atunci când păşise prima oară în această cameră, se aştepta ca înăuntru să i se întindă o capcană. Pe când se aşeza pe scaunul liber, încă mai încerca să zâmbească. Abia după ce răspunse la prima întrebare a lui Rose, capul său mare şi umerii-i puternici se conturară dincolo de masă şi, îndepărtându-mi stinghereala, am putut o clipă să-l văd clar. Acum, fruntea îi era brăzdată, dar nu atât din cauza grijii, cât din cauza tulburării. Dacă comparai feţele lui Osbaldiston şi Rose cu faţa lui George, puteai vedea la acesta din urmă semnele unor experienţe de viaţă şi ale unor pasiuni pe care ceilalţi doi nu le cunoscuseră şi, totuşi, alături de aceşti oameni mai disciplinaţi, figura sa, în lumina dimineţii, părea, în mod misterios, mai puţin matură.

Rose începuse prin a-l întreba ce considera el ca fiind până acum „contribuţia sa cea mai folositoare” la activitatea departamentului.

— Proiectul A, la care lucrez acum, este deosebit de important şi m-am străduit să-l execut cât mai bine, spuse George, trăind, ca de obicei, momentul prezent, dar cred că proiectul original privind aliajele pentru ţevi (se referea la primele proiecte administrative în legătură cu folosirea energiei atomice) a fost de mai mare anvergură.

— Sunteţi amabil să ne prezentaţi pe scurt activitatea dumneavoastră pentru a avea un fel de perspectivă atât a părţii ce v-a revenit personal, cât şi a părţii ce a revenit departamentului? se interesă Rose cu desăvârşită politeţe. Poate ar fi bine să consideraţi că unul din colegii de faţă – şi privi spre Osbaldiston – nu este prea bine informat despre primele stadii, nefiind aici de la început. Poate că n-ar fi rău, spuse Osbaldiston în treacăt. Deşi, ca

să spun drept, de atunci m-am mai pus la punct cu unele lucruri.

Antrenându-se, George prezentă istoria proiectului pentru folosirea energiei atomice din momentul în care intrase în serviciu. Chiar şi mie memoria sa mi se păru fantastică. Aveam eu însumi o memorie deosebită, cunoşteam problemele la fel de bine ca şi el, dar n-as fi putut face niciodată această recapitulativă prezentare de date. Îmi dădeam seama că cei din jurul mesei erau impresionaţi şi că toţi considerau de la sine înţeles că era de neconceput ca să fi dat vreo dată sau vreo cifră greşită. Dar era puţin prea sigur pe el şi nu mă simţeam liniştit. Parţial pentru că, spre deosebire de Osbaldiston, nu dădea expunerii nicio nuanţă care să-i poată fi de folos la nevoie: de-ar fi cunoscut problema, ar fi expus-o exact în acelaşi fel, pe acelaşi ton sigur, şi acum douăzeci şi cinci de ani când îl întâlnisem prima oară, pe străzile unui oraş de provincie. Şi parţial, – şi asta mă neliniştea şi mai mult, – pentru că nu dăduse rolului nostru în elaborarea proiectul ponderea exactă: avusesem un rol destul de important, dar nu chiar atât de important cum pretindea el.

George era radios şi relaxat. Jones, care ştiam că-l simpatizează, puse câteva întrebări legate de metoda folosită, cu scopul evident de a scoate în evidenţă competenţa lui George. Acesta răspunse cu lucidă sobrietate. În momentele acelea mi se părea că era de neconceput ca vreo comisie, formată din persoane atât de obiective ca cele de faţă, să-l poată respinge.

Jones îşi aprinsese pipa, aşa că mireasma crizantemelor de pe masă se estompase. Afară, pe fereastră, în spatele nostru, soarele trebuia să fi fost strălucitor, judecând după lumina din cameră. Rose continuă discuţia; la ce lucra în prezent? ce lucruri i se păreau de prisos? Un răspuns strict la obiect, celălalt din nou prea optimist şi cu pretenţii prea mari, al treilea corect şi bun. La toate

discuţiile, Rose era mai impasibil ca oricând, dar acum aproba uşor din cap, urmat imediat de Jones.

Apoi, pe un ton oarecum afectat, vorbi Osbaldiston.

— Uite, îi spuse el lui George, există ceva care e normal să ne tracaseze şi e mai bine s-o discutăm deschis, cred. Eşti fără îndoială un om foarte inteligent, dacă mă pot exprima astfel. Dar cu tot respectul, se pare că nu ai reuşit mare lucru în viaţă, înainte ca războiul să te fi adus aici, când aveai deja patruzeci şi trei de ani. E normal să ni se pară tuturor destul de curios. De ce? Ai putea să ne dai vreo explicaţie?

George îl privi fix...

— Mă tem, spuse George bătăios, că nu mi s-a dat nicio şansă.

— Mulţi dintre noi au fost în aceeaşi situaţie, după cum ştii.

— E cazul să vă spun deschis că familia mea era foarte săracă.

— Fac pariu, că nu era mai săracă decât a mea. Osbaldiston ţinea să dovedească că nu e deloc snob în ceea ce privea originea sa socială. De aceea insista mai mult asupra lipsei de ambiţie a lui George, decât o făcuse Rose la prima lor întrevedere de acum trei ani.

— Şi, bineînţeles, spuse George, la şcoală toată lumea a considerat că situaţia de funcţionar în biroul unui avocat reprezenta un pas înainte pentru mine, de fapt peste poziţia mea socială. Nimeni nu mi-a atras vreodată atenţia, chiar dacă au ştiut, fapt de care mă cam îndoiesc, cum că ar mai exista vreo altă cale deschisă pentru mine.

— Presupun că pe vremea dumitale şcolile erau mai slabe, zise Osbaldiston. Şi după aceea ai lucrat la firma dumitale, Eden şi Martineau, peste douăzeci de ani şi înţeleg că ţi se păstrează încă postul. Mărturisesc că sunt încă nelămurit cum de n-ai reuşit să găseşti o cale de a promova.

— Poate că n-am acordat acestui aspect atenţia pe care i-au acordat-o alţii, dar la început au existat alte lucruri, care m-au interesat mai mult. S-a întâmplat că nu mi s-a ivit niciodată ocazia favorabilă...

— Păcat, spuse Osbaldiston, dar se priveau fără să se înţeleagă unul pe celălalt: tânărul, pe care oriunde l-ai fi pus ar fi ştiut imediat dincotro bate vântul, George care nu cunoscuse niciodată aceste căi.

Osbaldiston îi spuse lui Rose că alte întrebări nu mai avea; meticulos, Rose îl întrebă pe George dacă mai avea ceva de adăugat. Nu, spuse George, considera că i se oferise posibilitatea să spună tot ce avea de spus. Cu o politeţe stângace şi neobişnuit de servilă, George adăugă:

— Aş dori să spun că vă sunt recunoscător pentru consideraţia pe care mi-aţi arătat-o.

Am ascultat paşii lui George îndepărtându-se pe coridor. Când sunetul lor s-a stins, Rose, cu aceeaşi impasibilitate şi pe un ton neutru, spuse:

— Ei, ce impresie v-a făcut?

Grăbit, fără a fi la obiect şi pe un ton de conversaţie uşoara, Osbaldiston spuse:

— În orice caz, are personalitate.

Consider că s-a prezentat destul de bine, spuse Jones.

— Da. A avut momente mai bune şi mai rele, conveni Osbaldiston. În general s-a prezentat conform aşteptărilor. A dovedit, ceea ce ştiam deja, că are stofă.

Rose nu spunea nimic, în timp ce Osbaldiston şi Jones erau de acord că George avea o minte înzestrată şi ar fi făcut studii strălucite la orice universitate. Dacă s-ar fi prezentat la concurs de admitere în tinereţe, la vârsta reglementară. Ar fi fost admis printre primii, observă Osbaldiston, şi ar fi reuşit să facă o carieră potrivită.

— Ce părere ai, Hector? se interesă Jones.

Rose continuă să tacă, cu mâinile la piept.

— Poate c-ar fi reuşit, spuse în cele din urmă. Dar, bineînţeles, nu asta ne interesează acum. Nu mai e tânăr,

la patruzeci şi şapte de ani e un om între două vârste şi pot spune că e, categoric, un om deosebit. Înclin să cred, continuă Rose, la fel de impasibil, că de data aceasta nu ne va fi la fel de uşor să ajungem la o concluzie.

Am ştiut imediat ce mă aştepta. Într-adevăr, o ştiam încă de când Rose şedea, ascultând politicos părerile celorlalţi, fără a-şi dezvălui intenţiile. Căci, în cele din urmă, el era cel care hotăra; noi ceilalţi puteam da un sfat, puteam argumenta, convinge; el asculta opiniile, dar decizia îi aparţinea. Deşi nimic nu lăsa această impresie, deşi procedura era egalitară, neavând nimic comun cu manierele de curte, şi aici exista o ierarhie aidoma cu cea de la firma lui Lufkin şi în dimineaţa aceea puterea lui Rose, e drept disimulată, era la fel de mare ca cea a lui Lufkin.

Mai aveam o singură şansă: să mă împotrivesc voinţei lui. Se opusese la angajarea lui George de la bun început; Rose nu era omul care să-şi uite propriile sale judecăţi. Din acel mic comentariu imparţial pe care-l făcuse, îmi dădeam seama că rămăsese inflexibil în credinţa sa că atunci avusese dreptate.

Şi, totuşi ne mişcăm în limitele umanului şi el nu era decât un om; pregătindu-mă pentru o discuţie în contradictoriu, ştiam că unele temeri puteau fi îndepărtate. Puteam să contez pe faptul că nu avea să menţioneze procesul intentat lui George în urmă cu paisprezece ani; fusese achitat şi asta era suficient. Puteam, de asemenea, conta că nici el şi nici ceilalţi nu aveau să se lase prea mult influenţaţi de zvonul că George era afemeiat. Uitându-mă la cei trei care şedeau în jurul mesei în dimineaţa aceea, m-am gândit ulterior că nu existau mulţi oameni care să fi fost mai corecţi, mai puţin indiscreţi, mai nepărtinitori.

— Ne-ar fi cred de folos, spuse Rose, dacă Lewis, care cunoaşte mai bine activitatea lui Passant decât oricare dintre noi, şi-ar spune părerea. Doresc foarte mult, îmi

spuse el, să fii convins că suntem în posesia tuturor informaţiilor pe care consideri c-ar trebui să le deţinem.

Adresându-mă lui Rose, mi-am început pledoaria. Probabil c-aş fi vorbit mai convingător pentru oricare altul în afara lui George. Eram crispat, trebuia să mă străduiesc să caut expresiile profesionale.

Am vorbit despre activitatea sa, încercând să-i scot în evidenţă meritele, amintindu-mi că lui Rose nu i s-ar fi părut corect dacă nu mi le demarcam precis şi pe ale mele. Am spus că era un om cu capacităţi imense. Era adevărat, – mă studiam ca să nu exagerez cu nimic, că spontaneitatea judecăţii lui nu era întotdeauna excelentă, nu intuia imediat ce se putea şi ce nu se putea face. Dar avea două calităţi, rar întâlnite la una şi aceeaşi persoană: mania detaliului şi precizie în execuţie, asociate cu un fel de imaginaţie, pe termen lung, o previziune plină de perspicacitate. În aria care se întindea între detaliu, şi previziune, nu se dovedea la fel de bun ca funcţionarii noştri obişnuiţi, dar, totuşi, aceste două calităţi erau atât de rare, încât îl consideram mai valoros decât pe oricare dintre ei.

Mă străduisem să vorbesc în termeni raţionali, dar îmi auzeam vocea emfatică aspră, care nu contribuia însă la elucidarea sensului.

— Îţi suntem deosebit de recunoscători pentru expunerea ta, dragă Lewis. Îţi rămânem, într-adevăr, foarte, foarte îndatoraţi.

Jones trăgea din pipă; îl simţeai că mirosise disensiunea plutind în aer.

— Presupun că, dacă bătrânul Passant nu este reangajat, se va reîntoarce la avocaţii lui şi nu va fi prea afectat financiar.

— Aici, ar avea un salariu cu 200 de lire mai mult, spuse Osbaldiston, dar asta nu reprezintă o sumă prea mare prin faptul că ar trebui să trăiască la Londra.

— Mă întreb dacă reangajându-l i-am face un serviciu,

reflectă Jones. Pentru că e clar că e un om deosebit, cum a spus şi Hector, dar oricâtă bunăvoinţă am avea nu putem face nimic pentru el. Ar trebui să înceapă ca simplu funcţionar şi are aproape cincizeci de ani. La vârsta lui n-are cum să avanseze mai mult de o treaptă. Ceea ce nu-i mult pentru cineva care e, cu adevărat, în felul lui, un tip deosebit.

— Poate că nu e prea mult, dar şi-o doreşte, izbucnii eu.

— Asta n-are nicio importanţă, spuse Rose cu enervare neobişnuită. Nu ne-am adunat aici să hotărâm ce e bine pentru el sau ce nu e şi motivele sale nu ne preocupă. A cerut să fie reangajat şi are dreptul s-o facă şi ăsta e singurul lucru care ne interesează. Singurul lucru asupra căruia trebuie sa hotărâm este dacă, luând în consideraţie meritele sale, putem să-l recomandăm. Propun, spuse redobândindu-şi politeţea, dar cu oarecare asprime în glas, să considerăm problema destul de complicată pentru a n-o complica mai mult introducând consideraţiuni de ordin psihologic.

— Nu cred, zise Osbaldiston, că pot găsi un motiv destul de puternic pentru a-l respinge.

— Tu vezi vreunul, Hector? se interesă Jones.

— Nu credeţi că exageraţi? spusei, considerând că sosise momentul să fiu precaut. Iată un om despre care toată lumea este de acord că e înzestrat cu anumite calităţi. Ne gândim la el pentru o funcţie nu cu totul ieşită din comun. De obicei, admitem persoane cum a fost Cooke, de exemplu, fără atâtea discuţii. Consideră cineva că Gilbert Cooke are pe sfert competenţa lui Passant?

— Nu vreau să-mi spun părerea – Rose i se adresă lui Jones, vorbind rar şi calm – înainte de a şti ce gândiţi şi voi. Nu vreau să expediez lucrurile în grabă, dar poate că este momentul potrivit să vă arăt spre ce înclin. Cât priveşte întrebarea ta, Lewis, nu consider că am exagerat prea mult cu acest caz. Doresc ca omul să fie tratat aşa

cum se cuvine şi nu vreau nici ca departamentul să-şi asume un risc nejustificat. Nu este chiar atât de simplu să pui de acord aceste două obiective. Înclin să cred că, nu prea mult, dar perceptibil, exagerezi calităţile intelectuale ale lui Passant. N-am să-ţi contrazic însă punctul de vedere când susţii că are un cap categoric mai bun decât al lui Cooke, de exemplu, sau, dacă tot trebuie s-o spunem, mai bun decât al oricărui alt simplu funcţionar din departament. Mi se pare că-mi amintesc c-am spus aproape aceleaşi lucruri şi când l-am întâlnit prima oară. Pe de altă parte, asta nu mă convinge întru totul că păstrându-l nu ne-am asuma un uşor, dar regretabil risc, după urma căruia departamentul ar putea pierde mai mult decât ar câştiga. La urma urmelor, dacă l-am păstra pe Passant, câştigăm un funcţionar, în unele privinţe mai bun decât de obicei, dar în alte privinţe, aşa cum foarte corect ai arătat, Lewis, mai rău. În acelaşi timp ne asumăm categoric un risc, e adevărat nu unul prea grav sau care e sigur că se va materializa, ci genul de risc pe care nu-l poţi evita dacă te angajezi faţă de un om cu, – nu vreau să fiu nedrept faţă de el, dar poate c-aş fi îndreptăţit să spun, – o personalitate puternică, neobişnuită şi probabil uşor instabilă. În mod categoric există o şansă ca un astfel de om să nu se dovedească persoana potrivită pentru următorii treisprezece ani sau câţi mai sunt. Există categoric şansa să ne creăm singuri eventuale dificultăţi. S-ar putea întâmplător ivi vreo altercaţie sau ciocnire care să ne dăuneze. Nu cred că dăm dovadă de spirit de responsabilitate dacă ne asumăm aceste riscuri pentru o angajare la acest nivel. Aş fi înclinat mai mult în favoarea lui Passant dacă ar fi fost vorba de un post la un nivel mai înalt. De fapt, este genul de om care ar fi putut crea mai puţine probleme ca secretar ministerial decât ca simplu funcţionar în serviciul administrativ.

— Ei bine, zise Jones, nu cred că s-ar mai putea adăuga

ceva la o concluzie ca cea de faţă.

Atâta vreme cât existase un dubiu, Osbaldiston îşi dăduse tot atâta interes ca şi Rose. Acum îşi lăsă scaunul pe spate şi vocea îi era mai detaşată ca oricând.

— De acord, zise, ca şi cum ar fi căutat să nu se mai piardă timp. Deşi, poate că e păcat că n-am pus mâna pe acest tip cât era tânăr.

— În acest caz, cu asentimentul vostru, remarcă Rose, propun să raportăm comisiei ceva cam în termenii ăştia. Vă voi trimite un concept. Dar propun să menţionăm că ar fi putut îndeplini aici funcţia de funcţionar cu competenţă şi, din unele puncte de vedere, chiar cu mai mult decât simplă competenţă. Că-l considerăm din punct de vedere intelectual foarte potrivit pentru serviciul administrativ, dar că, la vârsta lui, ţinând seama de unele trăsături ale personalităţii sale, nu considerăm că ar fi persoana potrivită pentru a ocupa un post definitiv în departament.

S-ar putea să-i facem un serviciu, spuse Jones şi vorbea cu bunăvoinţă, dacă-l sfătuim să se retragă şi să nu mai ajungă la comisie. Pentru că nu face altceva decât să-l respingă.

— De acord, spuse Rose.

Am început să vorbesc, păstrând un ton calm, părând încă rezonabil, încercând să redeschid discuţia, dar imediat Osbaldiston interveni:

— N-are rost s-o luăm de la început.

— Nici eu nu cred că mai are rost, spuse Rose.

Atunci mi-am pierdut cumpătul. Le-am spus că le plăcea prea mult tot ce era de mâna a doua. Că orice societate care angajează în mod deliberat numai oameni „aşezaţi şi siguri” se autodistruge.

— Ne pare foarte rău că nu putem să te facem să înţelegi punctul nostru de vedere, Lewis. Ochii lui Rose erau reci, dar el îşi păstra calmul.

— Nu vă daţi seama de propriile voastre prejudecăţi, am strigat.

— Nu, este absolut inutil şi aici trebuie să declarăm că avem păreri diferite. Rose vorbea cu un calm exagerat. Ai avut mai multă experienţă în selectarea oamenilor decât oricare din colegii tăi. După cum ştii, eu personal m-am lăsat deseori îndrumat de tine. Dar vei fi primul de acord că nimeni nu este infailibil. Şi uneori chiar şi oamenii cei mai înţelepţi nu par mai puţin infailibili decât noi ceilalţi, mai ales când trebuie să judece cazuri cu care nu pot fi în întregime obiectivi.

Îşi permisese sieşi acest ultim bobârnac. Apoi, rezemându-se în scaun, cu faţa senină, spuse:

— Cred că asta-i tot pentru azi. Vă mulţumesc tuturor foarte, foarte mult pentru a vă fi irosit timpul vostru preţios. Mulţumesc, John. Mulţumesc, Douglas. Mulţumesc *foarte* mult, Lewis.

Întors în cameră, am rămas cu ochii aţintiţi afară, la clădirea Whitehall scăldată în soare, privind-o printr-un văl de furie, de oarecare anxietate, cu tristă şi neliniştită amărăciune. Era starea, atât de bine cunoscută mie, pe care o trăisem în perioadele cele mai negre. De mult nu mai fusesem atât de nefericit.

Îmi fusese destul de uşor, nu simţisem o prea mare părere de rău când am ieşit din lupta pentru putere – de regulă, nu-mi păsa când vedeam posturi ale puterii ocupate de Osbaldistoni, ei, cei care le râvneau cel mai mult. Dar în dimineaţa aceea, privind fix la străzile însorite, regretam că nu le ocupam eu. Atunci şi doar atunci aş fi putut face ceva pentru George şi cei ca el.

Oamenii alături de care stătusem în birourile lor, cu certitudinile lor morale, cu indignările lor confortabile şi conformiste care nu-i lăsau niciodată să facă un pas alăturea cu drumul, ei conduceau lumea, ei erau oamenii care-n orice societate ajungeau în vârful piramidei. Ei aveau virtuţi pe care noi ceilalţi nu le aveam; recunoşteam că le datorez respect. Dar în dimineaţa aceea eram în tabăra opusă.

XLV
UN SALON ÎNGHEŢAT

LA HITEHALL CEAŢA ERA densă. Când taxiul luă colţul pe Baker Street, se mai înseninase puţin, puteam vedea luminile vitrinelor. Când am ajuns la Regent’s Park, vizibilitatea crescuse şi se distingeau chiar ferestrele luminate de la parterul caselor. Încercând să-mi domolesc nerăbdarea, mă simţeam parcă mai calm aşa învăluit în ceaţă; în loc să simt hurducăturile taxiului, cuprins de un neastâmpăr de adolescent, de care nu te dezbari niciodată, aveam, ca în copilărie, senzaţia plăcută a unei liniştite după-amiezi de iarnă.

Indiferent de ce mă aşteptam să văd, am fost uimit când am intrat în biroul lui Davidson. Căci Margaret îmi zâmbi fără nicio urmă de tulburare. Davidson nici nu ridică capul: jucau ceva. În cămin era un ceainic, căni şi o tavă cu prăjituri, dar în ceaşca de lângă Davidson ceaiul prinsese o pojghiţă, şi deasupra prăjiturilor untul se întărise. Era aplecat peste tabla de joc. Figura lui îşi păstrase distincţia, deşi, în concentrarea sa, ţinea gura deschisă. După câte am putut să-mi dau seama dintr-o privire, tabla era lucrată de mână, ceva ce semăna cu o tablă de şah, dar asimetrică şi având de-a lungul bazei cel puţin de trei ori mai multe pătrate; în unele părţi păreau să fie locuri libere. Foloseau piese de şah obişnuite, dar fiecare din ei avea câteva piese în plus şi câteva cutiuţe

al căror rol mi-era imposibil să-l înţeleg.

Uitându-mă la faţa lui Margaret, mi se părea că-mi amintesc de serile când mă întorceam în casa din Chelsea găsind-o pe Sheila privind fix, cu psihotică concentrare figurile de pe tabla de şah. Nu-mi provocă durere, ci ceva ce era mai degrabă plăcerea (exact opusul nefericirii danteşti) cu care, în tovărăşia cuiva pe care-l iubeşti, îţi revin în memorie locurile unde ai fost nefericit.

— Mi-a spus că s-ar putea să vii, zise Davidson fără niciun preambul, privindu-mă pe sub sprâncene, ca apoi să-şi întoarcă din nou privirea la tabla de joc.

Am spus „Numai pentru câteva minute”, dar Davidson nu mi-a acordat nicio atenţie.

— Va trebui, bineînţeles, să joci, spuse sever. Jocul e mult mai plăcut în trei.

Era de fapt un joc de război, pe care Davidson îl inventase din perversitate pe vremea când el şi prietenii săi erau pacifişti, în perioada 1914—18. După câte puteam judeca, uitându-mă cum se desfăşura jocul, fără ca vreunul din noi să vorbească, era complicat, dar bine gândit. Davidson voia să mi-l explice în toată frumuseţea lui, iritat pentru că nu păream să-l urmăresc. Îmi reproşa că nici măcar nu eram atent şi nu reţineam numele celor două tabere. Erau Foştii şi Mistificatorii. Davidson comanda tabăra Foştilor; ofiţerii lor erau selectaţi dintre aliaţii, asociaţii şi profesorii săi. Cealaltă tabără era formată din persoanele pentru care Davidson avea o ireductibilă aversiune, printre ei D. H. Lawrence, Jung, Kierkegaard, câţiva intelectuali catolici şi unii critici de artă cărora le dăduse rang de generali.

Nu cunoşteam jocul destul de bine pentru a mă lăsa bătut. Tot ce pricepeam era că Davidson l-ar fi jucat la nesfârşit. Nu-mi puteam nici da seama dacă Margaret dorea să curme liniştea de moment. Chiar atunci ameninţa una din turele tatălui ei, ce reprezenta un filosof din cercurile academice, pe care-l cunoşteam toţi

trei.

— Oricum, tot n-ar trebui să fie în tabăra ta, spuse Margaret.

Davidson studia planul de bătaie.

— De ce n-ar fi? zise absorbit de joc.

— El va fi viitorul prozelit sau cel puţin aşa spune guvernatorul.

— Guvernatorul, remarcă Davidson, încă preocupat de mişcarea sa, e un mincinos nepriceput.

În cele din urmă îşi apără tura şi fu în stare să participe la conversaţie – el (filosoful) sunt tot atât de sigur că n-are să se convertească, cum sunt de mine însumi. E un om cu scaun la cap.

— Şi mai imparţial nici c-ai putea fi, nu-i aşa?

Davidson zâmbi. Îi plăcea să fie tachinat de fiica sa. Era uşor să-ţi dai seama că-i plăcuse să fie tachinat şi de alte femei; poate că-i mai plăcea şi acum.

— A fost întotdeauna un om cu scaun la cap, zise.

— De unde ştii?

— Nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată spunând ceva grosolan, argumentă Davidson.

— Dar voi spuneţi toţi aceleaşi lucruri, zise Margaret. Întotdeauna m-am întrebat cum vă puteţi deosebi între voi.

O vedeam pentru prima dată singură cu tatăl ei. O auzisem deseori vorbindu-mi despre el, dar vorbindu-i lui, nu. Şi acum o ascultam; părea veselă şi îi semăna întru totul. Deşi ar fi trebuit să-mi fi dat seama mai de mult de acest lucru, am fost totuşi surprins.

Drept e că nu împărtăşea, ba chiar îi displăceau concepţiile tatălui său şi ale prietenilor lui, iar indiferenţa lor în alte privinţe îi displăcea şi mai mult. Încă din copilărie fusese absolut convinsă că modul lor de a vedea viaţa nu lua în seamă tocmai ceea ce-l făcea pe om fie oribil, fie minunat.

Şi totuşi, văzând-o cu tatăl ei, uşor indispus pentru că

tot ce voiam era să-i vorbesc între patru ochi, am remarcat că era mândră de el. Modul ei de a se exprima era mai, aproape de al lui decât de al meu; şi în unele privinţe chiar şi temperamentul.

Am mai observat şi altceva, pe când încercam să-mi dau seama când avea să se termine jocul: faptul că era dezamăgită de el. În ochii prietenilor lui, el, care în tinereţe fusese unul din cei mai sclipitori dintre ei, nu se realizase pe deplin. Nu avea minte creatoare; nu era un critic de talie înaltă. El nu-şi făcea nicio iluzie; uneori, presupunea Margaret, suferise din această cauză şi alături de el şi ea. Nu putea să nu simtă că dacă ea ar fi fost bărbat, s-ar fi dovedit mai puternică decât el. Acest protest, născut din legătura dintre ei sau stimulat de ea, avea surse prea adânci pentru ca eu să-l fi putut sesiza în prima perioadă a prieteniei noastre. Mi-o închipuiam aşa cum şi-o închipuiau şi ceilalţi; şi tot ce-şi imaginau ei era adevărat: era iubitoare, bucuroasă să se îngrijească de cei la care ţinea; toate astea erau adevărate. Dar la fel de adevărat era faptul că avea un temperament tot atât de puternic ca cel al tatălui ei sau ca al meu şi că, în ultimă instanţă, nu ne-ar fi cedat cu nimic nici unuia dintre noi.

Jocul continua. Margaret se tot uita la mine, până când brusc, ca şi când ar fi luat o hotărâre irevocabilă, spuse:

— Vreau să vorbesc o clipă cu Lewis.

Era rândul lui Davidson să joace şi aprobă din cap, uşor iritat. Într-o clipă am urmat-o în hol; mă conduse în salon, unde era aproape întuneric. Lumina difuză provenea doar de la felinarele din stradă, învăluite în ceaţă. Camera era rece, dar obrajii ei, când i-am atins, ardeau şi am simţit cum sângele-mi pulsa în vine. Aprinse lumina; mă privi şi deşi eram singuri în cameră, deşi nu mai era nimeni în casă decât Davidson, îmi spuse în şoaptă:

— Nu-ţi face griji.

— Uşor de spus!

— Nu, nu e uşor de spus. Se animase. Figura-i era

expresivă, dar putea la fel de bine să exprime bucurie sau durere.

— Îţi spun că n-ai de ce să-ţi faci griji!

Am privit-o neîncrezător.

— Nu mă crezi?

— Aş *vrea să* te cred.

— Poţi să mă crezi. Apoi adăugă pe un ton liniştit, dar epuizat:

— Am s-o fac.

Continuă:

— Am să-i spun.

Stăteam în picioare, într-un colţ al încăperii îngheţate. Am avut o clipă sentimentul triumfului deplin, apoi am simţit şi eu aceeaşi epuizare. Era oboseala ce urmează după o perioadă de încordare, când răspunsul ce-l aştepţi poate fi bun sau rău; deodată primeşti vestea cea bună şi, în mijlocul exaltării, te simţi atât de năucit de oboseală, că nu eşti în stare să citeşti scrisoarea până la capăt. Simţeam că fericirea îmi inundase faţa, ştergând orice urmă de îngrijorare ca un burete, aşa cum te speli dimineaţa de săpun. Î-am văzut faţa, inundată de aceeaşi fericire.

Stăteam îmbrăţişaţi în tăcere. Apoi mi-am dat seama că mai avea ceva pe suflet, că sub înfăţişarea ei calmă mai era frământată de ceva.

Zise:

— Îi voi spune. Dar va trebui să mai aştepţi puţin.

— Nu mai pot aştepta.

— Trebuie să ai răbdare. Numai de data asta.

— Nu, fă-o imediat.

— Nu se poate, strigă ea.

— Trebuie.

Îi apucasem umerii cu amândouă mâinile.

— Nu, zise privindu-mă. Nu te las să grăbeşti lucrurile; ar fi o greşeală. Îţi promit că nu va dura mult.

— Ce aştepţi? Spre stupefacţia mea, îmi răspunse pe

un ton cinic, acru, ca al unei mătuşi bătrâne:

— De câte ori ţi-am spus că dacă tot ai de gând să-i faci cuiva un rău, n-are niciun rost să-ţi faci prea multe griji în legătură cu alegerea momentului. Ţi-am spus întotdeauna, nu se putu ea opri. Că faci un rău şi mai mare încercând să fii blând. Ei bine, nimic nu e mai greu decât să aplici în practică ceea ce propovăduieşti.

Era pusă în încurcătură şi nu se putea hotărî să-i spună lui Geoffrey adevărul sau să-l supere câtuşi de puţin. Printr-o ironie a sorţii, motivul era la fel de prozaic ca unele motive care determinaseră, din când în când, propria-mi comportare. Întâmplător Geoffrey mai avea două săptămâni până la examenul de primariat, ceea ce însemna calificarea sa ca specialist. Se mai întâmpla că Geoffrey, de obicei atât de sigur pe el, era foarte emotiv la examene. Trebuia cel puţin să-i insufle încredere, să aibă grijă de el pentru ultima oară; presupunea disimulare, ceea ce pentru ea constituia un chin, însemna să nu ia nicio măsură, ceea ce era ca o boală şi, totuşi, dacă nu ar fi avut grijă de el acum, când era vulnerabil, ar fi însemnat în ochii ei o culpă pe care n-ar fi putut-o suporta.

— Dacă trebuie, am acceptat în cele din urmă.

Respiră uşurată.

— Curând, toate astea vor ţine de domeniul trecutului, spuse. Apoi, ca şi cum îi trecuse ceva prin cap, strigă:.

— Acum vreau să fac ceva!

— Ce?

— Vreau să mergem să-i spun tatii.

Obrajii şi fruntea i se îmbujoraseră, ochii îi ardeau plini de energie, umerii i se îndreptaseră. Mă conduse înapoi prin casă, paşii ei răsunând energici prin hol; dădu de perete uşa biroului în care, tatăl ei, cu capul lui frumos lăsat pe piept, îşi aţintea privirea pe tabla de joc, cu intensitatea unui matematician.

— Am ceva să-ţi spun, zise ea.

Mormăi ceva cordial, dar dezinteresat..

— Va trebui să asculţi. Sau voi fi nevoită să-ţi scriu o scrisoare?

Cu părere de rău, se uită spre noi, cu ochii lui inteligenţi, strălucitori şi opaci.

— Dacă ai de gând să deranjezi jocul, sper să n-o faci pentru vreun fleac.

— Ei bine, Lewis şi cu mine vrem să ne căsătorim.

Davidson rămase împietrit. Nu se aşteptase câtuşi de puţin la această veste; parcă i-ar fi spus că văzuse un brontozaur.

— Asta vreţi, Dumnezeule! exclamă el.

Apoi începu să râdă în hohote.

— Poate că aveai dreptate să întrerupi jocul. Nu, n-aş zice că vestea asta e tocmai un fleac.

— Încă nu i-am spus lui Geoffrey, zise ea. O vreme n-am să pot. Nu ştiu dacă el o să fie de acord.

— Va fi nevoit, spuse Davidson.

— S-ar putea să fie greu.

— Îl consideram un om relativ civilizat, răspunse el. În cele din urmă, în situaţii de astea nu prea ai de ales, nu-i aşa?

Ar fi preferat să-l vadă pe tatăl său mai puţin liniştit; dar faptul că-i spusese lui îi oferise plăcerea de a acţiona. Era o bucurie să putem apărea împreună în faţa altcuiva.

De data aceasta privirea tatălui ei nu coborî din nou; se uită la ea arborând un zâmbet critic, apreciativ, apoi se uită la mine.

— Mă bucur, zise.

L-am avertizat:

— Ar trebui să vă pregătiţi pentru unele neplăceri. Se vor găsi destule necazuri pentru toţi cei care vor dori să ia parte la ele.

— Cine şi le doreşte, răspunse cu indiferenţă, e binevenit, cred.

Presupun că nu cunoştea povestea noastră, dar

continuai:

— Chiar şi cei care ne sunt binevoitori vor găsi toată povestea oarecum bizară.

— Toate relaţiile dintre oameni sunt uşor bizare dacă nu eşti direct implicat, spuse Davidson. Nu văd de ce relaţia voastră să fie mai bizară decât a altora.

Continuă:

— Nu cunosc nicio situaţie în care să merite să-ţi pleci urechea la ce spun ceilalţi.

Era cel din urmă om care să vorbească numai de dragul de a epata; o credea cu adevărat. Manifesta un soi de dispreţ cu mult mai sincer aristocrat decât cel afişat de rubedeniile lui Betty Vane: dispreţul unei aristocraţii intelectuale, care nu s-a îndoit niciodată de valorile în care credea, cu atât mai puţin în probleme sexuale; componenţii acestei aristocraţii se ascultau unul pe celălalt, dar nu acordau nicio atenţie celor din afară. Uneori, – lucru care o nemulţumise deseori pe fiica sa – lipsa de consideraţie faţă de părerea altora te lăsa cu impresia că cei din afara cercului magic ar putea să aparţină altei specii.

Dar, în momente de criză, Davidson devenea inflexibil, pentru el tentaţia de a fi neloial nu exista.

— De regulă, lăsând toate prostiile deoparte, spuse, când doi oameni se află în situaţia voastră, singurul ajutor efectiv ce li se poate da este de ordin practic.

Brusc, surprinzător şi directorial, întrebă:

— Cum staţi cu banii?

Era şi mai surprinzător, căci Davidson, care nu reuşea să se acomodeze cu stiloul sau telegramele, părea omul cel mai nepractic. De fapt, atenţia pe care o acorda istoriei artelor sau marmeladei de casă o acorda şi investiţiilor sale şi fusese în permanenţă deosebit de norocos în toate.

L-am asigurat că banii nu erau o problemă. Tot directorial, spuse:

— Ştiu că prinde bine să ai un loc unde să poţi trăi, unde oamenii să nu te poată găsi. Pot să-ţi pun casa asta la dispoziţie timp de şase luni.

Margaret îl avertiză că s-ar putea să-l ia în serios. Va avea nevoie de o locuinţă unde să stea cu copilul până ne vom căsători.

Davidson era mulţumit. Nu mai avea nimic de spus. Se mai uită o dată cu plăcere la fiica sa, apoi ochii îi coborâră la nivelul lor obişnuit. Deşi nu propuse deschis să terminăm jocul, privirile îi reveneau mereu spre tabla de joc.

XLVI
ULTIMUL TREN SPRE UN ORAŞ DE PROVINCIE

ÎN FIECARE DIMINEAŢĂ CÂND îi telefonam lui Margaret, cerul plumburiu de iarnă atârnând greu peste pomii de afară, simţeam din vocea ei că se străduieşte să mă îmbărbăteze. Acum, fiindcă ne aflam atât de aproape de clipa când urma să vină la mine, devenisem gelos. Nu puteam suferi gândul la viaţa ei de fiecare zi. Mă forţam să mă gândesc la altceva. Nu puteam suporta că-i susţine lui moralul; treceam prin acele prozaice chinuri ale imaginaţiei în care eşti torturat de căldura din căminul altuia, chiar dacă este un cămin nefericit.

Îmi spuneam că ei îi revenea partea cea mai grea, dar începusem să mă tem de telefon, ca şi când mă forţa să mă gândesc la căminul ei, la ei doi împreună.

Când vorbeam, n-o întrebam niciodată data exactă a examenului. Parţial pentru că încercam să-mi respect partea ce-mi revenea în înţelegerea noastră, ea fiind cea care urma să aleagă momentul, dar şi pentru că nu voiam să ştiu nici asta şi nici altceva despre el.

Crăciunul trecu. Într-o dimineaţă, tocmai când mă pregăteam să-i telefonez, sună telefonul. I-am auzit vocea schimbată, crispată.

— Totul va fi în regulă.

— I-ai spus?

— Da, i-am spus.
— E totul bine?
— Totul va fi bine. Plângea.
— Când?
— Curând.
— Foarte curând? izbucnii eu.
Spuse:
— Multă vreme n-a vrut să creadă.
— Când să viu să te iau?
— Trebuie mai întâi să-l fac să mă creadă.
— Cu cât voi fi mai repede lângă tine...
— Nu poate înţelege de ce i se întâmplă aşa ceva.
— A acceptat?
— Da, dar e amărât.

Se amăgise singură când discutasem despre el, îmi spunea.

I-am răspuns că dacă aşa stăteau lucrurile şi eu mă amăgisem la fel de mult. Apoi, plângând, aducea mereu vorba de noaptea care trecuse (căci discutaseră până în zori). Îmi cerea, aşa cum n-o mai făcuse niciodată, s-o liniştesc, să-i vorbesc despre ceea ce ne vom oferi unul altuia.

Când va veni la mine? Nu în ziua aceea, zise, pe un ton care-mi dădu sentimentul că mai exista un ultim fel prin care încerca să aibă grijă de el. Nu în ziua aceea, ci a doua zi.

— În sfârşit s-a terminat, spuse, pe un ton care nu era nici trist, dar nici jovial.

Chiar în seara aceea stăteam la un pahar cu George Passant, care-şi încheiase ultima zi de lucru la birou şi se întorcea cu cel din urmă tren în oraşul său de provincie. Ne întâlnisem într-o cârciumioară, căci George nu se obişnuise cu cluburile. Stătea, lângă foc, la fel de la largul său cum îl ştiusem în tinereţe. I-am spus din nou, cum o mai făcusem de atâtea ori, cât de furios eram pe cei din departament şi cum tot mă mai gândeam, inutil, la modul

în care aş fi putut sa-i susţin mai bine cazul.

— A fost neplăcut, spuse George. Dar oricum am trăit trei ani foarte interesanţi, pentru nimic în lume n-as fi vrut să mă lipsesc de ei.

Cumva, încă mai reuşea să tragă o linie peste trecut să-l privească cu un optimism invulnerabil, ca şi cum toate s-ar fi întâmplat altcuiva.

— Cu cât mă gândesc mai mult la această perioadă spuse George, cu un zâmbet mulţumit de sine, cu atât îmi pare mai bună. Trei ani am trăit o viaţă deosebit de interesantă, am îndeplinit o muncă a cărei valoare o cunosc mai bine decât oricine. Se întâmplă că această valoare este considerabilă. În acest timp am fost în măsură să apreciez abilitatea superiorilor noştri ierarhici şi nu există nici un pericol să le exagerez calităţile. Şi am mai reuşit să prind ocazia de a mă alege şi cu oarecare viaţă particulară, toate la un loc constituie o recompensă destul de bună în schimbul unei minore umiliri.

Când aflase pentru prima oară că a fost respins, izbucnise într-o furie plină de ranchiună, blestemându-i pe toţi cei care fuseseră vreodată superiorii săi. Toate persoanele oficiale, pe toţi membrii noii ortodoxii, pe toţi cei care conspirau să-l ţină deoparte. Dar foarte curând a devenit exagerat de rezonabil, observând „bineînţeles că nu mă puteam aştepta la altceva…” şi venea cu vreo interpretare ingenioasă, nerealistă, pe care ţi-o explica cu lux de amănunte, de ce Rose, Jones şi Osbaldiston consideraseră necesar să-l înlăture.

Aşa că acum şedea comod lângă foc, bându-şi berea, dovedindu-mi că rămăsese neatins.

— Tot ce sper este că mă vei mai invita în oraş destul de regulat, spuse George. În viitor, o vizită la Londra din când în când, va fi foarte importantă pentru moralul meu.

Poate mai descoperise vreun nou local de noapte, poate era balsamul, ştiut numai de el, de a reîntâlni cunoştinţe ce reuşiseră în viaţă; probabil amândouă, dar

n-am insistat, căci îmi propusesem să-i comunic vestea şi îmi oferise prilejul.

— Bineînţeles, am zis.

O ascultasem pe Margaret când, bucurându-se cu candoare, îi anunţase vestea tatălui ei. Eu însumi nu spusesem nimic deschis, nu făcusem măcar o aluzie, nici chiar fratelui meu sau unui vechi prieten ca George în afară de momentul când, spre propria mea uimire, m-am dus să mă destăinui lui Getliffe. Nici chiar în seara aceea, cu George, tot nu voiam să vorbesc. Tot mă mai temeam să nu forţez soarta. M-am auzit vorbind pe căi atât de ocolite că aproape nu le mai puteam controla.

— Când vei veni, data viitoare, s-ar putea ca eventual să nu fiu singur...

— Te voi anunţa cu mult înainte, spuse George fără să priceapă.

— Vreau să spun că s-ar putea să mai fie cineva în apartamentul meu.

George chicoti.

— Ei, n-o să stea acolo o veşnicie.

— Ca să spun drept, am zis, n-ar fi chiar imposibil. Bineînţeles, e prea devreme s-o spun...

George era nedumerit. Nu mă prea auzise des vorbind atât de incoerent; nu fusesem nici pe departe atât de incoerent acum douăzeci de ani când prietenii mei şi cu mine spuneam poveşti grozave despre orgii la care nici măcar nu participasem. În cele din urma i-am spus destul de clar şi, ridicându-se în picioare, porni spre bar, exclamând cu vocea lui tunătoare:

— Ei, ăsta-i un început nou şi al naibii să fiu dacă nu sărbătorim evenimentul!

Superstiţios, am încercat să-l opresc, dar se întoarse spre mine:

— Este sau nu este un nou început?

— Sper să fie.

— Nu te mai da atâta după deget. Bineînţeles ca e şi

nimeni n-o să mă convingă să renunţ să-l sărbătoresc.

George continuă în aceeaşi stare de zgomotoasă exuberanţă argumentativă, până când, după ce mai bău, zise:

— Între noi există astă-seară o oarecare simetrie, destul de frumoasă. Tu eşti pe punctul de a încheia o fază a existenţei, în momentul în care eu mă întorc frumuşel la vechea mea situaţie.

Râse tare, fără ranchiună, fără invidie, dar cu o curioasă plăcere, care părea să fie desfătarea ce o afla în înşiruirea evenimentelor. Era un om fericit; aşa fusese întotdeauna, dar şi mai fericit acum la maturitate, când tuturor celor din jur li se părea că eşuase. Aşa după cum spunea, se reîntorcea la vechea-i existenţă, în oraşul de provincie, la biroul de avocatură, unde-şi va continua activitatea nu ca asociat, ci ca şef de serviciu. Şi în seara aceea ai fi putut paria, George primul ar fi făcut-o că acolo avea să rămână pentru tot restul vieţii. Dar exala fericire, o fericire ce apărea deseori în viaţa oamenilor între două vârste; era fericirea celor care au credinţa că şi-au trăit viaţa aşa cum le-a fost firea. În propriii săi ochi George fusese el însuşi, trăise, mai mult ca oricine din jurul său aşa cum îi era firea. Aceasta era, după el, cauza calamităţilor sale externe şi tot mai credea, – în parte ca o consolare, în parte pentru că în fericirea simţurilor sale i se părea adevărat, – că, la urma urmei, el era cel câştigat.

Am sosit la St. Pancras cu cinci minute înainte de plecarea trenului. Pe când păşeam pe peronul îngheţat, luminile roşii apărând estompate de o erupţie de abur sulfuros, i-am semnalat lui George că era exact acelaşi tren pe care-l luam de obicei când mă duceam acasă, de la Londra, după ce cinasem la Lincoln’s Inn. Dar capacitatea lui George de a respecta trecutul, care nu fusese niciodată prea mare, se epuizase pentru seara aceea. Se mulţumi sa-mi răspundă cu un aer absent: „Tot

ce se poate”, în timp ce se uita absorbit într-un compartiment de clasa întâi. Înăuntru, un bărbat solid, rumen la faţă, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat elegant, ameninţa sever cu degetul dezaprobator, un interlocutor spălăcit, c-o mutră veselă şi cu douăzeci de ani mai în vârstă. După ce am trecut de ei, privind afară, dincolo de peronul acoperit, în noaptea plină de fum, George începu să râdă cât îl ţinea gura:

— Parcă aş fi fost eu? strigă el. Parcă aş fi fost eu! Tipul ăla tânăr seamănă cu A...

Răsunau fluierele, trenul era gata să se urnească din Londra şi el nu se gândea decât la gluma doar de el înţeleasă.

— Seamănă cu A... strigă el, privindu-mă de la fereastra trenului. Ca A... care se aştepta să-l compătimesc pentru că era strâmtorat cu 3 000 pe an, ca apoi să mă sfătuiască imediat cât ar trebui să economisesc din cei 800 ai mei.

XLVII
MIEZUL NOPŢII

CÂND M-AM TREZIT, CAMERA ERA întunecată. Pe la marginea perdelelor se zărea o dâră lăptoasă, care, cu un fel de linişte familiara, mă anunţa că e miezul nopţii. Eram fericit; îmi datoram relaxarea şi confortul nu numai familiarei dâre de lumină, ci şi unui miros ce plutea în dormitor, neobişnuit acolo. Mulţumit, m-am întins şi m-am ridicat privind-o pe Margaret dormind. În întuneric abia-i puteam zări profilul feţei, înfundat în pernă, un braţ ridicat deasupra capului, celalalt moale, de-a lungul trupului. Dormea adânc şi când m-am aplecat şi mi-am lipit buzele de umărul ei, carnea caldă n-a tresărit, respiraţia ei uşoară continuă să se ridice egală în atmosfera liniştită.

Deseori, în luna care trecuse, mă trezisem, zărisem dâra de lumină în jurul perdelelor, redeveneam conştient de grijile ce mi le făceam în legătură cu ea, ştiind că va trece mult până voi adormi din nou. Acum eram liniştit, mi se părea curios să stai cu ochii deschişi în întuneric, fără nicio grijă, trebuia doar să mă întorc într-o parte, ca să adorm la fel de adânc ca şi ea.

Dar acum era o plăcere să stai treaz. Am coborât din pat şi m-am îndreptat spre uşa pe care o lăsasem deschisă ca să putem auzi orice zgomot din camera copilului; şi el dormea adânc. Păşind uşor prin camerele întunecate, simţeam că aerul nu-mi opune nicio

rezistenţă, aşa cum mai simţisem uneori în serile de vară calde, pe străzile oraşului. Da, puteam să mă gândesc la grijile ce ne aşteptau, aceleaşi care mă frământaseră în nopţile albe de nelinişte, dar acum mă gândeam la ele fără îngrijorare, aproape fără emoţie, ca şi când erau în firea lucrurilor. Poate că aceasta era starea de spirit, am reflectat eu mai târziu, în care oameni ca Lufkin sau Rose trăiseră cea mai mare parte a vieţii.

De la fereastra salonului, priveam în jos pe stradă unde farurile aprinse ale maşinilor dădeau contur tufişurilor de la marginea parcului. Maşinile şi camioanele treceau acolo, jos. Deasupra lor, felinarele suspendate pe mijlocul drumului se legănau în bătaia vântului. Privindu-le, mă lăsam pradă fericirii. Mă trezisem scăldat într-o fericire luminoasă, care se menţinea aievea.

Partea a IV-a
O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ

XLVIII
NAŞTEREA UNUI FIU

AŞTEPTÂND ÎN ÎNTUNERICUL DIN dormitor, am auzit-o pe Margaret întorcându-se în pat. Am întrebat-o dacă se întâmplase ceva şi-mi spuse liniştită, în şoaptă, să-mi acopăr ochii căci avea să aprindă lumina.

Apoi zise:

— N-are niciun rost să-ţi spun că sper că nu te deranjez. Tonul îi era sarcastic şi calm. O clipă, eu însumi agitat, mi-am amintit de tatăl ei râzând de mine, folosind acelaşi ton, într-o după-amiază când mă întrerupsese din lucru, la birou.

— Sunt sigură, spuse, că va sosi mai devreme.

Mai avea două săptămâni până să nască şi m-am speriat.

— Nu, n-ai de ce să te sperii. Sunt foarte bucuroasă.

Părea atât de fericită şi mai ales atât de calmă, încât liniştea m-a cuprins şi pe mine. Puteam s-o ajut cu ceva? am întrebat-o.

— Ar fi bine să-l rogi pe Charles March să vină.

Charles March, care-şi mutase cabinetul în partea de nord a parcului, o îngrijise în timpul sarcinii. Pe când îl aşteptam după ce-i telefonasem, i-am spus lui Margaret, încercând să mă comport la fel ca ea, că după cât se pare pe Charles nu-l întâlnesc decât în momentele de criză din viaţa mea.

— Deşi cea de acum nu este neplăcută, adăugă ea.

— Să bat în lemn! Sunt mai îngrijorat decât tine.

— Eşti superstiţios, nu-i aşa? Când am observat prima oară, nu mi-a venit să cred. Şi n-am îndrăznit să te întreb pentru că am crezut că s-ar putea să greşesc.

Trăsesem perdelele. Dincolo de fereastră, un parapet de cărămidă roşie reflecta primele raze ale soarelui de dimineaţă. Jos, cât vedeai cu ochii, se întindea parcul uşor învăluit în ceaţa risipită de lumina zorilor. Zidul de cărămidă strălucea orbitor. Un graur stătea nemişcat pe zid, puternic conturat, ca şi cum ar fi fost de carton.

Margaret stătea în pat, rezemată de perne, luându-mă în zeflemea nu numai ca să mă liniştească, ci şi pentru că era liniştită şi plină de o bucurie pe care eu n-o puteam împărtăşi. Pentru ea, copilul trăia deja; şi începuse să-l iubească.

În timp ce Charles March o examina, iar eu şedeam la fereastra salonului uitându-mă în parc, mă temeam pentru ea, pentru că eram fericiţi. Mă temeam pentru copil, pentru că mi-l doream. Aveam un motiv real să mă tem, căci Charles March mă avertizase că n-ar trebui să mai avem copii.

Jos, în stradă, primul autobuz trecea în goană, străpungând lumina lăptoasă. De când se întorsese la mine, fusesem foarte fericiţi. Înainte, consideram amândoi că refacerea unei vieţi cere efort, umilinţă şi noroc; nu ştiam dacă voi reuşi. Că vom rămâne împreună era sigur; în ochii lumii puteam face faţă, dar noi trebuia să ne judecăm numai după ceea ce vedeam unul în celălalt. Până acum reuşisem pe deplin.

Într-o legătură adevărată, evitasem atâta vreme să accept acest lucru, – nu poţi să te dai deoparte, nu poţi fi neimplicat; trebuie să lupţi până la capăt. Îmi venea greu să învăţ, dar în felul acesta reuşeam să ne cunoaştem unul pe celălalt. Într-o singură privinţă numai, credeam eu, mă găsise stând deoparte şi numai ea ar fi putut

sesiza acest lucru. L-a sesizat când m-a văzut cu băiatul ei, Maurice, fiul lui Geoffrey; cu el nu mă purtam firesc, nu puteam fi eu însumi. Simpatia pe care o afişam faţă de copil era pornită din raţiune, nu din firea mea, iar ea observa acest lucru. Îi arătam toată consideraţia şi grija de care eram în stare, dar de fapt aceasta era vechea mea poziţie: mă transformam într-un spectator binevoitor. Iar aceasta ne făcea pe amândoi mai nerăbdători decât oricând să avem un copil al nostru.

După ce ne-am căsătorit, în vara anului în care s-a mutat la mine, era în 1947, au trecut patru luni până ce a rămas însărcinată. Mă privea jucându-mă cu băieţelul în cursul acestor luni şi-i făcea plăcere pentru că eram plin de răbdare şi aveam un temperament mai echilibrat decât al ei. Când a rămas însărcinată, mai întâi s-a simţit fericită pentru mine şi numai după aceea a început să simtă dragoste pentru copilul ce urma să se nască.

În dimineaţa aceasta de septembrie, devreme în zori, ascultând cuvintele lui Charles, care ajungeau la mine nedesluşit, prin pereţi, am plecat de la fereastra salonului şi m-am pomenit umblând fără rost prin camera lui Maurice; pătuţul lui era gol şi cele mai multe dintre jucării nici nu mai erau acolo: Helen luase copilul la ea pentru două săptămâni.

Frunzăream una din cărţile lui cu poze, când a intrat Charles March. Era neras şi în ochi avea o privire intensă, care trăda interesul său de medic şi sentimentul de dragoste faţă de semeni: o va duce el însuşi cu maşina la clinică, spuse, şi cu o mişcare bruscă, sarcastică, asemănătoare cu a ei, adăugă că o precauţiune în plus nu strică niciodată. De abia recent, după ce fusese căsătorit timp de mulţi ani, avusese la rândul lui copii. Într-o vreme, pe când mă despărţisem de Margaret, ne arătam unul altuia simpatie, tocmai pentru că ştiam că amândoi voiam copii şi că s-ar putea să fim lipsiţi de această bucurie.

Îl priveam şi mi-am amintit că vorbisem fără rezerve. Cu toate acestea, dacă ar fi fost doar doctor, nu şi prieten apropiat, i-aş fi pus mai multe întrebări. Aşa, am intrat în dormitor, unde Margaret aproape terminase să-şi facă valiza. Îşi pusese un pardesiu peste cămaşa de noapte. Am luat-o în braţe şi ea îmi spuse:

— N-are niciun rost să nu te duci la masa de deseară. Şi apoi adăugă: Aş fi preferat să merg cu tine decât să mă duc la spital. Chiar şi la Lufkin m-aş fi dus mai cu plăcere.

Poate c-o spunea în glumă, dar pentru mine, aşa cum o ţineam în braţe, cuvintele ei dobândeau mai multe sensuri. Nu era nevoie nici să mă gândesc, nici să răspund: era un mod de comunicare, mai adânc decât emoţia sau senzualitatea, pe care doi oameni apropiaţi nu pot să n-o împărtăşească. Mi-am dat seama că o clipă curajul o părăsise; în imaginaţie vedea deja o cameră singuratică şi antiseptică, lumina de lângă pat. Curajoasă în atâtea privinţe, avea fobiile ei, îi era groază de camerele singuratice; creştea în ea senzaţia unei nedreptăţi fără sens. De ce trebuia să treacă prin atâtea în timp ce alţii se distrau?

Se distrau la Lufkin – nu era, totuşi, descrierea cea mai potrivită pentru ceea ce se petrecea acolo. Distracţie nu fusese niciodată şi nu era cazul nici acum. Sosisem gata să mă distrez, cu senzaţia aceea de plutire tipică celor care au scăpat de ceva groaznic; căci dimineaţă, la micul dejun, la câteva ore după sosirea lui Margaret la clinică, mă anunţaseră că s-ar putea să mai dureze patruzeci şi opt de ore, ca apoi, pe la cinci, să-mi spună că s-ar putea să mai dureze o săptămână şi că puteam să plec fără grijă în oraş.

Ca şi în alte dăţi, în apartamentul lui Lufkin era băutură, zgomot; şi în starea mea de euforie eram gata să le accept pe amândouă. Dar cât priveşte distracţia, puţini şi-ar fi putut-o permite sub privirea scrutătoare a lui Lufkin. Lucru curios, el credea cu tărie că se distrau. Când

doamnele au ieşit şi Lufkin, cu obişnuita-i nepăsare faţă de trecerea timpului, abordă o discuţie de afaceri ce dură o oră, avu un zâmbet satisfăcut, ca şi cum toţi oaspeţii se amuzau de minune.

Aproape toţi erau angajaţii lui. Colegii lui magnaţi nu-l iertaseră pentru a fi acceptat onoruri de la opoziţie şi în societate se purtau foarte rece faţă de el, îi întorceau spatele. Nu părea să-i pese; continua să invite la masă şefii mai tineri, pe care îi numise în posturile cheie ale firmei sale. Oameni mai educaţi, cu o vorbire mai aleasa decât cei vechi, care arătau şi se comportau mai degrabă ca nişte funcţionari superiori şi care, când se aflau în prezenţa lui, nu mai păreau un cor sicofant de heruvimi şi totuşi, când emitea o opinie pe care o considera absurdă şi despre care toţi cei din jurul mesei ştiau că ceilalţi o consideră absurdă, niciunul nu i-o spunea, deşi unii dintre ei ajunseseră atât de sus încât Lufkin nu le mai putea face nici rău, nici bine. Puterea îi era la fel de mare ca întotdeauna.

Îmi făcea plăcere să pot urmări din nou aceste lucruri. Îmi oferea luxul, – eram relaxat, aveam să dorm liniştit în seara aceea, îngrijorarea din zori, fiind amânată, mi se ştersese din minte, – de a-mi aminti un trecut mai puţin fericit. Nopţile petrecute la această masă înainte de război; alţi oameni capabili alegându-şi cu grijă cuvintele; apoi întoarcerea la casa din Chelsea. Mi se părea ciudat că putusem trăi o astfel de viaţă.

Înainte ca Lufkin să ne permită să ne ridicăm de la masă, s-a mai întâmplat ceva care mi-a amintit de acele timpuri. Se discutase despre o problemă juridică, în care firma era interesată, şi printre numele avocaţilor pledanţi s-a pronunţat şi numele lui Herbert Getliffe.

— Greşesc eu sau ai lucrat la tipul ăsta pe vremuri, Lewis? întrebă Lufkin.

În astfel de chestiuni nu greşea niciodată. L-am întrebat dacă-l cunoştea pe Getliffe.

— Ne dăm bună ziua, îmi răspunse Lufkin.

L-am întrebat dacă Getliffe avea să intre în curând în magistratură.

— Nici pomeneală, zise Lufkin.

Părea o afirmaţie certă, chiar şi de la un om ca el.

— Ce s-a întâmplat?

— Rămâne între noi. Şi-a cam murdărit mâinile. A cam făcut hocus-pocus cu impozitul pe venit şi a fost nevoie de intervenţii pentru ca să nu fie urmărit în justiţie. Lordul Lufkin o spunea nu atât cu maliţiozitate, cât mai degrabă cu certitudinea şi satisfacţia unuia ce cunoaşte dedesubturile.

— N-am niciun pic de milă pentru nenorocitul ăsta. Nu numai că şi-a făcut un rău lui, dar ne face rău şi nouă, celorlalţi. În orice caz, peste aşa ceva nu se trece cu uşurinţă. Individul ăsta-i terminat, spuse Lufkin, declarând închisă discuţia.

Când, după miezul nopţii, petrecerea se sparse, mă duse chiar el acasă cu maşina, mai puţin distant cu mine decât cu ceilalţi, eu nemaifiind un membru în suita sa. Şezând destins, pe când maşina înainta încet prin Mall, pe St. James’s, prin faţa ferestrelor cluburilor, am avut un moment de nelinişte, misterios şi acut, primul în seara aceea; şi apoi din nou senzaţia de privilegiu şi putere ce mă cuprindea când eram în compania lui. Maşina, pe atât de opulentă pe cât era el de auster, urca încet spre Picadilly, trecând de Ritz, de Green Park. Nu se găsesc destui oameni pentru posturile de conducere, spuse Lufkin. Numărul acestora creştea pe măsură ce societatea devenea mai complexă, iar numărul oamenilor competenţi nu sporise deloc. E drept, recompensa nu era prea mare în vremurile astea; va trebui probabil întreprins ceva. Dacă nu vor fi găsiţi destui oameni să ţină frânele, ţara se va duce de râpă – conchise Lufkin.

De data asta vocea lui îşi pierduse tonul neutru şi devenise entuziastă, dar când maşina trase în faţa

apartamentului meu, îmi vorbi la fel de rece de parcă eram un străin.

— Transmite salutări încântătoarei tale soţii.

Pe când îi mulţumeam pentru cină, continuă:

— I-am trimis flori în seara asta.

O spuse la fel de rece ca şi cum singura-i mulţumire ar fi fost că respecta eticheta şi cunoştea formulele de politeţe.

Din somnul adânc, în care mă cufundasem de îndată ce m-am despărţit de el şi m-am dus să mă culc, m-a trezit un bâzâit îndepărtat; inima începu să-mi bată cu putere, cuprinsă de groază, chiar înainte de a mă fi deşteptat complet şi a-mi da seama că sună telefonul. Am pornit împleticindu-mă prin cameră, prin hol, aprinzând lumina care m-a orbit; gâtul mi se uscase. Acum telefonul se auzea tare, aşa cum suna ori de câte ori fusesem nevoit să ascult veşti proaste.

De cum am ridicat receptorul, am auzit vocea lui Charles March, atât de puternică, chiar şi pentru el, încât a trebuit să îndepărtez telefonul de ureche.

— Lewis? Tu eşti?

— Da.

— Ai un băiat.

— Sunt sănătoşi amândoi?

— Sunt bine.

Îi auzeam vocea, tot puternică, dar caldă şi plină de afecţiune.

— O dată în viaţă ai avut noroc şi te invidiez.

El avea fete, îşi dorise un fiu şi se scuzase spunând că era o reminiscenţă a atavismului evreiesc; dar ştia că şi eu îmi doream un băiat.

Nu puteam să-i văd decât dimineaţă, îmi spuse. Mă informă la ce oră începuseră durerile şi la ce oră născuse; era fericit că-mi putea face o bucurie. „Cam rar am avut ocazia să ne comunicăm veşti bune unul altuia, nu găseşti?” Entuziasmul lui izvora din vechea noastră

prietenie. Îmi spuse că aş face bine să mă odihnesc şi eu şi c-ar trebui să mă culc la loc.

Nu puteam şi nici nu voiam. M-am îmbrăcat şi am coborât în stradă, unde în aerul nopţii se simţea apropierea furtunii. Ca atunci când, aşteptând să ai o bucurie eşti deodată lovit de o cumplită dezamăgire, şi mai ai încă momente când parcă tot mai aştepţi bucuria, tot astfel umbrele fricii pot supravieţui şocului opus, şocului fericirii. Eram încă zdruncinat, incomparabil mai zdruncinat decât fusesem în timpul petrecerii lui Lufkin. O clipă, am început să înţeleg că era o noapte fericită, ca apoi să am din nou senzaţia, halucinant de acută, că încă nu s-a întâmplat.

Pe când traversam parcul, norii aducători de furtună coborâseră atât de jos că distingeai cu greu perechile înlănţuite de pe iarbă. În aerul nemişcat şi apăsător, am trecut pe lângă banca pe care şezusem cu Margaret în noaptea dezolantă când părea că tot ce fusese între noi se terminase. Dar nici seara aceea n-o realizam, după cum nu puteam realiza nici vestea dată de Charles March.

Fără să vreau, paşii mă purtau pe acelaşi drum pe care-l făcusem cu maşina lui Lufkin şi m-am trezit în capătul lui St. James's Street. Era pustie acum şi la club nu mai era nici o fereastră luminată. Deodată am încetat să-mi mai înăbuş neliniştea ce mă cuprinsese în maşina lui Lufkin. Căci, privind din maşină la aceste ferestre, n-am îndrăznit să mă gândesc la o altă seară când luasem masa în oraş fără soţia mea, – când luasem masa cu Gilbert Cooke, în timp ce Sheila murea. Acum puteam să las amintirile trecutului să se întoarcă goale şi inofensive, astfel că, mergând încet în josul străzii, m-am lăsat în cele din urmă convins că aveam cu adevărat motive să fiu fericit.

Şi totuşi, doar a doua zi, când am văzut-o pe Margaret, m-am simţit cu adevărat fericit. Deodată, văzând-o acolo în pat, cu părul lins ca o şcolăriţă, cu gâtul gol ieşind din cămaşa de noapte descheiată la guler, mi-au dat lacrimile

şi am început să plâng. I-am spus că n-o mai văzusem astfel; apoi, când i-am dat drumul din braţe, am privit-o din nou şi în cele din urmă am întrebat:

— Cum te simţi?

— Tu în ce secol crezi că trăieşti?

Era obosită; vorbea cu indulgenţa celui care nu se concentrează. Continuă:

— Aş vrea să pot să-ţi mai fac unu.

Am întrerupt-o şi atunci spuse, după ce mă privi atent:

— Dar tu cam ce mi-ai făcut toată noaptea?

— Am umblat pe străzi.

— După părerea mea... dar n-a putut continua să mă tachineze. Când aflasem? Ce făceam exact în momentul când am aflat? Cine îmi spusese? Ce-am zis? Deodată strigă:

— E un băieţel scump şi-l iubesc tare mult.

Ridicându-se puţin mai sus, cu capul rezemat pe maldărul de perne, se întoarse şi privi pe fereastră în grădina spitalului. Norii erau la fel de grei şi ameninţătorii deasupra copacilor. Spuse:

— Camera în care te-am văzut prima oară trebuie să fie undeva, în aripa cealaltă.

Era o aripă a aceluiaşi spital; până în dimineaţa aceasta nu mai trecusem niciodată pe aici.

— Cred că era patru după-amiaza, dar mai pe la începutul lunii, nu? zise, amintindu-şi cu precizie, pentru că era fericită.

— Mi-ai plăcut. Dar nu cred că m-am gândit că voi ajunge vreodată soţia ta.

Apoi spuse relaxată, mândră şi în acelaşi timpi radioasă:

— Oricum, de data asta am făcut ceva pentru tine.

Imediat după aceea sună şi rugă sora să aducă copilul. Când veni, m-am ridicat şi m-am uitat fix la el câtva timp, fără să scot o vorbă. Sora – avea o faţă netedă şi plăcută de italiancă – spunea că nu e o pocitanie, ci un băiat

frumos, „perfect sănătos” cum se spune. N-o ascultam. Priveam ochii care nu fixau nimic mişcându-se într-una, mâinile care gesticulau la întâmplare, ca nişte anemone. Mă simţeam complet străin de fiinţa aceasta din braţele ei; dar în acelaşi timp eram obsedat de o idee insistentă, care n-avea nimic comun cu tandreţea, mai curând sălbatică şi crâncenă decât tandră, că trebuia să trăiască şi că nimic rău nu trebuia să i se întâmple.

Când sora i-l dădu lui Margaret, capul copilului se înclină spre ea şi i-am văzut profilul, transformat deodată într-o caricatură de adult, un profil speriat. Strângându-l la piept, Margaret îl privi cu o expresie ce nu mai era tinerească, expresie în care se citea răspundere şi grijă, ca şi cum bucuria spontană cu care-mi vorbise despre el fusese înlocuită cu mila.

Am întârziat privind-o cum ţinea copilul în braţe. În Parte simţeam că n-am să mă pot obişnui cu aşa ceva, era peste puterile mele, totul se întâmplase atât de rapid, nu era decât o scenă la care asistam ca spectator. În parte, un şoc îmi străbătea toate fibrele corpului, ca şi cum aş fi fost solicitat într-un fel pe care nu-l puteam înţelege; ca şi când ceea ce pătrunsese în mine nu se concretizase încă în emoţie, în nimic din ceea ce puteam eu recunoaşte şi percepe.

XLIX
UN COPIL PRIVIND LA LUNĂ

CÂND, CINCISPREZECE LUNI DUPĂ naşterea copilului, am primit o scrisoare de la doamna Knight prin care mă anunţa că soţul ei fusese grav bolnav şi dorea să mă vadă, n-am ezitat să mă duc imediat. Stăteau, aşa-mi spusese în scrisoare, la Brown's Hotel, – „ca să-l pot duce la mare în etape mai scurte. Are, bineînţeles, un simţ al datoriei atât de pronunţat, încât spune că vrea să se întoarcă să-şi reia activitatea la parohie. Dar am încredere în tine că nu-l vei încuraja în această privinţă. Nici nu trebuie să se gândească la întoarcerea la vicariat până la vară".

După cum arăta, mie mi se părea că nici la pensionare nu trebuia să se gândească, deşi avea aproape şaptezeci de ani. Nu avuseseră niciodată nevoie de salariul lui, fusese întotdeauna o sumă neglijabilă pe lângă venitul ei, dar asta nu-l împiedica pe domnul Knight să ţină cu dinţii de el. Cât priveşte grija sufletelor ce i se încredinţaseră, de ani de zile descoperise că starea sănătăţii i se înrăutăţea când era confruntat cu mai mult decât strictele obligaţii de fiecare zi, afară doar de predici şi sfaturi, două activităţi care întâmplător îi făceau plăcere.

În după-amiaza aceea, la hotel, când am dat prima oară ochii cu el, nu arăta nici prea bătrân, nici prea bolnav, deşi stătea lungit în pat şi mă salută în şoaptă. Doamna Knight se năpusti să relateze dramatica poveste

a bolii lui. Am observat c-o duceau bine: luaseră un apartament şi în drum spre dormitor trecusem printr-un salon încărcat cu flori. Pe noptiera domnului Knight erau struguri, cărţi, sticluţe şi tuburi cu medicamente; pe cea a doamnei Knight, reviste, o cutie cu bomboane de ciocolată, o sticlă de whisky şi un sifon. Era o atmosferă de confort, de plăceri de la care nu te mai reţii, pe care o mai văzusem şi la alte perechi în vârstă, care călătoreau.

Doamna Knight se aşează pe pat, descriindu-mi simptomele bolii soţului său. În halat, fără haină şi fără guler, domnul Knight stătea întins pe pat, cu ochii închişi, colţurile gurii sale inteligente lăsate în jos; era lungit pe spate, cu picioarele în voia lor ca o statuie pe un mormânt sau ca o persoană într-o plăcută stare de hebefrenie.

După spusele doamnei Knight, de multă vreme se trezea brusc în mijlocul nopţii din pricina palpitaţiilor puternice.

— Îi iau, bineînţeles, pulsul, îmi spuse energică. Nouăzeci! O sută! Câteodată chiar mai mult! M-am hotărât, zise privindu-mă cu ochii ei vioi şi inocenţi, săi ţin un jurnal al stării sănătăţii lui. M-am gândit că le-ar putea fi de folos doctorilor.

Îmi arătă o agendă cu o jumătate de pagină pentru fiecare zi şi câteva însemnări cu scrisul ei mare...

„L. s-a trezit ca de obicei: puls o sută patru. A scăzut la optzeci şi cinci peste douăzeci de minute...”

„Zi mai bună. Pulsul regulat s-a menţinut douăzeci şi patru de ore...”

Mi se părea condiţia fizică a unei persoane nervoase şi hipersensibile faţă de propria-i stare a sănătăţii, dar n-ar fi avut niciun rost să i-o spun doamnei Knight. În afară de „Bună ziua”, de când sosisem nu-mi spusese nici o vorbă care să nu fi fost în legătură cu sănătatea soţului ei.

— Aşa a fost dintotdeauna, se lamenta ea. N-am putut face nimic! Se scula în puterea nopţii, cu inima bătându-i

uite aşa...

Şezând pe pat, îşi mişca repede braţele groase şi musculoase în sus şi-n jos, cu palmele întoarse spre podea. Pentru prima oară corpul tăcut de pe celălalt pat participă şi el. Domnul Knight folosi un braţ, nu două, şi, fără să deschidă ochii, mişcă o mână indicând bătăile rapide ale inimii, dar nu la fel de repede ca soţia lui, nu în acelaşi ritm.

— Şi nu reuşesc să fie consultat cum trebuie, zise. Întotdeauna i-a fost frică de tensiune arterială, bineînţeles. Nu vrea să-i lase pe doctori să i-o ia. O dată, am crezut că l-am convins, dar chiar când doctorul îi înfăşura manşonul în jurul braţului, începu să strige: „Scoate-l Scoate-l!”

Domnul Knight stătea absolut nemişcat.

— Apoi, într-o seară, acum trei luni, era în septembrie, căci tocmai îşi pregătea predica pentru sărbătoarea Recunoştinţei, era o seară caldă şi plăcută şi băuse două pahare de vin la cină; m-am trezit şi nu l-am auzit deloc, dar am simţit că nu dormea. De obicei, în asemenea situaţii mă strigă şi mi-am dat seama, – a fost ca un al şaselea simţ, – am ştiut precis că ceva nu e în regulă pentru că nu mă striga. Apoi, l-am auzit spunând, foarte liniştit, ca şi când mi-ar fi cerut un pahar cu apă:

— Draga mea, cred că mă duc.

Din celălalt pat se auzi un suspin:

— N-am spus „cred că mă duc”, se auzi o şoaptă dinspre domnul Knight.. Am spus „Draga mea, cred că *mor”.*

Imperturbabilă, perseverentă, doamna Knight acceptă fără iritare corectarea. Îmi vorbi de vizita doctorului, de părerile lui, de încurajările şi avertismentele, de propria ei activitate, de comportarea domnului Knight. Curios că, în ciuda faptului că-şi adora soţul ca pe un erou, povestirea ei era strict faptică şi-l prezenta cu un stoicism mult mai scăzut decât majoritatea oamenilor. După acest mic

protest, el n-a mai obiectat nimic şi nici n-am mai deschis ochii până când, într-un târziu, spuse cu un glas stins; dar ferm:

— Draga mea, aş dori să vorbesc cu Lewis numai câteva momente.

— Dacă nu te oboseşti.

— Nu cred să mă obosească, dacă avem grijă, spuse domnul Knight cu aceeaşi precauţie ca a ei.

— Bine, dacă nu te oboseşte prea mult. Oricum, eu nu voi fi departe.

Privindu-mă cu înţeles, trecu în salon, dar nu ne scăpă din ochi; lăsă uşa deschisă şi ne urmări ca şi când ar fi fost un poliţist asistând la o convorbire în închisoare. Cu mare grijă, domnul Knight îşi ridică capul puţin mai sus pe pernă. Nu mai ţinea ochii închişi, se uita afară pe fereastră, dar se uita şi la mine dintr-o parte, cu aceeaşi privire pe care mi-o aminteam, vicleană, maliţioasă şi ageră, ce urmărea un scop ascuns.

— Bineînţeles, îţi dai seama că în ultimul timp nu prea sunt la curent cu ce se mai întâmplă, Lewis, dar tot ce-am auzit despre tine m-a făcut să cred că-ţi merge bine.

Aşa cum mi-l aminteam, o lua din nou pe ocolite. Eram, pregătit să-i urmăresc meandrele până va ajunge la scopul discuţiei.

— După părerea ta, lăsând deoparte incertitudinile vieţii şi necerând prea mult de la ea, consideri că aşa stau intr-adevăr lucrurile?

— În multe privinţe, da.

— Îmi pare bine pentru tine. Îmi pare bine.

M-am gândit că, în parte, spunea adevărul; întotdeauna avusese o oarecare afecţiune pentru mine. Apoi, sondându-mă din nou, zise:

— În *multe* privinţe?

— Mai multe decât mă aşteptam.

— Sunt, natural, destule întrebări pe care ne vine greu să ni le punem unul altuia, din motive care ne întristează

pe amândoi şi totuşi aş dori să cred că tu, poate, ai reuşit să cunoşti ce înseamnă mulţumirea unei căsnicii fericite?

Eram convins că nu ăsta era subiectul la care voia să ajungă pe un drum atât de întortocheat. M-a întrebat cu blândeţe şi pe acelaşi ton i-am răspuns că da, reuşisem să ştiu ce înseamnă.

— Este singurul noroc ce mi-a fost hărăzit şi mi-a fost dat mai deplin decât multora, spuse domnul Knight. Şi dacă-mi dai voie să ţi-o spun, Lewis, nimic nu se compară cu asta.

Vorbea în şoaptă. Soţia sa nu-l putea auzi, dar din nou, ori cât de curios i s-ar fi părut unui spectator, era convins de ceea ce spunea. Continuă:

— Îmi amintesc, iartă-mă dacă greşesc, că parcă mi-au picat ochii pe un anunţ la rubrica naşteri în *The Times* sau era *The Telegraph?* Sau poate în amândouă? pe care cumva l-am asociat cu numele tău. Am dreptate?

Am aprobat.

— Mi se pare că-mi amintesc, iartă-mă din nou dacă greşesc, că era de sex masculin?

Am aprobat din nou.

— Dacă-mi aduc aminte numele din anunţ era Charles George Austin. Desigur, neştiind nimic despre întâmplările mai recente din viaţa ta, am legat cumva numele de George de Passant, figura aceea excentrică, cu care-mi amintesc că erai prieten pe vremea când am auzit prima oară despre tine.

— Am recunoscut că-i dădusem numele după George Passant.

— Nu-i rău – domnul Knight zâmbi satisfăcut – pentru un bătrân vicar de la ţară, care n-a mai avut de mult nicio legătură cu tine şi cu lumea.

Dar era încă departe de punctul unde voia să ajungă. Continuă:

— Sper ca fiul tău să-ţi dea ocazia să te mândreşti cu el. Poate ai să fii unul din părinţii aceia cărora copiii le

aduc fericire.

Apoi schimbă din nou discuţia. Spuse pe un ton uşor, gânditor:

— Uneori, când aud menţionându-se vreo reuşită de-a ta, mă întorc cu gândurile la zilele când ai intrat prima oară în casa noastră. Să fie oare pentru că nu mai am nicio preocupare? Îţi dai seama c-a trecut un sfert de veac de atunci? Şi uneori, cu tot respectul ce-l am faţă de realizările tale şi apreciind situaţia pe care ţi-ai făcut-o, mă întreb, Lewis, dacă atunci nu aveai ambiţii să realizezi mai mult decât, – ei bine, decât ai realizat de fapt. Ştiu, desigur, că toţi trebuie să ne împăcăm cu soarta. Dar, totuşi, uneori simt că au existat indiscutabil momente când te-ai uitat la tine şi ţi-ai spus „ei, ar fi putut să fie şi mai rău, dar totuşi n-a fost totul perfect”, au existat unele dezamăgiri la care nu te aşteptai.

Mă întrebam: asta urmărea oare? I-am răspuns:

— Da. La vârsta aceea mă aşteptam ca la vremea asta să-mi fi făcut un nume.

— E adevărat, spuse domnul Knight, îngândurat, multă vreme a trebuit să porţi şi povara grea a vieţii tale particulare. Şi cred că, dacă ar fi s-o iei de la început şi să-ţi croieşti cu adevărat drum spre vârful piramidei, nu te-ai mai mulţumi la vârsta asta numai cu soţia şi copilul.

Asta să fie? Mă adusese aici numai ca să-mi reamintească de cariera mea publică pe care n-o găsea tocmai minunată?

Dacă asta era, puteam s-o suport mai uşor decât îşi imagina. Dar, cumva, aveam impresia că tot continua să ocolească subiectul. Era numai faptul că, la şaptezeci de ani, crezându-se bolnav, îngrijindu-se atât de mult de propria-i viaţă încât nu-i mai rămăsese nicio plăcere, nu putea totuşi rezista, cum nu rezistase nici în trecut, să nu urmărească barometrul poziţiei sociale: a unei cunoştinţe? Şi, la fel ca în trecut, se pricepea la astfel de aprecieri tot atât de bine ca Rose sau Lufkin, Nu ieşise

niciodată din parohia sa, fusese prea mândru şi înfumurat pentru a concura cu alţii, dar la prezicerea carierei cuiva era la fel de exact ca şi cei doi maeştri ai piramidei puterii.

Şi, foarte curios, când unul din cei trei greşea, ceilalţi făceau aceeaşi greşeală. Toţi aveau tendinţa să declare oamenii sfârşiţi prea devreme. Spuneau, cu un dangăt funebru, ce nu le era dezagreabil: „e terminat”, şi în ceea ce priveşte ascensiunea pe scara ce-i stătea atunci în faţă, aveau aproape întotdeauna dreptate. Dar uitau sau subapreciau cât de multe poate îndura o fiinţă umană. Herbert Getliffe n-o să fie niciodată judecător, Gilbert Cooke nu va putea ocupa niciodată un post de primă mărime, George Passant va rămâne până la pensie funcţionar cu opt-nouă sute de lire pe an. Dar fiecare din ei păstra rezerve de energie care-l puteau propulsa şi-i puteau aduce satisfacţii în alte poziţii noi. Nu era chiar atât de sigur că nu vom mai auzi niciodată de ei pe cât îşi închipuiau cei care făceau pronosticurile.

— Crezi, îşi continua domnul Knight cercetările, că e posibil să auzim mai multe despre tine în sferele înalte?

— Mai degrabă mai puţin decât mai mult, i-am spus.

Pleoapele i-au căzut şi expresia feţei i s-a întristat.

— Poate, spuse el, că dacă n-ar fi fost fiica mea ai fi pornit la drum cu mai multe şanse. În cele din urmă, mare deosebire n-ar fi fost. Totuşi, nu pot să nu mă gândesc cât de mult te-a tras înapoi.

— Până la urmă, tot cam atât aş fi realizat, am zis, întoarse capul şi o clipă mă privi cu ochii larg deschişi.

— Mă gândesc la ea şi-mi pun tot felul de întrebări, spuse. Şi mă întrebam dacă o faci şi tu.

În sfârşit! Aici voia să ajungă. Acum, că adusese vorba despre asta, se dovedi că nu era o piatră aruncată în grădina mea.

— Am făcut-o adesea, am zis.

— Ştiu că te întrebi cu ce ai greşit şi cum ar fi trebuit s-

o ajuţi.

Am aprobat.

— Dar n-ai nicio vină, nu pot da vina pe tine. De nenumărate ori mă gândesc la lucrurile de care-mi vorbea şi la felul cum arăta când era o fetiţă. Devenise ciudată chiar înainte de a te fi întâlnit şi de a te fi adus în casa mea.

Îmi vorbea mai deschis decât îl auzisem vreodată.

— Mă tot întreb ce-ar fi trebuit să fac pentru ea. Cred că pretindeam faţă de mine însumi că nu era chiar atât de ciudată. Dar nici până în ziua de azi nu ştiu ce-ar fi trebuit să fac. Copil, n-a fost apropiată de niciunul dintre noi. Când îi spuneam că e drăguţă, se îndepărta de mine. Îmi amintesc că o făcea încă de pe când avea şase-şapte ani. Eram foarte mândru de ea şi-mi făcea plăcere să spun că e frumoasă. Şi acum îi mai simt ochii aţintiţi asupra mea, rugându-mă să tac. Nu ştiu ce s-ar fi cuvenit să fac. Ar fi trebuit să găsesc o cale să ajung până la ea, dar n-am reuşit niciodată.

Adăugă:

— Ar fi trebuit s-o ajut, dar n-am putut niciodată. Acum, socotesc că i-am făcut mai mult rău decât bine.

Mă întrebă:

— Ce-aş fi putut să fac?

Chiar atunci doamna Knight năvăli din salon, dojenindu-l pentru că se obosea, dându-mi a înţelege că era momentul să-l las să se odihnească.

Într-o clipă, domnul Knight fu din nou copleşit de grijă faţă de propria-i persoană.

— Poate că am vorbit prea mult, spuse. Poate că aşa e.

În drum spre casă, prin parc, eram emoţionat pentru că-l văzusem pe domnul Knight, cel mai ipohondru şi egoist dintre oameni, cuprins de durere. Cât era oare de sincer? În trecut, comportarea lui mă uimise adesea şi mă uimea şi cea de acum. Totuşi, mi-am dat seama că durerea se acumulase în el, astfel că simţise nevoia să

mă cheme pe mine să-l ascult. M-am surprins compătimindu-l. Era sentimentul cel mai apăsător cu care mă despărţeam de el deşi, când am primit invitaţia şi am ştiut că-mi va reaminti de Sheila, nu ştiam prea bine cât de mult are să mă impresioneze.

Bănuiam că aveam să simt aceeaşi durere ce mă cuprinsese în seara când îl revăzusem pe R.S. Robinson la petrecere. Acum, n-o simţisem deloc sau, în orice caz, foarte puţin.

Vorbind cu tatăl ei, mă gândisem la Sheila cu dragoste şi milă. Dar aura care-o înconjurase în imaginaţia mea, care supravieţuise morţii ei şi durase şi în primii ani cu Margaret, acum dispăruse complet. Existase o vreme când carnea ei mi se păruse altfel decât oricare alta, ca şi când ar fi avut ceva din vraja unei făpturi de altă natură. Acum mă gândeam la ea fizic, cu milă şi dragoste, ca şi când corpul ei ar fi fost viu dar îmbătrânit, aşa cum îmbătrânisem şi noi, ca şi cum aş fi dorit să-i asigur confortul. Dar am descoperit că până şi curiozitatea în legătură cu ea dispăruse.

Când am sosit, Margaret era în camera copiilor şi se juca cu ei. Nu i-am vorbit imediat despre familia Knight, deşi observă dintr-o privire că eram mulţumit. Nu ne vorbeam prea intim faţă de Maurice, căci, cu grijă aproape obsesivă, hotărâse să-l ferească de gelozie. Nervii îi erau deseori încordaţi de grijă pentru el; nu numai că-l iubea, dar nu se putea dezbăra de gânduri îngrijorătoare în ceea ce-l privea.

În după-amiaza aceea, amândoi i-am acordat atenţie lui, înainte de a vorbi cu Charles. Maurice şedea la o măsuţă, cu un joc de cărămizi şi bare de metal. Avea cinci ani acum şi nu-şi pierduse nimic din frumuseţea pe care o remarcasem când îl văzusem prima dată. Dar, ceea ce părea ca o ironie, nu manifestase niciun fel de gelozie faţă de fratele său vitreg. Firea lui, atât de violentă în copilărie, nici nu se îmbunătăţise, dar nici nu se

înrăutăţise. Ori de câte ori era liniştit, Margaret se lumina la faţă; în după-amiaza aceea, construia liniştit ceva, cu interesul unui mecanic. Ne-am întors spre Charles, l-am ridicat din ţarc şi l-am lăsat să alerge între noi.

Privindu-l m-a copleşit un sentiment de plăcere, o plăcere fără margini. Pe vremea când Margaret şi cu mine stătusem prima oară lungiţi în pat, unul lângă altul, urmărind luminile focului pe tavan, m-am gândit că ceea ce simţeam era bucuria vieţii, bucurie a cărei măsură o simţisem atunci pe deplin. Aceeaşi bucurie o încercam şi acum, când mă uitam la copil. Învăţase să meargă, dar, deşi râdea, nu se mişca până nu ne luam amândoi locurile; era fericit, vesel, dar avea ochi ageri şi era grijuliu. Cu capul dat pe spate, făcându-şi parcă vânt cu braţul, o luă la fugă, hotărându-se, în cele din urmă, să aibă încredere în noi.

Nu avea nimic din frumuseţea lui Maurice. Faţa avea forma unui scut, o faţă comună, dar luminoasă. Ochii de un albastru intens, ca toţi cei din familia mea. Câteva minute mai târziu, când Maurice plecase în altă cameră, Margaret îmi făcu semn şi-mi arătă: copilul se concentrase, culoarea ochilor i se închisese, se uita fix afară pe fereastră, unde luna răsărise printre scheletele desfrunzite ale pomilor. Repeta într-una nişte sunete care voia să fie „lumină”, era concentrat cu toate fibrele fiinţei lui.

Atunci, în momentele acelea de fericire, i-am povestit lui Margaret cum domnul Knight îmi demonstrase măsura în care îl dezamăgisem pentru că nu reuşisem în viaţă aşa cum promiteam, ca şi multiplele dezamăgiri pe care le avusesem.

— Nu te cunoaşte deloc aşa cum eşti tu acum, strigă ea.

— Ştie câte ceva.

— Ce i-ai spus?

— Că are întrucâtva dreptate.

Îmi citi expresia feţei şi zâmbi şi ea fericită.

Adăugai:

— Nu i-am spus ce lucruri aş fi putut realiza sau că acum cred că aş putea îndura orice nenorocire, afară, – mă uitam la copil, – afară doar de ceva ce i s-ar putea întâmpla lui.

Dădu să facă o observaţie, dar se opri. Expresia de fericire îi dispăru de pe faţă: mă privea protectoare, dar şi cu ceva ce aducea a teamă.

L
PARALELĂ ÎNTRE CĂSNICII

CÂND RĂMÂNEAM SINGUR, MĂ GÂNdeam uneori la avertismentul mut al lui Margaret. Dar niciunul dintre noi n-a făcut vreodată nici cea mai mică aluzie la el, până într-o seară, peste un an şi ceva, o seară încă lipsită de griji, când îi invitasem la cină pe Gilbert şi pe Betty Cooke.

Spre surprinderea mea, – mă aşteptasem să iasă prost, dar greşisem, – căsătoria lor dura. Veneau deseori pe la noi, căci, – tot spre surprinderea mea, – Betty şi Margaret se împăcaseră. Şi astfel, intrând pe cea mai neaşteptată dintre uşile din dos, curiozităţii şi spiritului de investigaţie al lui Gilbert i se deschiseseră larg uşile casei noastre. E drept că această curiozitate se mai domolise. Ne gândisem la tot felul de motive care-l determinaseră să se căsătorească cu Betty, omiţându-l pe cel mai simplu; căci devotat soţiei lui şi modest, energic şi recunoscător, era permanent preocupat să facă această căsătorie cât mai plăcută pentru ea.

La prima vedere, era o relaţie curioasă. Se certau şi se apostrofau. Hotărâseră să nu aibă copii şi-şi cheltuiau o grămadă de energie contrazicându-se unul pe celălalt cu privire la mâncare, băutură şi aranjarea apartamentului. Cu un venit mult mai mic decât al nostru, trăiau de două ori mai luxos ca noi şi continuau să achiziţioneze câte ceva, atenţi unul cu celălalt, dar, în acelaşi timp,

criticându-se tot timpul.

Era uşor să ţi-i închipui pe la şaizeci de ani, când Gilbert, ieşit la pensie şi cunoscând exact hotelurile de la care putea stoarce cât mai mult pentru ultima liră din pensia sa, pretenţioşi cu proprietarii restaurantelor din Europa, aidoma familiei Knight minus ipohondria, oarecum puşi pe ceartă, uşor zgârciţi, dar nu când era vorba de confortul lor, cicălindu-se unul pe altul, dar făcând front comun în faţa oricărei remarci dezagreabile din afară. Unora li s-ar fi părut poate o decădere în comparaţie cu Betty cea de la douăzeci de ani, atât de amabilă şi deschisă, atât de maleabilă, dorindu-şi un soţ care să dea sens existenţei ei; sau în comparaţie cu Gilbert, la aceeaşi vârstă, care, cu toate enormităţile lui, era un tânăr galant şi generos.

Dar, de fapt, reuşiseră mai bine decât credea lumea. Erau, amândoi, total lipsiţi de îngâmfare; înţepăturile şi spiritul de contradicţie care-i făceau să se hârâie nu-i împiedicau să se bizuie unul pe celălalt şi să fie din ce în ce mai apropiaţi. Vădeau deja acea dependenţă reciprocă ce se observă uneori în căsătoriile fără copii, în care nici partenerii şi nici legătura dintre ei nu par să se fi maturizat, dar în care, în schimb, soţii păstrează unul faţă de celălalt interesul, preocuparea, egoismul, plăcuta hărţuială a dragostei din tinereţe.

Uitându-mă la ei, aşa cum şedeau la masă, vedeam că Gilbert, la cei patruzeci şi cinci de ani ai săi, se îngrăşase şi devenise mai roşu la faţă, Betty, trecută bine de patruzeci de ani, cu ochii tot frumoşi, dar cu nasul mai proeminent, cu şi mai multe vinişoare sparte vizibile prin piele, se îngrăşase, punând mai mult pe la umeri. Şi, totuşi, Margaret, cu mult mai tânără ca ani şi ca înfăţişare, era mai matură din toate celelalte puncte de vedere. Privindu-le, trebuia să le cântăreşti în minte pe două talere separate, dintre care unul non-fiziologic; pe acesta, Betty, cu gesturile la fel de bruşte ca în tinereţe,

aliată cu Gilbert într-o conspiraţie pentru obţinerea plăcerilor minore ale vieţii, rămânea adorabil de neschimbată, în seara aceea veniseră puţin mai târziu. Ca să nu-i întâlnească pe copii, tot mai comozi, ca doi burlaci care hotărâseră să nu mai facă nimic din ceea ce li se părea plicticos. Dar, din politeţe, Betty întrebă de băieţi. În special de al meu; iar Gilbert îşi făcu şi el datoria, interesându-se şi dându-ne sfaturi în legătură cu planurile ce le aveam pentru educaţia lor.

— De ce să ezitaţi, spuse insistent şi bine intenţionat. Nu există decât o singură şcoală la care trebuie să vă gândiţi, continuă, referindu-se la şcoala pe care o urmase el. V-o puteţi permite, nu văd de ce aţi ezita. Afară doar, zise cu o subită izbucnire a pasiunii sale de detectiv, inspectând-o pe Margaret cu ochi iscoditori, dacă aveţi de gând să faceţi mai mulţi copii…

— Nu, nu mai pot avea copii, îi spuse Margaret direct.

— Atunci e în regulă.

— Nu, gândul ăsta ne cam apasă, zise ea.

— Lasă, ţi-ajung doi, o luă el în glumă.

— Numai unu e al lui Lewis, răspunse ea. Mai puţin reţinută, deşi mai timidă ca mine. Ar fi mai sigur dacă n-ar avea numai unu.

— Ei, cum rămâne cu şcoala? interveni Betty brusc, uşor stingherită, ca şi cum s-ar fi ferit de probleme pe care nici nu dorea să le înţeleagă.

— E absolut clar că pot foarte bine să şi-o permită, pentru ei nu se pune problema să trimită copilul în altă parte. Gilbert i se adresa ei peste masă şi tot peste masă îi răspunse şi ea.

— Întreci măsura, zise.

— În ce sens întrec măsura?

— Tu consideri că e un loc absolut minunat. Aşa faceţi toţi. Niciunul nu poate concepe c-ar exista o şcoală mai bună decât cea pe care a urmat-o el.

— Şi totuşi insist – Gilbert se simţea în mod curios

triumfător pentru că o instiga, arăta pletoric şi sfidător – că este şcoala cea mai bună din toată ţara.

— Depinde cine o spune, zise ea.

— Toţi o spun, replică el. Lumea întreagă. Şi în problemele astea lumea are de obicei dreptate, adăugă Gilbert, fostul rebel.

Continuară să se contrazică. Betty îşi păstrase scepticismul mai mult decât el. Îşi amintea de zilele când, printre aristocraţi ca ea, printre intelectuali ca familia Davidson, existase obiceiul să-ţi exprimi dezacordul faţă de subtilităţile de clasă ale sistemului de educaţie englez. Cunoscuse prieteni de-ai noştri care pretinseseră că, în momentul când vor avea copii, vor rupe cu tradiţia. Îi spuse lui Gilbert:

— Le spui să facă cu copiii lor acelaşi lucru pe care-l fac toţi ceilalţi din jur.

— De ce n-ar face-o?

Betty argumentă:

— Dacă există cineva care-şi poate permite să nu facă ce fac toţi ceilalţi, ăştia sunt Lewis şi Margaret.

Cu datoria îndeplinită, scăpaţi de grijă, începură să se plângă de felul cum îşi petrecuseră sfârşitul de săptămână.

Dar eu eram distrat, aşa cum fusesem tot timpul de când pomenise Margaret de copil. Discuţia continua, o masă plăcută, prietenească, fără nicio tensiune, în afara celei care mă cuprinsese pe mine.

— Ar fi mai sigur…

Se gândise la ceva mult mai grav, o ştiam precis, decât faptul că era un risc permanent să ai un singur copil. Era destul de clar şi de dur. Dar nu numai de asta se temea Margaret. Nu, se temea de ceva care, între noi, nu prea mai era un secret, dar despre care, dintr-un motiv de neînţeles, nu voia să-mi vorbească.

Adevărul este că nici ea nu credea în propriul ei motiv. Urmărea perfecţiunea mai mult decât mine. Sacrificase

mai mult ca mine. Stricându-şi căsnicia, îşi asumase răspunderea şi vina cea mai mare. Se supraveghea ca nu cumva să aştepte prea mult în schimb.

Dar de fapt, deşi mai avea ea însăşi unele îndoieli, nu se temea atât că voi fi nevoit să măi dedic total fiului meu, ci mai degrabă că, într-un sens mai adânc, eu voi fi cel care va dori acest lucru. Mă cunoştea foarte bine. Înţelesese, înaintea mea, câtă suferinţă poate îndura omul numai pentru a păstra neatinsă ultima punte de salvare, înţelesese că cele mai profunde sentimente din viaţa mea, o dragoste neîmplinită, grija pentru un prieten bolnav, satisfacţia mea de a rămâne simplu spectator, aveau un lucru comun: oricâtă suferinţă aş fi îndurat, n-aveam a da socoteală decât faţă de mine însumi.

De n-ar fi fost Margaret, poate că n-aş fi înţeles acest lucru. Fusese nevoie de un efort uriaş – căci, în natura unei fiinţe atât de întortocheate ca mine se ascunde o inadmisibilă dragoste de sine – pentru a ajunge să consider că nu era îndeajuns.

Fără ea n-aş fi reuşit. Dar răul era adânc înrădăcinat. Cât ar fi de uşor, cât de bine s-ar fi potrivit firii mele, să mă plafonez din nou, într-un devotament unilateral, devotament faţă de fiul meu!

Când Betty şi Gilbert, uşor grizaţi şi volubili amândoi, au plecat, în sfârşit, în loc ca în momentul când, după ce am tras perdelele, să discutăm despre ei, o obişnuinţă în căsnicie la fel de liniştitoare ca aerul proaspăt al serii, am spus:

— Da, e păcat că n-avem decât unu.

— Ţi-ar fi plăcut să fii un fel de patriarh, nu? zise ea.

Îmi oferea şansa să închei discuţia cu o glumă, dar i-am replicat:

— Dar pentru el asta nu trebuie să aibă nicio importanţă, nu-i aşa?

— În ceea ce-l priveşte nu vor fi probleme.

— Cred că am învăţat destule ca să nu-i stau în cale.

Am adăugat:

— Şi dacă n-am învăţat până acum, nici n-am să mai învăţ vreodată.

Zâmbi ca şi când ar fi fost un schimb de glume, dar înţelegea; avea în faţă greşelile trecutului; ar fi vrut să mă poată elibera de ele. Apoi, am schimbat în aparenţă subiectul:

— Acum, ăştia doi – şi am făcut semn spre uşa pe care ieşiseră Betty şi Gilbert – vor face, bineînţeles, tot soiul de comentarii despre asta.

În clipa aceea şi-a dat seama ce făceam: pretinzând că discut despre altă căsătorie, mă pregăteam de fapt să discut despre căsnicia noastră. În cameră, aerul era înăbuşitor, aşa c-am coborât în stradă, îmbrăţişaţi, răcoriţi. Era seara târziu, maşinile treceau încet pe lângă trotuar. Am pornit-o spre unul din scuarurile din Bayswater şi ne-am plimbat jur împrejur, apropiaţi unul de celălalt, vorbind despre Betty şi Gilbert.

— Da, repetă ea, într-un fel era o reuşită.

Considera că ceea ce-i atrăsese unul spre celălalt nu fusese atât dorinţa, deşi se simţeau atraşi unul de altul, ci ceva mult mai simplu: groaza de singurătate. Betty era mult prea distinsă pentru a aproba manevrele lui Gilbert, dar erau două suflete singure şi nefericite. Se vor certa, dar în cele din urmă vor căpăta încredere unul în celălalt şi Betty va dori să-l aibă lângă ea. „Dacă ar fi avut copii ei doi sau dacă ea ar fi avut un copil din prima căsătorie, poate că n-ar fi fost atât de lipiţi unul de altul”, am spus; încercam să exprim adevărul, să nu fac lucrurile nici prea uşoare, dar nici prea grele pentru mine; vor avea din ce în ce mai multă nevoie unul de celălalt chiar cu preţul de a deveni mai egoişti faţă de toţi ceilalţi.

În casele din jurul scuarului, care fuseseră grandioase pe vremuri, dar care acum fuseseră transformate în apartamente de închiriat, se stingeau şi ultimele lumini. Nicio frunză nu se mişca; ne ţineam de mână şi vorbind

despre cei doi discutam de fapt despre lipsa de încredere în noi înşine şi căutam să ajungem unul la celălalt.

LI
TRĂGÂND CU URECHEA LA CAMERA DE ALĂTURI

PE CÂND NE PLIMBAM ÎN JURUL scuarului în seara aceea, amândoi copiii erau sănătoşi. Două săptămâni mai târziu i-am dus să-şi viziteze bunicul şi singura boală care ne preocupa era a lui. În iarna ce trecuse, Davidson avusese o tromboză coronariană; şi, deşi supravieţuise, vederea lui te întrista. Nu că n-ar fi suportat totul cu stoicism; ştia precis la ce se putea aştepta tot restul vieţii; problema era că nu-i plăcea ceea ce ştia cu atâta precizie, devenise mai posomorât şi i s-ar fi părut anormal să fie altfel.

Până la şaizeci de ani dusese o viaţă de om tânăr. Plăcerile sale fuseseră cele ale unui om tânăr, chiar şi cele minore, jocurile sau lungile sale plimbări. Părea mai fragil decât mulţi alţii, dar exista în el un soi de inocenţă păgână. Nu fusese silit să se schimbe pentru a se adapta vârstei. Şi apoi trăsnetul căzuse deodată.

Era incomparabil mai stoic decât domnul Knight. Deşi Davidson considera că după moarte va fi dat complet uitării, se temea de moarte mai puţin decât bătrânul preot. Găsise viaţa fizică minunată până la şaizeci şi cinci de ani, în timp ce domnul Knight se imobilizase în ipohondria sa cu peste douăzeci de ani mai devreme. Dar dintre ei doi, Davidson era cel care nu-şi găsea nicio consolare în faţa bolii şi a bătrâneţii.

Se concentra cu fanatism asupra acelor modalităţi de a-şi trece timpul pe care şi le mai putea încă permite. Nimeni nu putea să-l facă să se intereseze de altceva; în sâmbăta aceea Margaret încercase orice.

Când am intrat cu copiii în biroul său, juca cu Helen jocul de război, cu tabla de şah întinsă pe o masă aşa fel ca el să şadă comod în fotoliu. În faţa liniştei din cameră, amândoi băieţii s-au tras timid înapoi spre Margaret şi, o clipă, singurul zgomot ce se auzi fu respiraţia lui Davidson, cam scurtă, mai greoaie decât a unui om sănătos, abia perceptibilă în aerul închis al camerei.

Tăcerea se rupse când Maurice se duse drept la Helen, căreia îi vorbea mai fluent decât oricărui alt adult. În timp ce băiatul cel mic înaintă câţiva paşi şi rămase aşa, privind când la Davidson, când la joc. Pe când Helen îi luă pe Maurice într-un colţ, Charles întrebă:

— Ce face bunicul?

— Nu prea formidabil, Carlo.

Deşi vocea lui Davidson nu mai avea nimic din vechiul ei ton sprinţar, deşi sensul cuvintelor era încă de neînţeles pentru el, copilul izbucni în hohote de râs; faptul că-i spusese „Carlo” îl făcea să râdă ca şi cum l-ar fi gâdilat. Strigă că bunicul îi spusese Carlo, voia ca gluma să se repete. Apoi Davidson tuşi şi copilul se uită la el, irişii transparenţi de culoarea indigoului îi priviră pe cei opaci de culoarea castanelor, figura bătrânului sculptată, cea a copilului atentă şi mirată, atât de deosebite că nu păreau să aibă nicio genă comună.

— Ţi-e mai bine? întrebă copilul.

— Nu tocmai, mulţumesc, răspunse Davidson.

— Nu prea bine?

— Nu, nu prea bine.

— Puţin mai bine?

De data aceasta nedând un răspuns adevărat, Davidson zise:

— Poate puţin mai bine.

— În curând mai bine, spuse copilul şi adăugă vesel, dar fără nicio legătură: Nanny e puţin mai bine.

Era adevărat că femeia care venea de trei ori pe săptămână fusese bolnavă de gripă.

— Mă bucur, Carlo.

Voiam să distrag atenţia copilului de la bunic. Percepeam, – dincolo de tonul lui Davidson, mai degrabă spontan decât politicos, pe care-l folosea cu un copil sub trei ani de parcă ar fi fost un laureat al Premiului Nobel, – percepeam o stinghereală pe care, prin definiţie, cum ar fi spus chiar Davidson, nu şi-o putea înfrânge. Aşa că l-am strigat pe copil să vină să vorbească cu mine.

Îmi răspunse că ar dori să vorbească cu bunicul. I-am promis să-i arăt nişte poze. Zâmbi, dar zise:

— Bunicul mi-a spus Carlo.

Făcu înconjurul tablei de joc, apropiindu-se mai mult de Davidson, uitându-se admirativ la el. Atunci Margaret îi vorbi lui Charles, explicându-i că se va putea întoarce mai târziu, dar că pentru moment eu am câteva poze frumoase să-i arăt.

— Du-te cu tata, îl îndemnă.

Copilul mă privi cu ochi întunecaţi, aproape negri. De obicei era ascultător, dar îi făcea plăcere orice încleştare de voinţă. Îşi căuta cuvintele, avea o strălucire în ochi care la un adult te-ar fi făcut să-l suspectezi că-i jovial, încăpăţânat, uşor sadic.

— Du-te cu tata, spuse Margaret.

Clar şi conştient de ce spune, răspunse:

— Nu ştiu cine este tata.

Toată lumea începu să râdă, inclusiv eu. În clipa aceea mă simţeam la fel de jignit ca la optsprezece ani, când invitasem o fată la dans şi mă refuzase. Apoi m-am gândit cât de implacabil era egoismul omului, ducându-mă cu gândul de la al meu, care tocmai fusese jignit, la al copilului.

Uitându-mă la el, peste tabla de şah a bunicului, am

avut convingerea, fără niciun fel de presimţire, că pe măsură ce va creşte va deveni o fire plăcută; în limite omeneşti, va fi prietenos şi se va gândi şi la alţii. Dar trebuie să înveţi să-ţi cunoşti sentimentele; firea prietenoasă şi plăcută este la suprafaţă, dar egoismul rapace mocneşte tot timpul dedesubt. Pe măsură ce omul îmbătrâneşte, apare din nou, nedisimulat, ca în copilărie. Privind de la copilul zâmbitor la bunicul deprimat şi închis în sine, m-am gândit că, printr-o ironie a sorţii, eram martorii reapariţiei egoismului la omul acesta, atât de stoic şi principial, care numai cu un an în urmă părea între două vârste.

Încercând să-l convingem să se dezlipească de lângă bunicul său, copilul deveni nervos, lucru neobişnuit la el. Începu să plângă. Era refractar; spuse că tuşeşte şi el ca bunicu'; începu să tuşească, iar Margaret, ascultându-l, nu ştia dacă tuşeşte cu adevărat, căci în dimineaţa aceea se trezise cu uşoare semne de răceală.

Îi puse mâna pe frunte şi la fel făcui şi eu. Părea numai încălzit din cauza discuţiei. Furios, continua să ne spună că vrea să stea cu bunicu'. Repetă într-una, ca şi când ar fi fost un motiv să rămână acolo, că şi el tuşeşte ca bunicu', şi tuşi din nou.

— Cred că e nervos, nu cred să aibă altceva, îmi spuse Margaret în şoaptă, încruntată, neştiind dacă să se ocupe de el sau de tatăl ei. Apoi se hotărî: venise să stea de vorbă cu tatăl ei, nu putea să se eschiveze şi să-l lase atât de deprimat. O strigă pe Helen, spunându-i că Charles nu se simte prea bine şi o rugă să aibă grijă de el o jumătate de oră. Helen aprobă din cap şi se ridică. Era curios s-o vezi, elegantă şi totuşi atât de pricepută cu copiii, mai pricepută decât va reuşi vreodată Margaret, căci instinctul lui Helen era atât de sigur, încât pentru ea nu exista nicio îndoială că acţionează sau spune ceva greşit. Fără niciun efort, ca şi când i-ar fi hipnotizat, îi scoase pe amândoi din cameră, ştergând din mintea lui

Charles orice altă atracţie, de parcă uitase de orice altceva.

Rămasă cu tatăl ei, prima mişcare a lui Margaret fu să-i ia locul lui Helen la jocul de război, la care era singura persoană care-i putea ţine piept lui Davidson. Terminară jocul în tăcere. Faţa lui Davidson se mai luminase puţin, în parte deoarece Margaret era fiica lui preferată, în parte datorită jocului, dar şi pentru că, deşi majoritatea oamenilor ar fi găsit o mângâiere în nepoţi, pentru el, vederea lor părea să-i amintească de moarte.

Şi el şi Margaret se uitau cu atenţie la tabla de joc. Profilul lui se confrunta cu al ei, cu liniile lor ectomorfice, hotărâte şi frumoase. Privite pe diagonală, formau imagini inverse. El părea să câştige, dar ea se străduia să piardă onorabil.

— Ca să fiu exact, spuse Davidson, recăpătându-şi tonul vioi, îţi acord în final 65 de puncte din 100.

— Nici nu mă gândesc, zise Margaret. Vreau 75 cel puţin.

— Sunt gata să cad la învoială cu 69.

Se înviorase. Se uită la ceas şi spuse cu nerăbdare:

— Dacă ne grăbim, mai avem timp să facem unu.

Cu greu, Margaret se hotărî să-l refuze; mai bine să lase pe săptămâna viitoare; faţa îi deveni deodată greoaie, ca şi când pielea s-ar fi desfăcut de pe structura oaselor, atârnând ca nişte pungi. După aceea, a fost nevoie să stea de vorbă cu el, să-i pună tot felul de întrebări pentru a-l împiedica să cadă din nou în amorţire, cufundându-se în gânduri. Răspunsurile îi erau monotone, neinteresante. Erau ceva tablouri pe care ar trebui să le vedem? O singură expoziţie, spuse apatic, ar merita poate să-i acordăm câteva minute din timpul nostru. Când va putea veni şi el? Nu încă. Dar când? Margaret se interesa. I s-a spus, – răspunse el cu indiferenţă, – că într-o lună-două ar putea să ia un taxi. Şi apoi să se plimbe prin două-trei camere. Trebuie s-o faci de îndată ce-ţi va

fi posibil, hotărî ea. Nu simţea nici cea mai mică dorinţă, îi răspunse el. Margaret îşi dădu seama că alesese o cale greşită. El spusese tot ce avea de spus despre tablouri cât timp fusese sănătos; scrisese despre ele la vremea când se afla în plină formă: acum nu mai putea face nimic şi era mai bine să rupă orice legătură, să nu se mai amăgească cu interesul pentru pictură.

Schimbând vorba, menţionă alegerile generale din iarna trecută şi apoi vorbi despre cele care credea că vor urma în curând.

— După părerea mea, zise Davidson, numai un cetăţean cu un devotament morbid poate considera perspectiva ademenitoare.

— Nu cred s-o considere cineva altfel, spuse Margaret.

— Credeam că este o perspectivă căreia îi lipseşte aproape cu desăvârşire caracterul pitoresc.

Acum făcea un efort vizibil ca să continue conversaţia.

— Ba nu, adăugă el. În ce mă priveşte, cred că ar mai exista o posibilitate de a da culoare acestor alegeri, în cazul în care aş avea putere să mă duc să votez, ceea ce trebuie s-o spun e foarte puţin probabil. Dar dacă aş reuşi să mă duc la vot, aş vota cu conservatorii pentru prima oară în viaţa mea.

Mă gândeam că la fel se întâmpla cu majoritatea celor pe care-i ştiam. Cu siguranţă, opt din zece dintre cunoştinţele mele de la serviciu se deplasau din punct de vedere politic tot mai mult spre dreapta.

Margaret, profitând de ocazia pe care i-o oferise Davidson, interveni:

— Revenind la votul tău, zise, aşa ceva ar fi părut de necrezut acum treizeci de ani, nu-i aşa?

— Absolut incredibil, răspunse.

— Tu şi prietenii tăi n-aţi prevăzut cum aveau să evolueze lucrurile, aşa-i?

— Una peste alta, zise, au luat o întorsătură mai proastă decât ne-am fi putut imagina. Acum treizeci de

ani, adaugă el, păreau că vor urma un curs rezonabil.

— De-ar fi s-o luaţi de la început, spuse ea, în ce fel v-aţi schimba părerile de atunci?

— În starea mea de acum – nu mai era apatic, reuşise să-l intereseze – ideea de a o lua de la început nu mai are rost.

— Ba dimpotrivă, zise; vocea ei era hotărâtă. Tocmai de aceea trebuie să ne împărtăşeşti părerile tale. Trebuie să le pui pe hârtie.

— N-am încredere în vederile unui om care-i efectiv terminat.

— În unele privinţe, îi spuse renunţând la tonul ei blând, sunt singurele păreri în care poţi avea încredere.

Continuă:

— Ştii foarte bine că nu prea mi-au plăcut niciodată poziţiile prietenilor tăi. În toate problemele majore consider că aţi fost total greşiţi. Dar nu-ţi dai seama cât de important ar fi să aflăm ce credeţi voi…

— Din moment ce viitorul nu mă mai interesează!

Erau amândoi încordaţi. Pe ea o obosise efortul de a-l scoate din apatie; mai mult nu mai putea face, dar îi trezise interesul. Ochii lui străluceau din nou, cu o licărire de amuzament.

— În cele mai multe din problemele majore, îi reluă el expresia, am avut dreptate. O privi insistent. După o scurtă pauză, zise: S-ar putea să merite osteneala să mă gândesc la asta.

Urmă o nouă pauză, în care i se putea auzi răsuflarea. Ţinea capul plecat, dar era poziţia lui obişnuită, nu rezultatul deprinderii.

— Mi-ar oferi poate ceva la care să mă gândesc, zise.

Cu un efort, Margaret spuse că acum trebuie să se ducă să vadă unde sunt copiii.

— Am să mă mai gândesc la asta, spuse Davidson. Nu promit nimic. Ar fi o solicitare fizică şi nu cred că aş putea rezista.

Îşi luă rămas bun de la mine şi apoi se întoarse spre Margaret.

— Mă bucur întotdeauna să te văd, îi spuse. Era un fel curios de a te despărţi de fiica preferată, dar s-ar fi putut să nu se gândească la ea ca la o fiică, ci ca la unica fiinţă care-i privea boala drept în faţă fără să se sperie.

Ne-am dus în salon, unde nu mai fusesem din seara în care Margaret îmi spusese că se va întoarce la mine. Scăldat în razele soarelui de după-amiază, cu Helen jucându-se pe jos cu copiii, părea mult mai mic, micşorat ca o cameră pe care n-ai mai văzut-o din copilărie.

În camera cu dimensiuni reduse, Helen spunea că Charles nu părea să fie în apele lui; poate c-ar fi bine să-l ducem mai repede acasă. Copilul, înţelegând despre ce era vorba, începu să plângă, pentru că nu voia să plece. Avu inexplicabile accese de plâns şi în taxi. Când ajunse în camera copiilor, era îmbujorat, râdea aproape isteric, dar se interesa, cu raţiunea-i obişnuită, unde era mătuşa Helen şi când o va vedea iar. Apoi se plânse, cu o expresie mirată:

— Mă dor picioarele.

Nu părea să aibă nimic la picioare, până când Maurice spuse că asta însemna că-i erau îngheţate şi Margaret începu să i le frece.

— Eşti un băiat deştept, îi spuse Margaret lui Maurice, care deja nu mai lua în seamă cuvintele de laudă.

— Să-l aplaudăm, spuse Charles, dar râsul îi era din nou nefiresc. Începu să plângă, se linişti şi apoi începu din nou să se vaite: Mă doare capul.

Răceala avansa văzând cu ochii, îi curgea nasul, tuşea, îi crescuse puţin temperatura. Fără să vorbim unul cu celălalt, şi eu şi Margaret ne gândeam la gripa guvernantei. Imediat, pe un ton calm, Margaret aranjă ca Maurice să doarmă în camera de oaspeţi. Fără grabă, ca şi cum şi-ar fi planificat cu grijă treburile, schimbă două vorbe cu mine înainte de a-l duce pe Maurice la culcare.

— Nu trebuie să fii prea îngrijorat, căută ea să mă liniştească.

Ca la toţi cei cărora stările de tensiune li se citesc uşor pe faţă, expresia feţei ei era totuşi greu de descifrat, chiar mai greu decât feţele inexpresive ale lui Rose sau Lufkin, pentru că se schimba atât de repede. Acum era la fel de calmă ca atunci când vorbea cu copiii. Şi totuşi, deşi se stăpânea în timp ce eu eram vizibil îngrijorat, mi-am dat deodată seama că, fără un motiv anume, – nu din cauza vreunui simptom sau, altceva pe care ea îl observase şi eu nu, – îngrijorarea ei era mai puternică.

— Dacă mâine nu se simte mai bine, îl chemăm de urgenţă pe Charles March, i-am spus.

— Ca să dormi tu liniştit, zise, poate ar fi mai bine să-l chemăm acum.

Înainte ca Margaret să fi terminat de pregătit copilul pentru culcare, Charles March sosise şi intrase deja în camera copiilor. Stând în salon, le ascultam vocile, vorbind insistent, neinteligibil, ceea ce pentru mine era mai îngrijorător decât dacă aş fi putut înţelege ce-şi spun. La fel le auzisem vocile, din aceeaşi cameră, în dimineaţa dinainte să nască. Mi s-a părut c-a durat mai mult decât atunci până s-au întors, dar Charles îmi adresă imediat un zâmbet blând, protector.

— Nu cred că e ceva îngrijorător, mă asigură.

O clipă m-am simţit complet liniştit, ca un bărbat gelos pentru care pretextul momentan de gelozie a dispărut.

Se aşează şi, privindu-mă cu ochii lui ageri şi precauţi, mă întrebă de gripa guvernantei. Cum se manifesta? Mai cataralâ decât de obicei? O mai avusese şi altcineva din casă? Da, răspunse Margaret, ea avusese o formă uşoară erau cazuri frecvente în cartier.

— Da, zise Charles, au avut-o şi mulţi pacienţi de-ai mei.

Se gândea ce ne-ar fi putut spune ca să ne liniştească şi totodată să pună un diagnostic exact. Mi-am dat seama

că hainele-i erau vechi şi ponosite, decolorate pe la revere; părea mai sărăcăcios decât tânărul elegant pe care îl cunoscusem eu prima oară; dar aspectul sărăcăcios nu conta. Arăta încă bine: părul lui blond era încă des, ochii îi străluceau. Viaţa asta pe care şi-o alesese, care-mi apăruse pe vremuri donchişotească şi *voulu*, i se potrivea.

— E clar, zise el, că în cazul băiatului ar fi exagerat să ne gândim la altceva. Eu sunt ca o babă şi când e vorba de copii foarte mici nu mă pot împiedica să nu mă gândesc la bolile mai rare pe care s-ar putea întâmpla să le facă. Dar în cazul de faţă nu văd niciun motiv care să îndreptăţească o asemenea presupunere. Nu, să-i spunem gripă, genul de gripă care pare că bântuie în prezent.

Vorbea ca să mă liniştească. Dar, aşa cum evoluase devenind un bărbat cu sentimente puternice, tot astfel ajunsese şi un medic bun. Realizase că la început fusese exagerat de precaut şi poate prea inventiv. Cu orice copil, – şi mai ales cu copilul unui prieten bun, – a fost tentat să ia în consideraţie până şi pericolele cele mai puţin probabile. Dar asta însemna alarmare, nu era marca distinctivă a unui medic bun, ci mai degrabă a unei iritări personale. Căci Charles era un om devotat, dar atât în viaţa lui particulară cât şi în cea profesională era animat de dorinţa de a avea întotdeauna dreptate.

După plecarea lui Charles March, copilul începu din nou să plângă şi Margaret se duse să stea cu el. Apoi îi citi lui Maurice până la ora culcării, ca o compensaţie pentru faptul că stătuse atât de mult departe de el. Abia pe la opt, după ce se împărţise între ei doi, veni şi la mine.

Eram atenţi să percepem orice strigăt din camera vecină. Se vedea că e moartă de oboseală. Vorbi, nu despre copil, ci despre tatăl ei. Îl ajutase oare eu ceva? Nu-i făcuse plăcere să-i vorbească aşa cum – nevoită – i-a vorbit.

— Ar fi fost oare mai bine să-l lase în pace? Istovită, nu întreba nimic nou sau prea complicat; era numai interogaţia unei fiice ce se simţea vinovată pentru că-şi dăduse frâu liber. Trăgeam cu urechea la camera vecină, dar îngrijorarea noastră se mai domolise şi simţea nevoie s-o îmbărbătez. Pentru ea, care-şi asuma atâta responsabilitate, pentru care dragostea însemna în mare responsabilitate, o revărsare de iubire constituia o mare uşurare.

Ascultând dacă nu se aude ceva din camera de alături, am reuşit să-mi potolesc suficient îngrijorarea pentru a mă ocupa de Margaret. Şi totuşi pentru amândoi era numai o domolire, astfel că printr-un acord tacit nu ne-am permis niciuna din plăcerile obişnuite ale serii, ca şi când până şi un pahar de vin la cină sau şederea afară pe terasă, în aerul îmbălsămat şi umed al nopţii, ar fi fost o provocare a sorţii.

LII
FOTOFOBIE

PESTE NOAPTE, COPILUL S-A SCU-lat de trei ori, dar dimineaţa, când ne-am dus la el, părea doar puţin încălzit, ca după somn. Stătea lungit pe spate, vorbind singur, şi când ne-am aplecat peste pătuţ ne-a zâmbit. M-am pomenit întrebându-l, ca şi cum ar fi fost un om mare, cum se mai simte. Mecanic, imitându-şi guvernanta, răspunse foarte bine, mulţumesc. L-am întrebat dacă-l doare capul; păru surprins, apoi încurcat, dar în cele din urmă spuse că nu.

Când Margaret îi luă temperatura, ducându-se la fereastră să citească termometrul la lumina soarelui, strigă:

— A scăzut. E numai puţin peste 37°.

Bucuria ei umplu camera. Încântată pentru că îmi dădea o veste bună, m-am gândit cât de absolută era capacitatea ei de a se bucura. Mulţi o considerau blândă şi având simţul răspunderii. Unii, care o cunoşteau mai bine, detestaseră voinţa ei puternică, dar poate că trebuia să fii îndrăgostit de ea pentru a-ţi da seama de capacitatea ei de a se bucura. Îmi plăcea mult această calitate.

— Pare să-i fie mai bine, nu? am întrebat-o.

Îi curgea mai puţin nasul, crisparea dispăruse. După cum se simţise de rău aseară, niciun adult n-ar fi arătat atât de vioi. Da, nu era numai imaginaţia noastră, arată cu mult mai vioi, spuse ea.

Pe când vorbeam despre el, pe deasupra patului, copilul asculta; ştia că suntem mulţumiţi de el. Cu ceva ce aducea a vanitate sau dorinţă de a ne fi pe plac, spuse: Mai bine acum.

Apoi ne spuse că bunicul era puţin mai bine, guvernanta era puţin mai bine. Amabil, întrebă:

— Suntem puţin mai bine? Suntem destul de bine?

Nu obiectă, totuşi, când Margaret îi spuse că trebuie să rămână în pat. Era bucuros să stea acolo, în timp ce noi îi citeam şi-i aduceam jucăriile. Fiind duminică dimineaţă Maurice era acasă, aşa c-am stat singur în camera copiilor, citindu-i şi recitindu-i lui Charles cărţile lui preferate, urmărind dacă tuşeşte mai rău, dacă-şi duce mâna la cap sau la ureche, observându-l cu o intensitate amestecată cu plictiseală, cu o emoţie atât de puternică, încât părea incredibil că puteam să fiu şi plictisit în acelaşi timp.

Pe la prânz veni Charles March. Temperatura nu crescuse şi asta îl mulţumi. Era atât de satisfăcut, încât ne vorbi pe un ton sever, ca şi când am fi fost nişte părinţi neglijenţi sau indiferenţi, şi ne-a ordonat să-l sunăm imediat dacă intervine vreo schimbare. Devenit mai vorbăreţ, i-am spus că era sfatul cel mai inutil care mi se dăduse vreodată, fie chiar şi de către el; şi când Margaret şi cu mine am început să râdem, fu luat prin surprindere, autoritatea sa profesională dispăru, se înroşi şi apoi râse şi el.

Stăteam cu toţii în hol şi din camera copiilor se auzi vocea băiatului, strigându-şi mama şi tatăl. Când Margaret deschise uşa, întrebă:

— De ce râdeţi?

— Cineva a făcut o glumă, asta-i tot.

— Au râs.

— Da, n-ar fi trebuit să facem atâta gălăgie, zise ea.

Copilul făcu un „ha-ha-ha” artificial, care se termină într-un râs adevărat, deloc isteric, sunând mai degrabă a

veselie adevărată.

Toată după-amiaza şi seara aceea nu interveni nicio schimbare pe care vreunul din noi s-o fi remarcat. Simţeam la mine şi vedeam şi la ea acea stare de tensiune fizică în care devii conştient de zgomotul propriilor tăi paşi şi chiar îţi dai seama că-ţi ţii răsuflarea. O mai văzusem odată, la un om care aştepta să fie arestat. Dar la noi provenea din dorinţa de a nega momentul de faţă, cu cât creştea în noi speranţa ascunsă că a doua zi s-ar putea face bine.

Aproape toată după-amiaza m-am jucat cu Maurice, în timp ce ea îmi luase locul lângă pătuţ. Printre cadourile de ziua lui, Maurice primise un joc asemănător cu unul pe care mi-l aminteam din copilărie. Brusc, în după-amiaza aceea, refuzând să meargă să ne plimbăm la Serpentină, făcu o obsesie pentru acest joc. Când am câştigat, a început să se enerveze şi să bolborosească singur, dar insistă să mai jucăm. Am stat acolo cu el o mulţime, – în colţul nostru retras, pe când aerul în parc era strălucitor şi soarele se revărsa în cameră, – fără să-mi displacă ocupaţia, indiferent dacă-mi treceam timpul în felul acesta sau în alt fel, lăsându-l să câştige. Nu aduse decât o dată vorba despre copilul bolnav, când fără nicio explicaţie se referi la el folosind un diminutiv şi întrebă::

— Va trebui să stea-în pat şi mâine?

— Cred că da, i-am răspuns.

— Şi ziua următoare?

— Poate.

— Şi multe, multe zile?

Nu părea să vorbească nici cu răutate, nici cu afecţiune, ci cu ceva ce aducea mai mult a curiozitate ştiinţifică.

— Lewis, mă întrebă, întorcând spre mine faţa lui frumoasă, plină de interes, a trebuit cineva să stea în pat *o mie* de zile?

— Da, i-am spus.

— Dintre cei pe care-i cunosc eu?

Îşi continua „cercetările”. Eu? Sau Margaret? Sau tatăl lui? Sau bunicul? Transpus, întrebă:

— A trebuit vreodată cineva să stea în pat *un milion* de zile?

— Oamenii nu trăiesc aşa de mult.

Se gândi din nou:

— Dacă aş avea o navă spaţială, aş putea ajunge pe lună într-o mie de zile?

— Da, ai putea.

— Nu, n-ai dreptate, strigă triumfător, cu superioritate. Aş putea să ajung chiar dincolo de lună într-o mie de zile. Aş putea ajunge pe Venus, ar trebui s-o ştii, oricine ştie asta.

Charles nu se culcă la ora lui obişnuită şi plânse, cerând ca mama să stea cu el; era agitat şi plânse din nou pe la nouă; dar nici eu, nici ea nu puteam observa vreo schimbare. Am stat până târziu, dar n-am auzit nimic şi, în cele din urmă, ne-am dus la culcare. Trezindu-mă după primul somn, mi-am încordat auzul, dar tot nu distingeam vreun sunet; peste tot domnea liniştea, n-o auzeam pe Margaret respirând în somn.

Încercând să mă ridic, am zis:

— Dormi?

— Nu!

— N-ai dormit!

— Nu încă.

— Îi e mai rău?

— Nu, m-am dus o dată să mă uit la el. Doarme. Vocea îi era clară şi acum, când mă trezisem şi eu, îmi dădeam seama cât era de trează şi de îngrijorată.

— Te frământă ceva? am întrebat-o.

Răspunse după un timp:

— Da, mă frământă ceva.

— Spune-mi.

— Cred că îi e mai bine şi probabil că nu va fi nevoie.

Poate că nici nu e nevoie să discutăm. Dar m-am gândit că, dacă situaţia se înrăutăţeşte, nu intenţionez să te supăr, dar vreau să mă laşi să-l chem pe Geoffrey să-l vadă.

În cuvintele ei, pline de îngrijorare, puteam auzi orele de nesomn; dar acum devenisem dur şi furios.

— Mi se pare curios, am replicat.

— Nu-mi pasă cum ţi se pare, e un doctor de copii de prima mână.

— Mai sunt şi alţi doctori de copii de prima mână.

— E cel mai bun pe care l-am văzut.

— Sunt şi alţii la fel de buni, ba chiar mai buni.

Eu căutam să-mi stăpânesc furia; ea era gata să izbucnească.

Şi totuşi ea, care era mai violentă decât mine, se controlă prima.

— E şi momentul să ne certăm, spuse în întuneric.

— Nu-i nevoie să ne certăm.

— Lasă-mă să-ţi spun ce am pe inimă.

Dar nu fu în stare să dea o explicaţie clară. Se gândise, tot aşa cum mă gândisem şi eu, ce s-ar întâmpla dacă i-ar fi mai rău. Şi mai era şi Maurice, voia să fie sigură că cineva va avea grijă de el. Dacă Charles se îmbolnăvea mai rău, ar fi peste puterile ei dacă n-ar avea deplină încredere în doctor. Vocea îi tremura.

— Şi trebuie să fie Geoffrey?

— În felul ăsta aş fi sigură c-am făcut tot ce s-a putut.

Pentru amândoi alegerea ne amintea puternic de trecut. Eram gelos pe el, da: gelos aşa cum poţi să fii pe cineva cu care nu te-ai purtat bine. Până şi numele lui îmi amintea de vremea când o pierdusem pe Margaret, de paralizia mea, perioadă din viaţă de care, nu-mi făcea deloc plăcere să-mi amintesc. Evitasem să-l întâlnesc de când Margaret venise la mine. Era parte din înţelegerea lor că i-l lăsa ei pe Maurice, cu condiţia să-l poată vedea de câte ori vrea. Venea regulat, în fiecare săptămână, dar

în zilele acelea nu fusesem niciodată acasă.

În ce-o privea pe ea, deşi îl plăcea pe Charles March, era şi ea puţin geloasă pe el, gelozie pentru acele perioade din tinereţea mea de care, afară doar din auzite, nu ştia nimic şi nici n-avea cum să afle.

Şi mai era ceva. Într-un fel care nu se prea potrivea cu firea ei, dar pe care-l observasem la femeile mai în vârstă: îi plăcea să-şi considere doctorul un zeu, să aibă un cult pentru el. Poate din cauza trecutului nu reuşea să simtă acest lucru faţă de Charles March.

— Singurul lucru care contează, am spus, este să fie bine îngrijit. Nimic altceva n-are importanţă.

— Bine.

— Dacă tu crezi că e nevoie de Geoffrey, atunci cheamă-l.

Foarte curând, nici cinci minute după aceea, adormise pentru prima oară în acea noapte, dar a trecut multă vreme până să adorm şi eu din nou.

Dimineaţa, când ne-am dus amândoi să vedem copilul, îngrijorarea din timpul nopţii părea uitată. Arăta la fel ca în ziua precedentă, ne spuse bună-dimineaţa, temperatura îi era constantă. De îndată ce Maurice plecă la şcoală, ne aşezarăm amândoi lângă pat, urmărindu-l toată dimineaţa.

Tusea îi mai trecuse, dar nasul încă-i mai curgea. Altfel nu se plângea de nimic, stătea acolo în pat, apatic uneori, în timp ce noi îi citeam. Avea momente când se plictisea de citit, întrerupându-ne pe când eram pe la jumătatea cărţii, cerându-ne s-o luăm de la început. Era un truc, îmi repetam eu, la care recurgea adesea.

Imediat după prânz, uitându-mă la el, n-am putut să-mi reţin întrebarea: era mai îmbujorat ca acum zece minute?

O clipă m-am uitat la Margaret; privirile ni s-au întâlnit, ne uitarăm în altă parte, apoi din nou în pătuţ; niciunul dintre noi nu îndrăznea să vorbească. De două ori mi-am luat ochii de la copil. M-am uitat în podea, oriunde, în

timp ce număram secundele, în speranţa că în clipa când mă voi uita din nou la el îmi voi da seama c-a fost doar o părere.

De la prima alarmă, cu câteva minute în urmă, n-am mai privit în direcţia lui Margaret. Se uita fix la el. Văzuse şi ea. De data aceasta, când privirile ni s-au întâlnit, fiecare a citit numai frică în ochii celuilalt. Când ne-am uitat din nou la copil, şi el avea o expresie încordată, parcă de frică. Obrajii îi erau roşii şi pupilele dilatate.

I-am spus lui Margaret:

— Îl sun pe Charles March. Dacă n-a pornit încă, îi spun că-l vrem şi pe Geoffrey.

Îmi mulţumi în şoaptă. De îndată ce m-am întors, se duse să-l caute pe Geoffrey.

Charles îşi vizita bolnavii, îmi comunică soţia lui. Va telefona acasă înainte de a veni spre noi, aşa că puteam să-i las un mesaj. Când m-am întors în cameră, copilul striga supărat:

— Doare capul.

— Ştiu, dragă, spuse Margaret cu o voce calmă, în care, nu se simţea nervozitatea.

— Doare.

— Doctorii te vor ajuta. Curând vor veni doi doctori.

Deodată păru interesat.

— Cine sunt doi doctori?

Apoi începu să plângă, acoperindu-şi ochii cu mâinile, ţinându-se de cap. Pe când Margaret se ducea spre telefon, îmi şopti că-i crescuse temperatura; o clipă mă strânse de mână şi apoi mă lăsă singur cu el.

Plângând, cu faţa în pernă, întrebă de ea, ca şi când n-o văzuse de mult. I-am spus că se dusese să cheme alt doctor, dar nu părea să înţeleagă.

Trecură câteva minute, în care timp auzeam ţârâitul telefonului când Margaret forma numărul şi scâncetele copilului. Orice-i spuneam nu-mi dădea un răspuns clar. Apoi, deodată, începu să-mi spună ceva febril, repezit, ce

părea să aibă sens, dar pe care nu-l puteam înţelege. Clipind din ochi, acoperindu-i cu mâinile, îmi arăta spre fereastră, cerând ceva, întrebând ceva. Avea dureri, nu putea pricepe de ce nu-l ajutam, ţipetele lui erau furioase şi deznădăjduite.

Şi eu mă simţeam disperat, neajutorat şi inutil.

Din nou ceru ceva, implorându-mă printr-o bolboroseală de cuvinte. De data aceasta adăugă „te rog, te rog” cu furie şi ardoare. Implora nu din politeţe, ci ca un reflex, rezultat al faptului că descoperise că oamenii făceau ce le cerea el.

M-am rugat de ei să vorbească mai rar. Cumva, pe jumătate lucid, făcu un efort, bolboroseala se mai linişti. În cele din urmă am înţeles.

— Doare lumina. Arăta tot spre fereastră. Stinge lumina. Doare lumina. Stinge lumina. Te rog. Te rog.

Auzindu-l, am tras perdelele. Fără să scoată un cuvânt, se întoarse cu faţa la perete. Am rămas acolo, aşteptând lângă el, în penumbră.

LIII
ACT DE CURAJ

IMEDIAT DUPĂ ÎNTOARCEREA LUI Margaret, copilul vomită. Pe când îl spăla am observat că avea gâtul ţeapăn, încordat, ca un bătrân senil care înghite. Roşeaţa se intensificase puternic, îşi înfunda degetele în orbite, apoi se apăsa pe tâmple.

— Doare capul, striga furios.

Plângea în hohote şi nu-l putea potoli orice-i spunea. Puţin mai târziu, printre hohotele de plâns, începu să se vaite din nou:

— Doare spatele.

Pe acelaşi ton furios, strigă:

— Nu lăsa să mă doară. Mă doare.

Când vreunul din noi ne apropiam de el, ţipa enervat şi furios:

— Ce-mi fac?

Plânsul repetat ne izbea urechile; nici eu, nici ea nu ne puteam lua ochii de la el, de la faţa lui înfierbântată. Îi urmăream mâinile împingând fără rost pentru a opri durerea. Fără s-o privesc pe Margaret ştiam, aşa cum eşti conştient de ceva din raza ta vizuală, că expresia feţei ei era netedă şi tânără.

Aşa ne-a găsit Charles March, când sosi pe la ora două.

Nerăbdător, mă întrerupse când am început să-i vorbesc; se uită la copil, îi palpă gâtul ţeapăn, apoi îmi spuse pe un ton grav, prietenos, dar aspru:

— Ar fi mai bine dacă ne-ai lăsa singuri, Lewis.

Când am ieşit, l-am auzit începând să-i pună întrebări lui Margaret; îi apăruse ceva pe corp? De când era gâtul aşa ţeapăn?

În salon, m-a orbit lumina după-amiezii; am aprins o ţigară, fumul se ridică albăstrui în lumina unei raze de soare. Plânsul copilului continua; cred c-am remarcat că, de când intrasem, raza de soare se mişcase aproape imperceptibil pe perete. Deodată, plânsul se întrerupse şi se auzi, puternic ca şocul unui val, un groaznic ţipăt de durere.

N-am mai putut suporta să stau deoparte, mă îndreptam în fugă spre camera copilului când Charles March îmi ieşi în întâmpinare în uşa salonului.

— Ce-a fost asta?

Ţipetele se potoliseră.

— Nimic, spuse Charles, i-am făcut penicilină, asta-i tot.

Dar acum nu mai avea aerul încurajator şi tonul profesional, iar figura lui era umbrită de tristeţe.

— Dacă s-ar mai fi putut amâna, n-aş fi făcut-o, l-aş fi lăsat pe Hollis s-o facă, zise.

Adăugă că nu era nevoie să-i mai spun eu că diagnosticul său fusese greşit. Nu încercă să-mi explice că era o greşeală de înţeles; nu-şi putea ierta necazul pe care ni-l adusese. Îmi spuse pe un ton lipsit de relief:

— Am făcut singurul lucru pe care i-l puteam face pe loc. Acum abia aştept să sosească Hollis.

— Înţeleg că-i grav bolnav?

— Mă tem că da.

— Se va restabili?

— Are toate şansele, dar nu pot să-ţi spun prea mult... Mă privi. Nu, zise, dac-o luăm din pripă, totul va fi în regulă.

Continuă:

— Îmi pare nespus de rău, Lewis. Dar ceea ce simt eu e nimic pe lângă ce simţi tu.

Fusesem prieteni apropiaţi de pe vremea când eram foarte tineri. În oricare alt moment mi-aş fi dat seama că, atât din cauza inimii lui bune, cât şi din mândrie, era răvăşit. Dar nu-i mai acordam nicio atenţie.

— Nu mă interesa decât ce făcuse pentru copil, dacă-i alinase suferinţa, dacă ne era de vreun ajutor.

În acelaşi fel animalic, când l-am auzit pe Geoffrey sosind n-am mai simţit nici jenă, nici remuşcare, ci doar un fel de speranţă ascunsă, că sosise cineva care ne venea în ajutor.

Când ne-am adunat toţi patru în hol, singur Geoffrey părea stânjenit, noi ceilalţi eram pieriţi. Salutându-mă din cap, se purta firesc, dar cu mai puţină siguranţă ca de obicei. Faţa îi rămăsese la fel de tânără, dar ţinuta nu-i mai era atât de semeaţă. Ascultă aproape cu uşurare primele cuvinte rostite de Margaret:

— E mai rău decât ţi-am spus.

Din nou mă aflam în salon, cu ochii aţintiţi pe raza de soare de pe perete. Se auziră din nou ţipete, dar de data asta durară câteva minute: ştiam precis ora, era 3 şi 5 când ieşiră din camera copilului, Geoffrey vorbind încet cu Charles March. Copilul se potoli din plâns, în cameră era la fel de linişte ca atunci când Charles March ne împărtăşise părerea sa, cu patruzeci şi opt de ore în urmă. Prin fereastra deschisă venea miros de benzină, de praf şi aerul de vară.

— Încep eu sau dumneata? îl întrebă Geoffrey pe Charles în mod neprotocolar şi prietenesc; nu exista nicio îndoială asupra răspunsului. Geoffrey ni se adresa simplu, dar, chiar şi lui Margaret, absolut impersonal.

— Lucrul cel mai important, zise, este că s-a făcut şi se face tot ce este omeneşte posibil. Va trebui internat imediat ce vom verifica diagnosticul şi oamenii mei i-au pregătit o rezervă la izolare. Poţi trece cu maşina pe acolo să duci probele imediat?

Charles aprobă din cap. Era un om cu o autoritate

înnăscută şi dacă s-ar fi întâlnit ca simpli muritori, l-ar fi copleşit pe tânărul acesta. Dar, de data aceasta, autoritatea o avea Geoffrey.

— Trebuie să vă încredinţez că diagnosticul iniţial l-ar fi putut pune oricine, aşa cum era situaţia acum două zile. De la bun început simptomele au fost ascunse şi au ieşit la iveală abia cu două-trei ore în urmă, după pauza de ieri, care este tipică, numai că au apărut cu o viteză destul de neobişnuită. Dacă l-aş fi văzut sâmbătă, nici eu nu m-aş fi gândit serios la această posibilitate.

Pe figura lui Charles, palidă şi trasă, nu tresări niciun muşchi.

— N-aş fi făcut-o nici ieri şi e exclus s-o fi făcut altcineva. Trebuie să ne considerăm cu toţi fericiţi că doctorul March i-a făcut imediat penicilină. S-ar putea să ne prindă bine această jumătate de oră pe care am câştigat-o.

Vorbise, mi-am amintit mai târziu, cu o cordialitate impersonală, uşor superioară, riguros ştiinţifică. Dar în momentul în care-l auzeam efectiv, am fost speriat de spusele lui.

— Ce are? am întrebat.

— Nici eu şi nici doctorul March nu credem că există, vreo îndoială. Eşti de acord? Se întoarse spre Charles March, care aprobă din nou din cap, păstrându-şi expresia neschimbată.

— E meningită, spuse Geoffrey Hollis. O formă clasică, cred.

— Desigur, mi se adresă nu fără amabilitate, cu un soi de antiseptică uşurinţă, e destul de grav. Dacă se întâmpla acum douăzeci de ani, ar fi trebuit să vă atrag atenţia că un procentaj din cazuri nu-şi mai revin. Dar în zilele noastre, cu puţin noroc, sperăm să reuşim.

Numai după plecarea lui Charles March şi după ce Geoffrey telefona la spital, anunţându-i să-l aştepte că vine cu pacientul, ne spuse:

— Asta-i tot ce se poate face pentru moment. Mai am un pacient de văzut. Mă întorc peste două ore să iau băiatul.

I se adresă lui Margaret:

— Maurice nu trebuie să vină aici până nu rezolvăm totul.

— Tocmai voiam să te întreb.

Vorbea ca un doctor, spuse că trebuia evitat orice risc; Maurice fusese deja expus la infecţie; trebuia să urmărească orice semn de răceală, să-i ia temperatura dimineaţa şi seara; la orice simptom bun sau rău să i se facă imediat injecţie.

În timp ce ea îl asculta, n-avea nici cel mai mic dubiu că va îndeplini întocmai ce-i spusese. Zâmbi uşurat şi spuse că trebuie să plece.

Doream din toată inima să mai stea. Prezenţa lui în cameră părea să facă aşteptarea mai puţin dureroasă. Nu mai avea nicio importanţă că vorbea cu Margaret despre fiul lor. Sperând din toată inima să mai rămână puţin cu noi, i-am spus că mă duc să văd ce face copilul.

— Am să mă duc eu când plec, spuse, din nou sever, şi nu cred c-ar avea vreun rost să te duci.

Adăugă:

— N-aş face-o dacă-aş fi în locul tău. Ţi-ai face ţie rău fără să poţi să-l ajuţi pe el cu nimic. Nu e o privelişte prea plăcută. De fapt, noi nu ştim ce simt cei care sunt în starea aceasta, poate că natura e mai blândă decât pare.

În timpul celor câteva ore cât Margaret şi cu mine am stat singuri lângă pătuţ, copilul n-a mai plâns atât de regulat. Mai tot timpul a stat pe o parte, mişcându-se foarte puţin, murmurând nume de oameni, personaje din cărţile lui, sau frânturi de poezioare pentru copii. Se plângea deseori că-l doare capul şi de trei ori se văită de spate. Când vreunul din noi îi vorbea, ne fixa cu pupilele lui dilatate enorm, ca şi cum nu ne auzea.

Părea că surzeşte; am început să cred că nu ne mai

recunoştea. Odată, scoase un ţipăt atât de violent şi de sfâşietor, că-ţi făcea impresia nu numai că intră în agonie, ci că e şi groaznic de înspăimântat. Când ţipa, Margaret îi vorbea, încercând cu disperare să-l liniştească; acelaşi lucru îl încercam şi eu, ridicând vocea, aproape strigând. Dar nu ne cunoştea. Când încetau ţipetele şi începea din nou să bolborosească, cuvintele nu se mai înţelegeau; aiura.

Când se întoarse Geoffrey, la cinci fără un sfert, o clipă m-a cuprins un copleşitor sentiment de dependenţă, de uşurare. Se uită la copil. Faţa lui prelungă, netedă şi tânără era aproape iritată, strânse din dinţi oarecum dezaprobator.

— Nu şi-a prea făcut efectul încă, zise.

Ne spuse că o soră îl aştepta afară; îl vor lua imediat; privi din nou copilul cu o expresie ce nu era nici prea compătimitoare, nici prea gravă, mai degrabă ca cineva căruia nu i se execută ordinele. Spuse că-i va face o a doua injecţie cu penicilină de îndată ce-l vor instala în rezervă; era cam devreme, dar merita să încerce. Adăugă în treacăt:

— Apropo, diagnosticul e cel pe care l-am bănuit.

— Da, zise Margaret. Apoi întrebă: Putem veni şi noi cu el acum?

Geoffrey se uită la ea, fără niciun alt gând, fără niciun fel de amintire, răspunzându-i cu competenţă, ca şi când n-ar fi fost decât mama unui pacient.

— Nu, zise. M-aţi cam încurca. Şi, în orice caz, până-l aranjăm nu vă pot lăsa să-l vedeţi.

— Ne suni dacă intervine vreo schimbare, întrebă ea cu voce fermă, în bine sau în rău?

De data aceasta renunţă la tonul impersonal: „Bineînţeles că vă sun”.

Ne spuse, revenind la tonul antiseptic, că putem telefona oricând surorii de la salon, dar că n-avea niciun rost s-o facem până spre seară. Dacă credeam că ne-am

simţi mai liniştiţi, ar fi bucuros să ne primească chiar el personal a doua zi dimineaţă la spital.

După plecarea ambulanţei, am pierdut noţiunea timpului. Şezând în seara care abia se lăsase cu Margaret şi Maurice, mă uitam tot timpul la ceas, ca şi cum, fiind bolnav, mi-aş fi luat într-una pulsul, sperând că se scursese un sfert de oră, dar constatând că trecuseră abia câteva minute.

Câteodată mă simţeam atât de speriat, încât voiam ca timpul să se oprească în loc.

O priveam pe Margaret ocupându-se de celălalt băiat, înainte de venirea lui era atât de palidă, încât se machiase mai mult ca de obicei, ca să nu-l sperie. Îi explicase că Charles fusese dus la spital din cauza unei răceli foarte puternice şi că va trebui să-i ia şi lui temperatura şi să-l urmărească mai îndeaproape. Apoi se aşează lângă el, jucând diverse jocuri, nedezvăluindu-i nimic din îngrijorarea sa, arătând foarte drăguţă, culoarea mai intensă de pe pomeţi prinzând-o foarte bine. Vocea îi era sigură, chiar plină, şi singurul semn de suferinţă îl constituia cuta ce-i brăzda fruntea.

Era mulţumită că temperatura lui Maurice era normală, că părea perfect sănătos.

Privindu-i, mă râcâia faptul că era atât de mulţumită. I-am luat locul lângă copil. Deşi nu-l amuzam cum se cuvine, puteam continua jocul, făcând mişcările necesare. Dar mă rodea şi faptul că el putea sta acolo frumos şi nevătămat, şi mai ales că era sănătos. Cu o pasiune asemănătoare cu a mamei mele, care odată, într-un moment de extremă umilire, dorise izbucnirea unui război care s-o anihileze şi să ne distrugă pe toţi, şi eu voiam ca pericolul ce-l pândea pe fiul meu să se extindă asupra tuturor celor din jur.

Dacă el nu era în siguranţă, atunci nimeni să nu fie. Dacă el trebuia să moară, să moară şi ceilalţi.

Când se duse să-l culce pe Maurice, am rămas în salon,

fără să fac nimic, în acea stare de deznădejde combinată cu îngrijorare care-ţi paralizează membrele; incapabil să mă mişc, m-am concentrat asupra unui singur simţ, cu care pândeam telefonul. Fără să scoatem o vorbă, Margaret veni şi se aşeză în faţa mea, de cealaltă parte a căminului; şi ea asculta la fel de încordată ca şi mine, mă privea cu un alt soi de îngrijorare.

Telefonul sună. Se uită la mine întrebător, apoi se duse să răspundă. În clipa când auzi vocea de la celălalt capăt al firului, pe faţă i se citi dezamăgire, dar şi uşurare: o cunoştinţă ne invita la masă săptămâna următoare. Margaret se scuză că băiatul cel mic era bolnav; nu puteam accepta nicio invitaţie pentru că riscam să încurcăm gazda în ultimul minut; era la fel de drăguţă şi de stăpână pe ea ca atunci când se jucase cu Maurice. Când se întoarse la locul ei, îmi spuse numele femeii, care pentru noi era obiectul unei glume doar de noi ştiută, sperând să-mi smulgă un zâmbet. Tot ce-am putut face a fost să dau din cap în semn de refuz.

Veghea continuă. Pe la nouă, după ce mă strigă pe nume, spuse:

— Nu uita c-am fi aflat dacă i-ar fi fost mai rău.

Şi eu îmi spusesem acelaşi lucru. Dar auzindu-l de la ea, am crezut-o, m-am agăţat de această liniştire.

— Aşa cred şi eu.

— Ştiu sigur c-am fi aflat. Geoffrey ne-a promis... Îmi mai amintise acest lucru, cu necesitatea pe care, în situaţii îngrijorătoare, simţi nevoia de a-ţi repeta toate semnele bune, ca pe un descântec. În împrejurări ca astea te poţi bizui pe el.

— Aşa cred şi eu. O mai spusesem o dată; faptul c-o repetam îmi dădea curaj.

— Ar fi telefonat.

Continuă:

— Înseamnă că n-are încă nimic să ne spună. Uite, nu cred să aflăm mare lucru, dar n-ai vrea să telefonezi sorii

şi să vezi ce spune?

Am ezitat.

— Nu îndrăznesc.

Faţa-i era încordată şi hotărâtă. Mă întrebă:

— Să telefonez eu?

Am pregetat timp îndelungat. În cele din urmă i-am făcut semn că da. Se duse imediat la telefon, formă numărul, ceru rezerva. Era perfect stăpână pe ea, dar nu luam seama la nimic, mă concentram numai pe expresia feţei şi pe tonul ei, al cărui sens îl voi înţelege într-o clipă.

Spuse că vrea să ştie ce face copilul. Se auzi murmurul unui glas de femeie, dar ce spunea nu înţelegeam.

O clipă vocea lui Margaret deveni mai dură.

— Ce înseamnă asta?

Alt murmur.

— Nu puteţi să-mi spuneţi nimic mai mult?

Urmă un răspuns mai lung.

— Înţeleg, spuse Margaret. Da, vom suna din nou mâine dimineaţă.

Punând receptorul în furcă, mi se adresă:

— Au spus că băiatul se luptă încă cu boala.

Expresia căzu grea între noi. Făcu un pas spre mine, dorind să mă liniştească, dar nu mă puteam mişca, eram incapabil s-o accept.

LIV
VINO CU MINE

PE LA MIEZUL NOPŢII, MARGARET adormi în sfârşit. Stătusem amândoi lungiţi în pat multă vreme, fără să ne vorbim. În liniştea camerei ştiam că e trează, la fel cum cu ani în urmă ascultam şi ştiam că Sheila, lângă mine avea insomnie. Dar în nopţile acelea nu-i duceam decât grija ei şi de îndată ce adormea, veghea mea lua sfârşit. De data aceasta am stat tot timpul treaz, ascultând-o pe Margaret respirând în sfârşit, regulat, într-o claustrofobie a groazei.

Mă îngrozea orice sunet care putea fi soneria telefonului. Mi-era groază de dimineaţa care se apropia.

M-aş fi temut mai puţin – gândurile mă împresurau ca şi când aş fi fost chinuit de un coşmar – dacă aş fi fost singur.

Îmi fusese mai uşor când nu trebuise să mă îngrijesc decât de Sheila. Dintre toate nopţile pe care le cunoscusem în decursul celor două căsătorii ale mele, aceasta era cea mai chinuitoare. Şi Margaret stătuse cu auzul încordat, trează, până când avea să se asigure că mă cuprinsese somnul. Numai oboseala o doborâse. Voia să aibă grijă de mine, nu se gândea numai la copil. Dar nu puteam s-o las. În temerile şi durerea mea, revenisem la vremurile când voiam să-mi păstrez neatinsă viaţa intimă.

Copil, nu mă dusesem niciodată să-i împărtăşesc mamei necazurile, le ascunsesem de ea, ocrotind-o. Când

m-am îndrăgostit prima oară, am găsit – şi n-a fost o simplă întâmplare – pe cineva egoist, pentru care necazurile altuia nici nu existau.

Dar cu Margaret existau, erau inima căsniciei noastre; dacă i le ascundeam, dacă nu aveam nevoie de ea, atunci eşuasem.

În întuneric nu mă puteam gândi decât la copil. Neliniştea îmi pătrunsese în oase. Nu mai găseam loc şi pentru alt sentiment. Mă îndepărta de orice altă persoană, mă îndepărta de ea.

M-am gândit la moartea lui. În claustrofobia groazei, îmi părea că însemna şi anihilarea mea. Aş fi vrut să mă las copleşit de tristeţe, să nu am pe nimeni lângă mine. N-aş mai fi dispus de sănătatea necesară pentru a accepta din nou viaţa. Trebuia să fiu singur cu tristeţea mea. Trebuia să fiu finalmente singur.

M-am gândit la moartea lui, pe când lumina zorilor mijea în jurul perdelelor. Camera mă apăsa. Îmi venea în minte, brusc şi puternic, o imagine ca o halucinaţie, – era poate o amintire sau un truc al timpului, – mă vedeam mergând de-a lungul unei alei, nu de nisip, ci de asfalt, la malul mării. Nu-mi dădeam seama dacă eram tânăr sau bătrân. Mergeam singur pe drum, cu marea plumburie, dar calmă, în dreapta.

Am adormit puţin, m-am trezit o clipă uşurat şi apoi mi-am amintit. Margaret se îmbrăca deja. Privindu-mă şi văzând cum trezirea la realitate mă făcuse să mă schimb la faţă, şi a ei se făcu mai cenuşie. Dar îşi păstra încă curajul. De data asta, fără să mă mai întrebe, zise că se duce să telefoneze la spital. Rămas în dormitor, o auzeam vorbind, nu distingeam cuvintele. Am perceput clinchetul telefonului când a închis, paşii ei întorcându-se; nu erau uşori, mi-era groază s-o privesc în ochi.

— A zis că n-a intervenit nicio schimbare.

Tot ce am reuşit să-i smulg a fost o întrebare despre vizita noastră la Geoffrey, la spital: când va fi gata de

plecare? Mi-am auzit propria voce ştearsă, am văzut-o privindu-mă cu milă, cu durere şi respingere, cu propriul ei chin.

Cât timp i-a dat lui Maurice să mănânce şi l-a pregătit pentru şcoală, am rămas în dormitor. În cele din urmă veni din nou la mine; am făcut-o atentă că e timpul să pornim.

Mă privi cu o expresie pe care n-am putut-o descifra.

Spuse:

— Poate ar fi mai bine să te duci singur.

Mi-am dat deodată seama ce voia să spună. Îmi ghicise groaza din timpul nopţii. Îndurase şi propria-i suferinţă pentru copil şi pe a mea. Ce putea întreprinde acum pentru copil sau pentru mine? Nu mai putea suporta, aşa cum nu mai suportam nici eu, să stea departe de el; şi totuşi încerca să mă ocrotească. Vocea îi era încordată. Accepta atât cât putea suporta.

Era un moment în care nu puteam să mă prefac. Îmi era peste poate să-i refuz oferta numai pentru că dorea din tot sufletul s-o fac. S-o refuz dintr-un simţ al datoriei sau din obişnuita blândeţe a dragostei, – şi asta mi-era peste poate. Nu exista decât un singur motiv pentru care s-o refuz şi acesta nu era dragostea, ci nevoia.

Deodată mi-am dat seama că fuga din coşmarul din timpul nopţii luase sfârşit. Acea latură a firii mele, pe care o înţelegea cu preţul ultimei speranţe, nu mă mai domina.

Cumva momentul nu mai conţinea doar încordările trecutului nostru, ci un fel de profeţie. M-am gândit la moartea copilului, aşa cum mă gândisem peste noapte. Dacă-l pierdeam, ştiam – era o certitudine a fibrelor corpului meu, nu a minţit, – ei nu-i voi fi de prea mare folos, dar eu voi avea nevoie de ea.

— Nu, am zis, vino cu mine.

LV
EFECTELE UNEI OBLIGAŢII

PRIN LABIRINTUL CORIDOARELOR

de la subsolul spitalului ce miroseau a praf de cărămidă şi dezinfectant, Margaret şi cu mine ne căutam drumul spre biroul lui Geoffrey. Pe culoarul cu pereţii goi ca ai unei linii de metrou, de-a lungul căreia treceau conducte de apă exterioare, stăteau înşirate mame cu copii. Într-un fel de intersecţie sau spaţiu liber, se vedea un grup de femei, cu copii în scaune cu rotile. Stăteau la nesfârşit, fără să pară că aşteaptă ceva, uitate acolo, cu copiii nu prea grav bolnavi, cu o soartă nu prea tragică, aşteptând cu o resemnare care te face să asemeni spitalele cu nişte gări uitate, în care sărmanii şi vitregiţii sorţii se adună, ca într-o tabără sub cerul liber, în aşteptarea unui tren săptămânal. Infirmierele, cu feţe îmbujorate şi inexpresive, treceau pe lângă ele cu paşi mari şi apăsaţi, ca şi când nici n-ar fi existat.

În cele din urmă am văzut un indicator, am luat-o pe un coridor secundar şi când am ajuns la biroul lui Geoffrey, situat tot la subsol, secretara ne-a spus că el era cu copilul căruia îi făcuse cea de-a şasea injecţie. Dacă voiam, puteam aştepta în birou până se întorcea doctorul. Ca şi celelalte infirmiere de pe coridor, era o femeie tânără şi puternică, plăcută şi calmă.

Când ni se adresă, o făcu instantaneu alegându-şi cu grijă cuvintele, dar cu o nuanţă de reproş ca şi când pe

undeva noi eram vinovaţi de nenorocirea ce ne lovise. Era de fapt tonul pe care-l folosim cei mai mulţi dintre noi când suntem puşi în faţa suferinţei şi trebuie să i ne adresăm, ca şi când în clipa în care vălurile bunăvoinţei sunt îndepărtate, considerăm că cel ce suferă este singurul culpabil, iar suferinţa un păcat.

În biroul atât de mic încât zidurile păreau să ne strivească, lumina era aprinsă, deşi printr-o fereastră te puteai uita în sus, spre cer. Camera strălucea în lumina puternică, goală şi dezordonată în acelaşi timp – o bibliotecă cu uşi de sticlă plină de manuale şi vrafuri de reviste, două scaune tubulare, o canapea medicală. Ne-am aşezat şi ea îşi puse mâna pe a mea. Acolo am stat, ca ceilalţi de pe coridor, aşteptând cu răbdare ca şi ei, prea nefericiţi pentru a atrage atenţia asupra noastră.

Eram conştient de atingerea palmei ei pe dosul mâinii mele; de propria mea respiraţie; de foile dactilografiate de pe birou, ce păreau să fie ciorna unei lucrări ştiinţifice, şi fotografia unei femei, frumoasă, modernă, elegantă.

Telefonul sună, secretara intră grăbită şi răspunse. Era mama unui pacient; părea să fie vorba de o neînţelegere în legătură cu o adresă şi secretara era încurcată. Se întâmpla să ştiu eu răspunsul, dar n-am putut rosti niciun cuvânt. N-am făcut-o din rea voinţă, doream s-o ajut, voiam chiar să-i câştig simpatia, dar amuţisem.

Când ieşi, după ce rezolvase până la urmă problema, i-am şoptit lui Margaret că eu ştiusem de la început, dar ea nu înţelese. De data asta nu era mai curajoasă decât mine, tot ce mai putea face era să mă strângă de mână. Atinsesem amândoi acel moment de aprehensiune când parcă nu mai gândeşti deloc, ca şi când nu mai aşteptam eliberarea. Asta era tot ce mai ştiam face. Stam acolo împreună; ne era imposibil să căutăm a pune capăt aşteptării.

Afară se auzi un zgomot şi Geoffrey intră dând uşa de perete. De cum i-am zărit faţa, am înţeles. Zâmbea

triumfător şi bucuros, cu un soi de satisfacţie pe care o poţi vedea la câştigătorul unui meci de tenis.

Degetele lui Margaret m-au atins din nou. Palmele ni se umeziseră. Fără să se fi rostit nicio vorbă, dobândisem certitudinea.

În aceeaşi clipă Geoffrey strigă:

— E în regulă. Se va înzdrăveni.

Margaret scoase o exclamaţie, lacrimile îi curgeau pe obraz, dar Geoffrey nici nu le observa.

— E interesant, zise. Am observat şi altă dată cum chiar în clipa în care semnele obiective încep să funcţioneze normal, copilul pare să-şi dea şi el seama. E suficient să te uiţi la faţa lui. E interesant, s-ar putea crede că e nevoie să treacă un timp. Dar în clipa în care analiza lichidului rahidian dovedea că putem controla boala, atunci copilul a început din nou să audă şi mintea a început să i se limpezească.

Deodată spuse, încă preocupat de succesul său:

— Apropo, nu trebuie să vă faceţi griji, boala nu va lăsa nicio urmă. E un băiat sănătos.

Nu era un compliment, ci numai afirmarea unui fapt biologic. Devenise exuberant şi radios văzând că-şi revine copilul. Dezinteresându-se de atâtea lucruri ce ne preocupau pe noi ceilalţi, necitind ziarele, dispreţuind politica, considerând arta ca pe o pierdere de vreme, se situa totuşi de partea speciei umane. Îşi găsea cea mai altruistă fericire, cu un fel de spirit biologic de echipă, redând vieţii un copil zdravăn şi deştept.

Eram ameţit văzând bucuria lui Margaret în unison cu a mea, încât nu le mai puteam deosebi una de alta. Voiam să-l copleşesc pe Geoffrey cu laude. Încercam acea stare sublimă în care toată extravaganţa mea, ţinută atâta vreme în frâu, deborda, spărgând barierele tactului sau chiar pe cele ale unei obişnuite consideraţii umane. Doream să-i spun cât de mult îl apreciez şi deopotrivă, câtă recunoştinţă umilă îi port. Voiam să-l întreb direct

dacă intenţiona să se căsătorească cu femeia din fotografie şi în acest caz dacă-i puteam fi de vreun ajutor.

Dar m-a oprit o forţă care provenea din ceva mai adânc existent între noi trei.

— E un băiat sănătos, repetă Geoffrey.

M-am simţit obligat să spun:

— La fel e şi al tău.

O clipă fu surprins.

— Da, cred că e.

Adăugă, cu capul dat pe spate, cu vanitatea lui de student:

— Chiar aşa mă şi aşteptam să fie.

Se uita fix la Margaret. Lacrimile nu i se uscaseră. Faţa-i strălucea de extaz şi durere. Spuse:

— Am să-l urmăresc cu atenţie să văd dacă apare vreun simptom.

— Da, zise Geoffrey. Dacă nu se întâmplă nimic în două săptămâni, a scăpat.

— Voi face tot ce-mi spui, zise.

Aprobă din cap.

— Ar fi bine să-l văd de două-trei ori pe săptămână, până trece perioada de incubaţie.

Margaret conchise:

— Trebuie să-l ferim cu orice preţ.

Ştiuse, când venise la mine, ce sarcină îşi asumă. Unii ar fi putut fi mai indiferenţi, dar ea nu. Chiar şi acum, în plin extaz, o apăsau răspunderile, o apăsau mai greu, poate, pentru că se simţea în al nouălea cer. Faptul că băiatul putea face o infecţie era ca un spectru ce-i stătea în faţă. Când vorbi despre asta, când spuse că trebuie să-l ferim cu orice preţ, nu se referea numai la boală, ci şi la viitor.

Spusei:

— Da, trebuie să-l ferim cu orice preţ.

Era un semn de înţelegere între noi. Dar Geoffrey, care auzise şi afirmaţia ei, părea să nu-l fi înţeles. Răspunse ca

şi când boala ar fi fost singura problemă:

— Chiar dacă apar unele semne, deşi înclin să cred că nu va avea nimic, să nu o iei prea în tragic. Ar trebui să fim prea incompetenţi ca să nu putem opri boala la timp. Şi nu uita că, în general, copiii sunt nişte animale deosebit de rezistente.

O spuse mulţumit, detaşat. Apoi, pe un ton complet diferit, adăugă:

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru copilul vostru.

În biroul atât de mic, şedea pe masa de lucru, dominându-ne şi când vorbi se uită în jos, întâi la ea, apoi la mine. Pe acelaşi ton aspru, insistent, mai degrabă condescendent decât binevoitor, spuse:

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru voi.

Acum nu se mai simţea stânjenit în prezenţa noastră. Înainte fusese stânjenit pentru că era un om deschis, dar integru, căruia nu-i venea uşor să ierte, care, e drept, nu dorea să se răzbune, dar avea un sentiment de inferioritate şi de ineficientă în faţa celor pe care nu-i putea ierta. Acum era fericit, se simţea eliberat şi bun.

Şi oricât ar părea de ciudat, la fel ne simţeam şi noi. Şi ea şi eu avusesem faţă de el resentimentul ce-l ai faţă de cei cărora le-ai făcut un rău, pe care i-ai nedreptăţit: un resentiment îmbinat cu un fel de dispreţ batjocoritor, o antipatie în care eşti tentat să-l depreciezi pe cel în cauză. Acum el se dovedise puternic, în timp ce noi ne purtasem urât. Fusesem la mâna lui; şi pentru amândoi, mai ales pentru ea, dar chiar şi pentru mine, acest sentiment ştersese definitiv ruşinea noastră tăinuită. Şedea acolo, dominându-ne, cu capul aproape atingând becul. Margaret şi cu mine ne uitam în sus la el; faţa ei era albă de nesomn şi îngrijorare, cu ochii injectaţi cum probabil că erau şi ai mei. Pe el nu se vedea că făcuse o noapte albă. Ca de obicei, mândru de înfăţişarea sa, părul, cu cărarea într-o parte, îi era pieptănat şi periat elegant şi mirosea a loţiune de ras.

El era fericit. Noi de bucurie, picam de somn.

LVI
SCURTA PLIMBARE SPRE CASĂ

DOUĂ SĂPTĂMÂNI MAI TÂRZIU, într-o după-amiază ploioasă de iulie, cu norii atât de denşi încât pe la şase multe ferestre erau deja luminate, Margaret trecu pe la mine pe la birou să mă ia acasă. Purta o rochie de vară şi, în ciuda zăpuşelii, era liniştită, simţea o oboseală plăcută. Venea de la spital, unde aranjase totul pentru ca băiatul să se întoarcă acasă a doua zi.

Spunea că e sănătos şi vesel, la fel ca Maurice, care scăpase în mod cert de contaminare. Niciunul din cei cărora le purta de grijă nu-i mai dădea acum motiv de nelinişte. Era mulţumită, aşa cum fusese în ziua când Gilbert o adusese prima oară în camera mea de la spital.

Tocmai atunci se auzi în uşă ciocănitul caracteristic al lui Rose. De îndată ce o văzu pe Margaret, pe care n-avusese încă ocazia s-o cunoască, se lansă într-un şuvoi de scuze atât de abundent şi complex, încât până şi eu m-am simţit stânjenit. Îi părea atât de extrem de rău; în toţi aceşti ani aşteptase cu atâta nerăbdare plăcerea de a o întâlni pe doamna Eliot; şi tocmai acum a dat buzna, ne deranja, de fapt, nu voia să-l reţină pe soţul ei decât o clipă, dar chiar şi aşa ne inoportuna. Niciunul din ei nu se obişnuise cu prezentări mai puţin ceremonioase. Rose, cu privirea încordată, ţeapăn, în haină neagră şi pantaloni reiaţi, în ciuda căldurii înăbuşitoare, continua să

vorbească conform ideii lui despre galanterie. Margaret se uita la el aşa cum se uitase probabil, copilă, la expoziţiile tatălui ei, negustând formalismul, făcând tot posibilul să se simtă la largul ei în faţa acestui stângaci funcţionar cu ambiţii.

Am văzut că aveau oarecare simpatie unul faţă de celălalt. Când Rose isprăvi treaba pe care o avusese cu mine, pe care cu obişnuita-i conciziune o termină în cinci minute, îşi luă rămas bun de la noi la fel de laborios şi protocolar. Când îl văzurăm, în sfârşit, plecat, i-am spus că era unul din cei mai formidabili oameni pe care-i cunoscusem, poate, cel mai formidabil. Auzise demult despre el, dar acum că-l văzuse în carne şi oase, nu-l găsea la înălţimea reputaţiei. Era însă prea obosită, prea fericită pentru a mai discuta; nu voia să mă contrazică; spuse, pur şi simplu: hai acasă!

De îndată ce am părăsit coridoarele ca nişte tunele ale vechii clădiri şi am ieşit în stradă, am avut impresia că intrăm într-o seră: transpiraţia ne-a umezit tâmplele. Mergând la braţ cu Margaret, mi-am amintit că exact pe o căldură ca asta, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, plecasem prima oară de la Lufkin spre casa mea din Chelsea.

Acum, pe o vreme asemănătoare, ne îndreptam în sens opus, trecând cu pas vioi de Whitehall spre piaţa Trafalgar, de unde am luat autobuzul. I-am povestit cum stătusem odată pe imperiala autobuzului, alături de bătrânul Bevill, şi că menţionase numele tatălui ei, ceea ce îmi deschisese portiţa prin care reintrasem în viaţa ei. În timp ce autobuzul îşi croia drum cu greu pe Regent Street, vorbeam despre copil, ca şi cum am fi fost în pat pe punctul de a adormi, trecând în revistă întâmplările de peste zi, conspiraţia speranţei, pe care, cât timp fusese bolnav o lăsasem deoparte, ca şi cum nu ne-ar fi preocupat niciodată.

Am vorbit despre copii, apoi, pe când eram pe Oxford

Street, am început să discutăm despre noi. Conversam la întâmplare, despre primele nopţi pe care le petrecusem împreună, de temerile pe care, în luna ce trecuse, le avusesem unul pentru celălalt, cum ne gândisem unul la celălalt în anii cât fusesem despărţiţi.

Când am coborât la Marble Arch şi am pornit-o pe jos, pe trotuarul nemăturat, pe sub pomi, Margaret îmi zâmbi cu pretins sarcasm şi zise:

— Da, presupun că sunt unii care ar putea zice că am reuşit în viaţă.

Am luat-o pe după umeri şi am strâns-o lângă mine, mergând încet, atât de încet de parcă aveam de gând să depănăm până la capăt fericirea acestei seri. O uşoară durere de cap, ce se insinua odată cu aerul saturat, mi se părea ca o durere senzuală. În aer plutea un miros de iarbă fierbinte şi de gaze de eşapament şi, deşi vremea florilor de chitră trecuse, aveam totuşi senzaţia că am prins ultimele lor miresme.

Zâmbind ironic, reluă:

— Da, cred că unii spun într-adevăr c-am reuşit în viaţă.

Avea mai mult curaj ca mine. Nu ţinea câtuşi de puţin să se asigure pe ea însăşi; firea ei era atât de puternică când se bucura, încât o făcea fără reţinere. Pentru ea, toate victoriile erau absolute. În clipa aceea, când ne plimbam împreună, obţinuse toate victoriile la care râvnise; nu-şi mai dorea nimic. Şi, totuşi, cu o ciudăţenie de care nu avea să se dezbare, ea, a cărei fericire emana din tot corpul, nu se putea exprima în cuvinte.

În seara aceea simţea nevoia să-şi disimuleze încrederea, să arboreze un zâmbet ce se voia ironic, să nege momentul de faţă. Aşa cum o făcusem eu de atâtea ori. Dar acum tocmai eu, infinit mai suspicios faţă de soartă decât ea, eram cel care vorbeam fără reţineri.

Se zărea casa. Lumina ardea într-una din camere. Celelalte erau întunecate, oarbe, în ambianţa plumburie. Era o întoarcere acasă, aşa cum, ani de zile, n-am crezut

c-aveam să cunosc. Adesea, în copilărie mă cuprindea teama când mă apropiam de casă. Fusese şi mai rău când, în tinereţe, mă îndreptam spre casa din Chelsea. Acum, mergând alături de Margaret, teama dispăruse. La vederea casei, am iuţit pasul, curând vom fi acolo împreună.

Era o întoarcere acasă, aşa cum visasem pe vremea când eram singur, dar care în închipuirea mea nu se întâmpla decât altora, mie niciodată.

---- Sfârşit ----